

KOSMICKÝ KÓD

ZECHARIA
SITCHIN

PŘELOŽILA INGRID VICHNAROVÁ

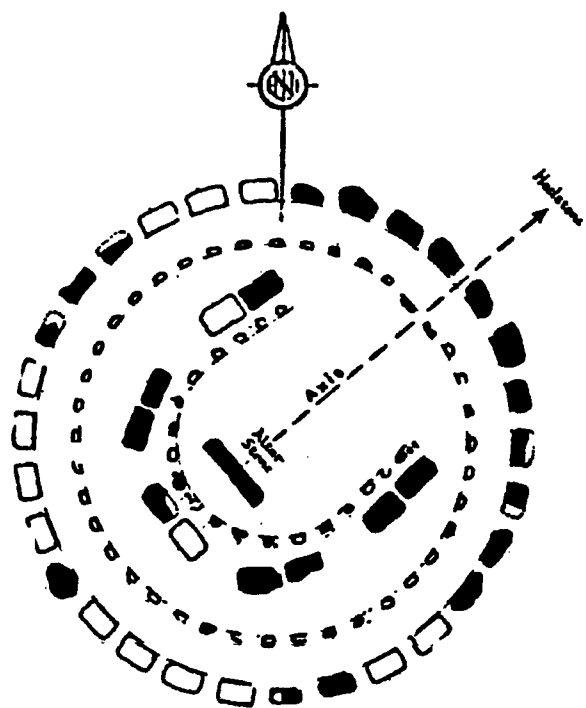
IVO ŽELEZNÝ
PRAHA

HVĚZDNÉ KAMENY

K OBJEVU jednoho z nejzáhadnějších starověkých nalezišť na Předním východě přispěla teprve před několika deseti lety jedna válka – nelítostná a krvavá. Není to sice naleziště ze všech nejzáhadnější, zato rozhodně nejvíce matoucí a nepochybně prastaré. Tato stavba je unikátem mezi pozůstatky velkých civilizací, které v minulých tisíciletích vzkvétaly na Předním východě – alespoň mezi těmi, jež byly dosud objeveny. Podobné stavby lze spatřit tisíce kilometrů daleko, za mořem a v jiném světadíle; toto naleziště nejvíce připomíná Stonehenge v daleké Británii.

Na větrné pláni v jihovýchodní Anglii, asi 130 kilometrů od Londýna, stojí v několika kruzích impozantní megality – nejvýznačnější britská prehistorická památka a jedna z nejnavštěvovanějších turistických atrakcí v celé zemi. Půlkruh menších vzpřímených kamenů obepíná větší půlkruh obrovských vztyčených monolitů, z nichž některé jsou nahore spojeny překladovými kvádry; tyto vzpřímené kameny obří jsou ve dvou řadách obkrouženi dalšími megality. Stát zůstalo jen několik kvádrů, jiné se zřítily anebo v řadách chybějí. Ale vědci a badatelé zrekonstruovali původní rozestavení kamenů v soustředných kruzích (viz obr. 1, na němž jsou začerněny dosud vzpřímené megality) a neunikly jim ani mezery naznačující, kde kdysi, v ranějších údobích Stonehenge, stávaly dva další kruhy – kamenů nebo možná dřevěných kůlů.

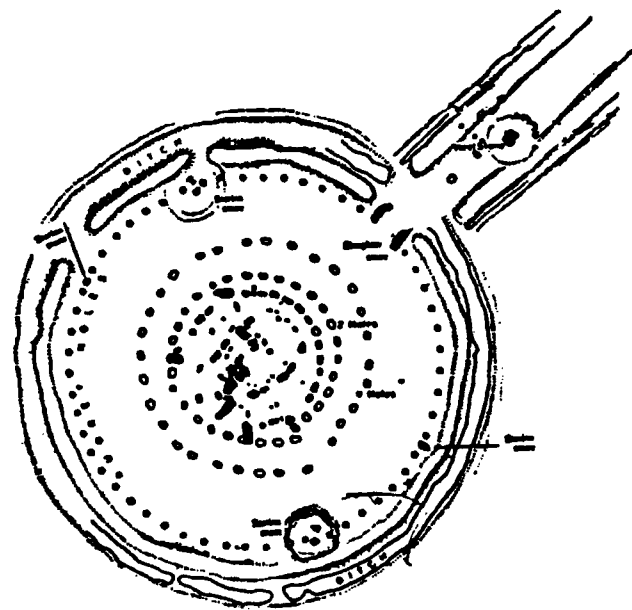
Ty podkovité půlkruhy a jeden ležící velký megalit, nejčastěji označovaný jako obětní kámen, dokazují, že stavba byla nepochybně orientována podle severovýchodní-jihozápadní osy, která protíná dva vztyčené kvádry, dlouhý zpevněný násep a takzvaný patní kámen (obr. 2). Ze všech průzkumů vyplývá, že takto rozestavené kvádry sloužily astronomickým účelům; přibližně kolem roku 2900 př. Kr. (plus

Obr. 1

minus pár století) byly poprvé orientovány na východ Slunce v den letního slunovratu. Poté, kolem roku 2000 př. Kr. a opět kolem roku 1550 př. Kr., byly kvádry přeskupeny a nově uspořádány podle východu Slunce v tehdejší den letního slunovratu (obr. 3).

Jedním z nejkratších, zato však nejprudších a nejzuřivějších blízkovýchodních konfliktů nedávné doby byla šestidenní válka v roce 1967, kdy obléhaná izraelská armáda porazila egyptské, jordánské a syrské jednotky a získala Sinajský poloostrov, západní břeh Jordánu a Golanské výšiny. V následujících letech se izraelští archeologové pustili do rozsáhlého průzkumu a vykopávek ve všech tamních oblastech, aby postupně odkryli stopy lidského osídlení od neolitu přes dobu biblickou až po období řecké, římské

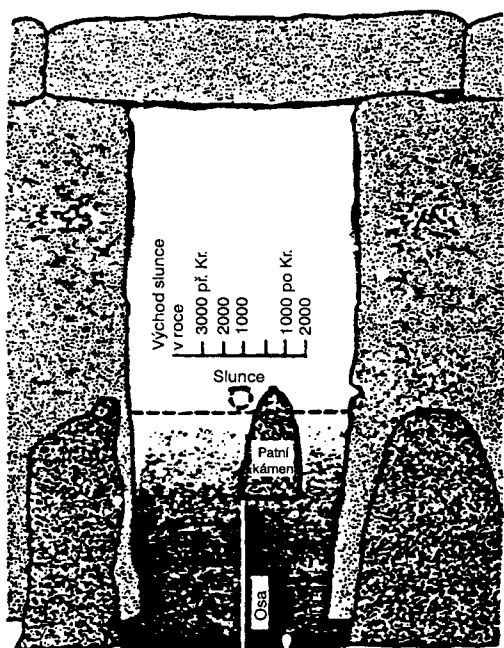

Obr. 2

a byzantské. Nikde však nezažili větší překvapení než na řídce osídlené a téměř holé náhorní plošině zvané Golanské výšiny. Nejenže zjistili, že už v nejstarších dobách lidského osídlování to byla hustě obydlená a zemědělsky vyspělá oblast, ale také našli zbytky prehistorických sídlišť.

Doslova uprostřed země nikoho, na větrem ošlehávané pláni (kterou izraelská armáda využívala jako dělostřelecké cvičiště), se vynořily řady kamenných kvádrů uspořádaných do kruhu; z ptáčích perspektivy vypadaly jako *blízkovýchodní „Stonehenge“* (obr. 4).

Jedinečná stavba sestává z několika soustředných kamenných kruhů, z nichž tři tvoří úplný kruh a dva půlkruhy neboli „podkovu“. Obvod vnějšího kruhu měří téměř pět set metrů, ostatní kruhy se směrem ke středu zmenšují. Stěny tří hlavních kamenných kruhů se vypínají do výšky nejméně dvou a půl metru a jejich šířka přesahuje tři metry. Jsou postavené z hrubě otesaných balvanů různé velikosti, od

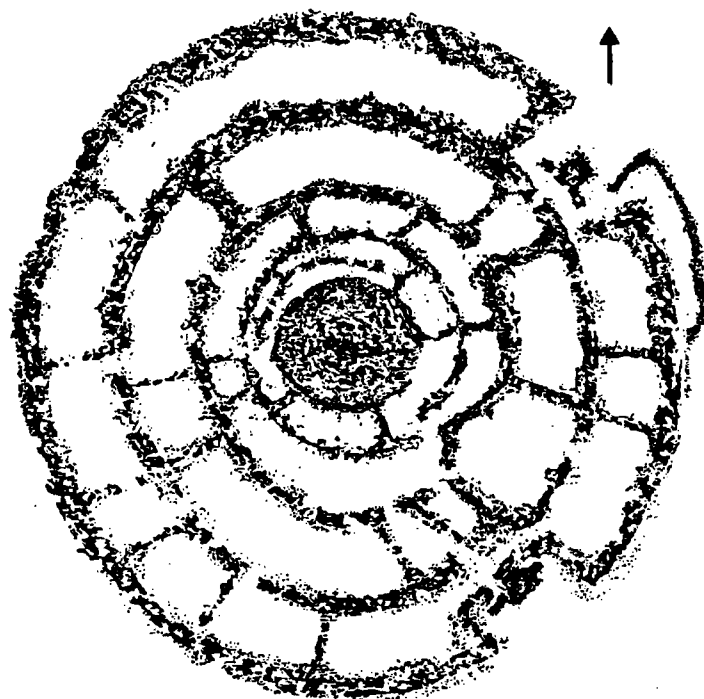

Obr. 3

malých kamenů až po megality vážící nejméně pět tun. Na několika místech jsou kruhové soustředné zdi vzájemně propojeny paprscitými příčkami – užšími, zato však stejně vysokými jako kruhové zdivo. V přesném geometrickém středu celé složité stavby je navržena obrovská, jasně ohraničená hromada kamenů měřící v průměru asi dvacet metrů.

V západní Asii je to struktura jedinečná nejen tvarem, ale i velikostí: jde o zdaleka největší ucelenou kamennou stavbu v tamní oblasti; je tak rozlehlá, že ji lze spatřit z vesmíru – z kosmické lodi kroužící kolem Země.

Inženýři zkoumající naleziště odhadují, že i ve své nynější podobě se skládá z více než 3500 metrů krychlových kameniva vážícího bezmála 45 000 tun. Spočítali, že na stavbě tohoto monumentu by muselo pracovat sto dělníků nejméně šest let – vytěžit a nashromáždit čedičové kvádry, přepravit je na staveniště, rozmístit je podle předem určeného

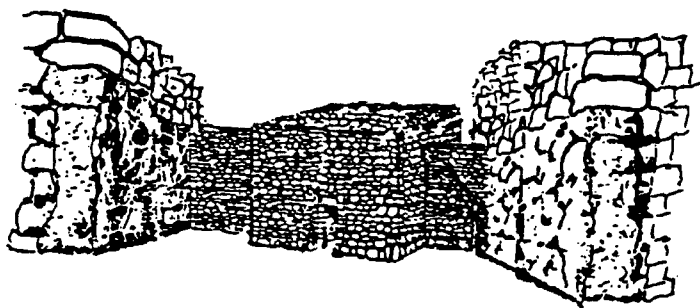
Obr. 4

architektonického plánu, vztyčit zdi (nepochybně vyšší než dnes viditelné pozůstatky) a vytvořit tak soudržnou složitou stavbu.

To vše vyvolává řadu otázek – zejména kdo, kdy a za jakým účelem tento monument postavil.

Nejsnáze lze odpovědět na poslední otázku, neboť sama stavba naznačuje svůj účel – tedy alespoň původní. Ve vnějším kruhu jsou patrné stopy po dvou mezerách či otvorech; jeden v severovýchodní, druhý v jihozápadní části zdiva – tedy polohy naznačující orientaci na letní a zimní slunovrat.

Při odklizení sesutých kamenů a odkrývání původního půdorysu odhalili izraelští archeologové v severovýchodní průrvě rozlehlou čtvercovou stavbu se dvěma rozšiřujícími se „křídly“, která chránila a ukrývala užší mezery ve dvou

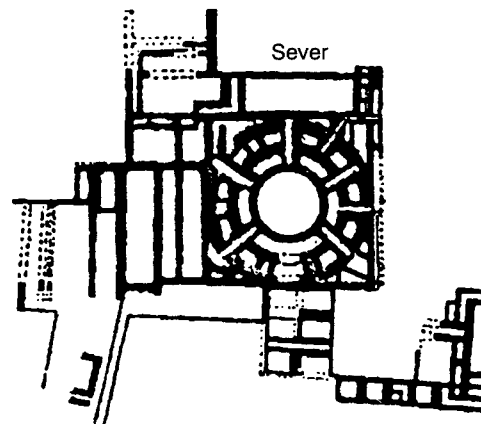
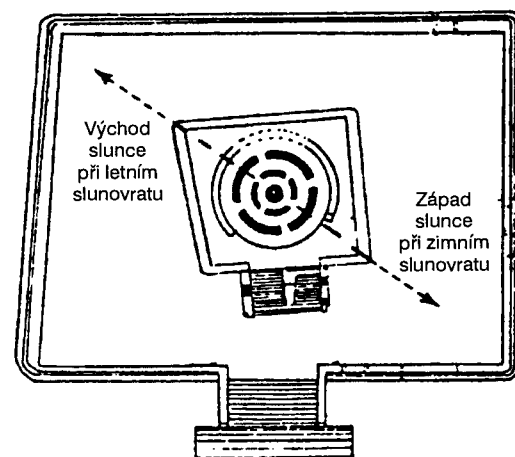

Obr. 5

dalších soustředných zdech za nimi (obr. 5); stavba tedy sloužila jako monumentální brána skýtající (a hlídající) vchod do srdce kamenného komplexu. Právě v těchto vchodových zdech byly nalezeny největší čedičové kvádry o hmotnosti až pěti a půl tuny. Jihovýchodní průrva ve vnějším kruhu také skýtala přístup do vnitřních částí stavby, ale vchod postrádal onu monumentální konstrukci; hromady sesutých kamenů v tomto vchodu a směrem ven ze stavby tvoří obrysy dlážděné cesty mířící jihovýchodním směrem – cesty, která možná vytyčovala přímku astronomického pozorování.

Domněnky, že komplex měl stejně jako britský Stonehenge sloužit jako astronomická observatoř, potvrzují nálezy podobných observatoří na jiných místech – staveb ještě podobnějších komplexu na Golanských výšinách, neboť se skládají nejen ze soustředných kruhů, ale i z radiálních pojivových příček. Pozoruhodné je zejména to, že obdobné stavby se nacházejí na opačné straně zeměkoule – na americkém kontinentu.

Jedním z nich je i mayské naleziště v Chichén Itzá na poloostrově Yucatán v Mexiku (obr. 6a), jemuž se kvůli točitému schodišti ve věži observatoře přezdívá Caracol („Hlemýžď“). Dalším je kruhová observatoř na výběžku Sacsahuaman v Peru (obr. 6b), z něhož je výhled na hlavní město Inků Cuzco; tam, podobně jako v Chichén Itzá, stála možná vyhlídková věž; její základy odhalují celkové uspořádání a astronomické zaměření stavby a jsou v nich jasně patrné soustředné kruhy i pojivové paprscité příčky.

Obr. 6a a 6b

Vzhledem k těmto souvislostem si izraelští vědci přizvali na pomoc dr. Anthonyho Aveniho z USA, mezinárodně uznávanou kapacitu na starověkou astronomii, zejména na astronomii předkolumbovských civilizací na americkém kontinentě. Jeho úkolem bylo nejen potvrdit astronomickou orientaci stavby na Golanských výšinách, nýbrž také pomoci určit její stáří – a tak, spolu s otázkou „za jakým účelem“, dát odpověď i na otázku „kdy“.

Že může zaměření stavby podle slunovratů určit čas jejího vzniku, je v archeologické astronomii všeobecně uznávanou pomůckou, a sice už od roku 1894, kdy vyšlo dílo *Úsvit astronomie* Sira Normana Lockyera. Zdánlivý pohyb Slunce od severu k jihu a zpět spolu se střídáním ročních období je způsoben tím, že zemská osa (kolem níž se Země otáčí a vytváří tak cyklus den/noc), je nakloněna k dráze („ekliptice“), po níž obíhá kolem Slunce. V tomto nebeském tanečku – byť se v něm hýbe Země, a ne Slunce – se pozorovateli na Zemi zdá, že Slunce ve svém pohybu tam a zpět dosáhne určitého nejzazšího bodu, zarazí se, a poté, jako by si to rozmyslelo, se pohne zpět; překročí rovník, dojde až k nejbzdálenějšímu bodu na druhé straně, zarazí se, zůstane tam stát, poté se začne vracet. Obě překročení rovníku v jednom roce (v březnu a v září) se nazývají rovnodennosti; obě zastavení, jedno v červnu na severu, druhé v prosinci na jihu, se nazývají slunovraty („návraty Slunce“) – letní a zimní slunovrat, jak je vnímají pozorovatelé na severní polokouli, tedy i kdysi lidé v Stonehenge a na Golanských výšinách.

Lockyer rozdělil zkoumané starověké chrámy do dvou kategorií. Některé, kupříkladu Šalomounův chrám v Jeruzalémě a chrám zasvěcený Diovi v libanonském Baalbeku, byly postaveny podél osy východ-západ, a tudíž orientovány na dny obou rovnodenností. Jiné, jako třeba faraonské chrámy v Egyptě, byly uspořádány podle osy nakloněné směrem jihozápad-severovýchod, což znamenalo, že byly orientovány na slunovraty. Lockyer však ke svému údivu zjistil, že zatímco u těch prvních se orientace nikdy nezměnila (proto je nazval „věčnými chrámy“), druhá skupina – zejména velké egyptské chrámy v Karnaku – svědčila o jediném: jelikož všechny následné dynastie faraonů chtěly, aby sluneční paprsky zalily ústřední svatyni přesně v den slunovratu, byly nuceny měnit směr cest a chodeb podle nepatrně se měnícího bodu na obloze. K takovým úpravám a posunům docházelo také v Stonehenge.

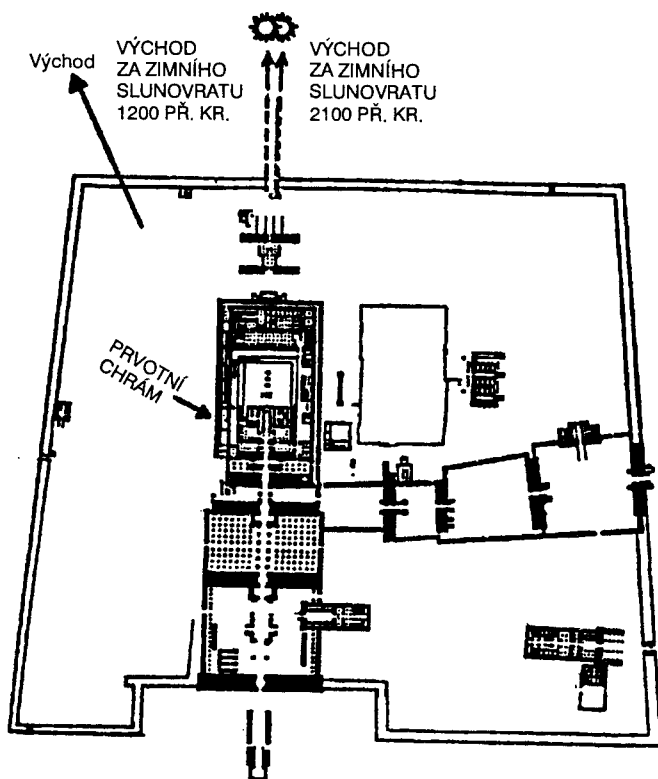
Co způsobovalo tyto odchylky? Lockyerova odpověď zněla: změny ve sklonu zemské osy vyplývající z jemného kmitání Země.

V současné době je zemská osa ke své oběžné dráze („ekliptice“) nakloněna v úhlu 23,5 stupně; právě tento sklon určuje, jak daleko na sever či na jih se Slunce zdánlivě pohybuje spolu s ročními obdobími. Kdyby tento úhel sklonu měl zůstat navěky nezměněn, neměnily by se ani body slunovratů. Jenže astronomové dospěli k závěru, že sklon ekliptiky Země (způsobený jejím kmitáním) se během staletí a tisíciletí mění – střídavě se zvětšuje a zmenšuje.

Úhel sklonu se za poslední staletí a tisíciletí postupně zmenšoval. V období kolem roku 4000 př. Kr. činil více než 24 stupně, kolem roku 1000 př. Kr. se zúžil na 23,8 stupně a nadále se zmenšuje; v současné době měří necelých 23,5 stupně. Sir Norman Lockyer jako první aplikoval tuto odchylku ve sklonu zemské osy na starověké chrámy a určil tak datum různých etap stavby Velkého chrámu v Karnaku (obr. 7) i Stonehenge (jak naznačují změny polohy patního kamene, obr. 3).

Začátkem 20. století bylo podle stejných zásad určeno stáří astronomicky orientovaných staveb v Jižní Americe: Arthur Posnansky je aplikoval na trosky města Tiahuanaco na březích jezera Titicaca, Rolf Müller na půlkruhový Torreón v Machu Picchu a na slavný sluneční chrám v Cuzku. Z jejich důkladného průzkumu vyplývá, že pro přesné změření úhlu sklonu zemské osy – což při zohlednění nadmořské výšky a zeměpisné polohy vypovídá o stáří stavby –, je nezbytné přesně určit sever. U naleziště na Golanských výšinách badatelé zjistili, že výrazný a za jasného počasí viditelný vrchol hory Hermon leží přesně na sever od středu stavby, což má nesporně zásadní význam. Dr. Aveni a jeho izraelští kolegové, Jonatán Mizrači a Mattanjá Zohar, dospěli k závěru, že monument byl zaměřen tak, aby pozorovatel stojící v jeho středu a hledící otvorem uprostřed severovýchodní brány viděl vycházet Slunce v den slunovratu, tedy jednoho červnového rána, kolem roku 3000 př. Kr.!

Vědci také usoudili, že o tisíc let později se obdobnému pozorovateli objevilo Slunce značně vychýlené od středu, ale zřejmě ještě v otvoru brány. Za dalších pět set let pozbyla stavba jako přesná astronomická observatoř významu. A tak někdy mezi lety 1500–1200 př. Kr. – jak potvrdilo

Obr. 7

stáří menších artefaktů zjištěné radiokarbonovou metodou – byla ústřední hromada kamenů zvětšena na kamennou mohylu, pod níž vyhloubili dutinu, která zřejmě sloužila jako zádušní komora.

Jako zázrakem se tyto etapy časově překrývají s daty tří etap stavby Stonehenge.

Jelikož dutina pod mohylou, tedy domnělá zádušní komora, byla ukryta a chráněna navršenými kameny, zůstala nejzachovalejší částí celého pravěkého naleziště. Podařilo

se ji objevit pomocí citlivých seizmických přístrojů a hloubkového radaru. Jakmile byla určena poloha velké prohlubně, dělníci (pod vedením dr. Jonatána Mizračiho) vykopali příkop, kterým se dostali do kruhové komory o průměru asi dvou metrů a vysoké zhruba půldruhého metru. Ústila do většího, oválného prostoru dlouhého asi 3,5 metru a širokého přibližně metr. Zdi této komory tvořily čedičové kameny v šesti řadách zvedajících se tzv. krakorcovou konstrukcí (tj. svažujících se dovnitř s přibývajícím výškou); strop komory tvořily dva masivní čedičové kvádry, každý o hmotnosti asi pěti tun.

V komoře ani v předkomoře se nenašla rakev, tělo ani žádné jiné lidské či zvířecí ostatky. Po důkladném prosetí zeminy však archeologové našli několik zlatých náušnic, korálek z polodrahokamu karneolu, pazourkových nožů, bronzových hrotů šípů a úlomků keramiky. Podle nich usoudili, že místo sloužilo skutečně jako zádušní komora, která však byla vyloupena, zřejmě už ve starověku. Skutečnost, že některé kameny dláždící podlahu komnaty byly vytrhány, jen potvrzuje domněnku, že se tam vloupali vykradači hrobů.

Nálezy byly zařazeny do období známého jako mladší doba bronzová, tedy do let 1500–1200 př. Kr. Do stejného období spadá i odchod Izraelců z Egypta pod Mojžíšovým vedením a zábor země zaslíbené pod vedením Jozuovým. Z dvanácti kmenů byly Rúbenovu a Gádovu kmeni a polovině Manasse-ova kmene přiděleny části Zajordánska od řeky Arnón na jihu po úpatí hory Hermon na severu. Tato území zahrnovala Gileádskou pahorkatinu východně od Jordánu a od náhorní plošiny zvané dnes Golanské výšiny. Proto se izraelsí vědci při hledání odpovědi na otázku „kdo“ obrátili na bibli; bylo to patrně nezbytné.

Podle Knih Mojžíšových a Knihy Jozuovy vládl v severní části Gileádské pahorkatiny král jménem Óg ze svého panství v Bášanu. Zábor jeho držav popisuje 3. kapitola Knihy Deuteronomium: „Tu vytrhl proti nám k boji... bášanský král Óg s veškerým svým lidem,“ stojí v ní. Po vítězném tažení zabrali Izraelité šedesát měst, jež byla „opevněna vysokými hradbami s branami a závorami; mimoto... velmi

mnoho otevřených měst“. V době krále Óga uměli tedy stavět vysoké kamenné hradby a brány – týmiž architektonickými prvky se vyznačuje i ono tajuplné naleziště na Golanských výšinách.

Óg byl podle bible muž vysoké, statné postavy: „Hle, jeho lože, lože železné... je dlouhé devět loket a široké čtyři lokte (tedy měří čtyřikrát dva metry).“ Podle bible to byl takový kolohnát proto, že pocházel z rodu Refájců, obřího národa polobohů, kteří kdysi sídlili v tamních končinách. (Bible uvádí další obří potomky Refájců, například Goliáše, kteří bojovali za vlády krále Davida na straně Pelištejců.) Izraelci si spojili zmínky o Refájcích s biblickým vyprávěním o kruhové kamenné stavbě, již vztýčil Jozue po překročení Jordánu v místě zvaném Gilgál – hebrejsky „kamenný kruh“ –, a pojmenovali Golanské výšiny „Gilgál Refájců“, tedy „kamenný kruh Refájců“.

Ačkoliv biblické verše takový název nepotvrzují ani výslovně nespojují krále Óga se zádušními komorami, biblické tvrzení, že tato oblast byla kdysi panstvím Refájců, je nesmírně zajímavé, neboť zmínky o Refájcích a jejich potomcích nacházíme v kanaánských bájích a eposech. Texty o božských a polobožských skutcích a událostech v končinách, jimiž se tady zabýváme, byly zapsány na hliněné tabulky objevené v 30. letech 20. století v severní Sýrii, v jednom přímořském nalezišti, které se ve starověku jmenovalo Ugarit. Texty popisují skupinu bohů, jejichž otcem byl El („vznešený bůh“); jejich příběhy se točí kolem Elova syna Baala („boha“) a jeho sestry Anaty („ta, kdož odpovídá“). Ohniskem Baalovy pozornosti byla horská tvrz a posvátné místo Safón (což znamená „severní místo“ i „místo tajemství“). Baal se svou sestrou působili na území dnešního severního Izraele a Golanských výšin. Spolu s nimi se po nebeské báni nad těmito končinami proháněla jejich sestra Šepeš (nejistý význam jména naznačuje souvislost se Sluncem); o ní se v textech jasně mluví jako o „vládkyni všech Refájců, těch božských tvorů“; Šepeš vládne nad polobohy i smrtelníky.

Několik objevených textů vypráví o takovém zapletení se božské trojice do záležitostí Refájců. Jeden z nich, který

badatelé nazvali *Pověst o Akchatovi*, se týká Danela („jehož soudí bůh“, hebrejsky Daniel). Třebaže byl Danel potomkem Refájců, nemohl mít syna. Postupně stárl a malomyslně, že už nezplodí mužského dědice, až se nakonec obrátil na Baala a Anatu, aby se za něj přimluví u Ela. El mu jeho přání vyplní: obdaří ho „urychlujícím dechem života“ a umožní mu zplodit syna, jemuž dají bohové jméno Akchat.

Jiný příběh, *Legenda o králi Keretovi* (Keret, „hlavní město“, „metropole“, se používá jako název města i jméno krále), vypráví o tom, jak si Keret vzhledem k božskému původu činil nárok na nesmrtelnost. Místo toho onemocněl a jeho synové nahlas úpěli: „Jakpak by mohl skonat potomek Ela milostiplného? Cožpak může božský tvor skonat?“ Synové v předtuše napohled neuvěřitelné smrti polobožské bytosti předpovídají, že nad Keretovou smrtí bude naříkat nejen vrchol Safónu, ale také „kruh širý, daleký“:

*Pro tebe, otče,
zapláče Safón, hora Baalova.
Kruh posvátný, mocný,
kruh širý, daleký
(pro tebe) zapláče.*

Zde je tedy odkaz na dvě nesmírně uctívaná místa, jež budou oplakávat skon poloboha: hora Safón, hora Baalova – a věhlasná posvátná *kruhovitá* stavba – „kruh posvátný, mocný, kruh širý, daleký“. Pokud je horou Safón míněna „hora severu“, hora Hermon ležící přesně na sever od Golanských výšin, *nebyl oním posvátným kruhem míněn záhadný komplex na Golanských výšinách?*

El vyslyšel prosby o slitování a na poslední chvíli vyslal bohyni Šatakatu, „ženu, jež nemoc odstraňuje“, aby Kereta zachránila. „Letí nad sta městy, letí nad sta vískami“, v mžiku dorazí do Keretova příbytku a podaří se jí ho vzkřísit.

Ale jelikož byl Keret pouhým polobohem, nakonec přeč jen zemřel. Co když tedy právě jeho pohřbili do hrobky uvnitř „kruhu posvátného, mocného, kruhu širého, dalekého“? Ačkoliv kanaánské texty nezasazují děje do konkrétního časového rámce, je evidentní, že odkazují na *údálosti*

z doby bronzové, což odpovídá odhadovanému stáří předmětů nalezených v hrobce na Golanských výšinách.

Zda byl či nebyl některý z těch legendárních vladařů pohřben v golanském nalezišti, se už patrně nikdy nedozvíme, zvláště když archeologové zkoumající naleziště nevyklučují možnost jakýchsi „pirátských“ pohřbů – tedy uložení tělesných ostatků někoho, kdo zemřel mnohem později, čemuž často předcházelo vyjmutí předešlých ostatků. Vědci jsou si však na základě strukturálních prvků i různých technik určování stáří jisti, že kamenný komplex – tedy soustředné kvádrové zdi, jež můžeme vzhledem k astronomické funkci stavby nazvat „hvězdnými kameny“ – byl vybudován o 1000–1500 let dříve než mohyla a pohřební komory pod ní.

Stejně jako u Stonehenge i dalších megalitických památek zůstává také u stavby na Golanských výšinách velikou záhadou, kdo ji postavil; záhadu umocňuje stáří všech těchto památek i vědomí, že k orientaci staveb vůči světovým stranám bylo zapotřebí zevrubných znalostí astronomie. Pokud komplex na Golanských výšinách nebyl dílem samotných bohů, kdo byl kolem roku 3000 př. Kr. schopen takového počínu?

V období kolem roku 3000 př. Kr. žila v západní Asii pouze jedna civilizace dostatečně technicky vyspělá i vzdělaná, s pozoruhodnými astronomickými znalostmi, schopna naplánovat, astronomicky orientovat a postavit tak náročné a rozsáhlé stavby, o jakých zde mluvíme: civilizace sumerská. Rozkvetla na území dnešního jižního Iráku – slovy všech badatelů „náhle, nečekaně, jako blesk z čistého nebe“. A během několika staletí – pouhého zlomku času ve vývoji lidstva – zaznamenala převratný rozmach a dosáhla prvenství v mnohém, co dnes pokládáme za nezbytné pro každou vyspělou civilizaci: od vynálezu kola, vypalovací pece, cihel a výškových staveb přes písmo, poezii a hudbu, zákoníky a soudy, soudce a smlouvy, chrámy a kněží, krále a správce, školy a učitele, lékaře a ošetřovatelky, až po ohromující

znalosti matematiky, exaktních věd a astronomie. Jejich kalendář, dodnes používaný jako židovský, byl zaveden ve městě zvaném Nippur v roce 3760 př. Kr. a opíral se o všechny vyspělé inženýrsko-architektonické vědomosti, o nichž mluvíme.

Tato civilizace rozkvetla o osm set let dříve než civilizace egyptská a asi o tisíc let dříve než civilizace v údolí Indu. Teprve po nich následovali Babyloňané, Asyřané, Chetitě, Kanaánci, Foiničané – mnozí mnohem později. Všichni nesli pečeť sumerských předků, od nichž přejali také jejich převratné objevy – stejně jako civilizace, jež začas vznikly v Řecku a na ostrovech ve Středomoří.

Mohli Sumerové proniknout až na Golanské výšiny? Nepochybně ano, vždyť jejich králové a obchodníci se vydávali na západ směrem k Středozevnímu moři (které nazývali Horní moře) a pluli po Dolním moři (tedy Perském zálivu) do dalších vzdálených zemí. V době, kdy byl jejich hlavním městem Ur, byli jeho obchodníci známí ve všech končinách starověkého Předního východu. Na Golanské výšiny pravděpodobně zavítal i jeden z nejproslulejších sumerských králů Gilgameš, slavný král z Uruku (biblického Ereku), a to někdy kolem roku 2900 př. Kr., nedlouho po vybudování stavby.

Gilgamešovým otcem byl urucký velekněz, jeho matkou bohyně Ninsun. Gilgameš se chtěl stát mocným panovníkem a zvelebit své město, a tak započal vládu tím, že zpochybnil svrchovanost tehdejšího hlavního města Sumeru, Kiše. Tuto epizodu zaznamenává jedna hliněná tabulka, podle níž se kišský král jmenoval „statný“ Agga, jak ho dvakrát označuje. Kiš byl tedy hlavním městem rozsáhlé říše, která se rozkládala možná až za řeku Eufrat. Vnucuje se otázka, zda statný král Agga nebyl předchůdcem obřího Óga známého z bible; králové starověkého Předního východu totiž běžně dostávali jméno podle dávných předků.

V mládí hrdý, ctižádostivý a ješitný Gilgameš těžce snášel stárnutí. Aby si udržel tělesnou svěžest, začal ve svém městě navštěvovat novomanžele a osobovat si královské „právo první noci“ s nevěstou. Obyvatele města takové chování pohoršovalo a obrátili se na bohy s prosbou o pomoc;

bohové je vyslyšeli a stvořili Gilgamešova dvojníka, který učinil přítrž královým eskapádám. Sklíčený Gilgameš upadl do trudnomyslnosti. Viděl, jak kolem něj umírají jeho vrstevníci, nebo i mladší. Ale potom ho napadlo, jak by mohl uniknout spárům smrti: vždyť je zčásti bohem, a to nejen polobohem, nýbrž bohem ze dvou třetin – pochází přece z božské matky, ne z božského otce!

Má tedy on, Gilgameš, zemřít jako smrtelník, anebo má právo na věčný život bohů? Předložil svůj případ matce. Ano, odpověděla mu, máš pravdu. Ale abys dosáhl božské nesmrtelnosti, musíš vystoupit na nebesa a dojít do božího království. A končinám, z nichž je možné vystoupit na nebesa, řekla mu, velí jeho kmotr Utu (později známý jako Šamaš).

Utu/Šamaš se to Gilgamešovi pokoušel rozmluvit: „Kdo, Gilgameši, vystoupí k nebi? Pod sluncem věčně jen bohové dlí, však lidem jsou sečtení dnové.“⁷⁾ Vrat se ke své rodině, k svým lidem z města, a užívej s nimi posledních dnů života, radil mu bůh.

Gilgamešovy osudy a jeho hledání nesmrtelnosti vypráví *Epos o Gilgamešovi* – dlouhý text zapsaný na hliněných tabulkách, který objevili archeologové v původní sumerské verzi i v četných starověkých překladech. V další části příběhu se dozvídáme, že Gilgameš se od svých úmyslů odradit nenechal; předmět, který mu k nohám spadne z nebe, si vyloží jako znamení, aby vytrval. Ninsun příslibí, že mu pomůže, a prozradí mu, že v Cedrových horách je místo – „přístaviště“ –, z něhož může vystoupit do božského příbytku. Varuje ho, že výprava bude plná nebezpečností. Ale co jiného mi zbývá? táže se Gilgameš. I když se mi to nepodaří, tvrdí, budoucí pokolení se dozvedí, že jsem se o to alespoň pokusil.

Ninsun mu před cestou dá své požehnání, ale trvá na tom, aby Gilgameše doprovázel umělý člověk, Enkidu, a chránil ho. Je to příhodná volba, neboť Gilgameš měl na-

⁷⁾ V Matoušově překladu vyřkl tato slova sám Gilgameš v rozmluvě s Enkiduem: „Kdo, příteli můj, vystoupí k nebi? Se Šamašem věčně jen bohové dlí...“ Pozn. překl.

mířeno do končin, odkud Enkidu pocházel – do hor, v nichž se dřív proháněl s divokou zvěří. Gilgameše neustále upozorňoval, na jak nebezpečnou cestu se vydává; ale Gilgameš se nenechal zastrašit.

Aby se ze Sumeru (ležícího na území dnešního jižního Iráku) dostal do Cedrových hor, tedy dnešního Libanonu, musel Gilgameš přejít náhorní plošinu, která se dnes jmenuje Golanské výšiny. Zmínku o tom skutečně nalzáme v úvodních verších eposu, které shrnují a opěvují králova dobrodružství a úspěchy, podle nichž to byl on, „jenž otevřel soutěsky horské“. Už jen tato zmínka zasluhuje zvýšenou pozornost, poněvadž v zemi zvané Sumer žádné hory neleží.

Cestou se Gilgameš několikrát zastavil a požádal boha Slunce o božskou věštbu. Když došli do pahorkatiny a zalesněných hor (jaké se na sumerském území nevyskytovaly), měl Gilgameš několik věšteckých snů. Na jedné důležité zastávce, odkud už měli Cedrové hory na dohled, se snažil vyvolat další věstecký sen tím, že si sedl do kruhu, který pro něj vystavěl Enkidu. Že by tedy Enkidu, muž s nadlidskou silou, seskupil kamenné kvádry na poli tak, aby pro Gilgameše vytvořily hvězdné kameny?

To se můžeme pouze dohadovat. Ale v oblasti Golanských výšin byly nedávno objeveny hmatatelné důkazy, jež svědčí o tom, že lidé žijící v této oblasti už dlouhá pokolení znají Gilgameše a jeho příběh.

Jednou z nejčastěji vyprávěných epizod v králových dobrodružstvích je příhoda o tom, jak potkal dva krvelačné lvy, zápasil s nimi a holýma rukama je zabil. Tento hrdinský čin byl oblíbeným výtvarným motivem starověkých umělců na Blízkém východě. Zcela nečekaným objevem však byla kamenná destička s takovým námětem, nalezená v místě poblíž soustředných kruhů (obr. 8). (Artefakt je vystaven v zajímavém Archeologickém muzeu Golanských výšin v Kacrinu.)

Ačkoliv ani textové odkazy, ani výjev na kamenné tabulce neposkytují nezvratný důkaz, že Gilgameš cestou do libanonských Cedrových hor skutečně došel na Golanské výšiny a navštívil kamennou kruhovou stavbu, je nutné přihlídnout ještě k jedné pozoruhodné stopě. Když bylo

Obr. 8

naleziště objeveno ze vzduchu, izraelští archeologové zjistili, že bylo zakresleno na (zabavených) syrských armádních mapách pod názvem Rugum el-Hiri, což je pojmenování tuze záhadné, neboť v arabštině znamená „kamenná rysí hromada“.

Dle našeho názoru tkví vysvětlení tohoto záhadného názvu možná v *Eposu o Gilgamešovi* a odráží vzpomínku na krále, který zápasil se lvy.

A jak uvidíme, to je teprve začátek celé řady spleťtých a vzájemně provázaných souvislostí.

OSUD MÁ DVANÁCT STANOVIŠŤ

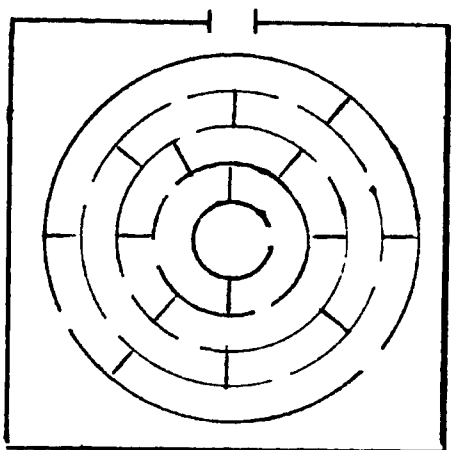
BADATELÉ už dávno zjistili, že tradicemi různých národů se jako červená nit táhne pořád stejný motiv, tentýž základní příběh, byť se v různých podobách vyskytuje pod odlišnými názvy a odehrává se v jiných částech světa. Není tedy divu, že čedičový kámen, na němž je vytesán Gilgameš zápasící se lvy, byl nalezen poblíž osady nesoucí jméno Ejn Samsum – „Samsonův pramen“. Stačí připomenout, že Samson také zápasil se lvem a rovněž ho porazil holýma rukama. Stalo se tak asi dva tisíce let po Gilgamešovi, a to určitě ne na Golanských výšinách. Je tedy název osady pouhou shodou náhod, anebo vybledlou vzpomínkou na návštěvníka jménem Gilgameš, z něhož se stal Samson?

Ještě závažnější je však souvislost s králem Keretem. Ačkoliv dějiště kanaánského příběhu není uvedeno, mnozí (např. Cyrus H. Gordon v díle *Notes on the Legend of Keret*) se domnívají, že totožné jméno krále a jeho hlavního města ve skutečnosti odkazuje na ostrov Krétu. Podle krétských a řeckých pověstí se právě tam zrodila civilizace ve chvíli, kdy bůh Zeus spatřil Európé, krásnou dceru jednoho krále Foinikie (dnešní Libanon), vzal na sebe podobu býka, unesl ji a s ní na hřbetě přeplaval Středozemní moře až na Krétu. Tam s ní zplodil tři syny, mezi nimi i Mínoa, s jehož postavou se časem začal spojovat úsvit krétské civilizace.

Když se králi Mínoovi a jeho aspiracím na trůn postavily do cesty překážky, požádal boha moří Poseidona, aby mu dal znamení božské přízně. Poseidonovou odpovědí byl sněhobílý božský býk, který se vynořil z moře. Mínoš sice přísahal, že bohu nabídne býka jako obětinu, ale byl jím tak okouzlen, že si ho místo toho ponechal pro sebe. Bůh ho potrestal tím, že přiměl královu manželku, aby se do býka zamilovala; z jejich spojení vzešel legendární Míno-

tauros, napůl člověk a napůl býk. Mínós poté pověřil božského stavitelského mistra Daidala, aby v krétském hlavním městě Knóssu vybudoval podzemní bludiště, z něhož by ten býčí muž nemohl uniknout. Bludiště bylo nazváno labyrint.

Obrovská kamenná skulptura býčích rohů vítá návštěvníky odkrytých trosek paláce v Knóssu, nikoliv však trosek labyrintu. Ale vzpomínky na něj i na jeho kruhový tvar – bludiště soustředných zdí s chodbami přehrazenými příčkami (jako na tomto předpokládaném půdorysu, obr. 9), neupadly v zapomnění.

Obr. 9

Tento půdorys nápadně připomíná naleziště na Golanských výšinách; nebude tedy od věci vrátit se k *Eposu o Gilgamešovi* a připomenout si jeho střetnutí s nebeským býkem.

Poslední noc předtím, než se Gilgameš pokusil vstoupit do cedrového lesa, uviděl, jak z odpalovací rampy za velké hřmění a zážehu plamenů stoupá k nebi raketa. Druhý den ráno našel spolu s Enkiduem ukrytý vchod k tomuto místu, do něhož byl vstup zakázán. Když chtěli vejít, přehradil jim cestu jakýsi robotu podobný strážce. Byl „mocný, jeho zuby jsou zuby dračí, jeho tvář je tvář lví, vpřed žene

se jak hlučící potopy příval“. Jeho čelo „je hořící pochodeň“, která „požírá stromy a křoviny“ a před kterou „nikdo se nemůže únikem spasit“.

Když uviděl Utu/Šamaš, v jakých nesnázích se oba hrdinové ocitli, „z nebe k hrdinům promluvil“. Poradil jim, aby neutíkali, ale aby se místo toho připlížili k netvorovi, jakmile bůh rozfouká větrnou smršť a oslepí strážce rozvířeným prachem. Když se tak stalo, Enkidu na netvora zaútočil a zabil ho. Starověcí umělci vyobrazili na pečetních válečcích (obr. 10) Gilgameše, Enkidua a Utua/Šamaše spolu s tímto strašlivým robotem; při pohledu na něj se člověk neubrání vzpomínce na biblický popis „cherubů s míhající se plamenným mečem“, hlídajících vchod do zahrady v Edenu, z níž Hospodin vyhnal Adama a Evu.

Obr. 10

Zápas sledovala také Inanna (později známá jako Ištar), sestra-dvojče boha Utua/Šamaše. Inanna nechvalně proslula jako svůdkyně mužů na jedinou noc – tu však málokdo přežil. Uchváčena Gilgamešovou krásou – zahlédla ho koupat se nahého v nedaleké tůňce či u vodopádu –, lákala jej: „Pojď ke mně, Gilgameši, mým milencem se staň!“ Ale Gilgameš její pověst znal, a proto ji odmítl.

Ištar, uražena tak ponižujícím odmítnutím, si přizvala na pomoc nebeského býka, aby Gilgameše usmrtil. Oběma mužům nyní šlo o život, a tak vzali nohy na ramena a chvátali zpět do Uruku; nebeský býk je však u břehů Eufratu dohnal. V okamžiku smrtelného nebezpečí to byl opět Enkidu, komu se podařilo zasadit nebeskému býkovi smrtící ránu.

Rozlíčená Inanna/Ištar „kvílivý nářek vyslala k nebi“, aby bohové na oba druhy seslali smrt. Jako první zemřel Enkidu, byť byl jistou dobu ušetřen; poté – po druhé výpravě ke kosmodromu na Sinajském poloostrově – zemřel i Gilgameš.

Kdo byl onen „nebeský býk“ – sumersky nazývaný GUD.ANNA? Mnozí badatelé *Eposu*, např. Giorgio de Santillana a Hertha von Dechendová v *Hamlet's Mill*, dospěli k závěru, že události v *Eposu*, odvíjející se na Zemi, jsou jen zrcadlovým odrazem událostí ve vesmíru. Utu/Šamaš je Sluncem, Inanna/Ištar nebeským tělesem, jež ve starověkém Řecku a Římě označovali jako Venuši. Strašidelný strážce Cedrových hor se lvím obličejem je *souhvězdím Lva* a nebeský býk souhvězdím, jež se – už od dob Sumerů! – jmenuje *souhvězdí Býka*.

A vskutku: z Mezopotámie pochází řada výtvarných počinů s lvím/býčím námětem (obr. 11a a 11b), a jak poprvé poznamenal Willy Hartner (*The Earliest History of the Constellations in the Near East*), ve čtvrtém tisíciletí př. Kr. Sumerové pozorovali obě souhvězdí v klíčových zvířetníkových postaveních: souhvězdí Býka jako konstelaci jarní rovnodennosti, souhvězdí Lva jako konstelaci letního slunovratu.

Obr. 11a a 11b

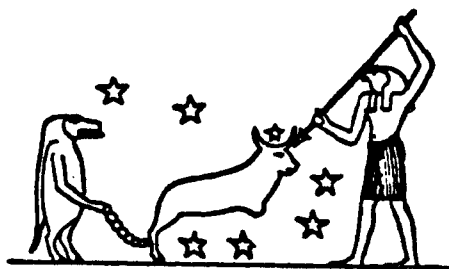
Z takového alegorického vylíčení význačných pozemských událostí vyplývá, že Sumerové se opírali o rozsáhlé astronomické znalosti už ve čtvrtém tisíciletí před Kristem, tedy asi tři tisíce let před obvykle předpokládaným údobím uspořádání hvězd do souhvězdí a popisu a pojmenování dvanácti znamení zvěrokruhu ve starověkém Řecku. Ale i sami řečtí učenci (v Malé Asii) uváděli, že příslušné vědomosti přejali od mezopotamských „Chaldejců“, a jak dokládají sumerské astronomické texty a výtvarná díla, zásluhu na tom mají skutečně Sumerové. Jejich názvy a znaky zvířetníkových souhvězdí se zachovaly v nezměněné podobě dodnes.

Sumerské seznamy zvířetníků začínají Býkem. A skutečně právě v souhvězdí Býka bylo ve čtvrtém tisíciletí př. Kr. možné pozorovat východ Slunce v den jarní rovnodennosti. V sumerštině se jmenovalo GUD.ANNA („býk nebes“ nebo „nebeský býk“) – stejně se v *Eposu o Gilgamešovi* jmenuje božský tvor, kterého si Inanna/Ištar přizvala na pomoc z nebe a jež oba druhové usmrtili.

Co když toto usmrčení představovalo anebo symbolizovalo skutečný nebeský úkaz kolem roku 2900 př. Kr.? Tuto možnost nelze zcela vyloučit, neboť historické záznamy naznačují, že v té době došlo na Zemi skutečně k významným událostem a změnám a „usmrčení“ nebeského býka představovalo znamení – nebeské znamení – jako předzvěst nebo dokonce spouštěcí mechanismus událostí na Zemi.

Převážnou část čtvrtého milénia př. Kr. byli Sumerové nejen největší, nýbrž také jedinou civilizací na naší planetě. Ale kolem roku 3100 př. Kr. se k civilizaci na Eufratu a Tigridu přidružila civilizace na Nilu (Egypt a Núbie). Neodráží se tento rozkol na Zemi – na který naráží biblický příběh o babylonské věži a o konci éry, kdy lidstvo mluvilo jediným jazykem – v příběhu o Gilgamešovi, a to ve chvíli, kdy Enkidu zasadí nebeskému býkovi ránu z milosti a utrhne mu přední končetinu? Egyptané ve výtvarných zobrazeních nebeských těles a zvířetníků skutečně spojují počátek své civilizace s „odříznutím“ přední části souhvězdí Býka (obr. 12).

Jak jsme podrobně popsali ve *Válce bohů a lidí*, Inanna/Ištar tehdy očekávala, že se stane milenkou nové civilizace,

Obr. 12

ale ta od ní byla – doslova i přeneseně – odtržena. Částečnou útěchou jí bylo, že kolem roku 2900 př. Kr. dostala pod ochranu civilizaci třetí, jež se zrodila v údolí Indu.

Ačkoliv měla nebeská znamení velký význam pro bohy, ještě závažnější byla pro smrtelníky na Zemi; svědčí o tom i osud, který stihl oba druhy. Enkidu, uměle stvořená bytost, zemřel jako pouhý smrtelník. Stejnému osudu neunikl ani Gilgameš, byť ze dvou třetin bůh. Vydal se sice na druhou výpravu, během níž zažil mnoho útrap a vyvážl z mnoha nebezpečností, ale třebaže našel bylinu věčné mladosti, do Uruku se vrátil z prázdnými rukama. Podle *Seznamu sumerských králů* „božský Gilgameš, kterého zplodil člověk s bohyní, velekněz chrámového okrsku, vládl 126 let; po něm panoval Gilgamešův syn Urlugal.“

Téměř slyšíme Gilgamešova syna, jak volá, stejně jako volali synové krále Kereta: „Jakpak by mohl skonat potomek Ela milostiplného? Cožpak může božský tvor skonat?“ Ale Gilgameš, byť více než polobůh, se nedokázal vzepřít osudu. Žil ve věku Býka, a přece jej usmrtil, a jeho osud – osud předurčený nebesy – se z naděje na nesmrtelnost proměnil v nevyhnutelný konec smrtelníka.

Tisíc let po pravděpodobném Gilgamešově pobytu na Golanských výšinách navštívila tuto stavbu další významná osobnost starověku, která také rozpoznala osud zapsa-

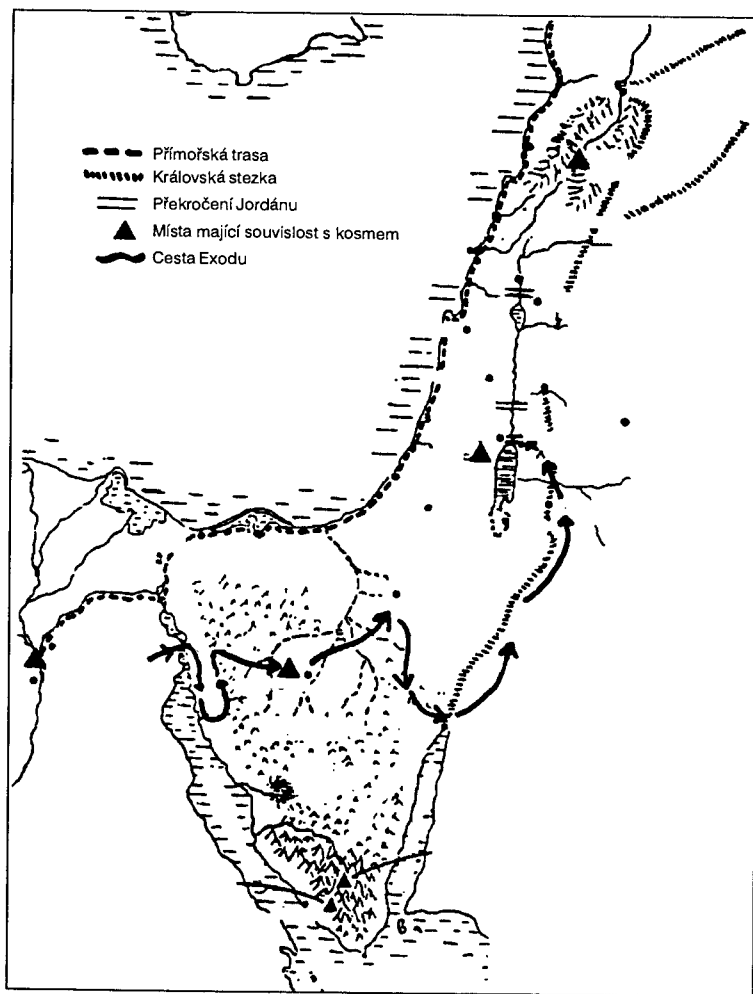
ný v znameních zvěrokruhu. Byl to Abrahamův vnuk Jákob; podle našich výpočtů se tak stalo někdy kolem roku 1900 př. Kr.

V souvislosti s megalitickými stavbami se většinou přehlídí jedna otázka: proč byly postaveny právě tam, kde stojí? Poloha nepochybně souvisela s jejich funkcí. Velké pyramidy v Gíze, jak uvádíme v jiných dílech, sloužily jako přistávací koridor navádějící k odpalovací základně na Sinajském poloostrově, a byly tam umístěny právě pro své napojení na 30. rovnoběžku severní šířky. Stonehenge byl podle renomovaných archeologů vybudován na tom místě proto, poněvadž právě tam se dalo skloubit pozorování Slunce i Měsíce. Než vyjdou na světlo další fakta o komplexu na Golanských výšinách, můžeme vyslovit domněnku, že stavba vznikla právě na tom místě nejpravděpodobněji proto, že leží na jedné z mála cest spojujících dvě hlavní mezinárodní trasy (ve starověku i dnes): královskou stezku vedoucí podél pohoří východně od Jordánu s přímořskou trasou klikatící se na západě podél pobřeží Středozemního moře (viz mapka). Obě trasy spojovaly Mezopotámii s Egyptem, Asii s Afrikou – ať už obchodně v době míru, nebo vojensky v době válek. Styčné body obou hlavních tras byly diktovány zeměpisem a topografií. U golanského naleziště se dalo přejít po obou stranách Galilejského jezera; frekventovanější z obou tras byla a dodnes je trasa severní; most na ní si uchoval svůj starobylý název: Most dcer Jákobových.

Stavba na Golanských výšinách byla tedy umístěna tam, kde se mohli zastavit poutníci a cestovatelé mnoha národů a z různých končin, pozvednout oči k obloze a hledat na ní osudová znamení, možná i scházet se na posvátném, a tudíž neutrálním území, a jednat tam o otázkách války i míru.

Na základě biblických a mezopotamských pramenů jsme dospěli k závěru, že za stejným účelem navštívil stavbu i Jákob.

Celý příběh začal o dvě století dříve, v Sumeru, a nezačal se odvíjet u Jákobova děda Abrahama, nýbrž u Jákobova praděda Teracha. Jeho jméno naznačuje, že to byl kněz-věštec (*tirchu*); starost rodu o to, aby jeho členové prosluli jako

příslušníci národa *Ibri* (hebrejského), dokazuje, že se pokládali za Nippurany, tedy za obyvatele města Nippur, v sumerštině vyjádřeného jako NI.IBRU – „Krásný/příjemný příbytek přechodu“. Náboženské a vědecké středisko Sumerů Nippur bylo sídlem DUR.AN.KI, „svazku nebe-země“, ležícího v posvátném okrsku města. Zde se shromažďovaly, uchovávaly, zkoumaly a vykládaly všechny astronomické,

kalendářní a planetární poznatky; jedním z jeho kněží byl Abrahamův otec Terach.

Kolem roku 2100 př. Kr. byl Terach přeložen do Uru. Bylo to období sumerologům známé jako Ur III, protože právě tehdy se Ur stal potřetí hlavním městem nejen Sumeru a nejen většího politického celku zvaného Sumer a Akkad, nýbrž také opravdové říše, jež vzkvétala a držela pohromadě nikoliv silou zbraní, ale znamenitou kulturou, jednotným panteonem (tedy tím, co se dnes nazývá náboženství), výkonnou úřední správou a – v neposlední řadě – čilým obchodem. Ur byl také kultovním centrem boha měsíce Nannara, zkráceně Nanny (u semitských národů později známého pod jménem Sín). Rychlý spád událostí v Sumeru i za hranicemi říše si vyžádal Terachovo přeložení nejprve do Uru, poté do dalekého Charránu. Toto město, ležící na horním toku Eufratu a jeho přítocích, sloužilo jako významná křižovatka a obchodní stanice (což naznačuje i jeho název, který v překladu znamená „karavana“). Založili je sumerští obchodníci a jeho chloubou byl i velký chrám zasvěcený bohu měsíce, takže Charrán byl často vnímán jako „Ur daleko od Uru“.

Na cesty bral Terach s sebou i rodinu. Do Charránu přišel spolu s prvorozeným synem Abramem (jak se v té době jmenoval), se synem Náchorem, s manželkami obou synů jménem Sáráj (pozdější Sára) a Milka a s Terachovým vnukem Lotem, synem Abramova bratra Hárana, který zemřel v Uru. V Charránu se usadili na mnoho let; tam také Terach zemřel, když mu bylo 205 let.

Poté řekl Hospodin Abramovi: „Odejdi ze své země, ze svého rodiště a z domu svého otce do země, kterou ti ukážu. Učiním tě velkým národem, požehnám tě, velké učiním tvé jméno.“ I vzal Abram ženu Sáráj a synovce Lota i ostatní v jejich domě se všim jméním, jehož nabyli, a vydali se do země kanaánské; „Abramovi bylo sedmdesát pět let, když odešel z Charránu.“ Bratr Náchor zůstal i s rodinou v Charránu.

Podle Hospodinových pokynů přešel Abram rychle celý Kanaán, aby v Negebu, vyprahlé oblasti Kanaánu na hranici se Sinajským poloostrovem, založil osadu. Během ná-

vštevě Egypta byl přijat na faraonově dvoře; po návratu do Kanaánu se vypořádal s místními vladaři. Poté sehrál roli v mezinárodním sporu, v bibli známém jako válka králů (Genesis 14). Když je všechny porazil, Hospodin mu slíbil, že jeho „potomstvo“ zdědí země mezi Egyptem a řekou Eufkrat a bude v nich vládnout. Abram však slib zpochybnil poukazem na to, že je bezdětný. Hospodin ho uklidnil. „Pohleď na nebe,“ vybídl ho, „a sečti hvězdy, dokážeš-li je spočítat... Tak tomu bude s tvým potomstvem.“ Jenže Sáráj zůstávala i nadále neplodná.

Na její návrh proto Abram „vešel“ k její otrokyni Hagar, jež mu porodila syna Izmaele. Po vyhlazení Sodomy a Gomory a poté co Hospodin přejmenoval manželský pár na Abrahama a Sáru, se stal zázrak: Abrahamovi, v té době stoletému, a Sáře, tehdy devadesátileté, se narodil syn. I když nebyl Abrahamovým prvorozeným, stal se Sářin syn Izák právoplatným dědicem, a to v souladu se sumerskými pravidly o následnictví, jimiž se patriarcha řídil: byl to totiž syn otcovy nevlastní sestry. „Je to dcera mého otce, ale ne dcera mé matky,“ řekl Abraham o Sáře (Genesis 20, 12).

Když zemřela Abrahamova celoživotní družka Sára, začal si tento „stařec pokročilého věku“ (podle našich výpočtů mu bylo 137 let) dělat starosti o dosud svobodného syna Izáka. Ze strachu, aby se Izák neoženil „s jednou z dcer kanaánských“, vyslal svého služebníka do Charránu, aby Izákovi vybral nevěstu z řad příbuzných, kteří tam zůstali. Když služebník došel do města Náchorova, u studny s vodou potkal Rebeku; jak se ukázalo, byla to Náchorova vnučka a ta se nakonec vydala do Kanaánu a stala se Izákovou ženou.

Dvacet let po svatbě Rebeka porodila dvojčata Ezaua a Jákoba. Ezau se oženil jako první; vzal si hned dvě ženy najednou, obě „dcery kanaánské“, které byly „odporné jeho otcovi Izákovi“. O příčině nevole neuvádí bible žádné podrobnosti, ale neshody mezi matkou Rebekou a snachami došly tak daleko, že Rebeka jednou řekla Izákovi: „Zprotivilo se mi žít s dcerami chetejskými. Vezme-li si Jákob ženu z chetejských dcer, jako jsou tyhle dcery této země, k čemu mi život?“ A tak povolal Izák Jákoba a přikázal mu, aby se vy-

dal do Charránu, k matčiným příbuzným, a tam si hledal nevěstu. Jákob otce poslechl, „vyšel z Beer-šeby a šel do Charránu.“

Z Jákobova putování z jižního Kanaánu do dalekého Charránu líčí bible pouze jednu epizodu – byť velmi významnou. Bylo to noční vidění, „když dorazil na jedno místo“: ve snu uviděl žebřík do nebe, po němž vystupovali a sestupovali „poslové Boží“. Když procitl ze spánku, uvědomil si, že je to „dům Boží... brána nebeská.“⁷ Postavil tam posvátný sloup a místo nazval Bét-el – „Dům Elův“, tedy Dům Boží. Poté se vydal blíže neurčenou cestou do Charránu.

Na kraji města spatřil stáda ovcí s pastýři u studny v poli. Otázal se jich, zda znají matčina bratra Lábanu. Ano, známe, odvětili pastýři, a tady přichází jeho dcera Ráchel s ovcemi. Jákob se při pohledu na ni rozplakal a představil se jako syn její tety Rebeky. Jakmile tu novinu uslyšel Lában, běžel mu vstříc, objal ho, políbil a uvedl do svého domu. Tam mu představil starší dceru Leu s očividnou myšlenkou na dceřiny vdavky. Jenže Jákob byl zamilovaný do Ráchel, a nabídl proto Lábanovi, že u něj bude sloužit sedm let místo věna. Jenže v noci po veselce odvedl Lában do novomanželské ložnice Leu místo Ráchel...

Když Jákob ráno zjistil, s kým strávil svatební noc, měl to Lábanovi za zlé. Ten rozpačitě namítl, že v kraji není zvykem provdat mladší dceru dřív než starší, a nabídl mu, aby u něj pracoval dalších sedm let a poté se oženil i s Ráchel. Jákob, pořád ještě zamilovaný do Ráchel, na to přistoupil. Po sedmi letech si tedy vzal i Ráchel; jenže lstivý Lában si zvykl na pracovitého Jákoba, který se osvědčil jako schopný pastýř, a nechtěl ho uvolnit ze služby. Aby mu zabránil v odchodu, dovolil mu chovat vlastní stáda; ale čím více se dařilo Jákobovi, tím více reptali Lábanovi závistiví synové.

A tak se stalo, že když se Lában „odebral ke stříži svého bravu“, Jákob shromáždil své ženy a děti a stáda a uprchl s nimi z Charránu. „Přebrodil řeku Eufkrat a dal se směrem k pohoří Gileádu.“

⁷ Autor uvádí „místo *Elóhím* a brána nebeská“. Pozn. překl.

„Třetího dne bylo Lábanovi oznámeno, že Jákob uprchl. Tu vzal s sebou své bratry a pronásledoval ho po sedm dní, až ho dohonil na pohoří Gileádu.“

Gileád – hebrejsky „věčná kamenná hromada“^{*)} – místo kruhové observatoře na Golanských výšinách!

Setkání začalo ostrými výhrůžkami a vzájemným obviňováním, skončilo mírovou smlouvou. Jak bylo u tehdy uzavíraných hraničních dohod zvykem, Jákob našel kámen a „vztyčil jej jako posvátný sloup“ vyznačující hranici území Lábanova a Jákobova, kterou nesměl ani jeden překročit. Tyto hraniční kameny, pro svůj zaoblený vršek akkadsky nazývané *kudurru*, tvořily součást mnoha blízkovýchodních nalezišť.

Zpravidla na nich byly zaznamenány podrobnosti smlouvy i vzývání bůžků obou zúčastněných stran jako svědků a ručitelů. V souladu s tímto obyčejem Lában vzýval „Boha Abrahamova a bohy Náchorovy“, aby „mezi nimi soudili“, tedy dohlíželi na dodržování smlouvy. Jákob se zapřisáhl „při strachu otce Izáka“. Poté vtiskl celé ceremonii i místu svou pečeť:

*Svým bratřím řekl:
„Nasbírejte kameny.“
Vzali kameny,
udělali val...
a Jákob jej nazval
Gal-ed (to je Val-svědék).*

Pouhou změnou výslovnosti z *Gileádu* na *Gal-ed* změnil Jákob význam jména z odvěké „věčné kamenné hromady“ na „val (násep) svědectví“.

Do jaké míry můžeme s jistotou tvrdit, že dějištěm této události byla kamenná stavba na Golanských výšinách? Zde je podle nás poslední přesvědčivé vodítko: při stvrzování smlouvy nazval Jákob toto místo *cha-micpech – observator!*^{**)}

^{*)} Podle Encyklopedie Bible „drsná hornatina“. Pozn. překl.

^{**)} Podle bible mu Jákob říká Miska – *Hlídka*. Pozn. překl.

V *Knize jubileí* – v souboru převyprávěných biblických příběhů z různých raných pramenů –, je k této události připsán dovětek: „I postavil tam Jákob násep jako svědka, pročť název toho místa zní „násep svědectví“; ale dříve se země Gileádu jmenovala zemí Refájců.“

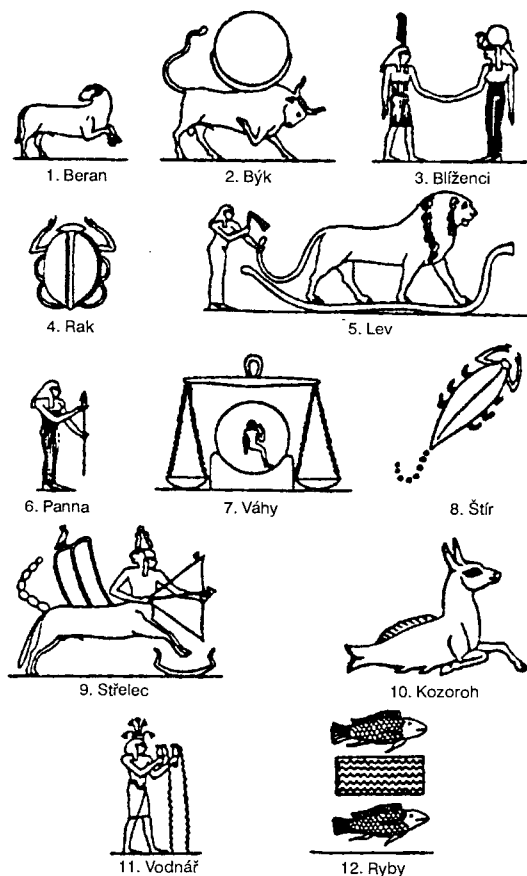
A tak se dostáváme oklikou zpět k tajuplné kamenné stavbě na Golanských výšinách a k její přezdívce Gilgál Refájců.

Na hraničních kamenech *kudurru* nalezených na Předním východě byly zpravidla uvedeny nejen podmínky dohody a jména bohů coby ručitelů, ale také nebeské znaky těchto bohů – někdy znaky Slunce a Měsíce a planet, jindy všech dvanácti souhvězdí zvěrokruhu (obr. 13). Neboť od nejranějších dob Sumerů jich bylo právě tolik – dvanáct, jak dokládají jejich názvy:

GU.AN.NA („nebeský býk“) –
Býk
MAŠ.TAB.BA („dvojčata“) –
Blíženci
DUB („klepeta“, „kleště“) – *Rak*
UR.GULA („lev“) – *Lev*
AB.SIN („její otec byl Sin“) –
Panna
ZI.BA.AN.NA („nebeský osud“) –
Váhy
GIR.TAB („který chňapá
a seká“) – *Štír*
PA.BIL („obránce“) – *Střelec*
SUCHUR.MAŠ („kozoryba“) –
Kozoroh
GU („pán vod“) – *Vodnář*
SIM.MACH („ryby“) – *Ryby*
KU.MAL („ten, kdo dlí na poli“) –
Beran (Skopec)

Obr. 13

Obr. 14

Třebaže ne všechny symboly znázorňující dvanáct souhvězdí zvěrokruhu přežily sumerské, či dokonce babylonské období, byly nalezeny na egyptských pomnicích v totožném vyobrazení a se stejným jménem (obr. 14).

Jak by někdo mohl pochybovat o tom, že by Abraham, syn astronoma-kněze Teracha, neznal dvanáct zodiakálních domů, když ho Hospodin vybídl, aby pozoroval hvězdnou oblohu a vyčetl z ní budoucnost? Tolik, kolik vidíš hvězd na nebi – tak rozhojním tvé potomstvo, slíbil Hospodin Abra-

hamovi, a když mu otrokyně Hagar porodila prvorozeného syna jménem Izmael (= „Bůh slyší“), Hospodin dítěti požehnal tímto proroctvím:

*A pokud jde o Izmaela,
vyslyšel jsem tě.
Hle, požehnám mu
a rozplodím a rozmnožím ho převelice;
zplodí dvanáct knížat
a učiním z něho veliký národ.*

Genesis 17, 20

Tímto proročným požehnáním, spojeným s odkazem na hvězdnou oblohu a Abrahamovo potomstvo, se bible poprvé zmiňuje o číslici dvanáct a jejím významu. Poté uvádí (Genesis 25), že Izmaelových synů – z nichž každý se stal „předákem“ svého národa, tedy kmenového státu – bylo skutečně dvanáct. Uvádí seznam jejich jmen a zdůrazňuje: „To jsou Izmaelovi synové a to jsou jejich jména podle jejich dvorců a hradišť; dvanáct předáků jejich národů.“ Usadili se v Arábii a v pouštních oblastech severně od ní.

Podruhé se v bibli objevuje dvanáctka, když je vyjmenováno dvanáct Jákobových synů v době, kdy se vrátil k otci do Chebrónu. „Synů Jákobových bylo dvanáct,“ uvádí Genesis 35 spolu s jejich jmény, která později proslula jako názvy dvanácti kmenů Izraele:

Synové Lejini:

Rúben, Šimeón a Lévi, Juda, Isachar a Zabulón.

Synové Ráchelini:

Josef, Benjamín.

Synové Rácheliny otrokyně Bilhy:

Dan, Neftali.

A synové Lejiny otrokyně Zilpy:

Gád, Ašer.

Tento seznam má ale jeden háček: do Kanaánu se s Jákobem nevrátilo všech dvanáct dětí, neboť nejmladší Benjamín se Ráchel narodil, až když už byla rodina zpátky v Ka-

naanu, v Bét-elu; Ráchel při porodu zemřela. A přece měl Jákob dvanáct dětí už předtím: posledním dítětem, které mu porodila Lea, byla holčička jménem Dína. Na seznamu tedy – možná ne zcela náhodou – figurovalo jedenáct potomků mužského a jeden ženského pohlaví, shodně se seznamem souhvězdí zvěrokruhu, v nichž je jedno „ženské“ (Panna) a jedenáct „mužských“ souhvězdí.

Souvislost mezi dvanácti potomky Jákobovými (kterého Hospodin po překročení Jordánu a po zápase s božskou bytostí přejmenoval na Izraele) a zvěrokruhy lze v pokračujícím biblickém příběhu vystopovat ještě dvakrát. Jednou, když se Josef – mistrný vykladač snů – vychloubá před bratry svým snem, v němž se mu klaněly slunce a měsíc (starší Jákob a Lea) a jedenáct *kóchavím*. Výraz se obvykle překládá jako „hvězdy“, ale toto původem akkadské slovo označovalo také souhvězdí. Spolu s Josefovou hvězdou tvořil jejich součet dvanáct. Josefova invektiva, že jeho souhvězdí je nadřazené bratrovým, bratry velice podráždilo.

Podruhé se tak stalo, když staříčký, umírající Jákob k sobě povolal všech dvanáct synů, aby jim požehnal a věstil budoucnost. Poslední slova patriarchova, známá jako *Jákobova závěť*, začínají připodobněním nejstaršího Rúbena k Azu – tedy k zvířetníkovému znamení Berana (jež se v té době stalo souhvězdím jarní rovnodennosti místo Býka). O Šimeónu a Lévim mluví společně jako o souhvězdí Blíženců; jelikož povraždili mnoho mužů, když mstili znásilnění své sestry, Jákob předpovídá, že jejich kmeny budou rozptýleny mezi ostatní a přijdou o svá panství. Judu přirovnává k „mláděti lvímu“ (znamení Lva) a prorokuje mu, že bude držitelem žezla a palcátu – věští Judovo kralování. Zabulón se v Jákobově věštbě „rozloží až k břehům moře“ (Vodnář), což se skutečně stane. Proroctví budoucnosti dvanácti synů kmene pokračují, provázána jménem a znakem se souhvězdími zvěrokruhu. Poslední jsou Ráchelini synové: Josef je zobrazen jako lukostřelec (Střelec), Benjamin – jenž nahradil sestru Dínu (Panna) – je popsán jako dravec, který požírá jiné.

Úzkostlivé zachovávání číslce dvanáct podle vzoru dvanácti znamení zvěrokruhu si vynutilo další drobnou histo-

rickou lest, která obvykle uniká pozornosti badatelů. Když se po odchodu z Egypta rozděluje země zaslíbená mezi dvanáct kmenů, děje se tak až po jisté úpravě. Ve výčtu dvanácti kmenů, které si rozdělují jednotlivá území, se totiž znenadání objevují dva Josefovi synové (kteří se mu narodili v Egyptě) – Manases a Efrajim. Celkem jich však pořád zůstává dvanáct, neboť – jak prorokoval Jákob – kmeny Šimeónovy a Léviho se na územním členění nepodílely a byly rozptýleny mezi ostatní kmeny. Opět tak zůstala zachována neporušitelnost posvátného požadavku nebeské dvanáctky.

Archeologové odkrývající zbytky židovských synagog ve Svaté zemi někdy s překvapením zjišťují, že podlahy těchto synagog zdobí zvěrokruh dvanácti souhvězdí ztvárněných tradičními symboly (obr. 15). Badatelé mají sklon pohlížet

Obr. 15

na tyto nálezy jako na odchylky vyplývající z řeckých a římských vlivů předkřesťanské éry. Postoj, jenž pramení z přesvědčení, že tuto praxi zakazuje Starý zákon, ignoruje historickou skutečnost, že Hebrejci znali znamení zvěrokruhu i jejich souvislost s věštěním budoucnosti – s osudem.

Lidé mnoha generací, dnešní nevyjímaje, slýchají na židovských svatbách nebo při obřizce nemluvněte volání *Mazal-tov! Mazal-tov!* Když se kohokoliv zeptáte, co to znamená, dá vám tutéž odpověď: znamená to „hodně štěstí“, ať novomanželům, nebo hošíkovi se tak přeje v životě štěstí.

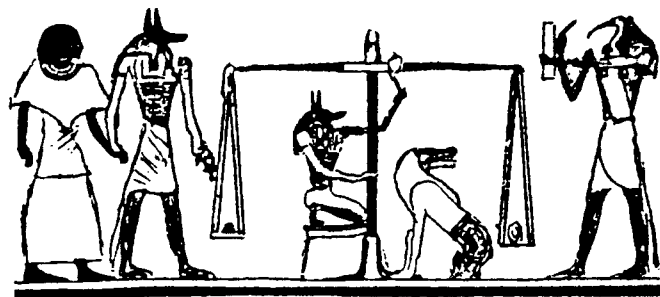
Ale jen málokdo si uvědomuje, že toto rčení, byť obsahově správné, znamená formálně něco jiného. *Mazal-tov* totiž doslova znamená „dobré/příznivé znamení zvěrokruhu“. Výraz pochází z akkadštiny (prvního neboli mateřského semitského jazyka), v níž *manzalu* znamenalo „stanoviště“ – tedy ten zvěrokruh, v němž bylo lze Slunce spatřit v den svatby nebo narození.

Tuto souvislost příslušného zodiakálního domu s osudem jednotlivce pěstuje a rozvíjí horoskopická astrologie, která podle data narození určuje příslušné znamení – Ryby, Rak nebo jiné z dvanácti znamení zvěrokruhu. Vrátime-li se k Jákobově závěti, můžeme podle ní určit, že Juda byl Lvem, Gád Štírem a Neftalí Kozorohem.

Pozorováním oblohy a hledáním osudových znamení na ní se zabýval sbor kněží, kteří byli zároveň astronomy; tento úkol hrál klíčovou roli při rozhodování babylonských králů. Osud vladařův, osud země i národů se věštil z postavení nebeských těles v příslušném znamení zvěrokruhu. Královská rozhodnutí se řídila slovem astronomů-kněží. Zdalipak byl Měsíc, očekávan ve Střelci, zahalen mraky? Co když se kometa spatřena v Býku přestěhovala do jiného souhvězdí? Co pro krále a zemi znamenalo pozorování, že tentýž večer Jupiter vyšel ve Střelci, Merkur v Blížencích a Saturn ve Štírovi? Záznamy na stovkách tabulek dokazují, že z těchto nebeských úkazů se věštily vpády nájezdníků, hladomory, záplavy, vzpoury – anebo na druhé straně dlouhý věk králi, pevná dynastie, vítězství ve válce, blahobyť. Tato pozorování byla většinou zaznamenána formou nezdobné prózy na hliněné tabulky; někdy byly tyto astrolo-

gické almanachy jako jakési horoskopické příručky ilustrovány znaky příslušných znamení zvěrokruhu. Všechny tyto záznamy přitom vycházely z předpokladu, že osud určují nebesa.

Kořeny dnešní astrologie sahají mnohem hlouběji než do říše Babyloňanů neboli „Chaldejců“, jak jsou označováni v řeckých pramenech. Názor, že osud a znamení zvěrokruhu jsou dvě strany téže mince, vyjádřen dvanáctiměsíčním kalendářem, vykrytalizoval nepochybně nejpozději ve chvíli, kdy se zrodil i kalendář – v Nippuru, kolem roku 3760 př. Kr. (od tohoto roku se počítá židovský kalendář). Že je tato spojitost skutečně tak věkovitá, lze podle našeho názoru odvodit z jednoho sumerského názvu pro souhvězdí, a sice slova ZI.BA.AN.NA. Tento výraz, který se obvykle překládá jako „nebeský osud“, znamená doslova „životní rozhodnutí na nebi“ nebo „nebeské váhy života“. Stejně pojetí nalézáme v egyptské *Knize mrtvých* – že totiž naděje člověka na věčný posmrtný život závisí na zvážení jeho srdce v den posledního soudu. Takový výjev je názorně ztvárněn na Aniho papyru: bůh Anubis zde váží srdce na váhách a bůh Thovt, božský písař, zaznamenává výsledek na paletu (obr. 16).

Obr. 16

Mezi nerozluštěné záhady židovských tradic patří i otázka, proč si biblický Hospodin vybral *sedmý* měsíc – tišrí – jako měsíc, v němž měl začít hebrejský nový rok, a ne měsíc, jenž se počítal jako první v Mezopotámii, tedy nissan.

Pokud se za tím – jak nabízí jeden z výkladů – skrývala snaha odlišit se od mezopotamského uctívání hvězd a planet, proč se tento měsíc i nadále označoval jako sedmý a nepřechýsloval se na první?

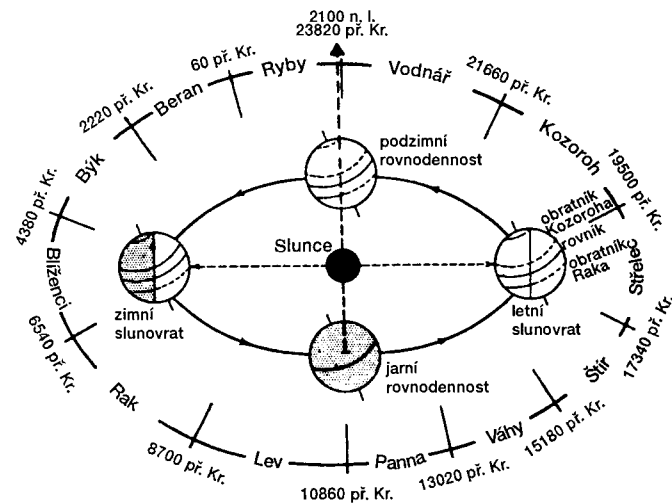
Domníváme se, že opak je pravdou a odpověď že leží v samém názvu souhvězdí ZI.BA.AN.NA a jeho významu coby „vah osudu“. Jsme přesvědčeni, že klíčovým vodítkem je kalendářní spojení se zvířetníkem. V době odchodu Izraelců z Egypta (tedy v polovině druhého tisíciletí př. Kr.) byl prvním souhvězdím, tedy souhvězdím jarní rovnodennosti, již Beran, a ne Býk. *A začneme-li počítat od Berana, bylo souhvězdí nebeských vah života skutečně sedmým v pořadí.* Měsíc, v němž měl začít židovský nový rok, měsíc, v němž se mělo na nebesích rozhodovat o tom, kdo má žít a kdo zemřít, kdo se má těšit pevnému zdraví a kdo stonat, kdo zbohatnout a kdo zchudnout, kdo má být šťastný a kdo ne – tento měsíc byl obdobou zvířetníkového měsíce „nebeských vah“.

A osud na nebi měl dvanáct stanovišť.

BOŽSKÁ POKOLENÍ

DVANÁCTIDÍLNÝ ZVĚROKRUH a jeho starobylost vyvolávají dvě hádanky: kdo jej vytvořil a proč byl nebeský kruh rozdělen právě na *dvanáct* dílů?

Abychom je mohli rozluštit, musíme dospět k poznání, že za zdánlivě astrologickým významem rozčlenění nebe na dvanáct částí se skrývá nesmírně složitá astronomie – astronomie vskutku natolik vyspělá, že člověk sám ji nemohl mít v malíku v době, kdy obloha byla tak rozčleněna.

Obr. 17

Během každoročního oběhu Země kolem Slunce se pozorovateli ze země jeví, jako by Slunce každý měsíc – tedy dvanáctinu roku – vycházelo z jiného místa, z jiného „stanoviště“. Ale nejdůležitější z nich, pokládáno za klíčové už

ve starověku a určující přechod z jednoho zodiakálního věku do druhého (z Býka na Berana, poté na Ryby a brzy na Vodnáře), je místo, kde Slunce vychází v den jarní rovnodennosti (obr. 17). Jde totiž o to, že Země se na svém ročním oběhu kolem Slunce nevrací přesně na totéž místo. V důsledku jevu zvaného precese dochází k drobnému zpoždění – každých 72 let o jeden stupeň. Za předpokladu, že všech dvanáct dílů je stejných, měří každý díl 30 stupňů; v tom případě trvá 2160 let (72 x 30), než se východ Slunce v den rovnodennosti proti hvězdnému pozadí přesune z jednoho znamení zvěrokruhu (např. Býka) do znamení *předcházejícího* (tj. Berana) – takže ačkoliv se Země otáčí kolem Slunce proti směru hodinových ručiček, toto zpoždění způsobuje, že den rovnodennosti se posouvá směrem opačným.

I když vezmeme v úvahu dlouhověkost v sumerských/biblických dobách (Terach 205, Abraham 175 let), postřehnout zpoždění o jediný stupínek (72 let) nebo o dva (144 let) by vyžadovalo celý život – což je bez dokonalých astronomických přístrojů vysoce nepravděpodobné –, natožpak zaregistrovat a ověřit si posun celého zodiakálního věku trávající 2160 let. Dokonce ani předpotopní patriarchové, kteří se podle mínění učenců dožívali „fantastického“ věku – např. Metúšelach rekordních 969 let, Adam 930 let –, nežili dost dlouho, aby mohli pozorovat celý jeden zodiakální věk. Hrdina biblické potopy Noe žil „pouhých“ 950 let, a přece se v sumerských vzpomínkách na tuto událost objevuje i znamení zvěrokruhu – Lev, během něhož potopa nastala.

To je jen malý zlomek neuvěřitelných, ba takřka nemožných vědomostí, jimiž Sumerové oplývali. Odkud je čerpali, jak to všechno mohli znát? Odpověď nám dali oni sami: všemu, co víme, nás naučili Anunnakové – „ti, kdož sestoupili z nebe na zemi“. A jelikož přišli z jiné planety s mnohem delší orbitální periodou, v níž jeden rok trval 3600 pozemských let, mohli bez potíží přijít na precesi a vytvořit dvanactidílný zvěrokruh.

Sumerské příběhy o dávných bozích Annunacích jsou shrnuty do několika textů, z nichž čerpaly starověké vědy i starověká náboženství; později byly přeloženy do mnoha jazyků včetně biblické hebrejštiny a staly se prazákadem

všech národních bájesloví neboli mytologií. Lidem odchovaným západní kulturou se při slově „mytologie“ vybaví jako první mytologie řecká; ta však – stejně jako všechny starověké mýty a panteony všech národů – vycházela z původních sumerských představ a textů.

Kdysi dávno, pradávno, vyprávěli si Sumerové, nežili na zemi civilizovaní lidé, nýbrž jen divoká zvíř, a nikdo neobdělával půdu. V té dávné době přišla na zemi skupina padesáti Anunnaků. Pod vedením boha jménem E.A. (doslova „důmvoda“, tedy „jehož domovem je voda“) přiletěli z domovské planety NÉBERU („planety křižovatky“, „planety přechodu“) a přistáli ve vodách Perského zálivu. Text vědcům známý jako „báj“ o *Eovi a o Zemi* popisuje, jak se tato první skupina přebrodila na břeh a ocitla se v krajině plné močálů a bažin. Jejich prvním úkolem bylo vysušit půdu, vyčistit říční koryta a najít zdroje potravy (jako vhodné vybrali ryby a drůbež). Poté začali z hlíny vyrábět cihly a zřídili první osadu mimozemšťanů na Zemi. Toto osídlení nazvali ERIDU, což znamenalo „domov v dálavě“ nebo „domov daleko od domova“. V tomto názvu tkví původ slova „země“ v některých nejstarších jazycích. Stalo se tak před 445 000 lety.

Posláním astronautů bylo získat zlato; měli je vytěžit z vod zálivu. Zlato bylo pro přežití na Néberu nezbytné. Tato planeta ztrácela atmosféru, a tudíž i vnitřní teplo, což pomalu začínalo ohrožovat existenci života na Néberu. Ale ukázalo se, že tento plán je neschůdný, a vladaři na domovské planetě se usnesli, že zlato lze získat jen obtížnější metodou, tedy těžbou v končinách, kde se vyskytovalo v hojném množství – v jihovýchodní Africe.

Nový plán vyžadoval podstatné zvýšení počtu Anunnaků na zemi, a tak se jejich počet postupně zvýšil na šest set. Bylo také zapotřebí zorganizovat složitou operaci vývozu vytěženého zlata ze Země na Néberu a zásobování zlatého dolu všemi potřebnými surovinami a materiály. Do této operace bylo nasazeno dalších tři sta obyvatel planety Néberu jako IGI.GI („ti, kdož pozorují a vidí“), kteří řídili plošiny kroužící kolem Země a raketoplány. Dozor nad nimi i rozšířenými operacemi měl sám vládce Néberu AN („nebeský bůh“, v akkadštině nazýván Anu). Na Zemi s sebou přivedl

dva potomky – syna jménem EN.LIL („bůh velení“), muže přísného a pedantského, kterého pověřil vrchním velením operací, a dceru jménem NIN.MACH („vznešená pani“), vrchní ošetřovatelku.

Rozdělení povinností mezi průkopníkem Eou a nově přichozím Enlilem se ukázalo jako ošidné a v určité chvíli uvízlo ve slepé uličce; tehdy se Anu nabídl, že zůstane na Zemi on a na Néberu ho bude zastupovat jeden z jeho synů jako vícekrát. Nakonec všichni tři metali los. Anu se vrátil na Néberu, aby tam dále vládl; Enlilovi los určil, aby zůstal v oblasti původního přistání a rozšířil ji na E.DIN („dům spravedlivých“). Jeho úkolem bylo zříditi další osídlení s přesně vymezenou funkcí (kosmodrom, řídicí letové středisko, středisko těžby rud, zdravotnické středisko či přistávací orientační body). Eu los pověřil řízením těžebních operací v jihovýchodní Africe – pro takový úkol se jako výtečný vědátor ideálně hodil.

Že byl tomuto úkolu schopen dostat, však ještě neznamenalo, že své přeložení někam daleko od Edinu nesl s libostí. Jako náplast na uraženou hrdost mu byl udělen titul EN.KI – „pán Země“.

Enlil si možná myslel, že je to pouhé gesto; jenže Ea/Enki si titul vzal smrtelně vážně k srdci. Ačkoliv byli oba Anovi synové, byli jen nevlastními bratry. Ea/Enki byl prvorozený a za normálních okolností by byl následníkem trůnu. Jenže Enlila zplodil Anu s nevlastní sestrou, čímž se podle následnických pravidel na Néberu stával právoplatným dědicem trůnu Enlil, přestože nebyl prvorozený. Nyní se tito nevlastní bratři ocitli na jiné planetě a řešili základní dilema: pokud se jejich mise na Zemi protáhne – nebo dokonce promění v trvalé osídlení –, kdo se stane svrchovaným vládcem? Pán Země, anebo pán velení?

Tato otázka byla pro Enkiho o to ožehavější, že na Zemi působili také jeho syn Marduk a Enlilův syn Ninurta; zatímco ten první se Enkimu narodil s jeho oficiální manželkou, druhý se Enlilovi narodil (na Néberu) s nevlastní sestrou Ninmachou (když byli oba svobodní; Enlil se poté oženil na Zemi s Ninlilou, Ninmach se nikdy nevdala). To dávalo Ninurtovi v následnické linii přednost před Mardukem.

Enki se jako nestoudný sukničkář rozhodl, že situaci napraví tím, že se pomiluje s nevlastní sestrou v naději, že s ní také zplodí syna. Jenže z milování vzešla dcera. Enki to nevzdal, a jakmile dcera vospěla, bez otálení se s ní vyspal; i ona mu však porodila dceru. Ninmach byla nucena Enkiho dočasně zneškodnit, aby učinila přítrž jeho milostným výstřelkům.

Ačkoliv se tedy Enkimu nepodařilo zplodit syna s nevlastní sestrou, jinak o mužské potomky nouzi neměl. Kromě MAR.DUKA („syna čistého pahorku“), který také přiletěl z Néberu, byli jeho syny NER.GAL („veliký pozorovatel“), GIBIL („ten z ohně“), NIN.A.GAL („kníže velkých vod“) a DUMU.ZI („syn, který je životem“). Není jisté, zda je Enki všechny zplodil se svou oficiální chotí jménem NIN.KI („paní Země“); téměř jisté je, že šestý syn, NIN.GIZ.ZID.DA („pán lidského výtvoru/stromu života“) byl plodem poměru mezi Enkim a Enlilovou vnučkou Ereškigalou, když byla pasažérkou na jeho lodi během plavby z Edinu do Afriky. Na jednom sumerském pečetním válečku je zobrazen Enki se syny (obr. 18).

Obr. 18

Jakmile se Enlil oženil se svou oficiální chotí, mladou ošetřovatelkou, která dostala jako přídomek jméno NIN.LIL („paní velení“), zachoval jí neochvějnou věrnost. Měli spolu dva syny – měsíčního boha jménem NAN.NAR („jasný“), který později mezi semitskými národy proslul jako *Sín*, a mladšího syna jménem IŠ.KUR („ten z hor“), který byl známější jako *Adad* – „milovaný“ syn. Tato ve srovnání s En-

kiho klanem zanedbatelná hrstka potomků možná vysvětluje, proč tři děti Nannovy/Sínovy s jeho chotí NIN.GAL („velkou paní“) byly rychle začleněny do vedení Anunnaků, ačkoliv je od Ana dělily tři generace. Byli to už zmíněná EREŠ.KI.GAL („paní velké země“) a dvojčata UTU („zářící“) a IN.ANNA („Anova milá“) – tedy Šamaš („bůh slunce“) a Ištar (Aštarta/Venuše) pozdějších panteonů.

Když přítomnost Anunnaků na Zemi vrcholila, bylo jich šest set a mnozí se objevují v různých textech, jež zároveň naznačují jejich role či funkce. Úplně první text popisující Enkiho přistání na moři jmenuje několik jeho zástupců a jim přidělené úkoly. Jiné texty uvádějí jména správců jednotlivých osídlení založených Anunnaky, stejně jako deset předpotopních vládců v Edinu. Vyjmenovávají ženské potomstvo vzešlé z Enkiho milostných eskapád spolu s jejich přidělenými manželi. Připomínají také jména komoří a poslu nejvyšších bohů, stejně jako bohy a bohyně pověřené řízením konkrétních činností (např. Ninkaši řídící pivovarnictví).

Na rozdíl od biblického boha Jahveho (Hospodina), u něhož zcela chybí jakákoliv genealogie, měli anunnačtí „bozi“ dokonalý přehled o genealogiích a střídajících se pokoleních. Jako součást tajného vědění se v chrámech střežily rodokmeny bohů, v nichž byli anunnačtí „bohové“ seřazeni podle genealogicko-generačního následnictví. Na některých objevených seznamech tohoto druhu je uvedeno až třiadvacet božských párů, které byly Anovými (a tedy i Enlilovými a Enkiho) předchůdci na Néberu. Jiné seznamy pouze vyjmenovávaly anunnacké bohy v chronologickém pořadí; jiné pečlivě zaznamenávaly jméno božské matky vedle jména božského otce, neboť podle matky se v souladu s nástupnickými pravidly určovalo postavení potomka.

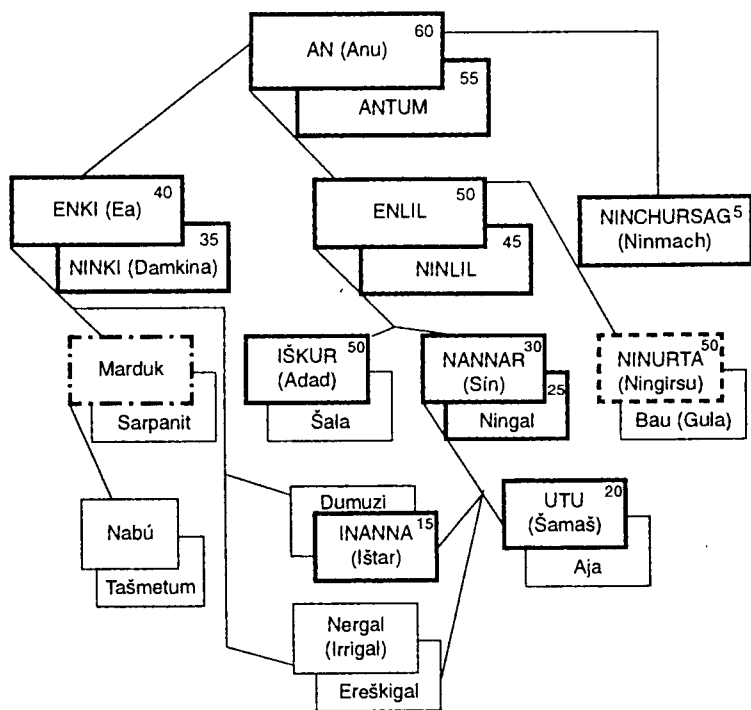
Nad všemi těmito bohy a bůžky však vždy čněl kruh dvanácti nejvyšších bohů – předchůdce dvanácti Olympanů řeckého panteonu. Vždy začínal pradávými bohy, ale časem i střídáním pokolení se jeho složení měnilo; neměnný zato zůstával jeho počet: když někdo z kruhu vypadl, byl nahrazen jiným; když musel být někdo povýšen, někdo jiný musel naopak sestoupit v hierarchické posloupnosti o příslušný stupínek níž.

Obr. 19

Sumerové zobrazovali své bohy s výraznou pokrývkou hlavy – s rohatou čapkou (obr. 19); podle našeho mínění počet párů těchto rohů vyjadřuje číselné označení božstev. Třídění v původním sumerském panteonu začínalo číslicí 60 (základní číslicí sumerské matematiky) pro Ana, pokračovalo padesátkou pro právoplatného nástupce Enlila, čtyřicítku měl Enki, třicítku Nanna/Sín, dvacítku Utu/Šamaš a desítku Iškur/Adad. Ženským protějškům, tedy manželkám Antu, Ninlile, Ninki a Ningale, byly přiděleny číslice 55, 45, 35 a 25, patnáctka neprovdané Ninmach a pětka svobodné Inanně/Ištarě; v důsledku generačních změn získala Inanna/Ištar časem pořadí „15“ a Ninmach sestoupila na číslo pět.

Je pozoruhodné, že oba uchazeči o následnictví na zemi – Ninurta a Marduk – na původním „olympském“ seznamu chyběli. Ale když se spor vyostřil, shromáždění bohů uznalo právoplatným nástupcem Ninurtu a přidělilo mu číslici padesát – stejnou měl i jeho otec Enlil. Marduk naproti tomu obdržel nízkou desítku.

- panteon Dvanácti
- Enlilův právoplatný následník
- - - Enkiho syn, uchvatitel
- 15 číslo dynastického zařazení

Obr. 20

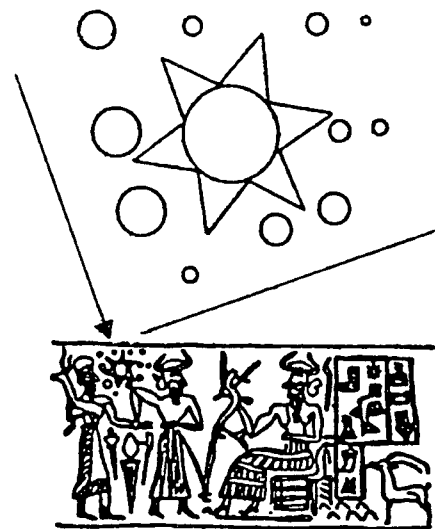
Toto zařazení bylo pokládáno za božské tajemství a odhalovalo se pouze vybraným „zasvěcencům“ z řad kněží. Tabulky, na nichž byla „tajná božská čísla“ zaznamenána (např. tabulka K.170 z chrámu v Ninive), přísně zakazovaly odhalit jejich obsah osobám *la mudu'ú* – „nezasvěceným“. Informace o bozích se často zapisovaly bez udání jmen; místo toho bylo uvedeno jejich tajné božské číslo, např. „bůh 30“ pro Nannu/Sína.

Tabulka z obr. 20 určuje totožnost velkých bohů podle původu a číselného pořadí, přičemž zvýrazňuje božskou dvanáctku nejvyšších.

Ale proč dvanáct?

Odpověď se podle našeho názoru skrývá v jiném závažném problému, s nímž se Anunnakové potýkali, když se jejich mise z jednorázové těžební výpravy přeměnila v dlouhodobé osídlení, na němž se jich podílelo bezmála tisíc. Přibyli totiž z planety s „normální“ oběžnou dráhou na planetu, která krouží kolem Slunce ve ztřeštěném tempu – oběhne kolem něj 3600krát za jediný „néberský“ rok (tedy za jednu orbitální periodu planety Néberu). Kromě nutnosti přizpůsobit se po tělesné stránce bylo zapotřebí sladit nějak čas pozemský s časem néberským. Pomocí vyspělých přístrojů v řídicím letovém středisku v Nippuru (v areálu zvaném DUR.AN.KI – „svazek nebe-země“) nepochybně postrehli ono pozvolné zpoždování, jemuž říkáme precese, a uvědomili se, že Země má kromě rychlého orbitálního roku ještě jeden, mnohem delší cyklus – oněch 25 920 let, kolik Zemi trvá, než se vrátí k témuž místu na hvězdné obloze, cyklus známý jako „velký (platónský) rok“.

Jak dokazují výtvarné motivy na pečetních válečcích (obr. 21), Anunnakové měli za to, že „sluneční rodinu“ tvoří

Obr. 21

dvanáct členů: Slunce (uprostřed), Měsíc (z důvodů uvede-
ných jinde), devět planet, jež známe dnes, a ještě jedna –
jejich vlastní, Néberu. Tento počet následně uplatnili jako
základní číslici na všechny astronomické úkazy působící na
„svazek nebe-země“ včetně rozdělení hvězdného kruhu ko-
lem Slunce. Pomocí podrobné mapy hvězdné oblohy sesku-
pili hvězdy v každém díle oblohy do souhvězdí. Jak je po-
jmenovat? Proč ne podle svých vůdců?

Byl zde Ea, „jehož domovem je voda“, který přistál na
Zemi ve vodách Perského zálivu, rád se vozil člunem v ba-
žinách, naplňoval jezera rybami. Uctili ho tím, že po něm
pojmenovali dvě souhvězdí – souhvězdí Vodnáře a Ryb;
v sumerských dobách byl takto zobrazován na pečetních
válečcích (obr. 22a) a kněží vyznávající jeho kult se oblékali
jako rybí muži (obr. 22b). Enlil – energický, svěhlový, často
srovnávaný s býkem, byl poctěn tím, že po něm pojmenova-
li souhvězdí Býka. Podle Ninmachy – roztoužené, ale nikdy
neprovdané, dostalo jméno souhvězdí Panny. Ninurtovi, je-
muž se často přezdívalo Enlilův nejpřednější válečník, byl
přidělen luk a souhvězdí Střelce; Eúv prvorozený, svěhlový
a neústupný, se přirovnával k toulavému Beranovi. A když
se narodila dvojčata Utu/Šamaš a Inanna/Ištar, bylo jen
příhodné, aby se na jejich počest pojmenovala další souhvěz-
dí – Blíženci. (Jako projev uznání Enlilovy a Utuovy role ve
vesmírné činnosti Anunnaků se kněží Enlilova kultu oblé-
kali jako orlí muži, obr. 22c). A se změnami hierarchického
pořadí a s tím, jak se na Zemi zabydlovala druhá a třetí
generace Anunnaků, se všem dvanácti souhvězdím zvěro-
kruhu přidělovali anunnačtí protějškové.

Zvěrokruh sestavili lidé, nýbrž bohové.

A součet se musel bez ohledu na změny rovnat vždy dva-
náctce.

Po čtyřiceti „opakováních“ (obězích) Néberu od příletu
prvních Anunnaků na Zemi došlo ke vzpouře Anunnaků ve
zlatých dolech. Text nazvaný *Epos o Atrachasisovi* popisuje
události, jež vzpouře předcházely, poté její průběh i násled-

Obr. 22a, 22b a 22c

ky. Nejdůležitějším následkem bylo stvoření Adama: text
uvádí, jak vzniklo lidstvo. Vzpouře, podněcovaná Enkim,
byla zaměřena zejména proti Enlilovi a jeho synovi Ninur-
tovi (NIN.UR.TA – „ten, kdož dovršuje základy“). Enlil po-
žadoval, aby byl vzbouřencům vyměřen nejvyšší trest; Enki
popisoval namáhavé podmínky těžby a úmornou dřinu
v dolech a prohlašoval, že už to takhle nejde dál; Anu se
přiklonil na Enkiho stranu. Jenže zlato bylo i přesto ne-
zbytné pro přežití; jak je tedy těžít dál?

Když jednání uvízla na mrtvém bodě, Enki se vytasil
s ohromujícím návrhem: stvořme primitivního dělníka, kte-
rý bude tu práci schopný zastat! Když se ho užaslé shro-
máždění bohů otázalo, jak tuto novou bytost stvořit, Enki
vysvětlil, že tvor, kterého má na mysli, „už existuje“ – ho-
minid, jenž se vyvinul na Zemi, zatím však nedosahoval
vývojového stupně Anunnaků. Stačí mu prý „vtisknout bož-

skou pečet“, tvrdí Enki, tedy změnit jej geneticky tak, aby se podobal Anunnakům.

O podobné debatě i navrhovaném řešení se dočítáme i v bibli:

I řekl Bůh:

„Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby.“

...tedy bytost, která by se Anunnakům podobala tělesně i duševně. Tato bytost, slibuje Enki, „ponese jařmo... robotu bohů na bedra svá vezme.“ Bohové, nadšení vyhlídkou, že se zbaví namáhavé lopoty, návrh schválili.

Několik sumerských textů popisuje, jak byl s pomocí Ninmachy, po mnoha neúspěšných pokusech, stvořen *lullu* – „smíšený“. Ninmach, spokojena s „dokonalým pravzorem“, jej zvedla do výše a zvolala: „Já to stvořila, to mé ruce učinily!“

Ninmach pokládala tu chvíli za událost převratného významu. My bychom ji měli vnímat stejně – vždyť výjev, zachycen jedním sumerským umělcem na pečtním válečku (obr. 23), zobrazuje vskutku nejvýznačnější okamžik v dějinách lidstva: okamžik, kdy jsme se na Zemi objevili my, *Homo sapiens*.

Úspěšnou genetickou kombinací byl odstartován pomalý proces výroby duplikátů – proces nazývaný dnes klonová-

Obr. 23

ní. Touto reprodukcí, v níž anunnacké ženy sloužily jako bohyně-rodice, byl naklonován „primitivní dělník“ v sadách po sedmi mužích a sedmi ženách. Bible (1. a 5. kapitola Genesis) to podává takto:

Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil.

Klonování byl pomalý proces, k němuž bylo zapotřebí služeb bohyně-rodice, jelikož nová bytost se jako hybrid neuměla rozmnožovat sama. A tak Enki ve snaze jej uspíšit přistoupil k druhému kroku genetického inženýrství – ale tentokrát z vlastní iniciativy. Po svévolném zásahu do částic, které dnes nazýváme chromozomy X a Y, obdaroval lidské plemeno schopností rozmnožovat se vlastními silami. Bible zaznamenala tuto událost v příběhu o Adamovi a Evě v rajské zahradě (v sumerském Edinu), v němž Enki sehraje roli *nachaše* – výrazu obvykle překládaného jako „had“, který však také znamená „ten, kdo zná/vlastní tajemství“.

Ačkoliv tento genetický pokus odhlasoval i Enlil, učinil tak jen zdráhavě a neochotně. Na rozdíl od velkého vědce Enkiho neměl pro tento vědecký úkol příliš velké pochopení. Při troše fantazie si ho dokonce můžeme představit, jak říká: „Nepřišli jsme na jinou planetu, abychom si hráli na Boha...“ Když Enki provedl druhou genetickou manipulaci na vlastní pěst, Enlil se rozzuřil. „Učinil jsi z člověka jednoho z nás,“ tedy schopného rozmnožování, křičel; ještě jeden krok a člověk ochutná plod ze stromu života!

A tak bylo lidstvo vyhnáno z ráje, aby se o sebe postaralo samo; jenže místo aby živořilo a začalo zanikat, naopak se „prevelice rozmnožilo“ a zalidnilo zemi. Enlilova nelibost vzrostla ještě víc, když se Anunnakové začali sblížovat s „dcerami lidskými“, a dokonce s nimi plodili děti. V bibli (Genesis, kap. 6) slouží příběh o *nefilím* (nefilech, „těch, kteří sestoupili dolů“), o „synech *elóhím*“ (o synech božských), kteří se ženili s dcerami lidskými, jako předmluva k potopě, jako vysvětlení, proč se Hospodin rozhodl, že „skoncuje se vším tvorstvem“ a „zahladí je i se zemí“.

Enlil předložil svůj plán shromáždění bohů. Dojde k velké pohromě, oznamoval jim. Během dalšího obletu kolem Země způsobí Néberu obrovskou přílivovou vlnu, která zaplaví celou Zemi. Nevarujme lidstvo – necht' zahyne vše živé! Bohové souhlasili a přísahali, že tajemství nevyzradí. Přísahal i Enki, ale našel způsob, jak varovat svého oddaného přívržence jménem Ziusudra (biblický „Noe“), a nařídil mu, aby podle přesných a podrobných pokynů postavil archu, na níž zachrání rodinu i přátele a zachová rovněž „sémě“ všech živoucích zvířat.

Příběh o potopě světa patří k nejdelším v bibli, a přece je jen zkrácenou verzí mnohem delších a podrobnějších sumerských a akkadských textů líčících tuto přelomovou událost. Když Enlil viděl tu spoušť, zželelo se mu lidstva. Uvědomil si, že teď, když bylo zpusťeno vše, co Anunnakové na Zemi vybudovali, budou potřebovat lidstvo jako pomocníka, aby mohli učinit tuto planetu znovu obyvatelnou. S Enlilovým souhlasem začali Anunnakové lidstvo kulturně i technicky zdokonalovat – v intervalech 3600 let (v souladu s dobou oběžné dráhy Néberu kolem Slunce). Tento proces dosáhl vrcholu velkou sumerskou civilizací.

Těsně před potopou Anunnakové nasedli do kosmických lodí, aby unikli pohromě. Z velké výšky nad Zemí pak tu zkázonosnou smršť pozorovali. Nejenže v ní zahynulo všechno lidstvo – z povrchu bylo také smeteno vše, co Anunnakové vybudovali za posledních 432 000 let, včetně kosmodromu v Edinu –, nyní leželo vše pohřbeno pod kilometrovými nánošy bahna.

Jakmile začala přílivová vlna opadávat, mohli s kosmickou lodí kroužící kolem Země přistát na nejvyšších vrcholech Předního východu – na štítech Araratu. Když se začala z opadávajících vod vynořovat souš, mohli využít obvyklé přistávací plochy („přístaviště“) – obrovské kamenné plošiny postavené před potopou v Cedrových horách v dnešním Libanonu. Ale aby mohli obnovit kosmické lety, potřebovali kosmodrom; rozhodli se proto, že jej vybudují na Sinajském

poloostrově. Přistávací koridor – stejně jako před potopou – vytyčili na nápadném, zdvojeném hřebenu hory Ararat tak, aby obsáhl i původní přistávací dráhu; potom vybrali nové řídicí letové středisko (náhradou za původní, jež stálo před potopou v Nippuru) a konečně vztyčili dva umělé vrcholy k ukotvení terminálu přistávacího koridoru – dodnes stojící Velké pyramidy v egyptské Gíze.

Vzhledem k doutnající řevnivosti mezi dvěma stále výrazněji profilovanými klany vzrostl význam polohy kosmodromu a jeho pomocných zařízení. Aby docházelo k co nejmenším třenicím, bylo formálně zakotveno faktické rozdělení pravomocí mezi Enlila v Edinu a Enkiho v Abzu: Enlil a jeho potomci tak získali svrchovanou vládu nad Asií a přilehlými oblastmi Evropy, Enki nad celým africkým světadílem. To znamenalo, že přístaviště z doby před potopou a nové řídicí letové středisko spadaly pod Enlilovu pravomoc, velké pyramidy s vyspělými navigačními systémy byly v Enkiho rukou. Proto se rozhodlo, že oblast kosmodromu – Sinajský poloostrov – bude spravovat neutrální Ninmach. Na počest této události jí udělili titul NIN.CHUR.SAG – „paní horských štítů“.

Naše tvrzení, že egyptský panteon netvořil nikdo jiný než Enki a jeho příbuzenstvo, se může na první pohled zdát poněkud přitažené za vlasy. Vždyť cožpak se nelišili už jen svými jmény? Kupříkladu velký dávný bůh Egyptanů se jmenoval „Ptah“, „ten, kdo vyvíjí“; jenže totéž znamenal i Enkiho sumerský přídomek NUDIMMUD, „tvůrce umných věcí“. Byl tím, kdo zná tajemství, božským hadem v obou panteonech, a v odkazu na jeho přídomek „jehož domovem je voda“ byl také zobrazen jako božský vodní muž (obr. 14, 22), náš Vodnář. V egyptském panteonu byla paní Sinaje HATHOR, ve stáří přezdívaná „kráva“; stejnou přezdívku dostala i sumerská Ninchursag, když zestárla.

Enkiho hlavním potomkem a následníkem trůnu v Egyptě byl RE, „čistý“, což je obdoba mezopotamského Marduka, „syna čistého pahorku“. Mnoho dalších podobností mezi těmito dvěma bohy uvádíme v díle *Války bohů a lidí*. Tamtéž jsou rozvedeny i důvody ztotožnění egyptského boha Thovta, Ptahova syna a strážce božského tajného vědění, s bohem Ningizzidou v sumerských textech.

Po čase předal Ptah/Enki vládu nad Egyptem synovi Mardukovi/Reovi; jenže ten se s tím nespokojil. Tvrdil, že jako prvorozený má právo vládnout na celé planetě; to vyústilo ve spor s Enlilem a jeho stoupenci, jenž vešel do dějin jako války pyramid. V jisté chvíli – podle našich výpočtů kolem roku 8700 př. Kr. – byl nucen opustit Egypt; jak uvádí Manéthó (egyptský kněz, který v řecké době sepsal dějiny a prehistorii Egypta), vlády se poté ujal Mardukův bratr Thovt. Kam Marduk/Re odešel? Nelze vyloučit možnost, že byl poslán zpět na Néberu (Egyptané ji nazývali Planetou milionů let). Jeden starověký egyptský text, objevený ve faraonských hrobkách a nazvaný *Přidělení funkcí Thovtovi*, uvádí, že Re převedl své pravomoci na Thovta a označil ho za „nástupce“. „Nastoupíš na mé místo,“ oznamuje Re, „budeš nástupcem.“ Thovtovi vysvětluje, kde je: „Jsem tady na nebi, kam patřím.“ Skutečnost, že nepřítomnost polobohů na Zemi trvala jednou 3650 let – téměř přesně průměrných 3600 let oběžné dráhy Néberu –, svědčí o tom, že právě tam Re/Marduk dlel během své nepřítomnosti na Zemi. Je docela možné, že egyptské i mezopotamské texty líčící svízelný kosmický let, který se zkomplikoval zejména poblíž Saturnu, se týkaly Mardukovy zpáteční cesty na Zemi.

Re/Marduk po návratu Zemi skoro nepoznával. Za jeho nepřítomnosti plně rozkvetla sumerská civilizace. Z Enlilova a Enkiho ústředí vyrostly posvátné okrsky obklopené rušnými městy (Enlilovým sídelním městem byl Nippur, Enki sídlil v Eridu); kromě nich vznikla města pozemšťanů. V novém městě zvaném Kiš byla pod Ninurtovou záštitou ustavena instituce království. Nanna/Sín se stal vládcem v novém městském středisku zvaném Ur. Posvátný okrsek postavený na počest návštěvy Ana a Antu byl postupně rozšířen a kolem něj vyrostlo město Uruk (biblický Ere); dostala jej darem Inanna/Ištar. Funkce kněžského stavu nabývaly pevný formální rámec. Zavedli kalendář – slavný nippurský kalendář –, jehož základem byly rozsáhlé astronomické znalosti a oficiální slavnosti. Datuje se od roku 3760 př. Kr. a dodnes se používá jako hebrejský kalendář.

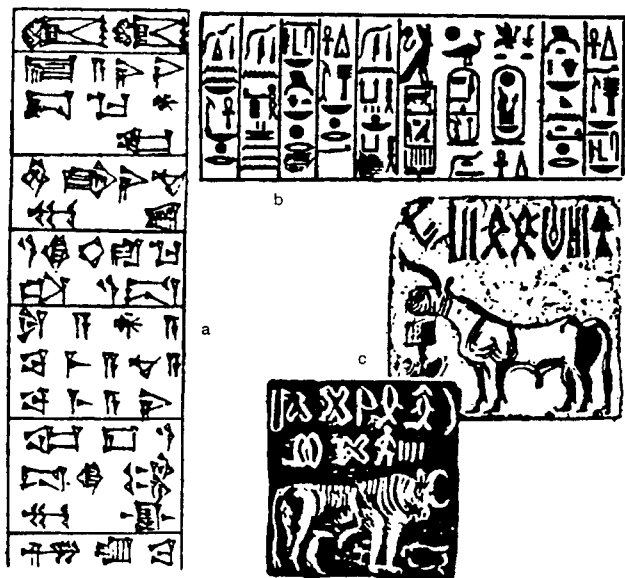
Vracející se Marduk musel před svým otcem a shromážděním bohů zvolat: A co já?

Vyhlédl si místo nedaleko kosmodromu z doby před potopou a rozhodl se, že tam vybuduje *bab-ili* – „bránu bohů“ (odsud její název *Babylon*). Měla se stát symbolickým i hmatatelným výrazem jeho nadvlády.

To, co následovalo, je v bibli popsáno jako příběh s babylonskou věží; odehrála se v Šineáru (biblický název pro Sumer). Tamní stoupenci babylonského boha začali stavět „věž, jejíž vrchol bude v nebi“ – dnes bychom ji nazvali odpalovací věž. „Tak si učiníme šem,“ tvrdili přitom – nikoliv „jméno“, jak zní obvyklý překlad, nýbrž původní význam sumerského zdroje slova *MU* –, předmět ve tvaru rakety. Podle našeho výpočtu se to odehrávalo kolem roku 3450 př. Kr.

Vůdce *elóhím* neboli nejvyšší bůh sestoupil z nebe a nařídil, aby byla věž zbourána. Bible i mezopotamské texty shodně uvádějí, že právě po této příhodě se *elóhím* rozhodl, že lidstvu „zmate řeč“ a zabráni mu tak v jednotném konání. Do té doby totiž „celá země byla jednotná v řeči i v činech“ (Genesis 11, 1). Předtím skutečně existovala jediná civilizace – sumerská – s jediným jazykem a písmem (obr. 24a). Po babylonském „zmatení jazyků“ se zrodila civilizace druhá, nilská (Egypt a Nubie) s vlastním jazykem a písmem (obr. 24b) a o několik století později vznikla v údolí řeky Indu třetí civilizace, i ta s vlastním jazykem a písmem (obr. 24c) – její písmo zůstalo dodnes nerozluštěné. Tak byly lidstvu přiděleny tři oblasti. Čtvrtou oblast – Sinajský poloostrov s kosmodromem – si pro sebe vyhradili bohové.

V Mezopotámii zavržený Re/Marduk se kolem roku 3100 př. Kr. vrátil do Egypta, aby tam obnovil svou vládu jako velký bůh nové civilizace. Byl tu přirozeně menší problém – co si počít s Thovtem, který byl vládnoucím bohem v Egyptě a v Núbii v době Reovy/Mardukovy nepřítomnosti. Re/Marduk ho bez velkých okolků poslal pryč. V díle *Ztracené říše* jsme vyslovili názor, že Thovt s sebou vzal skupinu afrických stoupců a vydal se na dalekou cestu, do Nového světa, kde se stal Quetzalcóatlem, opeřeným hadím božstvem. První kalendář, který v Mezoamerice zavedl (tzv. kalendář Dlouhého počtu), začal rokem 3113 př. Kr.; právě to bylo podle našeho názoru přesné datum příchodu Thovta/Quetzalcóatla do Nového světa.

Obr. 24a, 24b a 24c

Zatrpklý Marduk, pořád rozhořčený nezdarem v Mezopotámii, si začal vyřizovat další úcty. Během jeho nepřítomnosti se do sebe zamilovali božští „Romeo a Julie“ – jeho bratr Dumuzi a Enlilova vnučka Inanna/Ištar – a chtěli se zasnoubit. Re/Marduk se toho svazku zhrozil; vyděsila ho zejména Inannina naděje, že se z ní sňatkem stane vládkyně Egypta. Když se Mardukovi poslové pokoušeli Dumuziho zajmout, nešťastnou náhodou na útěku zahynul. Z jeho smrti byl obviněn Marduk.

Texty, jež byly objeveny v několika opisech a verzích, poskytují podrobnosti o soudním procesu s Mardukem i o vyměřeném trestu: měl být zaživa pohřben ve velké pyramidě. Když jej do ní uvrhli, neprodyšně ji uzavřeli a vytvořili tak božskou věznicí. Jedinou potravou mu měl být vzduch; bez vody a jídla byl Marduk v této kolosální hrobce odsouzen k pomalému umírání. Ale jeho choť i matka uspěly u Ana s prosbou, aby změnil rozsudek smrti na vyhnanství. Pomocí původních stavebních plánů byla vykopána a trhavi-

nami vyhloubena úniková šachta do chodeb nad masivními zátarasy. Mardukův návrat z míst jisté smrti, jeho vynoření se z vlastní hrobky, přispěly k názoru, že texty – jež první překladatelé nazvali „Smrt a vzkříšení Páně“ – jsou předchůdci novozákonního příběhu o Ježíšově smrti, pohřbení a zmrtvýchvstání.

Z Rea/Marduka, odsouzeného do vyhnanství, se stal Amon-Re, neviděný bůh. Tentokrát se však toulal po Zemi. V autobiografickém textu, v němž byl předpovězen jeho návrat, popsal Marduk své toulky takto:

*Jsem božský Marduk, veliký bůh.
Pro své hříchy zapuzen jsem byl.
Do hor jsem se vydal,
mnoha kraji jsem putoval.
Od končin, kde slunce vychází,
až tam, kde zapadá, jsem se toulal.*

A na svých toulkách se bohů osudu neustále vpytlával: „Jak dlouho ještě?“

Napadlo ho, že odpověď na svůj příští úděl vyčte z nebe. Věk Býka, věk zvířetníku náležícího Enlilovi a jeho klanu, se chýlil ke konci. Blížil se úsvit prvního jarního dne – mezopotamského Nového roku, kdy slunce vyjde v souhvězdí Berana – v jeho souhvězdí. Nebeský cyklus osudů zvěstuje jeho, Mardukovu nadvládu!

Ne všichni s tím souhlasili. Jde o pouhý časový výpočet, anebo o pozorovatelný nebeský úkaz? To bylo Mardukovi srdečně jedno. Vydal se na pochod do Mezopotámie, zatímco jeho syn Nabú svolával stoupence, aby vtrhli na Sinaj a obsadili kosmodrom. Vyostrující se spor je popsán v textu zvaném *Epos o Errovi* (nebo též *Bůh války Erra*). Vypráví se v něm, jak bohové bojující proti Mardukovi, když už neviděli jiné východisko, srovnali jadernými zbraněmi kosmodrom se zemí (a jako vedlejší bod programu také nevěrná města Sodomu a Gomoru).

Jenže osud zasáhl v Mardukův prospěch. Převládající západní větry zanesly smrtící jaderný mrak na východ, směrem k Sumeru. Severněji ležící Babylon zůstal ušetřen.

Ale v jižní Mezopotámii způsobil zlomocný vítr náhlou smrt a trvalé zpusošení. Skvostné hlavní město sumerské říše Ur se proměnilo v přízračnou pustinu, jíž se proháněli divocí psi.

A tak i přes mimořádné úsilí Mardukových protivníků ohlásil věk Berana rozmach Babylonu.

MEZI OSUDEM A PŘEDURČENÍM

CO VEDLO MARDUKA neviditelnou rukou všemi úskalími a nesnázeami po mnoho milionů let až ke konečnému cíli – vládě nad Zemí? Byl to osud, anebo předurčení?

Jen málokterý jazyk má takové bohatství slov jako angličtina pro ono „něco“, co předem určuje výsledek události, ještě než se stane – tedy výrazy „fate“ a „destiny“, a dokonce i v angličtině by mnozí jen s obtížemi vysvětlovali rozdíl. I nejlepší slovníky (např. *Websterův*) vysvětlují jeden výraz druhým a pokládají je za synonyma pro slova tak významově odlišná jako „doom“ (nevyhnutelný osud, záhuba), „lot“ (úděl) i „fortune“ (náhoda, štěstěna). Ale v sumerském jazyce, a tudíž i v sumerské filozofii a v sumerském náboženství, existoval mezi oběma pojmy jednoznačný rozdíl. *Předurčení*, NAM, byl předem stanovený a *neměnný* průběh události. *Osud*, NAM.TAR, vyjadřoval předem určený průběh události, který se však *dal změnit*; TAR znamená doslova „rozříznout“, „zlomit“, „narušit“, „změnit“.

Rozdíl nebyl pouze sémantický, nešlo zde o jemný významový odstín, nýbrž o prapodstatu všeho dění, která ovlivňovala, ba dokonce řídila životy bohů i lidí, zemí i měst. Jaká je událost, k níž se schyluje, nebo něco, co se už stalo – je to předurčení, tudíž něco neměnného, nezměnitelného? Anebo je to shoda náhod a záměrných rozhodnutí, dočasné střídání krušných a šťastných okamžiků, jež může, ale také nemusí být osudové, a kde jiná shoda náhod nebo modlitba či změna způsobu života může vést k odlišnému konečnému výsledku? A pokud je to ono druhé, co se dalo udělat jinak?

Jemná dělicí čára mezi oběma kategoriemi je dnes možná nezřetelná, ale v sumerských a biblických dobách byl rozdíl mezi nimi definován zcela přesně. U Sumerů začíná-

lo předurčení v nebi – počínaje předem stanovenými oběžnými dráhami planet. Jakmile se sluneční soustava po nebeské bitvě ustálila do konečného tvaru a uspořádání, oběžné dráhy planet se staly věčným a nezměnitelným předurčením; tentýž výraz, totéž pojetí se pak mohlo vztahovat na budoucí sled událostí na Zemi – počínaje bohy, kteří měli nebeské protějšky.

V biblickém království řídil osud i předurčení Hospodin (Jahve); ale zatímco předurčení bylo předem stanovené a neměnitelné, do osudu mohla zasahovat lidská rozhodnutí a měnit jej. Na základě předurčení se dal předpovědět průběh budoucích událostí mnoho let, století, ba i tisíciletí dopředu – třeba když Hospodin odhalil Abrahamovi budoucnost jeho potomstva včetně čtyřsetletého pobytu v Egyptě (Genesis 15, 13–16). Že se Izraelci do Egypta vydali (podnětem bylo hledání potravy za velkého hladomoru), to zařídil osud, že pobyt v Egyptě začal nečekaným přivítáním (jelikož se Josef po sérii na sebe navazujících příhod stal správcem celého Egypta), to byla také otázka osudu, ale že pobyt v egyptském zajetí skončí osvobozujícím odchodem v předem určenou dobu, to bylo předurčení nařízené Hospodinem.

Jelikož si Bůh k věštění vybral biblické proroky, uměli předpovídat budoucnost království a zemí, měst, králů i jednotlivců. Ale jak sami neustále zdůrazňovali, jejich proctví byla pouhým vyjádřením Boží vůle, Hospodinových rozhodnutí. „I stalo se ke mně slovo Hospodinovo,“ „toto pravil Hospodin zástupů“ – těmito slovy uváděli proroci Jeremjáš i Ezechiel obvykle své věštby o budoucnosti království a vládařů. „Toto je výrok Hospodinův“ – tak zase uzavíral svá proctví Ámos.

Ale když přišlo na osud, mohla vstoupit do hry svobodná vůle a svobodná volba lidí a národů – a také se tak stávalo. Osud se na rozdíl od předurčení dal změnit, trestu se dalo vyhnout, jestliže bezúhonnost nahradila hřích, jestliže zbožnost nahradila rouhačství, jestliže spravedlivost zvítězila nad křivdou. „Nechci, aby svévolník zemřel, ale aby se odvrátil od své cesty a byl živ,“ tak praví „Panovník Hospodin“ proroku Ezechielovi (33, 11).

Rozlišování mezi osudem a předurčením v sumerském pojetí, i jakou roli mohou oba faktory sehrát i v životě jednotlivce, je mimořádně plasticky ztvárněno v životním příběhu o Gilgamešovi. Jak jsme už uvedli, byl to syn uruckého velekněze a bohyně Ninsuny. Když začal stárnout, zamýšlel se stále častěji nad otázkami života a smrti; jednou položil své mu kmotrovi, bohu Utuovi/Šamašovi, tuto otázku:

*V městě mém umírají lidé – sklíčeno je mé srdce,
lidé hynou – těžké je srdce mé...
Ani nejdelší člověk nebes nedosáhne,
ani nejširší zemi neobejme!
Přes hradby jsem se nakláněl
a spatřil, jak mrtvá těla unášejí vody.
Což i mně toto souzeno je?*

Odpověď Utua/Šamaše^{*)} nebyla povzbudivá: „Když bozi stvořili lidstvo, smrt lidstvu dali v úděl, život však do svých rukou si vzali.“ Smrt je tedy tvým předurčením, říkal mu Šamaš; vše, co děláš, dokud jsi živ, je osud, který můžeš změnit či ovlivnit, a tak měj z něj radost a uživej ho, jak jen to jde...

*Ty, Gilgameši, žaludek si naplň,
ve dne i v noci buď stále vesel!
Denně pořádej slavnosti,
tancuj a hraj si ve dne i v noci!
Nechť čisté jsou tvé šaty,
tvá hlava vymyta, ve vodě se koupej!
Na dítě zři, jež držíš na své ruce.
Ať manželka se raduje na tvém klíně!
Takové je lidské počínání.**)*

Když si Gilgameš vyslechl odpověď, uvědomil si, že musí podniknout něco radikálního, aby změnil nejen svůj osud, ale i své předurčení, jinak ho čeká konec každého smrtelní-

^{*)} V českém vydání Gilgameše jsou to slova šenkýřky Siduri. Pozn. překl.

^{**)} V autorově překladu: „Takový je osud lidstva.“ Pozn. překl.

ka. S matčiným zdráhavým požehnáním se vydává na cestu do přístaviště v Cedrových horách, aby tam navštívil bohy. Jenže opakovaně zasáhl osud – nejprve v podobě Chuvavy, hlídače-roboty v cedrovém lese, poté v podobě žádostivé Inanny/Ištary, která při pohledu na krále zahořela touhou, jeho odmítnutí vedlo k zabití nebeského býka. Úloha osudu – *namtaru* – byla Gilgamešovi a jeho druhovi Enkiduovi zřejmá od první chvíle, jakmile zabili Chuvavu. Text líčí, jak oba přátelé sedí a zvažují, jaký je stihne trest. Enkidu, který býkovi zasadil smrtící ránu, hloubá nad tím, co mu nyní nadělí Osud. Gilgameš ho utěšuje: Neboj se, říká, Osud skutečně uchvátí každého, ale také umí zařadit, aby se „lapy pták vrátil na své místo“, aby „v klín své matky vrátil se zajatý muž“. Padnout do rukou Namtarových není neměnitelný úkaz, Osud lze často zvrátit.

Gilgameš si umínil, že se tak snadno nevzdá; vydal se na druhou cestu, tentokrát na kosmodrom na Sinajském poloostrově. Cestou prožil nespočet dobrodružství a musel překonat bezpočet útrap. Nakonec se mu podařilo získat plod rostliny života, která ho měla obdařit věčnou mladostí; jenže když zmožený Gilgameš jednou usnul, ukradl mu ji had; do Uruku se vrátil s prázdnými rukama, aby tam zemřel.

Člověku mimoděk vytane na mysli několik otázek *co kdyby*... Co kdyby se byly události v cedrovém lese vyvinuly jinak – bylo by se Gilgamešovi podařilo vystoupit na nebesa a připojit se k bohům na jejich planetě? Co kdyby nebyl usnul a mohl si ponechat rostlinu věčné mladosti?

Odpověď nabízí jeden sumerský text, který badatelé nazývají *Gilgamešova smrt*. Vysvětluje se v něm, že jeho konec byl předurčen; ačkoliv Gilgameš pořád znovu bral osud do svých rukou, neměl nejmenší naději, že tím změní své předurčení. K tomuto závěru dospívá text na základě věšteckého snu, v němž se Gilgamešovi vyjevil jeho konec. Předkládá se mu tento výklad:

*Ó, Gilgameši,
slyš, co sen ten znamená:
Veliký bůh Enlil, otec bohů,
tobě tvé předurčení vyměřil.*

*Korunu královskou ti sudbou přiřkl,
Avšak k životu věčnému tě nepředurčil.*

Gilgameš se dozvídá, že nad jeho osudem zvítězilo předurčení. Jeho osudem bylo stát se králem; nebyl však předurčen k tomu, aby se vyhnul smrti. A tak umírá. „Ten, kdo pevných svalů byl, leží neschopen vstát... Ten, kdo strmé hory ztéká, leží, nevstává.“ „Na loži Namtarově spočívá, nevstává.“

Epos vyjmenovává vše dobré, co Gilgameše v životě potkalo – královský titul, vítězné bitvy, požehnaná rodina, věrné služebnictvo, krásná roucha, ale v závěru podtrhuje vzájemnou provázanost osudu a předurčení a Gilgamešovi vysvětluje: „Světlo i temnota lidstva byly ti přiřčeny.“ Nakonec tedy – jelikož předurčení vážilo víc než osud, „Gilgameš, syn Ninsuny, leží mrtev.“

Ona otázka „*co kdyby?*“ se dá vztáhnout z jednotlivce na lidstvo jako celek.

Jak by se byly vyvíjely události na Zemi (a v jiných částech sluneční soustavy), kdyby byl Eovi vyšel jeho původní plán s těžbou zlata z vod Perského zálivu? Ve chvíli klíčového zvratu museli Anu, Enlil a Ea metat los, aby určili, kdo převezme vládu na Néberu, kdo pojedje do dolů v jihovýchodní Africe, kdo se postaví do čela rozšířeného Edinu. Ea/Enki se tedy vypravil do Afriky; když tam objevil vyvíjející se hominidy, mohl shromážděným bohům oznámit: bytost, kterou potřebujeme, *existuje* – postačí jen vtisknout jí naši pečeť!

Text o *Atrachasisovi*, který W. G. Lambert a A. R. Millard složili z několika verzí a mnoha fragmentů, popsal onen osudový okamžik takto:

*Pohárků se chopili,
metali los a dělili se bohové.*

Bylo by vůbec došlo k pokusům o genetické inženýrství, kdyby byl los určil, že do jihovýchodní Afriky má jet Anu nebo Enlil?

Byli bychom se na naší planetě objevili i tak, pouhou evolucí? Možná – vždyť tak se vyvinuli i Anunnakové (z téhož

semena života!) na Néberu, jen mnohem dřív než my. Zato my, pozemšťané, jsme produktem genetického inženýrství, když Enki a Ninmach přeskočili evoluci a Adam se stal prvním „dítětem ze zkumavky“.

Z *Eposu o Gilgamešovi* vyplývá poučení, že osud nemůže předurčení změnit. Příchod *Homo sapiens* na Zemi byl podle našeho názoru otázkou předurčení, konečným výsledkem, který se dal pozdržet nebo uspíšit či jehož se dalo dosáhnout jinou cestou, ale jenž byl nevyhnutelný. A můžeme si možná dovolit jít ještě dál a tvrdit, že ačkoliv Anunnakové vnímali svou výpravu na Zemi jako vlastní rozhodnutí pro vlastní potřeby, bylo i to předurčeno nějakým vyšším vesmírným plánem. A totéž bude podle našeho názoru předurčením lidstva: zopakovat, co Anunnakové udělali nám – vypravit se na jinou planetu a začít celý proces znovu od začátku.

Mezi těmi, kdo chápali souvislost mezi osudem a dvanácti znameními zvěrokruhu, byl sám Marduk. Tato znamení vytvářela čas, který jsme označili jako „nebeský“ – tedy poměr mezi tzv. časem božským (orbitální periodou Néberu) a pozemským (tedy rok, měsíce, roční období, dny a noci jako důsledek oběhu Země kolem Slunce, otáčení kolem zemské osy a jejího sklonu). Nebeská znamení, o něž se Marduk opíral – tedy příchod zodiakálního věku Bera-na – byla znamení ze sféry osudu. Aby mohl upevnit nadvládu a vyloučit z ní působení faktoru, že ji lze jako věc osudovou změnit či revidovat nebo zvrátit, k tomu potřeboval nebeské předurčení. Za tím účelem nařídil něco, co lze bez nadsázky označit za nejtroufalejší falzifikát v dějinách.

Mluvíme o základním, nejposvátnějším textu starověkých národů – *Eposu o stvoření*, o úhelném kamenu jejich víry, náboženství, vědy. Epos, podle úvodního verše někdy nazýván též *Enúma eliš* (*Když nebesa nahoře*), vypráví příběh, jehož hlavními aktéry byli nebeští bohové zapletení do velké nebeské bitvy; její příznivý výsledek umožnil bohům

Obr. 25

uskutečnit všechny ty dobré skutky na Zemi včetně stvoření člověka. Badatelé, kteří složili text z mnoha útržků, jej bez výjimky pokládali za pouhou báj, za alegorii věčného boje dobra a zla. Když v Mezopotámii objevili kamenné reliéfy, na nichž okřídlený (tj. nebeský) bůh bojuje s okřídleným (tj. nebeským) netvorem (obr. 25), utvrdili se v názoru, že přišli na starověkého předchůdce legendy o svatém Jiřím a drakovi. Došlo to tak daleko, že první překlady neúplného textu nesly název *Bél a drak*. Drak se tam jmenoval Tiámat a Bélem („bohem“) nebyl nikdo jiný než Marduk.

Teprve v roce 1876 zveřejnil George Smith, který v Britském muzeu pracoval na sestavování fragmentů hliněných tabulek z Mezopotámie, své mistrovské dílo *The Chaldean Genesis*, v němž vyjádřil názor, že tento babylonský příběh je obdobou biblického popisu stvoření v Knize Genesis; na něj navázal správce babylonských památek v Britském muzeu L. W. King zásadní prací *The Seven Tablets of Creation* (Sedm tabulek stvoření), v níž nezvratně potvrdil souvislost mezi biblickými sedmi dny stvořitelského úsilí a ranějšími mezopotamskými prameny.

Ale bylo-li tomu tak, jak mohl být babylonský text i nadále označován jako alegorie? To by přece znamenalo, že i příběh v Genesis je alegorie, a ne božský skutek, který je

úhelným kamenem monoteismu a židovsko-křesťanských náboženství.

V díle *Dvanáctá planeta*^{*)} z roku 1976 jsme dospěli k názoru, že ani mezopotamský text, ani jeho zhuštěná biblická verze nejsou bájí či alegorií. Oba prameny se dle našeho mínění opírají o nesmírně složitou kosmogonii a na základě vyspělých vědeckých poznatků popisují jednotlivé etapy stvoření *naší* sluneční soustavy, k níž se začne přibližovat jedna zbloudilá planeta, postupně vtahována z odlehklých končin vesmíru do naší sluneční soustavy; vyvrcholí to její srážkou s jedním dávným členem sluneční rodiny. Následná „nebeská bitva“ mezi vetřelcem – „Mardukem“ – a dávnou planetou – Tiámatou – skončila zkázou Tiámaty. Polovina planety se roztránila na malé kousky, jež se seskupily do takzvaného „tepaného náramku“ – do pásu planetek, z druhé poloviny, odkloněné na novou oběžnou dráhu, se stala planeta Země; vzala s sebou i Tiámatinu největší družici, kterou nazýváme Měsíc. A vetřelec, kterého srážka zpomalila a vtáhla do středu sluneční soustavy, se stal natrvalo dvanáctým členem naší soustavy.

V následné doprovodné knize *Návrat ke Genesis* (1990) jsme ukázali, že všechny nové poznatky o vesmíru potvrzují pravdivost sumerského příběhu – příběhu, který dává uspokojivou odpověď na vznik naší sluneční soustavy i na to, proč jsou světadíly shluknuté na jedné straně zeměkoule a proč je na druhé straně ohromná mezera (Tichomořská pánev), vysvětluje původ pásu planetek a Měsíce, příčinu, proč Uran leží na boku a Pluto má zvláštní, vychýlenou oběžnou dráhu atd. Další poznatky, které jsme získali zkoumáním komet, použitím Hubbleova teleskopu i kosmickými lety na Měsíc (s posádkou) a k dalším planetám sluneční soustavy (pomocí raket bez posádky), znovu a znovu potvrzují sumerské údaje i správnost našeho výkladu sumerských pramenů.

Nazýváme-li kosmogonii *Eposu o stvoření* sumerskou, nikoliv babylonskou, naznačujeme tím, jaký je pravý pů-

^{*)} Ivo Železný, Praha 1999. Pozn. red.

vod a pravá povaha textu. Objev úloмок starší, *sumerské* verze *Enúma eliš* přesvědčil badatele, že *Epos o stvoření* byl původně sumerským textem, v němž se „vetřelecká“ planeta jmenovala NĚBERU, a ne Marduk. Dnes jsou přesvědčeni, že stávající babylonská verze byla svévolným pádělkem, jenž měl pozemského Marduka pozvednout na úroveň boha nebeského/planetárního, který změnil uspořádání našich nebeských těles, vtiskl sluneční soustavě nynější podobu a – v jistém smyslu – vlastně stvořil Zemi a vše na ní, tudíž i lidstvo: ono „sémě života“ totiž podle původní sumerské verze přinesla planeta Néberu, která zbloudila do sluneční soustavy z nějaké odlehle části vesmíru a *při srážce je zasela na Zemi*.

(Z toho důvodu je na místě upozornit, že veskrze mylný je i výklad jedné ilustrace, dlouho pokládané za Mardukův souboj s drakem. Je to výtvarná památka nikoliv babylonská, nýbrž asyrská, kde byl nejvyšším bohem Ašur; božstvo je zobrazeno jako orlí muž, což svědčí o tom, že jde o Enlilova příbuzného; jeho božská pokrývka hlavy čítá tři páry rohů, naznačujíc hierarchické pořadí 30, což neodpovídalo Mardukovi; jeho zbraní je navíc hromoklín, což byla božská zbraň Iškura/Adada, tedy syna Enlilova, ne Enkiho.)

Jen co se Marduk zmocnil vlády v Babylonu, změnil se i ústřední novoroční slavnosti; čtvrtý večer slavnosti se totiž veřejně četl epos *Enúma eliš*, a nyní bylo nutné číst jej v nové, babylonské verzi. Podle ní se Mardukova moc na zemi dala přirovnat jen k jeho nadvládě na nebi coby planety s největší oběžnou dráhou, která všechny ostatní obepíná ve své „smyčce“.

Klíčem k tomuto vyznamenání byl pojem „předurčení“, jímž se označovaly oběžné dráhy. Věčná, neměnná oběžná dráha byla „předurčením“ planety, a právě touto výsadou byl podle *Enúma eliš* poctěn Marduk.

Jakmile si uvědomíme tento význam starověkého pojetí „oběžné dráhy“, můžeme sledovat kroky, jimiž Marduk toto předurčení získal. Výraz se v textu objevuje poprvé v souvislosti s hlavním Tiámatiným měsícem (v textu se jmenuje Kingu). Zpočátku je to jen jedno z jedenácti těles (měsíců) obíhajících kolem Tiámaty; ale jeho význam postupně

roste: Tiámat „vzvedla Kingua, mezi nimi ho učinila velikým... aby kráčel v čele vojsk.“ Tiámat, kdysi jediná velká planeta a manželka Apsúova (Slunce), „zpychla“ a neměla velkou radost, když se objevili ve dvojicích další nebeští bohové: Lachmu a Lachamu (Mars a Venuše) mezi ní a Sluncem (kde předtím kroužil jen sluneční posel Mummu/Merkur) a dvojice Kišar a Anšar (Jupiter a Saturn, Saturn se svým poslem Kakou/Plutem), poté Anu a Nudimmud (Uran a Neptun). Tiámat se svou skupinou měsíců na jedné straně a nové planety na straně druhé se ve stále ještě neustálené sluneční soustavě začínají k sobě přibližovat a zasahovat si vzájemně do „sfér vlivu“. Všichni zneklidní zejména ve chvíli, kdy Tiámat „protizákonně“ udělí Kinguovi, svému největšímu měsíci, výsadu v podobě vlastní oběžné dráhy, čímž se Kingu stává planetou se všemi atributy, jež k planetě náleží:

*Shromáždila síly...
Zuřivé draky oděla hrůzou...
Hle, takových jedenáct stvořila!
Z bohů, prvorozců svých,
kteří se shromáždili kolem ní,
vzvedla Kingua,
mezi nimi ho učinila velikým...*

*Tabulku osudů mu dala,
na jeho hrud' ji zavěsila.
„Necht' není změněn příkaz tvůj,
necht' pevný je tvůj výrok!“*

Nebeským bohům dochází, že nedokážou vzdorovat „běsnícím zástupům“ Tiámaty vlastními silami. Vtom ale vidí přicházet záchranu z vesmíru, z končin vně sluneční soustavy. Stejně jako v patové situaci před stvořením „primitivního dělníka“, i nyní přivádí zachránce bůh Ea („Nudimmud“ – sumersky „stvořitelský mistr“ „důmyslný stvořitel“). Jako vnější planeta sluneční soustavy hledící do „hlubiny“ – vnějšího vesmíru – z něj vtáhne neznámou planetu, která právě v těsné blízkosti míjí sluneční soustavu jako důsle-

dek nějaké katastrofy daleko v hlubinách vesmíru. Zavál ji sem tedy osud, zatím ještě neobíhá kolem Slunce – nemá ještě žádné předurčení:

*Vě svatyni osudů,
v chrámu božských výroků,
nejmocnější z mocných,
mudřec bohů, Běl, pán,
byl zplozen.
V nitru Apsú zrozen byl bůh.*

Stojí za povšimnutí, že nově přichází planeta, nebeský bůh, se dokonce i v babylonské verzi jmenuje *Bél*, „pán, bůh“, a v asyrské verzi je „Bél“ nahrazen výrazem „Ašur“. Babylonská verze – dnes nejběžněji používaná – však opakuje poslední verš, a to v upravené podobě: „V nitru svatého Apsú“) zrozen byl Marduk.“ Přidané slovo *čistý* má nepochybně vysvětlit původ jména MAR.DUK – „syn čistého místa“. (Tato zdvojená interpretace je jednou ze stop odhalujících zfalšování původní verze.)

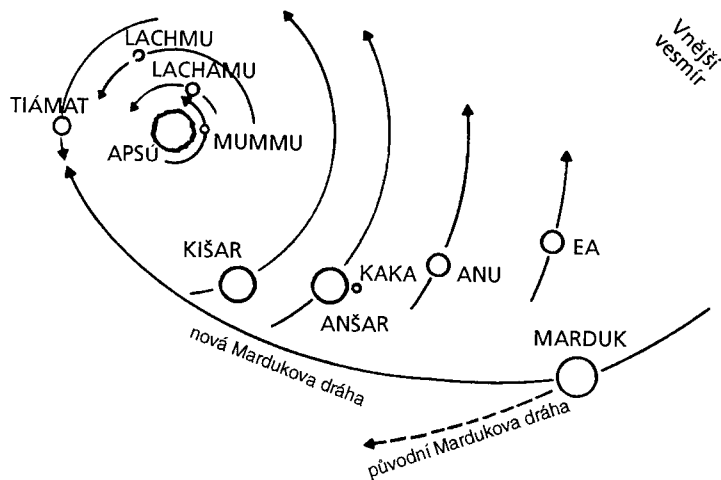
Po Eovi (Neptunovi) přivítal vetřelce Anu (Uran). Sílicí gravitační pole vtahuje vetřelce směrem ke středu sluneční soustavy a způsobuje, že z vetřelce „vyraší“ čtyři měsíce. Když se přiblíží k Anšarovi (Saturnu), „vzbrojí se“ dalšími třemi měsíci; v té době je už nezvratně vtahován gravitační silou Slunce. Směr jeho letu se zakřivuje směrem dovnitř (obr. 26) a začíná vytvářet oběžnou dráhu kolem Slunce. *Vetřelec si jinými slovy sám vytvořil své předurčení!*

Jakmile ho „políbil“ Anšar/Saturn,

*...Bélovi určili osud bohové, otcové jeho,
cestu zdaru a oslyšení mu připravili.*

Bél zjišťuje, že na takto vytčeném kurzu ho nemine srážka s Tiámatou. Je ochoten utkat se s ní, avšak pod jednou podmínkou. Jako Marduk (nebeský i pozemský) nyní promlouvá k Anšarovi:

³ V autorově verzi „čisté hlubiny“. Pozn. překl.

Obr. 26

Pane, bohové, při osudu velkých bohů,^{)}
mám-li já býti mstitelem vaším,
Tiámatu spoutat, vám život zachránit,
shromážděte se,
určete mi znamenitý osud!*

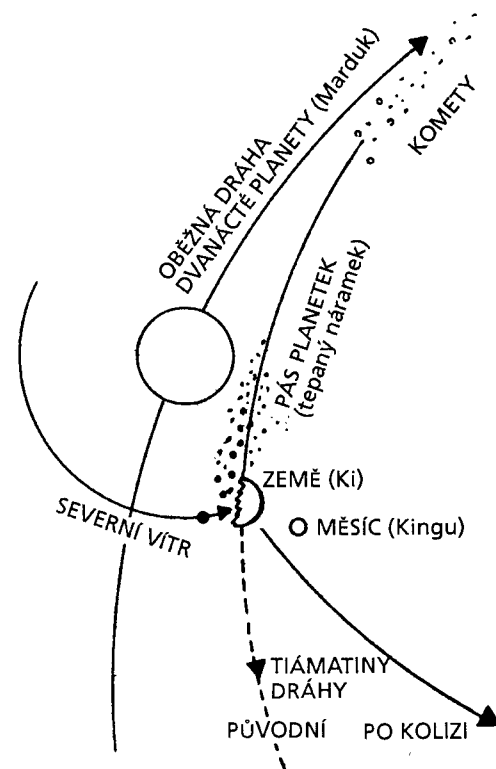
Nebeští bohové přistupují na Mardukovy podmínky. „Marduka, svého mstitele, předurčením obdařili.“ Tím předurčením je oběžná dráha, která bude „nejznamenitější ze všech“. Nuže, a nyní jdi a zabij Tiámatu! přikazují mu.

Následná nebeská bitva je popsána na čtvrté tabulce *Enúma eliš*. Marduk a Tiámat, řítící se vstříc nevyhnutelné srážce, po sobě metají blesky, oslepující plameny, házejí na sebe gravitační síť a lomcuje jimi „zuřivost“. Když se k sobě přiblížili – Tiámat pohybující se jako všechny planety proti směru hodinových ručiček, Marduk chvátající proti ní v opačném směru –, zasáhl Tiámatu jeden z Mardukových měsíců; vzápětí do ní vrazil další a další Mardukovy měsíce,

^{*)} V autorově překladu zní tento verš takto: „Pane bohů, jenž úděl velkých bohů předurčuješ...“ Pozn. překl.

ce, „rozervali jí břich, vnitřnosti její protaly, rozpoltily srdce.“ Z Marduka poté vyšlehl „božský blesk“, ohromný elektrický výboj, který „ji spoutal a její život uhasil“.

Marduk vyvázl z prvního střetu beze šrámů; po dalším oběhu se na dějiště bitvy vrátil a tentokrát vrazil do Tiámaty sám – s dalekosáhlými následky. Jednu polovinu rozmetl na malé kousky a vytvořil tak „tepaný náramek“ (pás planetek), druhou polovinu zasáhl Mardukův měsíc zvaný „severní vítr“ a odmrštil ji do jiných míst vesmíru; z této části Tiámaty vznikla naše Země kroužící po nové oběžné dráze. Její sumerský název KI (z něhož pochází akkadsko-hebrejský výraz „gei“ a řecký „gaea“) znamenal „rozpolcená“ (obr. 27)

Obr. 27

Když byly rozprášeny Tiámatiny měsíce – některé přitom změnil směr a začaly obíhat kolem Slunce ve směru hodinových ručiček (tj. po retrográdních drahách) –, Marduk přirkl největšímu z nich, Kinguovi, zvláštní osud:

*Tabulku osudů mu z hrudi sňal,
neprávem patřila Kinguovi,
pečetí ji opatřil
a na hrud' si ji připjal.*

Marduk tak konečně získal trvalé, neměnitelné předurčení – oběžnou dráhu, která ho od té chvíle znovu a znovu přivádí na místo nebeské bitvy, kde kdysi kroužil Kingu. Spolu s Mardukem – a po připočtení Kingua (našeho Měsíce), neboť kdysi taky měl své předurčení –, dosáhli členové „sluneční rodiny“ počtu dvanácti.

Právě tento počet rozhodl podle našeho názoru o tom, že dvanáctka bude číslem nebeským – odtud pochází dvanáct stanovišť („domů“) zvěrokruhu, dvanáct měsíců v roce, dvanáct dvouhodin v cyklu denoc, dvanáct kmenů Izraele, dvanáct apoštolů Ježíšových.

Sumerové pokládali Enlilův příbytek (vědci jej obvykle označují jako „středisko Enlilova kultu“) za jakýsi pupek světa, místo, odkud jsou stejně vzdálená všechna ostatní význačná střediska, epicentrum soustředných a božsky předurčených míst. Do obecného povědomí vstoupilo pod svým pozdějším akkadsko-semitským názvem Nippur; v sumerštině se jmenovalo NIBRU.KI – „místo zkrřížení (přechodu)“ jako pozemský zástupce nebeského „místa přechodu“ – dějiště nebeské bitvy, k němuž se Néberu každých 3600 let vrací.

Jako řídicí letové středisko byl Nippur místem DUR.AN.KI, „svazku nebe-země“, odkud se řídily všechny kosmické lety Anunnaků a kde se projektovaly a přechovávaly mapy hvězdné oblohy, zaznamenávaly všechny vzorce

potřebné k výpočtu nebeských pohybů členů sluneční soustavy, a kde se sledoval čas „bohů“, čas nebeský a čas pozemský ve všech vzájemných souvislostech.

Oběžné dráhy, jež byly pokládány za neměnitelné, se sledovaly pomocí takzvaných tabulek osudů⁷⁾. O nich i o posvátné komoře, kde byly uloženy, se blíže dozvídáme z jednoho sumerského textu, který popisuje, co se přihodilo, když se jejich činnost náhle zastavila. Překladatelé text nazvali *Mýtus o Zuovi*⁸⁾; vypráví se v něm o úkladném bohu Zuovi (jeho plné jméno, jak odhalily pozdější objevy, zní AN.ZU – „ten, kdo zná nebesa“), který na sebe strhl vládu nad „svazkem nebe-země“ tím, že ukradl a odnesl tabulky osudů. Vše ustalo v pohybu: „svatyni odňata byla její zář... hrůza se rozhostila a zavládlo ticho“ a na nebi ti, kdož řídili raketoplány a kosmické lodi, „Igigové ve vesmíru ustrnuli hrůzou“. (Příběh končí tím, že Zua přemůže v boji Enlilův syn Ninurta, tabulky osudu jsou vráceny do svatyně Duranki a Zu je popraven.)

Rozdíl mezi neměnným předurčením a osudem, který se dal pozměnit či dokonce odvrátit, vystihuje dvoudílný *Hymnus Enlilovi*: popisuje jeho dvojí pravomoc boha, který udílí osud a zároveň předurčuje neměnný úděl:

*Enlil:
na nebi je knížetem,
na zemi surchovaným pánem.
Jeho rozkaz sahá daleko,
jeho slovo je vznešené a svaté.
Pastýř Enlil osudy určuje.*

*Enlil:
jeho výrok ve výšinách nebe rozechvívá,
dole zemí otřásá.*

⁷⁾ To je jejich běžný český překlad. Vzhledem k uvedenému souvislostem a v autorově pojetí jsou to však spíše „tabulky předurčení“, „tabulky neměnného údělu“ (anglicky Tablets of Destinies). Pozn. překl.

⁸⁾ V Mýtech staré Mezopotámie pod názvem „Anzu a krádež tabulek osudu“. Pozn. překl.

*Do daleké budoucnosti předurčení věští,
jeho předurčení je neměnitelné,
on je bůh, jenž zná předurčení světa.*

Předurčení mělo podle sumerské víry nebeskou povahu. Enlil o něm i přes své vysoké postavení nerozhodoval sám; jeho výroky o nezměnitelném předurčení nepramenily z jeho vlastních úsudků či úmyslů. On se o něm pouze dozvídal, byl to „bůh, jenž zná předurčení světa“, byl „vyvolencem, jenž důvěře všech se těšil“ – tedy prorokem nikoliv lidským, nýbrž božským.

Úplně jinak tomu bylo v případech, kdy – po poradě s jinými bohy – udílel osudy. Někdy se radil jen se svým věrným komořím Nuskou:

*Když ve své vznešenosti osudy určuje,
výrok svůj, slovo, jež mu v srdci klíčí,
svému vznešenému vezírovi,
komořímu Nuskovi sděluje, s ním se radí.*

Na udílení osudů se podle hymnu nepodílí jen Enlilův komoří, ale také jeho choť Ninlil:

*Matka Ninlil, posvátná choť,
jejíž slova vznešená jsou...
Jejíž řeč je elegantní,
se usadila po tvém boku...
Výřečně rozmlouvá s tebou,
slova šeptá po tvém boku,
osudy určuje.*

Sumerové věřili, že osudy se utvářejí, udělují i mění na zemi, a navzdory patosu adoračních hymnických veršů, jenž nesvědčí o důkladných poradách, se zdá, že osudy – včetně osudu samotného Enlila – se udílely v procesu, který byl demokratičtější a připomínal spíše konstituční monarchii. Enlilova pravomoc pramenila podle všeho nejen shora, od Ana a z Néberu, ale i zdola, ze shromáždění bohů (jakéhosi parlamentu či sněmu). Na nejzávažnějších, tedy osudových

rozhodnutích se usnášela rada nejvyšších bohů, tedy jakýsi kabinet ministrů, kde se diskuse často zvrhávaly v ostré výměny názorů...

Odkazů na anunnackou radu i shromáždění je celá řada. Diskutovalo se tak například i o stvoření člověka nebo o rozhodnutí vyhladit lidstvo a smést je z povrchu zemského velkou potopou. Zasedání zahajoval Enlil, který „otevřel ústa svá a pravil shromážděným bohům“. Proti návrhu vyhladit lidstvo ostře vystoupil Enki; když se mu nepodařilo rozmluvit bohům jejich úmysl, „omrzelo ho zasedání shromáždění bohů“. Později, když bohové kroužili v lodi kolem Země a viděli tu zkázu a spoušť pod sebou, bohyně Ištar hořce zaplakala a bědovala, jak mohla hlasovat za vyhubení lidstva: „Já ve shromáždění bohů jak jen jsem mohla rozhodnout takto společně s nimi s konečnou platností?“

Po potopě, když hrstka přeživších šťastlivců opět začala zalidňovat zemi a Anunnakové pomáhali budovat první civilizaci a zakládali království jako nástroj ovládnutí a řízení množících se lidských mas,

*velcí Anunnakové, určující osud,
usedli a radili se o pozemských záležitostech.*

Takto udílený osud se netýkal jen pozemšťanů, ale vztahoval se i na záležitosti samotných bohů. A tak, když Enlil těsně po příchodu na Zemi zahořel touhou po mladé anunnacké dívce a i přes její námitky se s ní pomiloval, odsoudilo ho do vyhnanství nejprve „padesát starších mezi shromážděnými bohy“, poté i „sedmero bohů, jež osud vyměřují“.

Tak se tedy stalo, že podle babylonské verze *Enúma eliš* bylo potvrzeno Mardukovo předurčení, aby se stal nejvyšším a nejmocnějším na zemi (i na nebesích). V tomto textu je shromáždění bohů popsáno jako setkání starších bohů pocházejících z různých končin (a pravděpodobně nejen ze Země, neboť kromě Anunnaků byli mezi delegáty také Igi-gové). Shromáždění se účastnilo celkem padesát bohů – tento počet odpovídá Enlilovu číselnému pořadí. V akkadských textech byli označováni jako *ilani rabuti ša mušimu šimati* – „nadřízení/velcí bohové, kteří určují osudy“.

Epos o stvoření *Enúma eliš* líčí shromáždění bohů, jež má schválit Mardukovu svrchovanou nadvládu, jako přátelské setkání dobrých známých, kteří se už dlouho neviděli: „Před Anšara předstoupili naplnění radostí, ve shromáždění políbil druh druhu... Usedli k hostině, jedli chléb, pili pivo, sladkou medovinou svá hrdla prolévali... nálada stoupala... rozjásalo se jejich nitro.“ Družná atmosféra nabyla slavnostnějšího rázu, když do zasedací síně vstoupilo „sedm bohů osudu“ a usedlo k jednání.

Z blíže neobjasněných důvodů Marduka vyzkouší, zda má kouzelnou moc. Předved' nám, vybízejí ho shromáždění Anunnakové, jak „slovo tvé ničí i tvoří! Na tvůj příkaz at' zničeno je souhvězdí, znovu rozkaž, a nedotčeno at' vzejde!“

Výraz *lamašu* nepochybně znamená obrazy/znaky zvířetníku.

Marduk poslechl a vykonal zázrak:

*Přikázal a jeho ústy souhvězdí bylo zničeno,
rozkázal znovu a souhvězdí se objevilo.*

*Když sílu toho slova
uzřeli bohové, otcové jeho,
zaradovali se a zdravili jej:
„Vskutku, Marduk je král!“*

„I dali mu žezlo, trůn a odznaky královské“, k nimž patřilo i skvostné roucho, jak dokazují babylonské kresby (obr. 28). „Od tohoto dne,“ prohlásili, „necht' nezmění se slovo tvé, tvá ruka at' pozvedá a stráží, necht' pevné je vše, co řekneš, tvůj příkaz at' není vrtkavý. Necht' žádný bůh tvou hranici nepřekročí!“

Ačkoliv z babylonského textu vyplývá, že Mardukova svrchovanost byla podrobena zkoušce, potvrzena a oficiálně schválena na jediném zasedání, jiné texty líčící celé rozhodování naznačují, že po shromáždění padesáti velkých bohů následovala oddělená schůzka „sedmi nejvyšších, kteří soudí“; vlastní rozhodnutí o osudu či předurčení oznámil sám Enlil po poradě s Anem, který měl také schvalovací pravomoc. Že je nutné rozhodovat v několika etapách a že

Obr. 28

konečné oznámení přísluší Enlilovi ve jménu Anově, uznávali dokonce i Mardukovi stoupenci. Proslulý babylonský král Chammurapi v předmluvě ke svému slavnému zákoníku velebil svrchovanou nadvládu boha Marduka těmito slovy:

*Vznešený Anu,
pán bohů, kteří z nebe na zemi sestoupili,
a Enlil, bůh nebe i země,
jenž osudy země určuje,
Mardukovi, Enkiho prvorozenému,
udělil sobě rovné pravomoci nad veškerým tvorstvem.*

Symbolickým i faktickým vyjádřením tohoto přesunu Enlilových pravomocí na Marduka bylo podle babylonských textů udělení padesáti jmen Mardukovi. Posledním a nejdůležitějším v řadě udělených mocenských titulů bylo jméno *Néberu* – název planety, kterou Babyloňané nazvali Marduk.

Shromáždění bohů se nesvolávala pouze kvůli usnesením o nových osudech; někdy se bohové scházeli, aby na tabulky osudů zaznamenali dřívější usnesení.

I různé biblické výroky odrážejí královský obyčej zaznamenávat vše na svitek nebo tabulku a poté opatřit dokument pečeti na důkaz potvrzení a pravosti; tento obyčej byl připisován bohům (a nepochybně od nich pocházel). Nejmarkantnějším dokladem těchto odkazů je Mojžíšova píseň, jeho závět i proroctví těsně před smrtí. Mojžíš v ní opěvuje všemohoucího Hospodina i jeho schopnost určovat a předpovídat osudy a cituje Hospodinův výrok o budoucnosti:

*Což to není uschováno u mne,
zapečetěno v mých pokladnicích?*

Chetitské texty, objevené v královské knihovně hlavního města chetitské říše Chattuša, líčily různé sváry a roztržky mezi bohy, a sloužily tak nepochybně jako nejbližší pramen řeckých mýtů. Uvádějí jména dávných bohů, jaká byla známa od dob Sumerů (např. Anu, Enlil a Enki), anebo jejich pozměněné chetitské znění u bohů známých ze sumerského panteonu (*Tešup*, „rozfoukávač větru“, obdoba Iškura/Adada); někdy se v nich objevují božstva, jejichž totožnost zůstává nejasná. Dvě epické písně se vztahují k bohům známým Kumarbi a Illujanka. V první bůh Tešup žádá, aby se *tabulky osudu* – „staré tabulky se slovy osudu“ – vyzvedly z Enkiho příbytku v jihovýchodní Africe a předložily shromáždění bohů. V druhé písni se po mnoha svárech a konkurenčních bojích scházejí bohové v shromáždění, aby obnovili pořádek a řád a určili si mezi sebou hierarchické pořadí – toto hierarchické pořadí je názorně zobrazeno na kameném reliéfu na stěnách posvátné jeskyně dnes známé jako Yazilikaja (obr. 29).

Ale nepochybně nejzávažnější, nejdelší, nejostřejší a doslova osudové bylo shromáždění bohů, které se usneslo, že kosmodrom na Sinajském poloostrově bude atomovými zbraněmi srovnán se zemí. Na základě dlouhého a podrobného záznamu této události, známého pod názvem *Epos o Errovi*, jsme sestavili rekonstrukci všech na sebe navazujících

Obr. 29

událostí, určili hlavní hrdiny a jejich protivníky a téměř slovo od slova (v díle *Války bohů a lidí*) jsme popsali jednotlivá opatření shromáždění bohů. Nechtěným důsledkem jejich rozhodnutí byl, jak už jsme uvedli, zánik Sumeru a konec života v jeho městech.

Tato událost je také jedním z nejmarkantnějších, byť nejtragičtějších příkladů toho, jak je osud vzájemně provázán s předurčením.

V Sumeru bylo nejhůře postižené jeho skvostné hlavní město Ur, sídlo a středisko milovaného boha Nanny/Sína (měsíčního boha) a jeho manželky Ningaly. Z textů lamentačních (*Nářek nad zkázou Sumeru a Uru*, *Nářek nad zkázou města Uru*) se dozvídáme, jak Nanna/Sín spěchal k otci Enlilovi, když si uvědomil, že zlomocný vítr se smrtonosným mračnem vane směrem k Sumeru, a prosil ho o pomoc, o nějaký božský zázrak, jímž by odvrátil pohromu od Uru. Cožpak není neslychané, otázal se otce, dívat se na tuto sumerskou chloubu, město proslulé široko daleko, jak bídně hyne? Žádal Ana: „Řekni: ‚Tak dost!‘“ Apeloval na Enlila: „Vyřkni příznivý osud!“ Ale Enlil si nevěděl rady; neuměl zabránit hrozící pohromě.

Zoufalý Nanna/Sín si nakonec vymohl, aby bohové svolali shromáždění. Když anunnačtí bohové zasedli k jednání, Nanna/Sín si mohl oči vyplakat před Anem a Enlilem a úpěnlivě je prosil: „Necht není zničeno město mé,“ vyprávěl později Nanna/Sín, „ať lid jeho nezahyne!“

Leč od Enlila se mu dostalo strohé, rázné odpovědi:

*Ur do vínku království dostal,
věčné panování však nebylo jeho údělem.*

O SMRTI A VZKŘÍŠENÍ

ZE ZKÁZY Sumeru a Uru plynulo poučení, že náhoda a změnitelný osud nemohou převládnout nad neměnným údělem, tedy nezměnitelným předurčením. Ale platí to i obráceně? Může předurčení převládnout nad osudem, ať jej vyřkne kdokoliv?

Nad touto otázkou se lidé určitě zamýšleli už ve starověku, vždyť jaký jiný význam měly tehdy vzniklé modlitby, prosby i výzvy proroků k bezúhonnosti a k pokání? Biblická Kniha Jób si klade otázku, zda rány osudu – jimiž je Jób stíhán a sužován k nesnesení – mu mají být uštěďrovány dál, třebaže ho jeho bezúhonnost a zbožnost předurčily k dlouhému životu.

Kořeny tohoto námětu lze vystopovat v jedné sumerské básni, kterou vědci nazvali *Člověk a jeho bůh*. Jejím hrdinou je bezúhonný trpitel, oběť krutého osudu a nezasloužených příkoří. „Osud mě sevřel v objetí a bere mi dech života,“ úpí nejmenovaný trpící, vidí však, jak se otevírají brány milosti ve chvíli, „kdys mi ty, můj bože, ukázal mé hříchy“. Zpověď a pokání přiměje jeho boha „odstrčit démona osudu“ a prosebníkovi je dopřán dlouhý a šťastný život.

Stejně jako Gilgamešův životní příběh ukázal, že osud nebyl schopen převládnout nad jeho konečným předurčením (zemřít jako smrtelník), vyplývá z jiných příběhů poučení, že ani osud nedokáže přivodit smrt, pokud ještě nebyla předurčena. Zárným příkladem nebyl nikdo jiný než sám Marduk, který si ze všech dávných bohů vytrpěl nejvíce – musel překonávat tolik úskalí, protivenství, zmizení a znovuobjevení, vyhnanství a návratů, zdánlivých smrtí a nečekaných vzkříšení, že když po objevu starověkých písemností vyšel najevo plný rozsah Mardukových životních osudů, badatelé se na přelomu 19. a 20. století vážně zabývali otázkou, zda nejsou prototypem příběhu Kristova.

(V tomto názoru je utvrzovalo i těsné pouto mezi Mardukem a jeho otcem Enkim na jedné straně a jeho synem Nabúem na straně druhé, což vytvářelo dojem rané Nejvyšší Trojice.)

Dopad Mardukových strastí a z nich vyplývajících poučení pro lidstvo dokládá i jedno mystické drama, v němž je hlavním námětem jeho zdánlivá smrt i zmrtvýchvstání. Toto mystické drama se hrálo v Babylonu jako součást novoročních slavností a různé starověké záznamy naznačují, že sloužilo také méně ušlechtilému účelu – ukázat žalujícím prstem na jeho nepřátele a soudce, kteří nad ním vynesli ortel a pohřbili ho. Jak dokládají variantní verze, totožnost těch, kteří za to nesli odpovědnost, se čas od času měnila – podle měnící se politicko-náboženské scény.

Jednou z původních žalobkyň byla Inanna/Ištar. Je paradoxní, že ačkoliv i ona skutečně zemřela a vstala z mrtvých, její zázračný čin se ani nestal námětem dramatu (jako Mardukův), ani nebyl připomínán v kalendáři (tak jako smrt jeho milovaného Dumuziho, po němž byl pojmenován měsíc Tamúz). Je to o to paradoxnější, že skon Inanny/Ištary byl přímým důsledkem Dumuziho smrti.

Ani Shakespeare by nezosnoval tak tragickou ironii událostí, které se odehrály po Mardukově pohřbení a vzkříšení jako důsledek Inannina hlasitého protestu. Neboť jak se ukázalo, zatímco Marduk tak docela nezemřel, ani nevstal z mrtvých, jeho žalobkyni Inannu stihla opravdová smrt a dosáhla opravdového vzkříšení. A třebaže zásadní příčinou obou událostí byla Dumuziho smrt, příčinou Inanniny smrti i vzkříšení bylo její vlastní osudové rozhodnutí.

Výrazu „osudový“ zde užíváme s plným rozmyslem, neboť potkat se se smrtí bylo jejím osudem, nikoliv předurčením a právě pro tento rozdíl mohla být vzkříšena. Všechny tyto události vrhají světlo na otázky života, smrti a zmrtvýchvstání nikoliv u smrtelníků a polobohů, jak je tomu v *Eposu o Gilgamešovi*, nýbrž u samotných bohů. V Inannině/Ištarině příběhu o osudu versus předurčení se skrývá klíč k záhadám, které se lidstvo snaží rozluštit od nepaměti.

Napínavý příběh o Inannině/Ištarině smrti a vzkříšení od samého začátku odhaluje, že potkala svou smrt – sku-

tečnou smrt, nikoliv jen uložení do hrobu – jako výsledek vlastních rozhodnutí. Přiřkla si vlastní osud; ale jelikož nebyla (alespoň v danou chvíli) k smrti předurčena, dostalo se jí nakonec oživení a vzkříšení.

Celý příběh je zaznamenán v textech napsaných nejprve v původním sumerském jazyce a v pozdějších provedeních v akkadštině. Badatelé se odvolávají na různé verze příběhu o *Sestupu Inanny/Ištar do podsvětí*; tak alespoň zní nejčastější překlad oněch míst, kam Inanna sestoupila, aby navodil představu o říši mrtvých, záhrobí či pekle. Ale Inanna se ve skutečnosti vydala do Dolního světa, což byl zeměpisný název označující území jižní Afriky. Tam se totiž rozkládala říše Inanniny sestry Ereškigaly a jejího chotě Nergala, který měl jako Dumuziho bratr zřejmě za úkol zařídit jeho pohřeb. Ačkoliv Inannu před cestou varovali, rozhodla se, že se tam vypraví.

Inanna vysvětlovala svou cestu touhou účastnit se pohřebních obřadů za milovaného Dumuziho; je však nablídní, že jí to nikdo nevěřil... Domníváme se, že podle dobového obyčeje (jímž se později řídily i biblické zákony) měla Inanna v úmyslu požádat, aby s ní Nergal jakožto Dumuziho starší bratr zplodil syna; ten by byl jakýmsi náhražkovým synem Dumuziho, který zemřel bez potomka. A tento úmysl rozzuřil Ereškigalu.

Jiné texty popisovaly sedmero předmětů, které si Inanna na sebe vzala před cestou v „nebeském člunu“ – „vzbrojila se veškerou božskou mocí“, kromě jiného také přilbou, jakýmsi „náušnicemi“ a „měřícími přívěsky“ – vše pevně sepnuté popruhy. S těmito předměty je ztvárněna na četných sochách (obr. 30). Když doputovala k branám sestřina příbytku – bylo jich sedm – , vrátník jí tyto ochranné pomůcky jednu po druhé odebral. Jen co konečně vstoupila do trůnní komnaty, Ereškigal „vzplanula hněvem“. Obě sestry na sebe křičely. Podle sumerského textu Ereškigal nařídila, aby Inannu vystavili „smrtícím zrakům“ – zřejmě nějakým zkázonosným paprskům – které proměnily její tělo v mrtvolu; mrtvola pak visela na hřebu. Podle pozdější akkadské verze nařídila Ereškigal svému komořimu Namtarovi, aby „šedesát nemocí proti ní vyve-

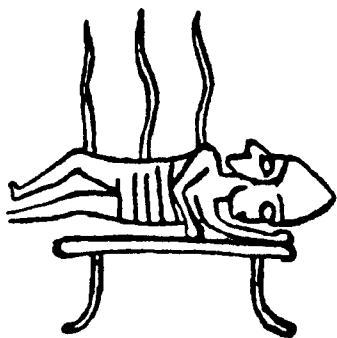

Obr. 30

dl, proti Ištarě“ – nemoci očí, nemoci srdce, nemoci hlavy – „proti ní celé, proti jejímu celému tělu“ – a tak jí přivodil smrt.

Inanna/Ištar, která potíže předvíдалa, dala před odjezdem pokyn své „správkyni dobrých slov, poslovi pravdivých zpráv“ Ninšubure, aby zburcovala nejvyšší bohy v případě, že se do tří dnů nevrátí. Když se pak skutečně nevrátila, Ninšubura předstoupila před Enlila) a prosila ho, aby Inannu vysvobodil ze spárů smrti, ale Enlil jí pomoci nemohl. Ninšubura se poté obrátila i na Nannu/Sína, Inannina otce, ale i ten byl bezmocný. Nakonec Ninšubura vyhledala Enkiho a ten si věděl rady. Sestrojil dvě umělé bytosti, kterým nemohly „smrtící zraky“ ublížit, a vyslal je na záchranou misi. Jednomu androidovi dal „chléb života“, druhému živou vodu. Takto vybaveni sestoupili oba do příbytku Ereškigaly, aby odtamtud zachránili Inannino bezduché tělo. Poté...

⁹ V ninivské verzi se tento prosebník jmenuje Papsukkal. Pozn. překl.

Obr. 31

*Na tělo ubité, jež na hřebu viselo,
pulsátor a zářič namířili,
šedesátkrát chlebem života nakrmili
šedesátkrát vodou života pokropili
a Inanna povstala.*

Oživování zemřelých pomocí ozařování – pulsátoru a zářiče – ztvárňuje jeden pečetní váleček (obr. 31): je na něm

Obr. 32

pacient s obličejem přikrytým rouškou, který se podrobuje léčbě ozařováním. Kolem pacienta, který je oživován (zda člověk nebo bůh, není jasné), stojí rybí muži – Enkiho zástupci. Je dobré mít toto vořítko na paměti a dát si je do souvislosti s drobným detailem, že totiž Inanně nebyl schopen pomoci ani Enlil, ani Nanna, pouze Enki. „Rybí muži“ – lékaři/kněží zobrazení na výše zmíněném pečetním válečku –, však nebyli oněmi androidy, pomocí nichž Enki vzkřísil Inannu. Byly to bytosti, které nepotřebovaly jíst ani pít, byly bezpohlavní a bezkrevné a podobaly se spíše postavám Božích poslů (obr. 32). Právě proto, že šlo o androidy, nemohly jim Ereškigaliny smrtící pa-prsky ublížit.

Když Inannu/Ištaru vzkřísili, doprovodili ji bezpečně do Horního světa. Očekávala ji její věrná Ninšubura. Inanna jí byla za svou záchranu nesmírně vděčná. Poté se vypravila do Eridu, za Enkim, „který jí život navrátil“.

Kdyby se byl *Sestup Inanny do podsvětí* stal námětem pašijí, jak tomu bylo u Mardukova příběhu, určitě by udržel publikum v napětí od začátku do konce; zatímco Mardukova „smrt“ byla vlastně jen uložením do hrobu na základě rozsudku smrti a jeho „vzkříšení“ ve skutečnosti pouhou záchranou před okamžikem smrti, Inanna/Ištar byla doopravdy mrtvá a její vzkříšení bylo opravdovým návratem z říše mrtvých. Ale kdyby někdo z publika znal nuance sumerské terminologie, muselo by mu někde v polovině příběhu být jasné, že vše dopadne dobře... Neboť ten, koho Ereškigal pověřila Inanninou smrtí, byl její komoří *Namtar* – tedy nikoliv NAM, neměnné „předurčení“, nýbrž NAM.TAR, „osud“, který se změnit dal.

Ištaru tedy usmrtil Namtar tím, že „šedesát nemocí proti ní vyvedl“, a byl to znovu on, kdo ji po jejím oživení a vzkříšení provedl sedmero branami a u každé jí vrátil její speciální výbavu, ozdoby i odznaky moci.

Představa o Namtarově říši jako o podsvětí, tedy říši mrtvých, „země, z níž návratu není“, a přece míst, odkud se dalo uniknout a vrátit zpět mezi živé, tvořila základ jednoho asyrského textu pojednávajícího o téměř smrtelném zážitku korunního prince jménem Kummá.

Stejně jako hrdina jedné epizody televizního seriálu *The Twilight Zone* se princ ocitá v podsvětí. Spatří Namtara, před ním stojí člověk. „On ho levicí držel za vlasy a v pravici třímal meč.“ Opodál postává Namtarova družka Namtartu. Obklopovaly je strašlivé příšery: hadí drak s lidskými údy, zvíře se lví hlavou a dvěma páry lidských rukou. Byl tam také *Mukil* („bijec“), pták s lidskými končetinami, a *Nedu* („kdo sráží dolů“) se lví hlavou, lidskýma rukama a ptačíma nohama. Jiné příšery měly pomíchané končetiny lidské, ptačí, buvolí a lví.

Princ kráčí dál. Po chvílce se mu naskytne pohled na člověka před soudním tribunálem. Má tělo „černé jako asfalt“ a je „oděn v rudý plášť“. V levici svírá luk, v pravici meč,

levou nohou zašlapává hada. Ale jeho soudcem není Namtar, který je jen „vezírem podsvětí“, soudí ho sám Nergal, vládce Dolního světa, bůh podsvětí. Princ ho vidí, „jak sedí na královském trůnu s královskou korunou na hlavě“. Z jeho paží šlehají blesky a „podsvětí je plné děsu“.

Roztřesený princ se ukloní. Když se napřímí, Nergal ho okřikne: „Proč jsi urazil mou milovanou choť, královnu podsvětí?“ Princ oněmí strachy. Má to být jeho konec?

Ale nemusel mít strach, náhle nebyl v Namtarově soudní síni a pochopil, že tohoto trpkého konce je ušetřen. Vyšlo najevo, že celá lapálie byla jen případem zmýlené totožnosti. Sama královna podsvětí nařídila, aby ho propustili a mohl se vrátit do říše Šamašovy, do Horního světa zalitého sluncem. Ale zasáhl Nergal: život prince nechť je ušetřen, ale z říše mrtvých přece nemůže vyváznout beze šrámů! Tento zážitek se smrtí ho musí nějak poznamenat, musí si za ni vytrpět své: nechť trpí bolestmi a nespavostí. Nechť ho pronásledují zlé sny.

Zato návrat mrtvého Dumuziho z Dolního světa byl úplně jiný.

Když Inannu vzkřísili a ona se mohla svobodně vrátit do Horního světa, ani pak na svého milovaného nezapomněla. Na její příkaz oba božští poslové s sebou vzali i Dumuziho bezduché tělo. Dopravili je do Bad-Tibiry v Edinu; tam bylo tělo na Inanninu žádost nabalzamováno:

*Pokud jde o Dumuziho, lásku mého mládí,
čistou vodou ho omyjte,
vonným olejem jeho tělo natřete,
rudým rouchem zahalte,
na stůl z lazuritu položte.*

Inanna nařídila, aby tělo položili na kamenný stůl z lazuritu a uložili do zvláštní schránky. Nechť je zachováno, prohlásila, aby mohl jednou, v den posledního soudu, vstát z mrtvých a „přijít ke mně“. Neboť to bude podle ní den, kdy...

*zemřelý povstane
a opájet se bude libou vůni kadidla.*

Stojí za povšimnutí, že toto je první zmínka o víře v soudný den, kdy všichni lidé vstanou z mrtvých. Právě tato víra vedla ke každoročnímu oplakávání Tamúze (semitské jméno Dumuziho), které přetrvalo několik tisíciletí až do doby proroka Ezechiela.

Dumuziho smrt a mumifikace, byť načrtnuty jen krátce, vypovídají o leccems důležitém. Když se s Inannou/Ištarou do sebe zamilovali – on stoupenec kultu Enkiho, ona Enlilova –, uprostřed svárů mezi dvěma božskými klany, jejich zasnubám požehnali Inannini rodiče, Nanna/Sín a jeho choť Ningal/Nikkal. V jedné milostné písni o *Dumuzim a Inanně* říká Ningal Dumuzimu „z pozice své pravomoci“:

*Dumuzi, Inannina touho a láska:
daruji ti život do dalekých dnů,
pro tebe jej uchovám,
střežit budu tvůj dům života.*

Ale Ningal ve skutečnosti neměla takovou pravomoc, protože všechny nitky osudu a předurčení třímali v rukou Anu a Enlil. A jak všichni později seznali, Dumuziho stihla tragická a předčasná smrt.

Porušení božského slibu v otázce života a smrti není jedinou znepokojivou stránkou Dumuziho tragického osudu. Nastoluje otázku božské nesmrtnosti. Jak už jsme vysvětlili v jiných pracích, byla to dlouhověkost povýtce relativní, vždyť vycházela ze skutečnosti, že jeden rok na Néberu trval 3600 pozemských let. Ale lidmi ve starověku, kteří pokládali Anunnaky za bohy, musel Dumuziho příběh silně otrást. Proč nařídila Inanna, aby ho nabalzamovali a uložili na kamenný stůl, místo aby ho pohřbili? Protože skutečně čekala, že Dumuzi vstane z mrtvých v den posledního soudu, anebo aby před masami uchovala iluzi o božské nesmrtnosti? Jistě, připouštěla možná, bůh zemřel, ale to je pouze dočasná, přechodná fáze, neboť až nastane jeho chvíle, bude vzkříšen, povstane a nechá se opájet libou vůní kadidla.

Z kanaánských textů o bohu Baalovi vyplývá, že je nutné rozlišovat mezi dobráky a padouchy. Baal, který usiloval o nadvládu, aby se mohl usadit na vrcholu Safónu (tajného místa na severu), usmrtil v bojích své bratry-soky. Ale v urputném zápase s „bohem *Mótem*“ („smrtí“) je Baal zabit.

Baalova sestra a družka Anat a jejich sestra Šaps oznámují strašlivou zvěst Baalovu otci *Elovi*: „Baal je mrtev! K zemi klesl Velkomocný!“ sdělují vyděšenému otci. Když to El slyšel, sestoupil trůnu a na znamení smutku „usadil se na podnožce, z podnožky až na zem sedl“ (u Židů se tento obyčej dochoval dodnes). „V nářku na hlavu prach hází, po lebce si popel sype, v smuteční oděv se strojí. Kůži kamelem si drásá... do krve si paže orá... zvedá hlas a žalně volá: „Baal zhynul, běda lidem!“

Truchlící Anat se vrátí na pole, kde padl Baal, a stejně jako El „se v smutek strojí, vlasy sobě odstřihuje, rozervává tvář i paže“ a „lká a nemůže nasytit se pláče“. Poté spolu se sestrou Šapsou odnesou bezduché tělo na horu Safón, aby tam pohřbily mrtvého boha:

*Uposlechla Šaps, božská panna,
Baala zvedá,
Anatě na rámě ukládá.
Ta ho nese na vrch Safón.
Tam mu s pláčem pohřeb strojí,
do země, do hrobky ukládá,
aby tam s pozemskými duchy dlel.*

Po smutečních obřadech se Anat vrací do Elova příbytku a shromážděné hosty zatrpkle vybidne: Nyní se můžete veselit a jásat, Baal je mrtev, jeho trůn je volný! Bohyně Ašerat a její příbuzní nepostřehnou ironii v Anatině hlase a s chutí a rozverně začnou přetrásat možného následníka trůnu. Navrhnou jednoho z Elových synů, ale El ho odmítá jako slabocha. Dalšímu kandidátovi je dovoleno přijít do Safónu a vyzkoušet si Baalův trůn, „ale jeho chodidla nedosáhnou na podnožku“, takže je také vyřazen. Vypadá to, že Baala nemůže nikdo nahradit.

Anatě, toužící po Baalovi „jako kráva po telátku, jako ovce po jehňátku“, tak svitne naděje: vzkříšení. Opět se Šapsinou pomocí proniká do Mótova příbytku. Lstivě se vetře do jeho přízně, „už se blíží, chytí Móta, syna bohů, nožem jeho údy řeže, jako když se seče pole“. Poté jeho mrtvé tělo spálí, popel rozemele a „rozesívá v širém poli“.

Mótovo zabití, který předtím zabil Baala, způsobí zázrak: *mrtvý Baal ožívá!*

*Velkomocný Baal uskutku zemřel,
uskutku k zemi padl vládce země.
Avšak – ejhle!
Vždyť živ je velkomocný Baal!
Hle, je s námi vládce země!*

El chvíli tápe, zda to není jen sen, „vidění“. Ale je to pravda! El se zaradoval, „smutku nechal, smát se počal“ a volá:

*Teď si mohu odpočinout,
popřát klidu duši v hrudi,
neboť žije mocný Baal
a je s námi Vládce země!*

Ačkoliv si El očividně není jist, zda vzkříšení nebylo jen klamným přeludem, pouhým snem, kanaánský vypravěč ujišťuje čtenáře, že nakonec i El uvěří v zázrak. Totéž ujištění zaznívá i v příběhu o Keretovi, který je jen polobohem; když ho však jeho synové spatří ve spárech smrti, nemohou uvěřit, že „by skonat měl Elův syn“.

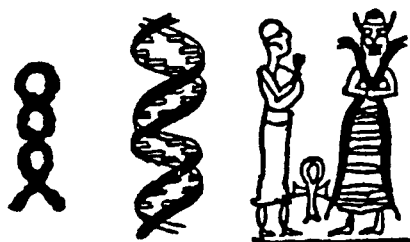
Víra ve vzkříšení vstupuje do hry nejspíše jako důsledek nepřijatelnosti božské smrti. A ať už sama Inanna věřila nebo nevěřila, že její milovaný vstane z mrtvých, důkladné nabalzamování Dumuziho těla i její průvodní slova – to vše v lidu upevnilo iluzi o nesmrtnosti bohů.

Způsob konzervace, jak jej líčí Inanna, aby mohl Dumuzi v soudný den vstát z mrtvých a vrátit se k ní, je nepochybně totožný s metodou známou jako mumifikace. Pravda, může to silně otrást egyptology, kteří jsou přesvědčeni, že mumifikace je *egyptský* vynález z doby třetí dynastie, tedy

kolem roku 2800 př. Kr. Součástí této metody bylo omytí těla zesnulého faraona, natření různými oleji a ovinutí tkáňovou látkou – uchování těla, aby se mohl faraon vydat na cestu do záhrobí.

A přece zde máme text *sumerský*, který popisuje proces mumifikace o několik století dříve!

Podrobný popis celé metody krok za krokem se shoduje s tím, co se později praktikovalo v Egyptě – včetně barvy ovinovací látky.

Obr. 33

Inanna nařídila, aby takto zakonzervované tělo bylo položeno na kamenný stůl z lazuritu ve zvláštní schráně. Nazvala ji E.MAŠ – „dům/chrám hada“. Když odevzdala mrtvého syna Enkiho do otcových rukou, bylo to možná víc než jen symbolické gesto. Enki byl totiž nejen *nachaš* – had, ale i „znalec tajemství“ – bible. Také v Egyptě byl jeho znakem had a hieroglyf jeho jména PTAH představoval dvojitou šroubovici DNA (obr. 33), neboť to byl klíč ke všem otázkám života a smrti.

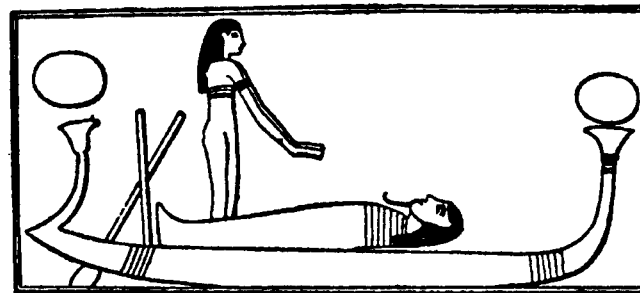
Ačkoliv Dumuziho uctívali v Akkadu i v Sumeru jako Inannina snoubence a v Mezopotámii a v jiných končinách ho oplakávali jako Ištarina zesnulého Tamúze, byl to africký bůh. Bylo tudíž patrně nevyhnutelné, že jeho smrt a balzamování porovnávali vědci s tragickým životním osudem velkého egyptského boha *Usira*.

Příběh o Usirovi je podobný biblickému vyprávění o Kainovi a Ábelovi, v němž sourozenecká řevnivost vyústila v bratrovraždu. Začíná sňatkem dvou nevlastních bratrů (*Usira a Sutecha*) s dvěma sestrami (*Esetou a Nebthetou*). Aby se ani jeden bratr necítil ukřivděn, bylo mezi ně rozděleno Nilské království: Dolní Egypt (severní část) připadl Usirovi, jižní část (Horní Egypt) Sutechovi. Jenže složitá božská pravidla o následnictví, podle nichž měl právoplatný dědic přednost před prvorozeným synem, rozdmýchala mezi bratry nesmířitelnou nenávist a ostrý svár; ten vyvrcholil tím, že Sutech lstí zavřel Usira do truhlice, která pak byla hozena do Středoziemního moře, a Usire utonul.

Usirova manželka Eset našla truhlici, když ji vyplavilo moře na břeh v místech dnešního Libanonu. Převrátila jeho tělesné ostatky zpět do Egypta, tam se obrátila na boha Thovta, aby jí pomohl Usira vzkřísit. Jenže Sutech se dozvěděl, co se chystá, zmocnil se mrtvolu, rozsekal ji na čtrnáct kusů a ty rozházel po celém Egyptě.

Neoblomná Eset se je vydala hledat. Nakonec je našla všechny – až (jak vypráví báj) na Usirův falus. Poskládala je a ovinula tkaninou nachové barvy, aby Usirovo tělo drželo pohromadě – to byl počátek mumifikace v Egyptě. Na všech vyobrazeních je Usire z faraonské doby těsně ovinut rubášem (obr. 34).

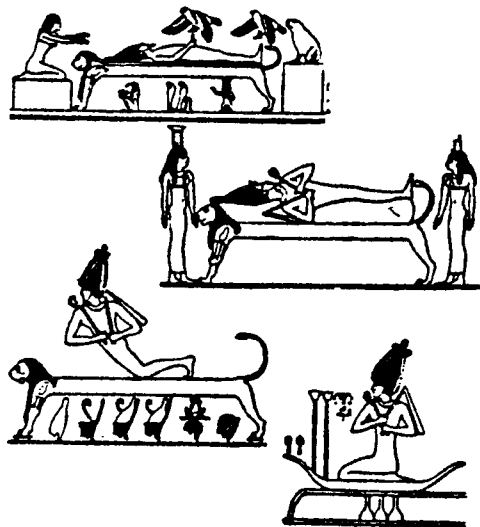
Stejně jako před ní Inanna, i Eset tělo zesnulého manžela zabalila do látek a mumifikovala, čímž se v Egyptě (stejně jako Inanna v Sumeru a Akkadu) přičinila o vznik před-

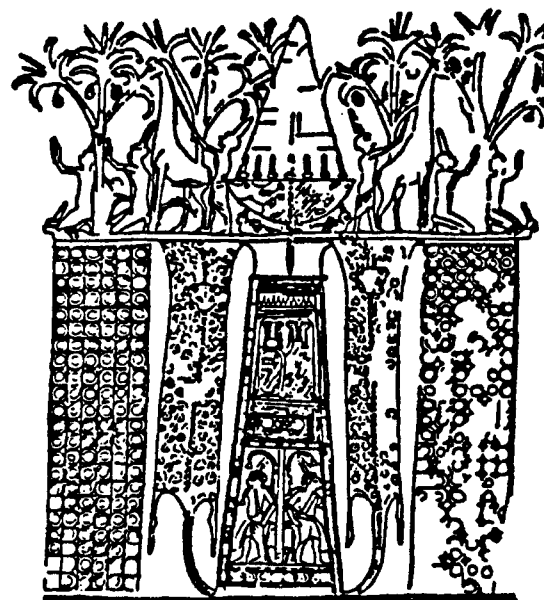
Obr. 34

stavy o zmrtvýchvstalém bohu. Zatímco v Inannině případě šlo nejspíš o snahu zmírnit bolest z osobní ztráty milované osoby, v Egyptě se tento skutek stal pilířem faraonské víry, že takovou proměnu může doznat i lidský král – napodobením Usira dosáhnout nesmrtelnosti a v záhrobí žít navěky s bohy. Jak říká E. A. Wallis Budge v předmluvě ke svému mistrnému dílu *Osiris & The Egyptian Resurrection*, „ústřední postavou staroegyptského náboženství byl Usire a základním atributem jeho kultu víra v jeho božský původ, ve smrt, vzkříšení a naprostou vládu nad osudy těl a duší lidí.“ V hlavních Usirových svatyních v Abydosu a Denderě jsou vyobrazeny jednotlivé fáze jeho vzkříšení (obr. 35). Wallis Budge a další badatelé byli přesvědčeni, že obrazy zachycují výjevy z pašijové hry či mystického dramatu, v těch místech každoročně hraných v rámci náboženského rituálu, který byl v Mezopotámii zasvěcen Mardukovi.

Texty pyramid a říkadla z egyptské *Knihy mrtvých* vyprávějí, jak byl mrtvý faraon po nabalzamování a mumifikaci připraven vyjít z hrobu (pokládáno pouze za přechodné místo odpočinku) falešnými dveřmi na východě

Obr. 35

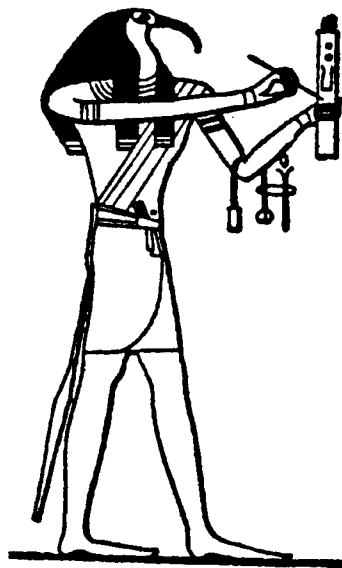

Obr. 36

a vydat se na cestu do záhrobí. Tato cesta měla napodobit putování vzkříšeného Usira k nebeskému trůnu ve věčném příbytku; ačkoliv se tedy faraon na této cestě měl vznést k nebi jako božský sokol, musel nejprve projít několika podzemními komorami a chodbami plnými záračných bytostí a výjevů. V díle *Schody k nebesům* jsme rozбором zeměpisných a topografických údajů v staroegyptských textech dospěli k závěru, že jde o nápodobu cesty do podzemních částí odpalovací rampy na Sinajském poloostrově – podobných skutečnému zobrazení skutečného místa na poloostrově v hrobce Huiho, faraonského místopředsedy Sinajského poloostrova (obr. 36).

Usirovo vzkříšení bylo umocněno ještě jedním záračným skutkem – zplazením syna *Hora* dávno poté, co byl Usire mrtev a rozčtvrcen. V obou případech, jež Egyptané právem vnímali jako zázrak, sehrál rozhodující roli bůh *Thout* (v egyptském umění zobrazovaný vždy s ibisí hlavou –

obr. 37). Právě on pomohl Esetě složit části Usirova rozčtvrceného těla a poté jí poradil, jak z mrtvého těla odčerpávat „mízu“ a jí se uměle oplodnit. Eset ho poslechla, skutečně otěhotněla a porodila syna Hora.

Obr. 37

Dokonce i ti, kteří chápou příběh jako vzpomínku na skutečné události, a nejen smyšlenou „bajku“, mají za to, že Eset odčerpala z mrtvého Usira sperma, tedy jeho „mízu“. Ale to nebylo možné, jelikož jediná část, kterou Eset z jeho těla nenašla, byl jeho pohlavní úd. Zázračný počín Thovtův tedy musel přesahovat rámec dnes běžného umělého oplodnění. Musel pro Esetu získat Usirovu *genetickou* „mízu“. Staroegyptské texty i výtvarná díla potvrzují, že Thovt ono „tajné vědění“ potřebné k takovým počínům skutečně ovládal.

Thovtových lékařských – v lidských očích „zázračných“ – schopností bylo využito ještě jednou, v Horův prospěch. Aby Eset uchránila chlapce před krutým Sutechem, uchovávala jeho narození v tajnosti a ukrývala ho v bažinách. Su-

tech, který neměl o existenci Usirova syna zdání, se pokoušel – stejně jako Enki ve snaze zplodit syna s nevlastní sestrou Ninmachou – o intimní poměr s nevlastní sestrou Esetou, aby s ní zplodil syna, tudíž nezpochybnitelného dědice a následníka trůnu. Vlákala ji do svého příbytku a držel ji tam jistou dobu v zajetí; ale Esetě se podařilo uprchnout a vrátila se do bažin, kde byl ukrytý Hor. Ke svému velkému zármutku našla Hora mrtvého, uštkl ho jedovatý štír. Neprodleně si přizvala na pomoc Thovta:

*Eset mocně zvolala k nebesům,
úspěšně prosíc o pomoc
bárku milionů let...
I sestoupil Thovt na zemi;
kouzelnými silami oplýval bůh
a velkou mocí byl obdařen,
slovo ve skutek proměnit znal...*

*I pravil bůh Esetě:
Přišel jsem v tento den v bárce nebeského
kotouče z místa, kde včera dlel.
Až nastane noc,
Světlo [paprsek] vypudí [jed]
z rány Horovy...
Já z nebe sestoupil, bych matce
dítě zachránil.*

Takto oživen a vzkříšen (a možná navždy imunizován) Thovtovými kouzelnými silami Hor vyrostl a v dospělosti se z něj stal *Nedžjotef*, „Mstitel“ svého otce.

Thovtovy léčitelské schopnosti v otázkách života a smrti byly také zaznamenány v několika staroegyptských textech známých jako *Pověsti o čarodějích*. Jeden z nich (Káhirský svitek 30646) dlouze líčí osudy jistého královského páru, který se nezákonně zmocnil *Knihy Thovtových tajemství*. Thovt je za trest pohřbil v jedné podzemní komoře ve stavu zpomalených životních pochodů; byli jako mrtví mumifikováni, ale mohli mluvit a vnímat zrakem i sluchem. V jiném příběhu zapsaném na *Papyru Westcar* vystupuje syn faraona

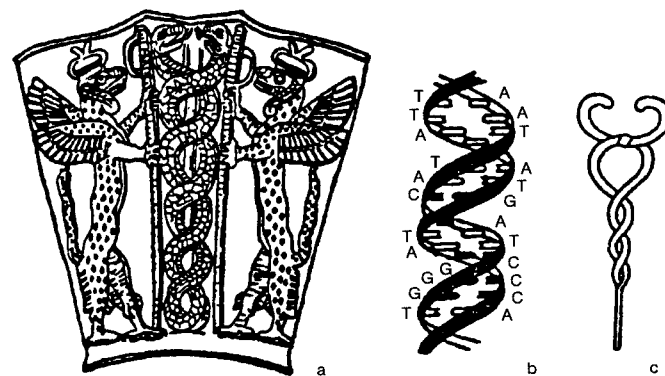
na Chufua (Cheopse); svému otci vypráví o starci, který prý „je obeznámen s Thovtovými mysterii“. Jedním z nich byla i schopnost navracet život zemřelým. Král zatoužil uvidět tento zázrak na vlastní oči. Nařídil proto, aby byl štat jeden vězeň, a poté vyzval staříckého mudrce, aby utatou hlavu připojil k tělu a muže vzkřísil. Mudrc však odmítl toto „kouzlo Thovtovo“ předvést na lidské bytosti, proto dal faraon odseknout hlavu huse. Mudrc „vyřkl mocná slova“ z *Knihy Thovtovy*, a ejhle – odřatá hlava se spojila s tělem husy, husa se postavila, udělala pár kolébavých kroků a zakejhala – živá jako předtím.

Že Thovt skutečně uměl vzkřísit člověka, kterého stali, hlavu opět připojit k tělu a navrátit oběti život, bylo ve starověkém Egyptě známo díky události, k níž došlo v době, kdy Hor pozvedl zbraně proti strýci Sutechovi. Po bitvách, které zuřily na zemi, ve vodě i ve vzduchu, se Horovi konečně podařilo zajmout Sutecha a jeho přísluhovače. Předvedl je před boha Rea, aby je soudil; Re vložil osud zajatců do rukou Hora a Esety. Hor vytáhl meč a začal jim stínat hlavy. Když ale přistoupil k Sutechovi, Eset nedokázala přenést přes srdce, aby stejný osud stihl i jejího bratra, a nechtěla Horovi dovolit, aby Sutecha popravil. Rozzuřený Hor se obrátil proti vlastní matce a setnul jí hlavu! Přežila jen díky tomu, že na scénu přispěchal Thovt, hlavu opět připojil k tělu a vzkřísil ji.

Abychom mohli plně ocenit Thovtovy úžasné schopnosti, připomeneme si, že tento Ptahův syn se jmenoval Ningizidda (v sumerské tradici to byl Enkiho syn), jehož sumerské jméno znamenalo „pán stromu/výtvoru života“. Byl strážcem božských tajů exaktních věd, mezi něž v neposlední řadě patří i taje genetiky a lékařské vědy, které tak dobře posloužily jeho otci Enkimu při stvoření člověka. Sumerské texty dokonce potvrzují, že Marduk si v jisté chvíli stěžoval otci Enkimu, že nebyl zasvěcen do všech vědomostí, které získal Enki.

„Synu můj,“ odvětil Enki, „co ještě neznáš? Co víc bych ti mohl vyjevit?“ Marduk mu vytkl, že ho nezavěděl do tajemství oživování mrtvých; toto tajné vědění Enki předal Mardukovu bratru, tedy Ningizziddovi/Thovtovi, ale ne Mardukovi/Reovi.

Toto tajné vědění, tyto schopnosti, jimiž oplýval Ningizidda/Thovt, nalezly výraz také v mezopotamském výtvarném umění a náboženství: bůh byl zobrazován znakem spletených hadů (obr. 38a) – tedy znakem, který, jak už jsme uvedli, představuje dvojitou šroubovici DNA (obr. 38b) a který se dochoval dodnes jako symbol lékařství a léčení (obr. 38c).

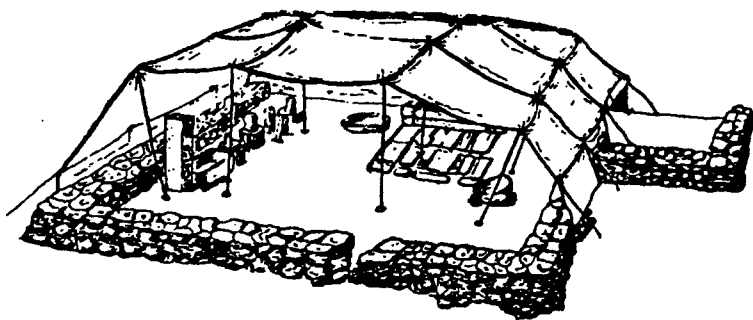
Obr. 38a, 38b a 38c

Nepochybně se v tom všem dá najít jistá souvislost s biblickým Mojžíšem a jeho měděným hadem, jímž chtěl zastavit šíření epidemie, která postihla Izraelce na cestě z Egypta do země zaslíbené. Mojžíš, vychován na dvoře faraona a vyškolen egyptskými kouzelníky, udělal podle pokynů Hospodina „bronzového hada a připevnil ho na žerd“; když lidé postižení morem vzhledli k hadovi, zůstali naživu (Numeri 21, 8–10).“

Není patrně pouhou náhodou, že jedna z vůdčích mezinárodních autorit na starověkou těžbu mědi a hutnictví, profesor Benno Rothenberg (*Midianite Timma* a další publikace), objevil na Sinajském poloostrově svatyni pocházející z midjánského období – tedy období, kdy Mojžíš po útě-

” Podle Bible kralické „udělal Mojžíš hada měděného a vyzdvihl jej na sochu.“ Pozn. překl.

ku do Sinajské pouště pobýval s Midjánci a dokonce se oženil s dcerou midjánského kněze. V troskách svatyně, ležící v jedné z nejstarších oblastí těžby mědi, našel profesor Rotherberg jediný votivní předmět – malého měděného hada. (Svatyně byla zrekonstruována a tvoří součást exponátů v muzeu Ha'aretz v Tel Avivu, kde lze také spatřit měděného hada, obr. 39.)

Obr. 39

Biblické záznamy i nálezy na Sinajském poloostrově přímo souvisejí se ztvárněním Enkiho jako *nachaše*. Tento výraz má kromě dvou už zmíněných významů („had“ a „znalec tajemství“) i třetí význam – „měděný“, protože hebrejský výraz pro měď, *nechošet*, pochází ze stejného kořene. Jeden z Enkiho sumerských přídomků, BUZUR, má také dvojitý význam: „ten, kdo zná/luští tajemství“ a „ten z měděných dolů“.

Tyto nejrůznější souvislosti možná skýtají vysvětlení jinak matoucího Inannina rozhodnutí, že Dumuziho ostatky uloží v Bad-Tibiře. Nikde v příslušných textech nenalezeme ani náznak souvislosti mezi Dumuzim (a vlastně i Inannou) a tímto „městem bohů“. Jediným možným pojítkem je to, že Bad-Tibira byla zřízena jako hutnické středisko Anunnaků. Neuložila tedy Inanna nabalzamovaného Dumuziho poblíž míst, kde se šlechtilo nejen zlato, ale i měď?

Další možná souvislost se vztahuje k tzv. pouštní době (pobytu Izraelců v poušti po odchodu z Egypta) a k biblické

stavbě kadidlového oltáře, stanu setkávání a schrány svědectví podle podrobných a výslovných pokynů Hospodina Mojžíšovi: kde a jak má použít zlato nebo stříbro, jaké dřevo a jakých rozměrů, jaké látky či kůže, jak mají být sešity a jak zdobeny. Velká pozornost je v těchto pokynech věnována také obřadům, které mají vykonávat kněží (v té době pouze Áron a jeho synové), co mají mít na sobě, jaké posvátné předměty mají nést, jak se mají namíchat jednotlivé přísady do vzácného kadidla, aby vytvořilo přiměřenou kouřovou clonu, která je ochrání před smrtícím zářením ze schrány svědectví. Nakonec zazní ještě jeden požadavek: zhotoví nádrže, kde si kněží budou omývat ruce a nohy, „budou se omývat vodou, aby nezemřeli, když budou přicházet ke stanu setkávání nebo když budou přistupovat k oltáři“. A tato nádrž, jak upřesňuje Exodus 30, 17, musí být měděná“.

Všechny tyto napohled nesourodé, a přece související útržky vypovídají o tom, že měď zřejmě hrála v lidské genetice jistou úlohu, kterou moderní věda začíná teprve objevovat (nedávným příkladem je studie zveřejněná v časopisu *Science* 8. března 1996 o poruchách metabolismu mědi v mozku, připisovaných Alzheimerově chorobě).

Jestliže měď nebyla součástí prvního genetického pokusu Enkiho a Ninmarchy při stvoření člověka, určitě sehrála klíčovou roli při tvorbě lidského genomu ve chvíli, kdy se Enki jako „nachaš“ pustil do druhé manipulace a obdařil lidstvo schopností rozmnožovat se.

Jinými slovy je tedy zřejmé, že měď byla součástí našeho předurčení a že pečlivá a odborná analýza sumerských textů o stvoření může vést k převratným lékařským objevům, jež mohou ovlivnit náš každodenní život.

Věděli to už i bohové. Například Inanna věřila, že měď pomůže vzkřísit jejího milého.

⁷ Podle ekumenického překladu bronzová. Pozn. překl.

KOSMICKÁ SPOJKA: DNA

UŽ DÁVNO před érou televize vzrušovala lidstvo dramata v soudních síních, slavné soudní procesy vstoupily do dějin. Ušli jsme dlouhou cestu od biblické zásady, že rozsudek lze vynést „na základě svědectví dvou nebo tří svědků“. Těžiště důkazního řízení se přesouvalo z výpovědí očitých svědků na doličné předměty, poté na forensní podklady, až nakonec dospělo k dokazování pomocí DNA, což v současné době představuje zřejmě vrchol důkazního řízení.

Na základě objevu, že veškerý život je determinován nepatrnými částicemi nukleových kyselin, jejichž řetězce zvané chromozomy jsou nositeli dědičných znaků, se moderní věda naučila „přečíst“ tato vzájemně pospojovaná písmena DNA a rozlišit jejich jedinečná, osobitě vyslovovaná „slova“. Dokazování viny či nevinu pomocí takto načtených genetikých údajů se stalo vyvrcholením soudních dramát.

Že by husarský kousek moderní vědy 20. století, jenž nemá obdoby? Omyl. Jde o husarský kousek moderní vědy 100. století před našim letopočtem – tedy soudní drama z doby 10 000 let př. Kr.

Tento slavný starověký případ se odehrál v Egyptě v dávnověku, kdy tam ještě nevládli lidé, ale pouze bohové; týkal se samotných bohů. Jeho protagonisty byli úhlavní nepřátelé Sutech a Hor a případ měl své kořeny v revnivosti dvou nevlastních bratrů, Sutecha a Usira. Připomeňme, že Sutech spáchal zločin, aby se zbavil Usira a zmocnil se jeho držav. Nejprve vlákal Usira do truhly, rychle ji zamkl a hodil do Středozemního moře, ale Eset truhlu našla a s Thovtovou pomocí Usira oživila. Podruhé se frustrovaný Sutech vrhl na Usira a rozsekal ho na čtrnáct kusů. Eset tyto kusy rozházené po celém Egyptě našla, složila je a Usira mumifikovala, čímž dala vzniknout legendě o záhrobním životě.

Nenašla však Usirův pohlavní úd, protože Sutech se ho zbavil, aby Usire zůstal bez dědice.

Eset si však umínila, že dědice zplodí, aby mohl jednou pomstít otce. O pomoc poprosila Thovta, „strážce božských tajemství“. Thovt odňal Usirovu mrtvému tělu jeho „podstatu“, kterou se Eset oplodnila a porodila syna Hora.

Onou „podstatou“ (nikoliv „spermatem“!) byla, jak už dnes víme, DNA – genetická nukleová kyselina obsažená v řetězcích zvaných chromozomy, které jsou uspořádané do párů bází v dvojité šroubovici (viz obr. 38b). Když při početí vnikne mužské sperma do ženského vajíčka, spletené šroubovice se rozpojí, jeden „závit“, tedy pás mužského chromozomu, se spojí s jedním pásem ženského chromozomu a vytvoří novou dvojitou šroubovici DNA pro potomka. Je tedy nezbytné nejprve rozpojit – rozplést – zdvojené pásy dvou dvojitých šroubovic a poté nově spojit pouze jeden pás z každého zdroje do nové dvojitě šroubovice DNA.

Nejrůznější výtvarné motivy ze starověkého Egypta naznačují, že Thovt – syn Ptaha/Enkiho – měl o těchto biogenetických procesech zevrubné znalosti a využíval jich při svých genetických pokusech. Na jedné nástěnné malbě v Abydosu (obr. 40), kde vystupuje faraon Sethi I. v roli Usira, dává Thovt mrtvému bohu zpátky život (symbol *anch*), zatímco od něj získává dva výrazné pásy DNA. Z jedné kresby v *Knize mrtvých* pojednávající o následném narození Hora (obr. 41) vidíme, jak dvě bohyně-rodičky, které Thovtovi u porodu asistují, drží *každá jeden pás* DNA; dvojitá šroubovice DNA byla předtím rozpletena tak, aby se pouze jeden pás spletl s Esetiným (Eset drží novorozeně v náruči).

Eset vychovávala hochy v tajnosti. Když dospěl, usoudila, že nastal čas, aby se přihlásil o svůj nárok na otcovo dědictví – královský trůn. A tak se jednoho dne k Sutechovu naprostému úžasu objevil Hor před božským soudním tribunálem a oznámil, že je synem a dědicem Usirovým. Bylo to sice tvrzení neuvěřitelné, ale bohové je nemohli jen tak smést ze stolu. Je ten mladý bůh skutečně synem mrtvého Usira?

Jak zaznamenává text známý jako *Papyrus Chestera Beattyho I*, Horův příchod vyrazil shromážděným bohům

Obr. 40

dech; nejvíce pochopitelně Sutechovi. Když soud začal pro-
jednávat Horův nenadálý požadavek, přišel Sutech se smír-
livým návrhem, aby bylo jednání odloženo a on se mohl
s Horem blíže seznámit a pokusit se o přátelskou dohodu.
Pozval Hora k sobě, aby u něj „strávil šťastný den“, a Hor
pozvání přijal. Ale Sutech, který už jednou svými úklady
přivodil Usirovu smrt, má za lubem další zradu:

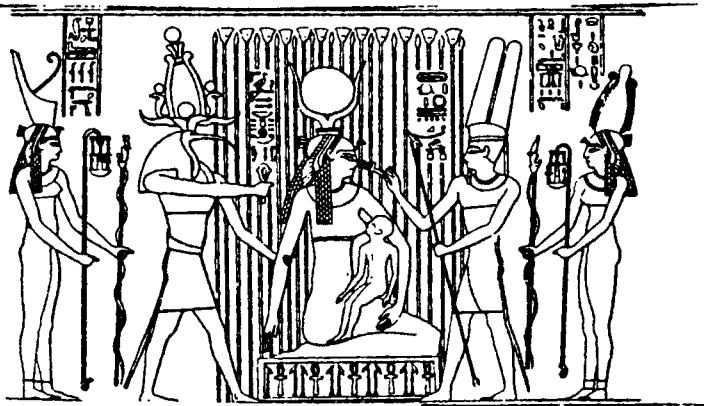
*Když nastal večer,
bylo jim rozestláno lože
a oni na ně ulehli.
A v noci
ztuhl Sutechův úd
a on jej vsunul mezi Horova bedra.*

Když bohové zasedli k dalšímu jednání, učinil Sutech
ohromující prohlášení. Zda Hor je či není Usirovým synem,
pravil, na tom už nezáleží. Neboť nyní je v Horovi jeho,
Sutechovo sémě, čímž se Hor stává Sutechovým následní-
kem, nikoliv prvním adeptem na trůn!

Hor na to reagoval ještě překvapivějším oznámením.
Naopak, pravil, z boje o následnictví je vyřazen Sutech, a ne
já! Poté užaslým bohům vyprávěl, že když ho Sutech zná-
silnil, ve skutečnosti nespal, a že „zachytil sperma do dla-
ní“. Ráno je šel ukázat matce Esetě, která dostala nápad.
Nařídila Horovi, aby jí přinesl své sperma v šálku, a pak
jím v Sutechově zahradě pokapala hlávkový salát – oblíbe-
nou Sutechovu snídani. Nic netušící Sutech tak pozřel Ho-
rovo sperma. Takže, prohlásil Hor před bohy, může Sutech
nastoupit na královský trůn až po mně, ne přede mnou...

Božská soudní stolice, teď už dočista popletená, se obrá-
tila na Thovta, aby ten oříšek rozlouskl. Thovt, opíraje se
o znalosti z genetiky, prozkoumal sperma, které Eset scho-
vala v květináči, a potvrdil, že je skutečně Sutechovo. Vy-
šetřil Hora a zjistil, že v něm není ani stopy po Sutechově
DNA. Obdobným vyšetřením Sutecha zjistil, že skutečně
spolkl Horovu DNA.

Thovt coby forensní expert u moderního soudu, navíc
vybaven technickými vymoženostmi, které jsme ještě ne-

Obr. 41

objevili, předložil božskému tribunálu výsledky rozboru DNA. Na základě jeho svědectví bohové jednomyslně schválili Horovu vládu nad Egyptem.

(Sutech se tomuto rozsudku odmítl podrobit, což vyústilo v takzvanou první válku pyramid – válku mezi bohy, do níž Hor poprvé najal lidské válečníky. Podrobně o těchto událostech vyprávíme v díle *Války bohů a lidí.*)

Nedávné genetické objevy vrhají světlo na jeden odvěký a zdánlivě podivný obyčej bohů a zároveň dokládají jejich vyspělé biogenetické znalosti.

Význam manželky-sestry v následnických pravidlech mezopotamských a egyptských bohů, patrný ze všech dosud uvedených skutečností, dokládají i řecké báje o bozích. Řekové dali prvním božskému páru vzešlému z Chaosu jména *Gaea* (Gaia, „Země“) a *Uranos* („obloha“ nebo „nebe“). Ti zplodili dvanáct Titánů – šest mužského a šest ženského pohlaví. Složitý propletenec jejich sňatků a potomků se stal základem pozdějších mocenských bojů. Z prvních potyček vyšel vítězně *Kronos*, nejmladší Titán, jehož manželkou byla jeho sestra *Rhea*; měli spolu tři syny – *Háda*, *Poseidona* a *Dia*, a tři dcery – *Hestii*, *Demeter* a *Héru*. Ačkoliv si Zeus vybojoval vůdčí postavení, musel se o vládu dělit s bratry. Tato trojice si mezi sebou rozdělila „sféry vlivu“ – podle některých verzí na základě losu – podobně jako před nimi Anu, Enlil a Enki. Zeus se stal vládcem nebes (ačkoliv sídlil na zemi, na hoře Olympu), Hádes získal vládu nad podsvětím a Poseidon nad moři a oceány.

Tito tři bratři a tři sestry, potomkové Krona a Rhey, utvořili první polovinu olympského kruhu dvanácti. Zbylou šestici tvořili potomci Diovi, které zplodil s různými bohyněmi. Jedna z nich, Leto, mu dala prvorozeného syna, velkého řeckého a římského boha Apollona. Když ale nadešel čas mít potomka, jenž by vyhovoval následnickým pravidlům, upřel Zeus pozornost na vlastní sestry. Nejstarší Hestie žila v ústraní a podle všeho byla natolik stará či nemocná, že nemohla dostát roli rodičky a matky. Zeus tedy napřel

milostné úsilí na prostřední sestru Demeter, jenže ta mu místo syna dala dceru Persefonu. Zeus se tedy oženil s Hérkou, a ta mu konečně porodila syna jménem *Ares* a dvě dcery (*Eileithyi* a *Hébé*). Když Řekové a Římané, kteří pozbyli znalosti o planetách za Saturnem, dávali jména známým planetám, pokřtili Mars jménem *Ares*, třebaže nebyl Diovým prvorozeným, byl u Dia na prvním místě, byl Diovým vyvolencem. Podle Apollona, byť boha velikého a váženého, nepojmenovali Řekové a Římané žádnou planetu.

To vše podtrhuje význam manželky-sestry v letopisech bohů. Ve věci následnictví se vše točilo kolem zásadní otázky: kdo bude následníkem trůnu – prvorozený, anebo „vyvolenec“, pokud byl zplozen s nevlastní sestrou? Tato otázka podle všeho určovala běh událostí na zemi a dominovala jim od chvíle, kdy se k Enkimu na naší planetě připojil Enlil a na jejich řevnivost navázali synové (*Ninurta* a *Marduk*). V egyptských bájích o bozích se z obdobných příčin rozhořel spor mezi Reovými potomky, Sutechem a Usirem.

Tento spor, který čas od času vyústil v otevřenou válku (Hor nakonec svedl se Sutechem rozhodující vzdušnou bitvu nad Sinajským poloostrovem), rozhodně nevzkličil na naší planetě. Podobné boje o následnictví se odehrávaly i na Néberu, vždyť ani Anu nezískal královské žezlo bez konfliktů a bitev.

Spolu s obyčejem, podle kterého mohla vdova bez mužského potomka požádat manželova bratra, aby ji „poznal“ jako náhradní manžel a dal jí syna, pronikla do zvyků Abrahamových a jeho potomků také anunnacká následnická pravidla, podle nichž má přednost syn zplozený s nevlastní sestrou. V jeho případě byl prvorozeným Izmael, kterého mu porodila služka Hagar. Ale když se Sáře v mimořádně vysokém věku a na Boží zásah narodil Izák, stal se okamžitě právoplatným dědicem právě on. Proč? Protože Sára byla Abrahamovou nevlastní sestrou. „Ona také vskutku je má sestra; je to dcera mého otce, ale ne dcera mé matky,“ vysvětloval Abraham (Genesis 20, 12).

Sňatek s nevlastní sestrou převažoval i mezi egyptskými faraony jako prostředek stvrzující právoplatnost královské

moci a následnických práv. Stejným obyčejem se řídili dokonce i inčí králové v Peru, a to do té míry, že když zemi během vlády některého krále postihla přírodní katastrofa, vykládalo se to jako „trest bohů“ za jeho sňatek s ženou, která mu nebyla nevlastní sestrou. Tento incký obyčej měl kořeny v pověstech o počátcích andských národů, podle nichž bůh Viracocha stvořil čtyři bratry a čtyři sestry, kteří mezi sebou uzavřeli manželství, a bůh je pak odvedl do různých zemí. Jeden takový sourozenecký pár, který dostal zlatý proutek, aby našel „pupek světa“ v Jižní Americe, založil království v Cuzku (někdejším hlavním městě Inků). Proto si inčí králové – pokud byli potomky několika generací sourozeneckých královských párů – mohli osobovat nárok na přímou následnickou linii od boha-stvořitele Viracochy.

(Viracocha byl podle andských legend veliký nebeský bůh, který v dávnověku sestoupil na zemi a za svůj pozemský příbytek si vybral pohoří And. V díle *Ztracené říše* jsme jej ztotožnili s mezopotamským bohem Adadem = chetitským bohem Tešupem a poukázali jsme na celou řadu podobností, které lze vedle sourozeneckého obyčeje vystopovat mezi andskými kulturami a národy starověkého Předního východu.)

Přetrvávání sourozeneckých sňatků i zdánlivě přemrštěný význam, jenž jim byl přisuzován mezi bohy i smrtelníky, je zarážející. Na první pohled se nám to může jevit jako výraz postoje „jen abychom udrželi trůn v rodině“ a zákonitě nás může napadnout, že si tak koledovali o genetickou degeneraci. Proč tedy Anunnakové podnikali všechno možné, jen aby zplodili syna v takovém svazku (např. Enki, který opakovaně usiloval o to, aby měl syna s Ninmachou)? Co bylo tak zvláštní na genech nevlastní sestry, a sice – to mějme na paměti – dcery *matky* dotyčného muže, v žádném případě ne otce?

Při hledání odpovědi bude užitečné poukázat na další biblické praktiky týkající se rodičovství. Obvykle se doba Abrahama, Izáka, Jákoba a Josefa označuje jako éra patriarchální, a většina lidí by na příslušný dotaz patrně vyslovila názor, že dějiny Starého zákona jsou podávány z mužského pohledu. Ale skutečnost je taková, že v počínu, jenž

podle starověkého názoru dával hrdinovi příběhu statut „bytosti“ – totiž *pojmenování* dítěte –, měly rozhodující slovo *matky*, nikoliv otcové. Dokonce i existenci míst, měst, zemí či držav formálně stvrzovalo teprve jejich pojmenování.

Takové pojetí a vnímání světa se datuje od prvopočátku času, vždyť už úvodní verše *Eposu o stvoření*, jež mají v čtenáři vzbudit dojem, že příběh začíná ještě před završením vzniku sluneční soustavy, říkají, že příběh o Tiámatě a dalších planetách začíná...

Enúma eliš la nabu šamamu
Když nahoře nebesa nebyla pojmenována,
Šapiltu ammatum šuma la zakrat
dole země jménem nebyla zvána...

A věc tak důležitá jako pojmenování syna byla výsadou buďto samotných bohů anebo matky. Zjišťujeme tak, že když *Elóhím* stvořili *Homo sapiens*, byli to oni, kdo nazvali novou bytost „Adamem“ (Genesis 5, 2). Ale když byl člověk obdařen schopností rozmnožovat se, byla to Eva, a ne Adam, kdo měl právo a výsadu nazvat jejich prvního mužského potomka jménem Kain (Genesis 4, 1), jakož i Šéta, který nahradil zavražděného Ábela (Genesis 4, 25).

Na počátku „věku patriarchů (!)“ připadla výsada pojmenovat dva syny Abrahamovy božským bytostem. Jeho prvorozenému s Hagarou, Sářinou služkou, dal jméno Hospodinův posel a nazval ho Izmael (Genesis 16, 11) a právoplatného dědice nazval Izákem (to je *Smišek*) jeden z tří Hospodinových poslů, kteří navštívili Abrahama před zničením Sodomy a Gomory (když se totiž Sára doslechla, že Hospodin o ní prohlásil, že bude mít syna, smála se; Genesis 17, 19, 18, 12). Pokud jde o dva syny Izáka a Rebeky, o Ezaua a Jákoba, nedozvídáme se z bible příliš mnoho (pouze že tak byli nazváni). Zato pak je výslovně uvedeno, že Jákobovým synům s Leou a jejími služkami dala jméno Lea a stejně tak Ráchel (Genesis, kapitoly 29 a 30). O mnoho století později, když se Izraelité usadili v Kanaánu, dala Samsonovi jméno opět matka (Soudců 13, 24), stejně tak matka Samuelova („to je *Vyslyšel Bůh*“ – 1. Samuelova 1, 20).

Sumerské texty jsou na podobné informace skoupé. Nevíme například, kdo dal jméno Gilgamešovi – zda jeho matka-bohyně, nebo otec-kněz. Příběh o Gilgamešovi nám však poskytuje důležitou stopu v řešení jedné záhady: významu matky při určování hierarchického postavení syna.

Obr. 42

Připomeňme si, že jeho putování za božskou nesmrtelností ho – spolu s druhem Enkiduem – zavedlo nejprve do přístaviště v cedrovém lese; ale dovnitř nesměli, zabránili jim v tom hlídač-robot a nebeský býk. Gilgameš poté zamířil ke kosmodromu na Sinajském poloostrově; vstup hlídali strašliví „muži raket“⁷⁾, jejichž „třpytivá záře oblévá hory“, „jichž hrůzné vzeřízení je převeliké a pohled na ně znamená smrt“ (obr. 42); když viděli, že na Gilgameše to nezapůsobilo, jeden „muž raket“ (škorpión-člověk) zakřičel „na ženu svou“:

*Ten, jenž k nám přišel –
tělo jeho z božského je masa!*

Když Gilgamešovi dovolili přistoupit blíž, utvrdili se ve svém úsudku: Gilgameš je vskutku imunní vůči smrtícím

⁷⁾ V české verzi „škorpióni-lidé“. Pozn. překl.

paprskům, protože jeho tělo je „z božského masa“. Vysvětlil jim, že není jen *polobůh*, nýbrž že „ze dvou třetin bůh“, protože jeho božským předkem byla matka (jedna z anunnackých žen), a ne otec.

Tady se podle nás ukrývá klíč k celé záhadě o následnických právech a zdůrazňování matčina původu. Právě skrze matku získával hrdina nebo dědic (ať už anunnacký, nebo patriarchální) onen „bonus“, ono přednostní následnické právo.

To nedávalo smysl ani po objevu dvojité šroubovice DNA v roce 1953, kdy se také přišlo na to, jak se oba chromozomové pásy rozpojují, aby se mohl spojit jeden pás z ženského vajíčka s jedním pásem z mužského spermatu a vytvořit zárodek potomka, který tak získává přesně padesát procent genetické výbavy od každého z rodičů. Tento objev sice vysvětloval mocenské nároky polobohů, neobjasňoval však Gilgamešovo tajuplné tvrzení, že je ze dvou třetin bohem.

Teprve v 80. letech 20. století začaly jednotlivé díly této skládačky do sebe zapadat. Zasloužil se o to objev, že kromě DNA tvořící chromozomovou strukturu dvojité šroubovice v jádru mužských i ženských buněk se v cytoplazmě obklopující jádro vyskytuje ještě jedna DNA – takzvaná mitochondriální DNA (mtDNA); zjistilo se, že se dědí *pouze z matky, a to v původním stavu*, tj. bez štěpení a následného spojování s mužskou DNA.

Jinými slovy – jestliže byla Gilgamešova matka bohyně, pak skutečně zdědil kromě její poloviny DNA z buněčného jádra také její mtDNA, čímž se stával nejen z poloviny, ale ze dvou třetin bohem.

Právě tento objev mtDNA a jejího přenosu bez štěpení umožnil vědcům od roku 1986 vystopovat mtDNA moderního člověka až k pravěké „Evě“, která žila v Africe asi před 250 000 lety.

Zpočátku se vědci domnívali, že mtDNA slouží pouze jako „elektrárna“ zásobující energii bezpočet chemických a biologických procesů v buňce. Ale poté zjistili, že mitochondriální DNA obsahuje 37 genů uspořádaných do uzavřeného kruhu podobného náhrdelníku a že tento genetický „náhrdelník“ obsahuje více než 16 000 párů bází genetické abecede.

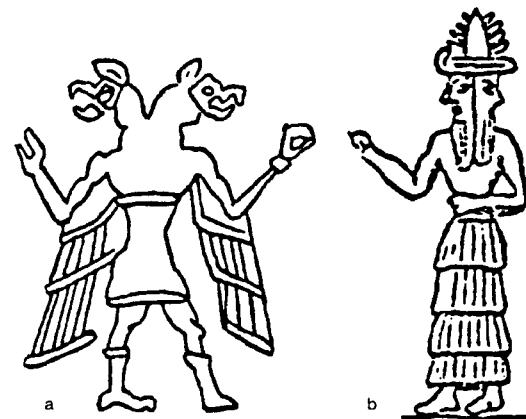
dy (pro srovnání – každý chromozom v buněčném jádře, který se dědí napůl od obou rodičů, obsahuje více než 100 000 genů a úhrnem více než tři miliardy párů bází).

Trvalo dalších deset let, než se přišlo na to, že jakékoliv narušení mtDNA, ať už strukturální, či funkční, může vést k závažným poruchám v lidském těle, zejména k poruchám nervové soustavy, srdce, kosterních svalů a ledvin. V 90. letech badatelé zjistili, že poruchy („mutace“) mtDNA také narušují produkci 13 důležitých tělních bílkovin, což vede k různým závažným onemocněním. Jejich seznam otištěný v roce 1997 v *Scientific American* zahrnuje Alzheimerovu chorobu a širokou škálu poruch zraku, sluchu, krvetvorby, svalové tkáně, kostní dřeně, srdce, ledvin a mozku.

Tyto genetické poruchy tvoří jen část ještě rozsáhlejšího souboru tělesných dysfunkcí vyvolaných poruchami buněčné DNA. Spolu s tím, jak vědci pronikají do záhad lidského „genomu“ – úplného genetického kódu – (nedávno rozluštili genom nižší bakterie), objevují i funkce každého genu (a zároveň s tím i poruchy při jeho absenci či dysfunkci). Nedostatek určité bílkoviny nebo enzymu či další důležité tělní sloučeniny, jejichž tvorbu i činnost regulují geny, může způsobovat rakovinu prsu, srdeční arytmií, ztrátu sluchu či zraku, narušovat tvorbu kostí nebo metabolismus látek atd. atd.

Pozoruhodné je zejména to, že na seznam podobných genetických poruch narážíme při čtení sumerských textů o Enkiho stvoření „primitivního dělníka“ za asistence Ninmachy. Pokusy zkombinovat DNA-pásky hominidů s DNA-pásky Anunnaků a vytvořit tak novou hybridní bytost se zpočátku nedařily a jejich výsledkem byli tvorové s chybějícími nebo naopak přebytnými orgány či údy. Babylonský kněz Béróssos, který ve 3. století př. Kr. sepsal pro Řeky dějiny i duchovní odkaz starověkých Sumerů, vylicil ty „zmetkovité“ pokusy tvůrčitelů člověka a uvedl, že některé bytosti měly dvě hlavy. Sumerové skutečně zobrazovali i takové „zrůdy“ (obr. 43a), stejně jako tvora s jednou hlavou, ale dvěma obličejí jménem Usmu (obr. 43b). Béróssovy texty popisují tvora, který neuměl udržet moč, zmiňují se o malformacích oka, poruchách zraku, o tvorech s třesav-

kou či s nefunkčními játry, se srdeční arytmií či „chorobou stáří“. Text nazvaný *Enki a Ninmach: Stvoření lidstva* uvádí další defekty (ztuhlé ruce, chromé nohy, anomálie pohlavních orgánů), ale zejména popisuje Enkiho jako laskavého, soucitného boha, který tyto postižené tvory nezabíjel, ale nacházel pro ně uplatnění a smysluplný život. Když kupříkladu stvořil nevidomého, naučil ho něčemu, co zrak nevyžadovalo – zpěvu a hře na lyru.

Obr. 43a a 43b

Všem postiženým přiřkl nějaký osud. Poté vyzval Ninmachu k vlastním genetickým pokusům. Výsledky byly strašlivé: bytosti, které stvořila, měly ústa na nesprávném místě, duševní poruchy, churavé oči, bolavý krk, viklavá žebra, nefunkční plíce, poruchy srdce či střev, ruce tak krátké, že nedosáhly do úst, atd. Ale Ninmach tyto nedostatky postupně odstraňovala, až nakonec pronikla do tajů genomů Anunnaků i hominidů natolik, že uměla po libosti stvořit bytost dokonalou i nedokonalou:

*Jak dobře či špatně je tělo utvořeno?
Jak srdce mé mi našeptá,
já úděl dobrý či špatný přiřknout mu mohu!*

I my jsme dnes dospěli tak daleko, že umíme vkládat či nahrazovat určitý gen, jehož roli jsme objevili, a pokoušíme se tak předejít nějaké chorobě či poruše anebo ji léčit. Vzniklo tak vlastně nové průmyslové odvětví zvané biotechnologie s takřka neomezeným potenciálem v lékařství (ale třeba i na trhu s cennými papíry). Naučili jsme se dokonce provádět takzvané transgenové inženýrství, tedy přenos genů mezi různými živočišnými druhy, což je možné vzhledem k tomu, že *veškerý* genetický materiál na této planetě – od nejnižších bakterií po nejsložitější organismus (lidský), zkrátka všechny živé organismy ve vodě, na souši i ve vzduchu –, sestává z téže genetické abecedy, z týchž nukleových kyselin vytvářejících ono „sémě“, které do sluneční soustavy přinesla planeta Néberu.

Naše geny nás tedy spojují s vesmírem, jsou naši kosmickou spojku.

Moderní vývoj genetiky se ubírá dvěma paralelními, a přece vzájemně souvisejícími směry. Jedním je poznání lidského genomu, tedy úplné genetické vybavy člověka; to vyžaduje přečtení šifry, která – ačkoliv je zapsaná pouze čtyřmi písmeny (A-G-C-T, zkratka počátečních písmen názvů čtyř nukleových kyselin, z nichž je DNA složena) – se skládá z bezpočtu kombinací těchto písmen, jež poté tvoří „slova“ a ta se spojují do „vět“ a „odstavců“, až konečně vytvoří úplnou „knihu života“. Druhý směr vývoje se obírá zkoumáním funkcí jednotlivých genů; to je úkol vskutku olbřímí, ale naštěstí nám jej usnadňuje fakt, že je-li možné tentýž gen (totéž „genetické slovo“) nalézt v jednodušším organismu (například u nižší bakterie nebo laboratorní myši) a jeho funkci lze určit experimentálně, je možné téměř s jistotou tvrdit, že tentýž gen bude mít u člověka stejné funkce (nebo jeho nepřítomnost povede ke stejným poruchám). Takto byly například objeveny geny související s obezitou.

Toto hledání příčin, a tedy i léčby chorob a poruch lidského organismu, má dvojí cíl: najít geny řídící fyziologické

pochody v těle a geny řídící neurologické funkce mozku. Najít geny řídící proces stárnutí, tedy jakési „vnitřní hodiny“ v buňkách nastavené na určitou délku života – geny dlouhověkosti – a geny řídící paměť, uvažování, inteligenci. Pokusy na laboratorních myších na jedné straně a na lidských dvojčatech na straně druhé i rozsáhlý výzkum mezi oběma póly svědčí o výskytu genů a skupin genů, které řídí obě složky. Jak úmorné, zdlouhavé a těžko postižitelné tyto výzkumné cíle jsou, lze doložit závěry výzkumu, který se obíral takzvaným „genem inteligence“ u dvojčat: výzkumníci dospěli k závěru, že možná existuje až deset tisíc genových souborů neboli „genetických slov“ odpovědných za inteligenci a vrozené choroby, z nichž každý v tom hraje drobnou úlohu sám za sebe.

Vzhledem k této složitosti a obtížnosti je jen škoda, že moderní vědci nečerpají z podrobných návodů a vysvětlení, jež nám ve svém duchovním odkazu zanechali – ano! – Sumerové. Nejnovější pozoruhodné poznatky v oblasti astronomie znovu a znovu potvrzují správnost sumerské kosmogonie i vědeckých údajů obsažených v *Eposu o stvoření* – ať už jde o existenci dalších slunečních soustav, či o silně eliptické nebo retrogradní oběžné dráhy, o katastrofické teorie, výskyt vody na vnějších planetách, nebo třeba o vysvětlení, proč Uran leží na boku, jak vznikly pásy planetek a Měsíc, či zemská proláklina na jedné straně a shluk světadílů na druhé straně zeměkoule. To vše vysvětluje vědecky fundovaný příběh o planetě Néberu a o nebeské bitvě.

Proč bychom tedy nemohli vzít vážně, jako vědecky doložené východisko pro další výzkum, i druhou část sumerských příběhů o stvoření – tedy o stvoření Adama?

Sumerské texty nám především sdělují, že „sémě života“ – tedy genetickou abecedu – předala Zemi planeta Néberu během nebeské bitvy někdy před čtyřmi miliardami let. Pokud vývojové procesy na Néberu začaly být o pouhé jedno procento dřív, než byly nastartovány na Zemi, vývoj tam začal o čtyřicet milionů let dříve než na Zemi. Je tedy docela pravděpodobné, že vyspělí anunnačtí „nadlidé“ byli schop-

ni létat do vesmíru před půl milionem let. Je také pravděpodobné, že když přistáli na naší planetě, našli zde paralelní inteligentní bytosti ještě na úrovni hominidů.

Ale jelikož pocházeli z téhož „sémě“, bylo možné uvažovat o transgenové manipulaci, jak zjistil a poté navrhl Enki. „Ten tvor, kterého potřebujeme, už existuje!“ vysvětloval. „Stačí jen vtisknout mu naši [genetickou] pečeť.“

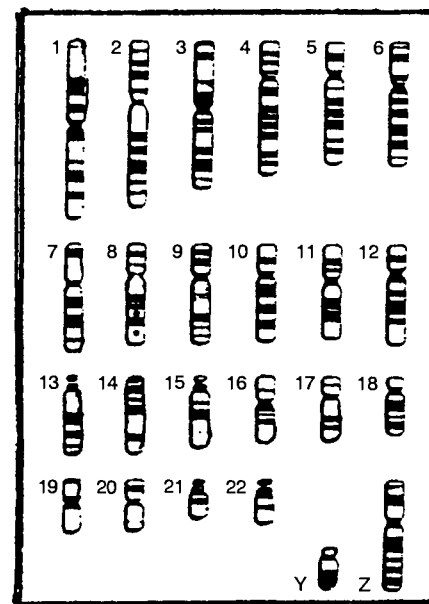
Musíme předpokládat, že v té době už Anunnakové znali úplný genom obyvatel Néberu a dokázali určit genom hominidů alespoň do té míry, do jaké jsme dnes schopni určit svůj. Které vlastnosti se Enki a Ninmach rozhodli přenést z Anunnaků na hominidy? Sumerské texty i biblické verše naznačují, že ačkoliv se první lidé vyznačovali dlouhověkostí (byť ne stejně závatnou jako Anunnakové), rozhodla se dvojice stvořitelů neodevzdat Adamovi geny nesmrtnosti (tj. tu nesmírnou délku života Anunnaků odpovídající oběžné dráze jejich planety). A na druhé straně – jaké poruchy zůstaly ukryty v hlubinách nově utvořeného Adamova genomu?

Jsme přesvědčeni, že kdyby kvalifikovaní vědci podrobně prostudovali údaje v sumerských textech, mohli by získat cenné biogenetické a lékařské informace. Ohromujícím příkladem je porucha známá jako Williamsův syndrom. Postihuje jednoho z 20 000 lidí a její oběti mají velice nízké IQ hraničící s retardací, zároveň však vynikají v některé umělecké oblasti. Nedávný výzkum prokázal, že syndrom, v jehož důsledku se rodí tací „idiots savants“ (jak se jim někdy říká), zapříčiňuje nepatrná mezírka v sedmém chromozomu, která postiženého obírá asi o patnáct genů. Jedním z častých příznaků je neschopnost mozku rozpoznat, co vidí oči – tedy *zrakové postižení*; mezi nejčastější formy nadání patří talent *hudební*. **Ale to je přece případ, o němž referuje sumerský text – o muži se zrakovým postižením, kterého Enki naučil zpívat a hrát!**

Jelikož Adam zpočátku nebyl schopen rozmnožování (Anunnakové to řešili klonováním), musíme soudit, že v té fázi měla tato hybridní bytost pouze základní počet dvaa dvacet chromozomů. Všechny typy nemocí či postižení (i způsoby léčeni), jaké lze v rámci moderní lékařské vědy přisoudit těmto chromozomům, odpovídají nedu-

hům a poruchám uvedeným v sumerských textech o Enkim a Ninmaše.

Další etapou genetické manipulace (jež se odráží v biblickém příběhu o Adamovi a Evě v ráji) bylo obdařit tyto hybridní bytosti schopností rozmnožování – přidáním (ženského) chromozomu X a (mužského) chromozomu Y k dvaa dvacet základním (obr. 44). Dlouho vžitou víru, že jedinou funkcí těchto dvou chromozomů je určení pohlaví potomka, vyvrátil nedávný výzkum, který prokázal, že mají širší a rozmanitější úlohy. Z nějakého důvodu to vědcům vyrazilo dech zejména v souvislosti s (mužským) chromozomem Y. Studie zveřejněné koncem roku 1997 pod vědeckými nadpisy jako „Funkční soudržnost lidského chromozomu Y“ si vysloužily palcové titulky v tisku, např. „Tak přece: mužský chromozom není genetickou pustinou“ (*New York Times*, 28. října 1997). (Nečekaným přínosem těchto objevů bylo potvrzení domněnky, že z jihovýchodní Afriky pocházela nejen „Eva“, ale i „Adam“.)

Obr. 44

Odkud získal Enki – *nachaš* – chromozomy X a Y? A co zdroj mtDNA? Z narážek roztroušených v různých sumerských textech vyplývá, že v závěrečné fázi stvoření člověka sehrála významnou roli Enkiho manželka Ninki. Enki rozhodl, že právě ona dotvoří poslední detail, obdaří člověka ještě jedním genetickým dědictvím:

*Osud novorozeněti urči!
Ninki mu vtiskne obraz bohů,
necht' z něj člověk vzejde!*

Tato slova se jako ozvěna opakují i v biblickém prohlášení Boha: „Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby.“ Pokud byla zdrojem „Eviny“ mtDNA skutečně Ninki, Enkiho manželka a Mardukova matka, začíná dávat smysl i důraz kladený na rodokmen a následnickou linii po sestře či matce. Vytvářel totiž další pouto člověka s jeho kosmickým původem.

Sumerské texty tvrdí, že ačkoliv si bohové ponechali „věčný život“ pro sebe, lidstvo obdarovali „moudrostí“, zvláštní dávkou genů inteligence. Tento dodatečný genetický příspěvek je podle našeho soudu námětem skladby nazvané *Adapa a Jižní vítr*.

O Adapovi se v tomto díle výslovně mluví jako o „synovi města Eridu“, Eova/Enkiho „kultovního střediska“ v Edinu; kromě toho je nazván „vzorem člověčenstva“, kterého zplodil Ea/Enki jako nemanželské dítě, jak naznačují jiné prameny. Díky tomuto původu i jeho činům vzpomínalo na Adapu ještě mnoho pokolení jako na nejmoudřejšího mezi lidmi a byl přezdíván „mudrcem z Eridu“:

*Za onoho času, v oněch letech,
mudrce, syna města Eridu,
člověčenstva vzor Ea stvořil...
Velkým rozumem ho obdařil,
aby odhalil zemský řád,
dal mu moudrost,
však nedal mu věčný život.*

Tento rozpor mezi osudem a předurčením nás přivádí k okamžiku, kdy se objevil *Homo sapiens-sapiens*; také Adapa jako syn boha toužil po nesmrtelnosti. Jak víme z *Eposu o Gilgamešovi*, nesmrtelnost se dala získat vystoupením na nebesa, do příbytku Anunnaků; tak to Adapovi vysvětlil i Ea/Enki. To však Adapu neodradilo, požádal Enkiho o přesný návod, jak se tam dostat: „I vydali se na nebeskou cestu a k nebi stoupali.“ Enki mu také podrobně vysvětlil, jak si vymoci vstup do trůnní komnaty nejvyššího boha Ana. Zato však ho zcela mylně instruoval, jak si má počínat, když mu nabídnou „chléb života“ a „vodu života“. Přijmeš-li je a pozřeš je, varoval Enki Adapu, zajisté zemřeš! A tak, oklamán vlastním otcem, Adapa odmítl božskou potravu i božskou vodu, a neunikl tak osudu smrtelníka.

Zato však přijal oděv, který mu přinesli, a zahalil se do něj a potřel se nabídnutým olejem. Proto, jak prohlásil Anu, bude Adapa *zasvěcen do tajného vědění bohů*. Ukázal mu nebeskou klenbu „od obzoru až k nadhlavníku“ a řekl, že se smí bez úhony vrátit do Eridu, kde ho bohyně Ninkarrak zasvětila do tajů „neduhů, jež lidskému tělu přisouzeny byly“ a naučil ho, jak takové choroby léčit.

Zde je namístě připomenout Hospodinova ujišťující slova v Sinajské poušti. Když Izraelci po třech dnech strastiplného putování bez vody došli k napajedlu, jehož voda však byla hořká, Hospodin ukázal Mojžíšovi dřevo a vybědl ho, aby je hodil do vody, a ta „zesládla“. Hospodin potom řekl Izraelcům, že pokud budou naslouchat jeho příkázáním, nepostihne je žádnou nemocí, kterou postihl Egypt, „neboť já jsem Hospodin, já tě uzdravuji“ (Exodus 15, 26). Hospodinův slib působit jako uzdravitel vyvoleného národa se opakuje v Exodu 23, 25, kde je Bůh ujišťuje, že v zemi izraelské „nebude ženy, která by potratila nebo která by byla neplodná“. (Tento slib také dodržel u Sáry a dalších biblických hrdinek.)

Jelikož zde máme do činění s božským zásahem, můžeme směle předpokládat, že máme také do činění s *genetickým uzdravováním*. Příhoda s *nefily*, kteří v předvečer potopy zjistili, že „dcery lidské“ jsou s nimi natolik „kompatibilní“, že mohou spolu mít děti, se týká především genetiky.

Byly tyto genetické znalosti předány Adapovi a dalším polobohům a zasvěcencům, aby mohli léčit a uzdravovat? Pokud ano, jak? Jak mohli pozemšťané v tak „primitivní době“ proniknout do všech tajů tak složitého genetického kódu?

Odpověď je podle našeho názoru nutné hledat v písmenech a číslech.

TAJNÉ VĚDĚNÍ, POSVÁTNE TEXTY

VĚDA – tedy souhrnné znalosti o fungování vesmíru a Země – byla výsadou a vlastnictvím bohů; v to alespoň bezvýhradně věřily starověké národy. Toto „tajemství bohů“ zůstávalo před lidstvem skryto a odhalovalo se jen výjimečně, pouze zčásti a vybraným jedincům, zasvěcencům do božských tajů.

„Všemu, co známe, nás naučili bohové,“ tvrdili Sumerové ve svých spisech; v tom tkví základy vědy a náboženství od dávnověku až po současnost, základy všeho vyjeveného i skrytého.

Na počátku všeho bylo „tajné vědění“. To, co bylo lidstvu odhaleno, když bylo obdařeno rozumem, se stalo „posvátnou moudrostí“, prazákladem lidských civilizací a lidského pokroku. Pokud jde o tajemství, která si bohové nechali pro sebe – ta se nakonec ukázala pro lidstvo jako nejzhoubnější. Člověk si bezděky klade otázku, zda ono nekonečné hledání „toho, co je skryté“, někdy pod rouškou mysticismu, nepramení spíše z obavy, jaký osud bohové – ve svých tajných konkláve či skrytých šifrách – přirklí lidstvu než z touhy vyrovnat se bohům.

Ony vědomosti, jež byly – či snad mohly být – sděleny lidstvu, když bylo obdařeno moudrostí a rozumem, lze zčásti vyčíst z Hospodinovy rozmluvy s Jóbem, kde se ho Hospodin vpytává, co všechno Jób neví (a Hospodin ano). „Co je ti známo z tajů vědy?“ jako by se Bůh ptal Jóba:

*Kde jsi byl, když jsem zakládal zemi?
Viš, kdo nad ní natáhl měřicí šňůru?
Do čeho jsou zapuštěny její podstavce,
kdo kladl její úhelný kámen?*

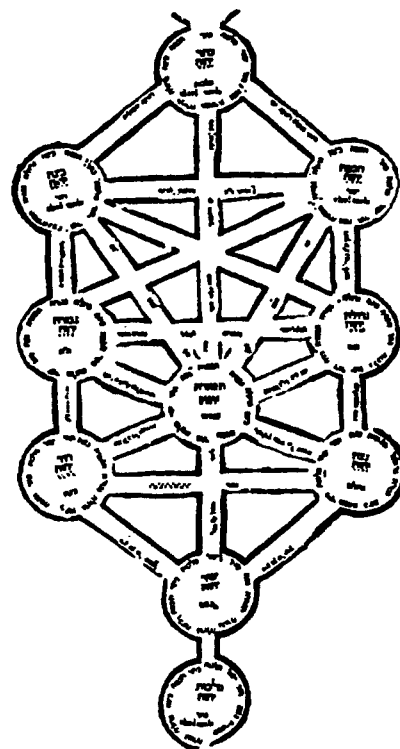
Odkud tedy přichází moudrost?
 Kde je místo rozumnosti?
 Člověk nezná její cenu,
 v zemi živých se nenajde...
 Jenom Bůh rozumí její cestě,
 on zná také její místo,
 neboť on dohlédne až do končin země,
 vidí vše, co je pod nebem.

Těmito slovy vyzýval Hospodin Jóba (v 28. kapitole), aby se přestal pít po příčinách svého údělu i po jeho konečném smyslu, neboť lidské vědění – jeho „moudrost“ a „rozumnost“ – jsou ve srovnání s božským tak nanicovaté, že zpochybňovat božskou vůli či pokoušet se ji nazřít nemá nejmenší smysl.

Starověké pojmání moudrosti a chápání tajů nebeských i pozemských – tedy vědy – jako božské výsady, jíž je poctěna jen hrstka vyvolených smrtelníků, se odráží nejen v kanonických spisech, ale také v židovské mystice *kabaly*, podle níž „božská přítomnost“ symbolizovaná Boží korunou spočívá na předposledních opěrách označených jako „moudrost“ (*Chochma*) a „(praktický) rozum“ (*Bina* – obr. 45). Právě na tyto dvě složky vědeckého poznání se Hospodin ptal i Jóba.

Zmínky o *Chochma* („moudrosti“) v Starém zákoně svědčí o tom, že byla vnímána jako Boží dar, protože jen Pán vesmíru oplýval moudrostí nezbytnou pro stvoření nebes i země. „Jak nesčetná jsou tvá díla, Hospodine! Všechno jsi učinil moudře,“ konstatuje Žalm 104, když popisuje jednotlivé fáze Hospodinova stvořitelského díla. Když tedy podle bible Bůh obdařil moudrostí vybrané jedince, zasvětil je vlastně do tajného vědění o nebi i o zemi a o všem, co je na zemi. Kniha Jóbova mluví o takovém vědění jako o „tajích moudrosti“, které nebyly Jóbovi odhaleny.

Odkrývání tajného vědění a jeho předávání lidstvu skrze vybrané zasvěcence započalo před potopou. Adapovi, Enkiho potomkovi, jenž byl obdařen moudrostí a rozumem (ale ne věčným životem), neukazoval Anu nebeskou klenbu jen jako úchvatnou podívanou. Adapovi bylo přisuzováno autorství díla známého pod anglickým názvem *Writings Regar-*

Obr. 45

ding Time, [from] Divine Anu and Divine Enlil (Písma o čase, [od] božského Ana a božského Enlila) – pojednání o určování času a o kalendáři. Zato pověst Adapa a Jižní vítr výslovně uvádí, že v Eridu mu byly vštípeny poznatky o medicíně a léčitelství. Byl to tedy vědec všestranně vzdělaný, který měl znalosti o věcech pozemských i nebeských. V Eridu byl také pomazán a vysvěcen na kněze – možná jako vůbec první náš dávný prapředek spojil vědu a náboženství.

Sumerské prameny se zmiňují ještě o jednom vyvolenci v době před potopou, kterého zasvětili do božských tajů v nebeském příbytku Anunnaků. Pocházel ze Sipparu („ptačího města“), kde vládl Utu/Samaš, a byl možná jeho potomkem, tedy polobohem. V textech se jmenuje EN.ME.

DUR.ANNA nebo EN.ME.DUR.AN.KI („mistr božských tabulek o nebi“ nebo „mistr božských tabulek o svazku nebezemě“), i on vystoupil na nebesa, aby byl zasvěcen do tajného vědění. Jeho mecenaši a učitelé byli bohové Utu/Šamaš a Iškur/Akad:

*Šamaš a Adad [oděli? pomazali?],
Šamaš a Adad usadili ho na velký zlatý trůn.
Vyjevili mu, jak zkoumat olej a vodu –
tajemství Anovo, Enlilovo a Eovo.*

*Božskou tabulku mu dali,
kibbu, tajemství nebe a země.
Cedrovou ratolest, jež bohům byla milá,
do rukou mu vložili.
Taje čísel a výpočtů mu odhalili.*

Ačkoliv se to v pověsti *Adapa a Jižní vítr* neuvádí výslovně, směl se zřejmě podělit o část tajného vědění se svými lidskými druhy, nebo o to byl dokonce požádán – vždyť proč by jinak sepsal tu slavnou knihu? Také Enmeduranki dostal povolení, že může předat tajné vědění dalším, ovšem s podmínkou, že se smí omezit pouze na další pokolení kněží, z otce na syna, počínaje Enmedurankim:

*Učený zasvěcenec,
jenž tajemství velikých bohů střeží,
před Šamašem a Adadem
svého nejmilejšího syna přísahou zaváže.
Pomocí božské tabulky a rydla
poučí ho o tajích bohů.*

Tabulka, na níž je zaznamenán tento text (dnes uložená v Britském muzeu), končí poznámkou: „Tak byla utvořena následnická linie kněží, kteří smějí předstoupit před tvář Šamašovu a Adadovu.“

I bible zaznamenává vystoupení jednoho patriarchy na nebesa: Henocha, v pořadí sedmého z deseti – stejně jako Enmeduranki na seznamu sumerských králů. O tomto mi-

mořárném Henochově zážitku se v bibli pouze konstatuje, že ve věku 365 let vystoupil na nebesa „a nebylo ho, neboť ho Bůh vzal“. Mnohem víc podrobností se dozvídáme z apokryfních⁷⁾ Henochových knih, zachovaných dlouhá tisíciletí ve dvou verzích; co z toho je skutečně původní a co je pouhým výplodem fantazie a spekulací těch, kteří ty „knihy“ těsně před počátkem křesťanské éry sepisovali, se můžeme pouze dohadovat. Ale je na místě stručně shrnout jejich obsah – když pro nic jiného, tak pro jejich úzkou spjatost s příběhem o Enmedurankim, a také proto, že stejný námět nalézáme ve stručnějším, a přece obsažnějším zpracování v dalším apokryfní knize – v *Jubileích*.

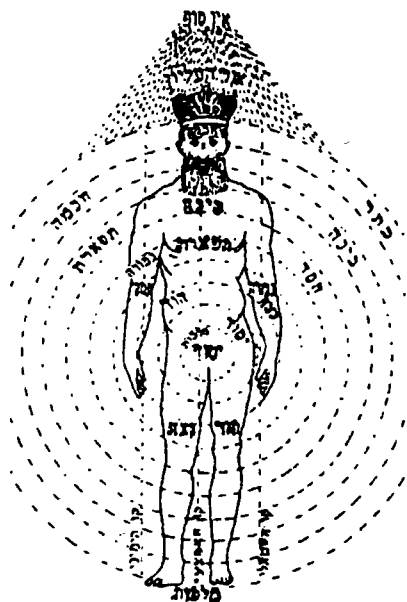
Z těchto pramenů vyplývá, že Henoch vystoupil na nebesa ne jednou, ale hned dvakrát. Poprvé byl zasvěcen do „tajů nebeských“, tedy do vědomostí o vesmíru, a dostal příkaz, aby po návratu na Zemi předal tyto vědomosti svým synům. Když stoupal k nebeskému příbytku, procházel několika nebeskými sférami. Z místa sedmého nebe mohl spatřit tvar planet, v osmém nebi rozeznával souhvězdí. Deváté nebe bylo „sídlm dvanácti znamení zvěrokruhu“. A v desátém nebi stál nebeský trůn Boží.

(Zde je na místě připomenout, že Anův příbytek byl podle sumerských textů na planetě Néberu, kterou jsme označili jako desátou planetu sluneční soustavy. Podle kabalistické víry vede cesta do příbytku Všemohoucího deseti *Sefirot* – v překladu „světlo, záře“, ale zobrazených jako deset soustředných kruhů či koulí (obr. 46), z nichž prostřední se jmenuje *Jesod* („základ“), osmá a devátá *Bina* a *Chochma*, a desátá *Keter*, „koruna“ Nejvyššího. Za tím se rozkládá *En Sof*, „nekonečno“.

Když Henoch v doprovodu dvou andělů konečně dospěl k cíli, do Božího příbytku, andělé mu svlékli pozemský oděv, oděli ho do božského hávu a pomazali (stejně jako Adapu). Na Boží příkaz archanděl Pravuel⁸⁾ vyndal „knihy z posvát-

⁷⁾ Apokryfy jsou spisy, které nenáleží ke kánonu Starého nebo Nového zákona. Pozn. překl.

⁸⁾ Podle Encyklopedie Bible vystupuje v Henochových knihách archanděl Uriel. Pozn. překl.

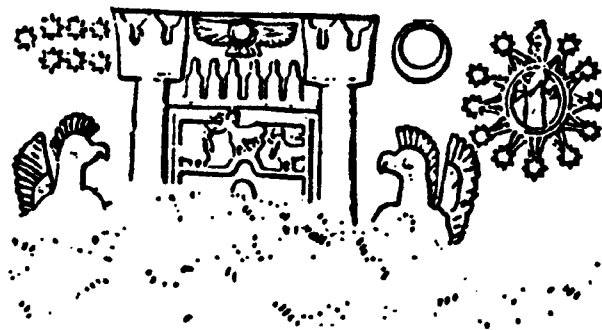
Obr. 46

ného úložiště“ a podal Henochovi rákosové rydlo, aby si mohl zapisovat, co mu bude archanděl diktovat. Třicet dní a třicet nocí Pravuel diktoval a Henoch psal „tajemství chodu nebes, země a moří; všech živlů, jak vznikají a zanikají, proč se blýská a hřmí, a také [tajemství] Slunce a Měsíce, též chodu planet, ročních období a roků a dnů a hodin... a všech věcí člověčích, jazyků každé lidské písně... i všeho, co jest hodno naučení.“

Podle *Knihy Henochovy* byly všechny tyto rozsáhlé vědomosti, „tajemství andělů a bohů“ zaznamenány v 360 posvátných knihách, které si Henoch vzal s sebou zpátky na zemi. Svolal své syny, ukázal jim knihy a vysvětlil jim jejich obsah. Zatímco mluvil a poučoval je, nastala najednou úplná tma a dva andělé, kteří Henocha doprovodili na zem, ho zdvihli a vrátili na nebesa; stalo se tak přesně v den a hodinu jeho 365. narozenin. V bibli (Genesis 5, 23–24) prostě stojí: „Všech dnů Henochových bylo tři sta šedesát

pět let. I chodil Henoch s Bohem. A nebylo ho, neboť ho Bůh vzal.“

Všechny tři příběhy (o Adapovi, Enmedurankim i Henochovi) se shodují v jedné podstatné věci: v nebeském zážitku všech tří hrdinů vystupují dvě božské bytosti. Adapu přivítali u Anovy brány dva mladí bohové, Dumuzi a Gizzida, kteří ho přivedli k Anovi a zase vyprovodili ven, Enmedurankiho mecenáši a učители byli Šamaš a Adad, Henocha doprovázeli dva andělé. Těmito příběhy se nepochybně nechal inspirovat autor jednoho asyrského zobrazení Anovy nebeské brány, na němž bránu hlídají dva „orlí muži“. Na bráně je znak Néberu – okřídlený kotouč – a polohu na obloze naznačují nebeské znaky Země (jako sedmé planety), Měsíce a celé sluneční soustavy (obr. 47).

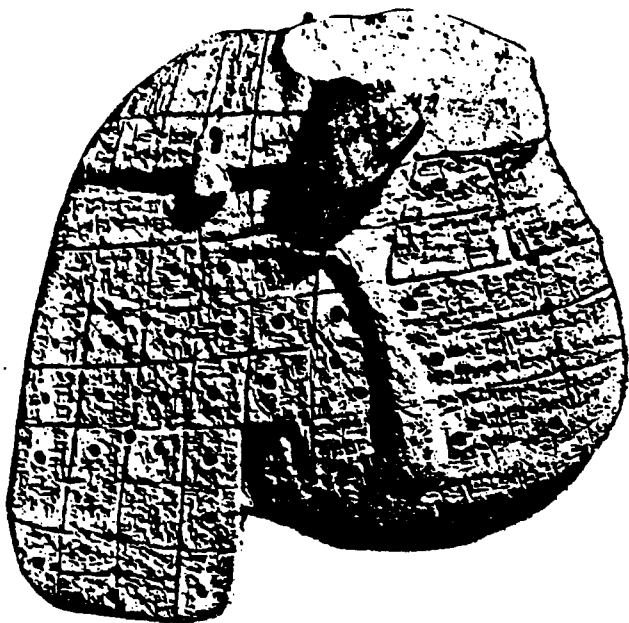

Obr. 47

Další styčný bod všech tří příběhů – byť v Henochově případě pouze naznačený – spočívá v tradici, že vybraný jedinec obdařený moudrostí a rozumem se stává nejen vědcem, ale zároveň i knězem, a navíc zakladatelem kněžského rodu. Stejnou zásadou se řídí i bible při popisu událostí v Sinajské poušti po odchodu z Egypta, kdy Hospodin ustanovil Árona (Mojžíšova bratra) a jeho syny Hospodinovými kněžími (Exodus 28, 1). Mojžíš a Áron, význační už tím, že pocházeli z lévijského kmene – a to jak z otcovy, tak z matčiny strany (Exodus 2, 1) –, se naučili kouzlům a byli obda-

řeni nadpřirozenými schopnostmi; mohli tedy konat zázraky a přivolávat pohromy, které měly faraona přesvědčit, aby Izraelcům dovolil odejít. Áron a jeho synové byli poté vysvěceni – dnes bychom řekli „povýšení“ na kněze jako muži obdaření hlubokou moudrostí a brilantním rozumem. Třetí kniha Mojžíšova (Leviticus) objasňuje, jakými vědomostmi Áron a jeho synové oplývali: týkaly se tajů kalendářních (docela složitých, neboť šlo o kalendář lunárně-solární), lidských chorob a způsobů léčení, i znalostí zvěrolékařských. Příslušné kapitoly Knihy Leviticus svědčí o obšírných anatomických znalostech a nelze vyloučit ani možnost, že izraelští kněží absolvovali jakési praktické semináře z anatomie, vždyť hliněné modely anatomických částí, popsané lékařskými pokyny, byly v Babylonu běžné už v době před Exodem – obr. 48.

(Bible popisovala krále Šalomouna jako „nejmoudřejšího ze všech lidí“, který uměl zsvěceně mluvit o rozma-

Obr. 48

nitosti rostlinných druhů „od cedru, který je na Libanónu, až po yzop, který roste na zdi, a dovedl mluvit i o zvířatech, ptácích, plazech a rybách“. Byl v tom zběhlý, protože kromě teoretické moudrosti a praktického rozumu (intelligence), jíž ho obdařil Bůh, nabyl také *Daat* – vzdělanost.)

Kněžský rodokmen, započatý Áronem, byl podřízen přísným zákonům, jež omezovaly jejich manželský a pohlavní život. Podmínky, za jakých mohli pohlavně žít, a zejména s kým se mohli ženit, se řídily požadavkem, aby „se v žádném případě neznasvětilo kněžské potomstvo“, a kdyby se v potomstvu vyskytl „muž s vadou“ – tedy s nějakou genetickou poruchou – nesmí ani on, ani žádný jeho potomek vykonávat kněžské povolání, neboť „já jsem Hospodin, já je posvěcuji“.

Tyto příkazy a zákazy zarážely celé generace biblických učenců; jejich pravý význam však začal vycházet na světlo až v souvislosti s výzkumem DNA. Teprve v lednu 1997 oznámil jeden mezinárodní vědecký tým v časopise *Nature* objev takzvaného „kněžského genu“ mezi Židy, jejichž rodokmen sahal k Áronovi. Podle nezměněné židovské tradice smí o šábesu a velkých svátcích vykonávat určité bohoslužební obřady a udělovat jistá požehnání pouze kněz označený jako *kohen*. Tohoto výrazu je v bibli poprvé užito u Árona a jeho synů. Od té doby se toto označení traduje z jedné kněžské generace na druhou, „kohenem“ se tedy může stát zase jen kohenův potomek. Toto výsadní postavení bylo často podtrhováno užitím slova „kohen“ jako příjmení (a jeho pozdějších obdob Kahn, Kahane, Kuhn, Kohn) nebo jako adjektiva přidaného ke křestnímu jménu – ten a ten *Ha-kohen*, „kněžský“.

Právě tímto aspektem mužské následnické linie v židovské kněžské tradici se zabýval výzkumný tým izraelských, britských, kanadských a amerických vědců. Zaměřili se na mužský chromozom Y, který se dědí z otce na syna, podrobili zkouškám stovky „kohenů“ v různých zemích a zjistili, že jejich chromozomy se – zjednodušeně řečeno – vyznačují dvěma unikátními znaky. Potvrdilo se to jak u Aškenázů (východoevropských Židů), tak u Sefardů (blízkovýchodních

a afrických Židů) – dvou židovských větví, které vznikly po zničení chrámu v Jeruzalémě v roce 70 po Kr., což vypovídá o starobylosti těchto genetických zvláštností.

„Nejjednodušší a nejpocitivější vysvětlení je takové, že tyto muži mají chromozom Y od Arona,“ prohlásil dr. Karl Skorecki z Izraelského technického ústavu v Haifě.

Pověsti o mužích, kteří byli zasvěceni do tajného vědění, potvrzují, že toto vědění bylo zapsané v „knihách“. To se rozumí, nebyly to knihy v dnešním smyslu slova – tedy svázané stránky papíru s natištěným textem. Pro množství písemností objevených v jeskyních v Mrtvého moře v Izraeli se vžilo označení „Svitky od Mrtvého moře“, neboť šlo o texty zaznamenané na sešitých a svinutých listech pergamenu (obvykle z koziny) – stejně jako jsou dodnes zapsány a stočeny *Svitky o zákonu* (prvních pět knih hebrejské bible). Bibličtí prorokové (zejména Ezechiel) uváděli svitky jako součást Božího zvěstování. Staroegyptské texty byly zapsány na papyru – na listech z rákosu, který roste u nilských břehů. A nejstarší známé texty vůbec – duchovní odkaz Sumerů – byly zaznamenány na hliněných tabulkách; písař vpisoval znaky rákosovým rydlem do ploché, měkké hlíny, z níž po ztvrdnutí vznikla popsaná hliněná tabulka.

Jakou formou byly napsány „knihy“ Adapovy, Enmedurankiho a Henochovy (přičemž jen Henoch jich napsal 360!)? Vzhledem k tomu, že vznikly v době předpotopní – tedy tisíce let před sumerskou civilizací –, musela tomu odpovídat i forma, ačkoliv asyrský král Aššurbanipal se holedbal tím, že umí přečíst „písmo z časů před potopou“. Jelikož ve všech případech šlo o záznamy diktované samotným božstvem, logicky se nabízí otázka, zda nebyly zapsány písmem, jež některé sumerské a akkadské texty nazývají *kitab ilani* – „písmo bohů“. Zmínky o takových písmech Anunnaků lze například nalézt v záznamech o přestavbě zchátralých chrámů, kde stálo, že přestavba se řídí „kresbami z dávnověku a písmy z hořejšího nebe“.

Sumerská bohyně Nisaba (někdy též Nidaba) byla patronkou písařů a ochránkyní písemností; jejím znakem bylo posvátné rydlo.

O božských písmech z nejstarších dob se zmiňuje také jeden chetitský text, který badatelé nazvali *Zpěv o Ullikumim*. Text zapsaný na hliněných tabulkách, které byly nalezeny v rozvalinách hlavního města chetitské říše Chattuša (poblíž dnešní osady Boghazköy v středním Turecku), vypráví podivuhodný příběh o Ullikumim, „silném bohu jako břitva balvanu“, kterého stvořil chetitský bůh Kumarbi jako nástroj boje proti mladším bohům povstalým pod vedením bouřného boha. Ohrožení bohové jsou bezradní, nevědí, jak se postavit na odpor kamennému obrov. Spěchají proto do Enkiho příbytku v podsvětí, aby od něj získali ukryté „prastaré tabulky se slovy osudu“. Ale když otevřeli „prastaré schránky“ a rozlomili „pečeť dávných předků“, jimiž byly tabulky uzamčeny, zjistili, že „dávné zkazky“ na tabulkách jsou zaznamenány „dávnými slovy“, jimž rozumějí jen dávní bohové.

V Egyptě byl jako božský písař uctíván Thovt. Když se shromáždění bohů usneslo, že Hor je právoplatným dědicem trůnu, zapsal Thovt tento „božský výnos“ na kovovou tabulku, která byla uložena v „božské komoře záznamů“. Thovt však nezaznamenával jen ustanovení bohů; Egyptané mu připisovali autorství knih, jež sloužily jako jakýsi „průvodce životem“ smrtelníka. *Knihu mrtvých* podle nich „napsal Thovt vlastními prsty“ jako průvodce záhrobním životem. V kratším díle, jež Egyptané nazvali *Knihou dýchání*, je také uvedeno, že „tuto knihu napsal Thovt vlastními prsty“. A v již zmíněných *Pověstech o čarodějích* se říká, že živoucí, ale znehybnělý královský pár, takto potrestaný Thovtem, střežil v podzemní komoře „knihu, kterou bůh Thovt napsal vlastní rukou“ a která odhaluje tajné vědění o sluneční soustavě, astronomii a kalendáři. Když do této podzemní komory pronikli hledači „prastarých knih s posvátnými písmy“, uviděli, jak z knihy „prýští světlo, jako by tam svítilo slunce“.

Co to tedy bylo, tyto božské „knihy“, a jakým písmem byly napsány?

V Enmedurankiově jménu – jménu „mistra božských tabulek o nebi“ – poutá pozornost výraz ME, který se zde překládá jako „božské tabulky“. Ve skutečnosti však nikdo neví jistě, co se slovem ME mínilo – zda tabulky, nebo spíše něco bližšího počítačovým čipům či diskům. Byly to malé předměty, které se vešly do dlaně, vždyť když Inanna/Ištar chtěla povýšit své sídelní město Uruk na hlavní město, na Enkim si lstivě vymohla desítky ME, v nichž byla zakódována tajemství nejvyššího vladařství, království, kněžství a dalších stránek vyspělé civilizace. A připomeňme si, jak zlý Zu ukradl z Enlilova řídicího střediska Duranki tabulky osudů a předměty ME, na nichž byly zapsány božské vzorce. Možná pochopíme jejich účel teprve tehdy, až pronikneme do technologie budoucích tisíciletí.

Když pomineme otázku písemností bohů a uchovávání dat, nabývá na významu otázka, jakým jazykem bylo pozemšťanům diktováno a jakým písmem zapsáno tajné vědění, a to v souvislosti s biblí, zejména s událostmi na hoře Sinaj.

Biblickou obdobou Henochova zážitku, který strávil v nebeském příbytku „třicet dnů a třicet nocí“ a zaznamenával diktované údaje, je vyprávění o Mojžíšovi, který vystoupil na horu Sinaj „a byl tam s Hospodinem čtyřicet dní a čtyřicet nocí; chleba nepojedl a vody se nenapil, nýbrž psal na desky slova smlouvy, desatero přikázání“, jak mu je diktoval Hospodin (Exodus 34, 28).

To však už byl druhý soubor desek; měl nahradit první, který Mojžíš v hněvu rozbil, když sešel z hory Sinaj. Bible nabízí větší – a ohromující – podrobnosti o první sadě posvátných písem, potom však výslovně uvádí, že *je napsal sám Hospodin!*

Příběh začíná 24. kapitolou knihy Exodus, kdy jsou Mojžíš, Áron, jeho dva synové a sedmdesát izraelských starších vyzváni, aby vystoupili na horu Sinaj, na jejímž vrcholu přistál Hospodin ve svém *kabod*. Tam mohli „nejpřednější z Izraelců“ spatřit Hospodina skrze hustý oblak, který žhnul jako „stravující oheň“. Potom byl na horu pozván jen Mojžíš, aby přijal *tóru* („návod“, „zákon“) a přikázání, *které už sepsal Hospodin:*

*Hospodin řekl Mojžíšovi:
„Vystup ke mně na horu
a pobuď tam.
Dám ti kamenné desky –
zákon a přikázání,
které jsem napsal,
abys jim vyučoval.*

Exodus 24, 12

„Mojžíš vstoupil doprostřed oblaku. Vystoupil na horu a byl na hoře čtyřicet dní a čtyřicet nocí.“ Když potom Hospodin...

*...přestal k Mojžíšovi
na hoře Sinaj mluvit,
dal mu dvě desky svědectví:
byly to kamenné desky
psané Božím prstem.*

Exodus 31, 18

Další ohromující údaje o deskách a o tom, jak byly popsány, přináší Exodus 32, 15–16. Zde se líčí, co se stalo, když Mojžíš scházel z hory Sinaj po dlouhé a (lidem) nevysvětlitelné nepřítomnosti:

*Mojžíš se obrátil a sestupoval z hory
s dvěma deskami svědectví v ruce.
Desky byly psány po obou stranách,
byly popsané po líci i po rubu.
Ty desky byly dílo Boží,
i písmo vyryté na deskách bylo Boží.*

Dvě kamenné desky ozdobené rukou Boha. Popsané po líci i po rubu „dílem Božím“ – což musí znamenat jazyk i písmo; tudíž vyryté do kamene samotným Hospodinem!

A to vše jazykem i písmem, jemuž Mojžíš rozuměl a uměl je číst, neboť měl tomuto „dílu“ vyučovat Izraelce...

Jak víme ze zbytku biblického pramene, Mojžíš obě desky v hněvu rozbil, když po příchodu do tábora uviděl, že lidé si zhotovili zlatého býčka a klaněli se mu podle egyptských zvyklostí. Když byla krize zažehnána...

*Hospodin řekl Mojžíšovi:
„Vytesej si dvě kamenné desky
jako ty první,
já na ty desky napíšu slova,
která byla na prvních deskách,
jež jsi roztříštil.*

Exodus 34, 1

Mojžíš tak učinil a znovu vyšel na horu. Tam k němu přistoupil Hospodin a Mojžíš se mu klaněl a prosil ho o odpuštění. Hospodin ho vyslyšel a nadiktoval mu další přikázání, říká: „Napiš si tato slova, neboť podle těchto slov uzavírám s tebou a s Izraelem smlouvu.“ Mojžíš zůstal na hoře čtyřicet dní a čtyřicet nocí a psal na desky „slova smlouvy, desatero přikázání“⁷⁾ (Exodus 34, 28). Mojžíš tedy tentokrát psal podle diktátu.

Nejen části knih Exodus, Leviticus a Deuteronomium týkající se zákona a přikázání, ale všech prvních pět knih hebrejské bible (tedy výše zmíněné spolu s knihami Genesis a Numeri) jsou od prvopočátku považovány za posvátná písmena. Pod obecným názvem *tóra* jsou taky známy jako *Pět knih Mojžíšových* v souladu s tradicí, že Mojžíš sám napsal a autorizoval všech pět knih jako tajemství, jež mu vyjevil Hospodin. Svitky *tóry*, které se vydávají ze schrány v synagogách a o šábesu a velkých svátcích se tam předčítají, se musí přepisovat (zvláštěními písaři) přesně tak, jak se zachovaly od prvopočátku – kniha za knihou, kapitola za kapitolou, verš za veršem, slovo za slovem, *písmeno za písmenem*. Chyba být jen v jediném písmenu znehodnocuje celý pětisvazkový svitek.

⁷⁾ Podle autora „slova smlouvy a desatero přikázání“. Pozn. překl.

Zatímco tuto přesnost do posledního písmene zkoumají židovští mudrci a bibliologové už dlouhá staletí (dávno před současným zájmem o „tajné šifry“ v *tóře*), zůstal až doposud nepovšimnut další, mnohem závažnější aspekt dlouhého a rozsáhlého diktátu a vyžadované přesnosti:

A sice, že rozsah a rychlost zápisu na hoře Sinaj vylučovaly pomalé mezopotamské klínové písmo, které se psalo rydlem do měkké hlíny, jakož i monumentální hieroglyfické obrázkové písmo egyptské. Rozsah, rychlost i přesnost zápisu do posledního písmene vyžadovaly písmo abecední!

Háček je v tom, že v době Exodu, tedy kolem roku 1450 př. Kr., neznal abecední písmo jediný starověký národ.

Abeceda je dílem génia; ať jím byl kdo chtěl, vycházel z toho, co už bylo známo. Egyptské hieroglyfické písmo pokročilo od obrázkových znaků zobrazujících předměty ke znakům slabičným či dokonce souhláskovým; přesto však nadále tvořilo složitou soustavu bezpočtu obrázkových znaků (viz obr. 24b). Sumerské písmo se vyvinulo od původních piktogramů ke klínovým znakům (obr. 49), jež zastupovaly slabiky; k vytvoření slovníku však bylo zapotřebí stovek různých znaků. Onen génius skloubil snadnost klínového písma s egyptským vynálezem souhlásek, a *dospěl tak k pouhým dvaadvaceti znakům!*

Opíraje se o tento základ, otázel se důvtipný vynálezce sebe i svého žáka: Jak zní slovo pro to, co vidíš? Odpověď – *v jazyce semitských Izraelců* – zněla *aluf*. Dobrá, řekl si vynálezce: Nazveme tento znak *alef* a vyslovíme jej jednoduše „A“. Potom nakreslil piktogram pro dům. Jak se jmenuje tohle? otázel se, a žák odpověděl: *bajit*. Dobrá, řekl vynálezce, od této chvíle budeme tomuto znaku říkat „bet“ a vyslovovat jej jednoduše „B“.

Zda se takový rozhovor skutečně odehrál, se můžeme pouze dohadovat, ale zato jsme si jisti, že právě takovým postupem vznikla abeceda. Třetí písmeno, *gimel* (vyslovované „G“) bylo obrazem velblouda (hebrejsky *gamal*), další,

Archaický znak			Klínopis		Výslovnost	Význam
konec V. tisíciletí	otočen o 90 vlevo	18. stol. př. Kr.	novoaasyrský 8.-7. st. př. Kr.	novobabylonský 8.-5. st. př. Kr.		
					KI	země
					KUR	hora
					LÚ	domácí, muž
					SAL	vulva, žena
					SAG	hlava
					A	voda
					NAG	pij
					DU	jdi
					CHA	ryba
					GUD	vůl, býk, silný
					ŠE	obilí, zrna

Obr. 49

dalet jako „D“, představovalo *delet*, „dveře“ a tak dál všech dvadecet písmen semitské abecedy (obr. 50), z nichž všechna slouží jako souhlásky a tři lze zdvojit do samohlásek.

Kdo byl tím geniálním vynálezcem?

Máme-li přijmout názor vědeckých kruhů, byl jím nějaký námezdní dělník, otrok v egyptských tyrkysových do-

hebr. abeceda		
alef		
bet (bejt)		
gimel		
dalet		
he		
vav		
zajin		
chet		
tet		
jod		
kaf		

Přepis „H“ je zjednodušený; „H“ se v sumerštině a v semitských jazycích vyslovuje jako „CH“.

	lamed	
	mem	
	nun	
	samech	
	ajin	
	pe	
	cade	
	kof	
	reš	
	šin	
	tav	

Přepis „S“ je zjednodušený; „S“ se vyslovuje jako „C“.

Obr. 50

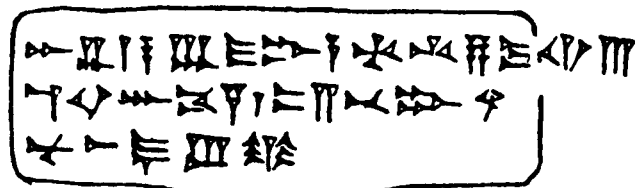
lech v západní Sinaji poblíž Rudého moře, protože právě tam sir Flinders Petrie v roce 1905 objevil znaky vyryté do skály, které o deset let později rozluštil sir Alan Gardiner jako „akrofonické“ – s výslovností L-B-A-L-T (obr. 51); to znamenalo zasvěcené nějaké „milence“ (zřejmě bohyni Hathore) – jenže v jazyce semitském, nikoliv egyptském!

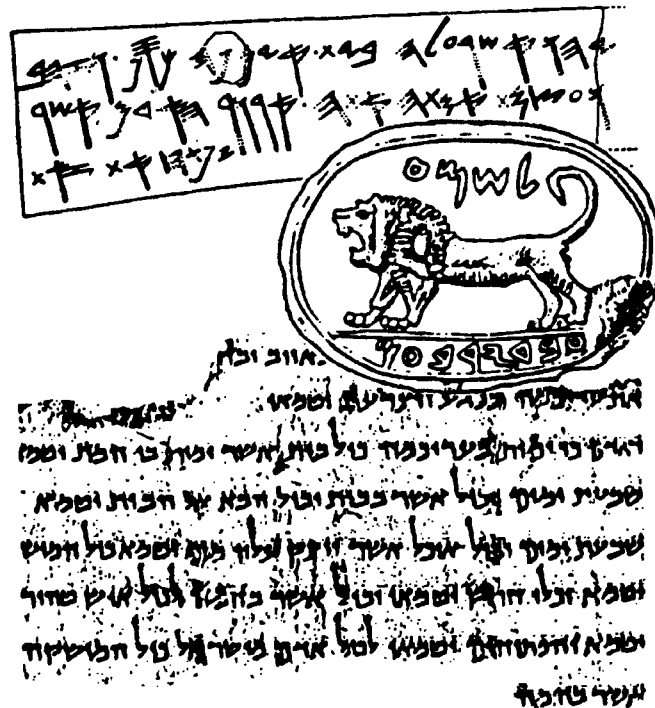
Obr. 51

Další podobné nápisy objevené v tamní oblasti nenechávaly nikoho na pochybách, že abeceda mohla vzniknout pouze tam. Odtamtud se rozšířila do Kanaánu, poté do Foinikie (kde pokus vyjádřit onen důvtipný nápad klínovými znaky – obr. 52 – záhy ztroskotal). V tomto krásném provedení sloužilo původní „sinajské písmo“ v Jeruzalémě jako písmo chrámové a písmo judských králů (obr. 53a), později, v tzv. druhé chrámové době, bylo nahrazeno hranatým písmem převzatým od Aramejců (tedy písmem Svitků od Mrtvého moře používaným dodnes – obr. 53b).

Vědci se zdráhají připisovat tento revoluční objev na sklonku doby bronzové nějakému otrokovi v tyrkysových dolech. Vyžadoval přece výtečné jazykové znalosti mluvené i písemné, podepřené hlubokou „moudrostí“ i „rozumem“, jimiž sotva mohl oplývat obyčejný otrok. A proč by vůbec někdo vynalézal nové písmo, když se pomníky a zdi v týchž důlních oblastech hemžily *egyptskými* hieroglyfickými nápisy (obr. 54)? Jak se mohl světu neznámý místní vynález rozší-

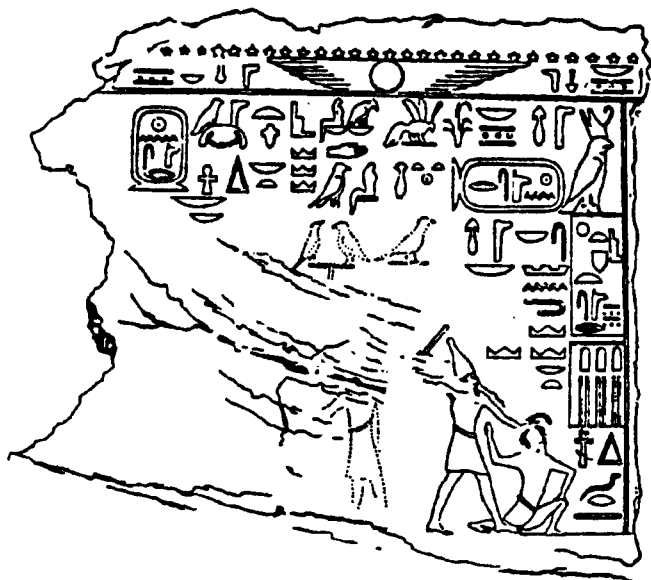

Obr. 52

Obr. 53a a 53b

řit do Kanaánu a ještě dál a nahradit písmo, jež existovalo a dobře sloužilo už více než dvě tisíciletí? Zkrátka to nedává smysl; ale jelikož se nenašlo žádné jiné vysvětlení, tato teorie dosud platí.

Obr. 54

Ale jestliže jsme si správně domysleli onen rozhovor, který vzniku této abecedy předcházela, pak byl tím poučováným žákem Mojžíš. Byl na Sinaji, byl tam v historicky odpovídající době, pustil se tam do rozsáhlého psaní a měl učitele nad jiné povoláního – samotného Boha.

V biblickém příběhu Knihy Exodus se často přehlíží zmínka o tom, že Mojžíše učil Hospodin psát ještě před vystoupením na horu Sinaj, aby tam obdržel desky. Poprvé se tak dělo po válce s kmenem Amálekovců (též Amálekonských), kteří – ač původně spojenci – zradili Izraelce a napadli je. Tuto zradu, pravil Hospodin, by si měla zapamatovat příští pokolení: „Hospodin řekl Mojžíšovi: *Zapiš na památku do knihy.*“ (Exodus 17, 14). Podruhé se o knize záznamů zmiňuje Exodus 24, 4 a 24, 7; poté, co Hospodin mohutným

hlasem z vrcholu hory Sinaj vyhlásil podmínky jeho věčné smlouvy s dětmi Izraele, „Mojžíš zapsal všechna Hospodino slova. Za časného jitra postavil pod horou oltář a dvanáct posvátných sloupů podle dvanácti izraelských kmenů“. A potom „vzal Knihu smlouvy a předčítal lidu“.

Diktování a zapisování tedy začalo ještě před Mojžíšovým výstupem na horu Sinaj a tamními dvěma zápisy na kamenné desky. Zalistujeme-li v předešlých kapitolách Knihy Exodus, zjistíme, kde a kdy asi mohlo dojít k oné abecední inovaci – k objevu jazyka a písma, jímž se Hospodin domlouval s Mojžíšem. Tam se dočteme, že Mojžíš, adoptovaný jako syn faraonovy dcery, si musel zachránit život útekem, když zabil jednoho Egyptana. Uprchl na Sinajský poloostrov, kde se usadil v midjánské zemi a oženil se dcerou midjánského kněze. Jednou pásl ovce a došel až k „hoře Elóhím“, k Boží hoře, kde se mu zjevil Hospodin v podobě hořícího keře a pověřil ho úkolem, aby vyvedl svůj národ, děti Izraele, z Egypta.

Mojžíš se vrátil do Egypta až po smrti faraona, který ho odsoudil k smrti (podle našich výpočtů šlo o Thutmose III.), tedy v roce 1450 př. Kr., a sedm let bojoval s dalším faraonem (podle našeho názoru Amenhotep II.), dokud nebylo všem Izraelcům dovoleno odejít. Mojžíš tedy poprvé rozmlouval s Bohem už v Sinajské poušti, potom strávil sedm let v Egyptě; měl tedy dost času na to, aby vymyslel a naučil se novou formu písma, jednodušší a mnohem rychlejší, než byla písma tehdejších velkých říší – mezopotamské, egyptské či chetitské.

Od chvíle, kdy byl Mojžíš přivolán k hořícímu keři, uvádí bible časté rozmluvy mezi Hospodinem a Mojžíšem či Áronem. Sice v ní nestojí, zda byla Hospodinova sdělení či vzkazy, někdy zahrnující podrobné pokyny, v písemné podobě, ale je patrně významné, že podle „čarodějů“ na faraonském dvoře šlo o písemné pokyny: „Je to prst Boží.“ (Exodus 8, 15) Připomeňme si, že o „prstu Božím“ se v staroegyptských textech mluví v souvislosti s bohem Thovtem na znamení, že jde o něco, co napsal bůh sám.

Vedou-li všechny tyto úvahy k domněnce, že abecední písmo vzniklo na Sinajském poloostrově, nemělo by nás

prekvapit, že k témuž závěru dospěli i archeologové, aniž však byli schopni vysvětlit, jak k takovému ohromnému a důmyslnému objevu mohlo dojít v poušti.

Odehrála se skutečně ona rozmluva mezi žákem a objevitelem, jak jsme ji nastínili, anebo Mojžíš vymyslel abecedu sám? Byl koneckonců na Sinajském poloostrově v příslušné době, na egyptském dvoře (kde vládl čilý písemný styk s Mezopotámií i s chetitskou říší) se mu dostalo důkladného vzdělání a semitský jazyk si osvojil nepochybně Midjánců (pokud jej neznal už od svých izraelských bratrů v Egyptě). Co když na svých toulkách Sinajskou pouští spatřil semitské otroky (Izraelce, kteří se předtím stali otroky v Egyptě), jak do kamenných zdí v dolech tesají jeho představy o novém písmu?

Jistě bychom rádi připsali tento skvělý objev samotnému Mojžíšovi. Bylo by bezesporu příjemné přisoudit zásluhu na vynálezu abecedy i na kulturní revoluci, kterou to podnítilo, tomuto biblickému vůdci Izraelců na cestě z Egypta, navíc jedinému, který podle bible rozmlouval osobně s Hospodinem. Ale opakované zmínky o božských písmech, odkazy na písíciho Hospodina, i tvrzení, že Mojžíš jen zaznamenával diktované, naznačují, že abecední písmo a jazyková soustava patřily mezi „božská tajemství“. Vždyť témuž Hospodinovi bible přisoudila autorství v objevu či zdokonalení celé plejády jazyků a písem už jednou předtím – po památných událostech kolem babylonské věže.

Buď jak buď, domníváme se, že Mojžíš byl zasvěcenem, prostřednictvím něhož byla abeceda předána lidstvu. Můžeme ji tedy zcela po právu nazvat *abecedou mojžíšskou*.

Hebrejsky	Kanaánsko foinicky	Raná řečtina	Pozdní řečtina	Řecky	Latinka
alef	𐤀 𐤁	Α	Α	alfa	A
bet	𐤂 𐤃	Β	Β	beta	B
gimel	𐤄	Γ	Γ	gama	C G
dalet	𐤅 𐤆	Δ	Δ	delta	D
he	𐤇 𐤈	Ε	Ε	epsilon	E
vav	𐤉	Υ	Υ	vau	F V
zajin	𐤊 𐤋	Ζ	Ζ	zéta	
chet	𐤌 𐤍	Η	Η	éta	H
tet	𐤎	Θ	Θ	théta	
jod	𐤏	Ι	Ι	iota	I
kaf	𐤐 𐤑 𐤒	Κ	Κ	kappa	
lamed	𐤓 𐤔	Λ	Λ	lambda	L
mem	𐤕 𐤖	Μ	Μ	mi	M
nun	𐤗 𐤘	Ν	Ν	ny	N
samech	𐤙 𐤚	Ξ	Ξ	ksi	X
ajin	𐤛	Ο	Ο	omikron	O
pe	𐤜 𐤝	Π	Π	pí	P
cade	𐤞 𐤟	Ρ	Ρ	san	
kof	𐤠 𐤡 𐤢	Φ	Φ	koppa	Q
reš	𐤣	Ρ	Ρ	ró	R
šin	𐤤	Σ	Σ	sigma	S
tav	𐤥	Τ	Τ	tau	T

Obr. 55

První abeceda je něčím víc než pouhým „tajemstvím bohů“. Podle našeho názoru je založena na nejmodernějším vědeckém poznatku – na znalosti genetického kódu.

Když o tisíc let později přejali mojžíšskou abecedu Řekové (přičemž ji zrcadlově obrátili – obr. 55), zjistili, že vzhle-

dem ke zvláštnostem jejich výslovnosti je nutné přidat další písmena. Vždyť už v rámci dvaadvaceti písmen mojžíšsko-semitské abecedy lze některá písmena vyslovit „měkce“ (V, CH, S) i tvrdě (B, K, Š), jiná písmena se musela zdvojit, aby vznikly samohlásky.

Když se vlastně hlouběji zamyslíme nad tímto omezením na počet *dvadvacet* – ani víc, ani méně –, bezděky nám vytanou na mysli striktní zásady vztahující se k posvátné *dvanáctce* (podle nichž se museli přijímat či vylučovat bohové tak, aby byl „olympský kruh“ pořád dvanáctičlenný). Že by se podobná skrytá zásada – jako božské vnuknutí – vztahovala i na omezení původní abecedy na *dvadvacet* písmen?

To číslo by nám mělo být v dnešní době povědomé: vyjadřuje přece počet chromozomů po stvoření Adama, před druhou genetickou manipulací, během níž byly člověku přidány pohlavní chromozomy „Y“ a „X“!

Sáhl tedy Všemohoucí, který odhalil Mojžíšovi tajemství abecedy, po genetickém kódu jako po tajné šifře této abecedy?

Vše nasvědčuje tomu, že ano.

Pokud vám tento závěr připadá poněkud přemrštěný, přečtěte si Hospodinův výrok v Izajášovi 45, 11: „Já jsem stvořil písmena... Zemi jsem učinil já a člověka na ní jsem stvořil,“ toto praví Hospodin, Svatý Izraele. Ten, kdo se podílel na stvoření člověka, se podílel i na vytvoření písmen tvořících abecedu.

Současné počítačové systémy sestavují slova a číslice z pouhých dvou „písmen“, systémem „ano-ne“ jedniček a nul shodných s tokem elektronů „zapnuto-vypnuto“ (proto se jim říká binární). Ale pozornost se už přesouvá na čtyřpísmenný genetický kód i na to, oč rychleji probíhají pochody uvnitř živé buňky. Současný počítačový jazyk vyjádřený například sekvencí 0100110011110011000010100 atd. (a v bezpočtu variací pomocí „0“ a „1“) si lze pojmově představit jako genetický jazyk fragmentu DNA vyjádřeného jako nukleotidy CGTAGAATTCTGCGAACCTT atd. v řetězu písmen DNA (jež jsou vždy uskupena do *třípísmenných* „slov“) svázaných jako „páry bází“, v nichž se A svazuje s T, C s G. Potíž a složitost spočívá v tom, jak vytvořit a přečíst počítačové čipy obsahující nikoliv elektrony „0“ a „1“, nýbrž díly genetického materiálu. Výzkum různých akademických institucí i komerčních firem zapojených do genetických programů pokročil od r. 1991 natolik, že se podařilo vyrobit

křemíkové čipy obsahující nukleotidy. Když porovnáme rychlost a schopnosti programování DNA (DNA Computing), jak se tato nová věda nazývá, „schopnost DNA ukládat informace je nedozírně velká,“ konstatuje jeden výzkumný esej zveřejněný v časopise *Science* (říjen 1997).

V přírodě je genetická informace, zakódovaná v DNA, bleskurychle rozšifrována „poslem“ zvaným RNA, který přepisuje a přeskupuje „písmena“ DNA do „slov“ složených ze tří písmen. Bylo prokázáno, že tyto třípísmenné útvary⁹⁾ leží v samém jádru veškerého života na Zemi, protože rozkládají chemicky i biologicky dvacet aminokyselin, jejichž řetězce tvoří bílkoviny, základní sloučeniny veškeré živé hmoty na Zemi – a možná i v celém vesmíru. Obrázek 56 znázorňuje schematicky (a zjednodušeně), jak se daná sekvence DNA pomocí třípísmenného slovního kódu dešifruje, přeskupuje a vytváří aminokyseliny prolinovou („pro“), serinovou („ser“) atd.

Košatý a přesný jazyk hebrejský je založený na „kmenových“ slovech, z nichž se odvozují slovesa, podstatná jména, přídavná jména, příslovce, zájmena i mluvnické tvary jednotlivých slovních druhů (časy, časování, skloňování apod.). Z důvodů, jež zatím nebyl nikdo schopen vysvětlit, jsou tato kmenová slova složena ze *tří písmen*. Tím se výrazně liší od akkadštiny – mateřštiny všech semitských jazyků –, která se skládala ze slabik, někdy jedné, jindy dvou, tří i více.

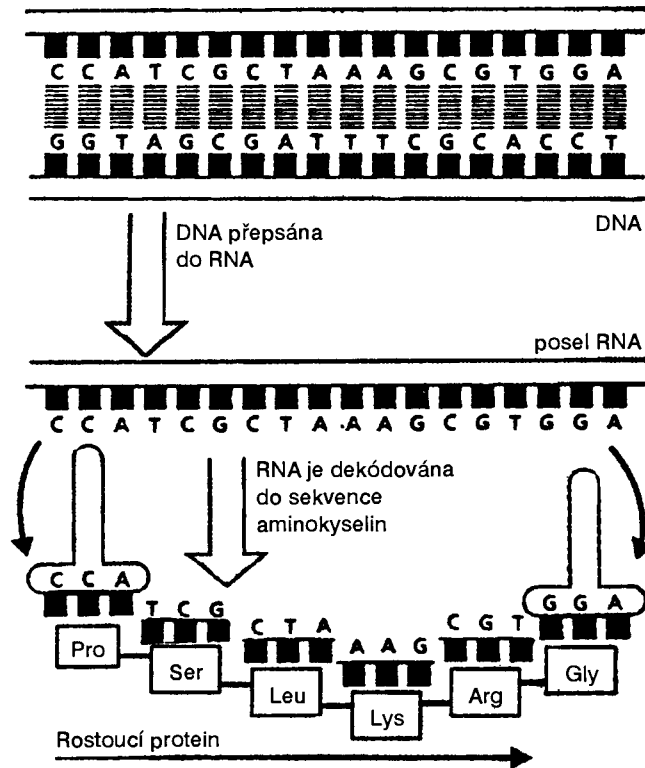
Nemůže být příčinou třípísmenných hebrejských kmenových slov třípísmenný jazyk DNA, který je podle našeho názoru zdrojem samotné abecedy? Pokud ano, třípísmenné kořeny slov tuto domněnku potvrzují.

„V moci jazyka je život i smrt,“ stojí v Knize Přísloví (18, 21). Tento výrok se dosud obvykle vykládal obrazně. Je možná načase vzít jej doslova: *jazyk hebrejské bible a genetický DNA-kód života (a smrti) jsou pouze dvě strany téže mince.*

Záhady v něm obsažené jsou mnohem nedozírnější, než si umíme představit; mezi jinými skvělými objevy zahrnují také tajemství léčitelství.

⁹⁾ Takzvané triplety. Pozn. překl.

SKRYTÉ ŠIFRY, MYSTIKA ČÍSEL

Obr. 56

DALO SE ČEKAT, že s úsvitem moderního počítačového věku se někteří na slovo vzatí odborníci upnou k neotřelému a novátorskému cíli: pátrání po „tajné šifře“ v bibli.

Ačkoliv se ve vědeckých statích, ba i v celých knihách mluví o takovém úsilí jako o prototypu moderní vědy, pravda je taková, že jde vlastně jen o *obnovené*, nikoliv zbrusu nové pátrání – byť, pravda, pomocí nových a dokonalejších nástrojů.

Hebrejská bible se skládá ze tří dílů: z *tóry* („návodu“), zahrnující Pentateuch (*Pět knih Mojžíšových*) a vztahující se historicky a chronologicky k době od stvoření přes odchod Izraele z Egypta, putování do země zaslíbené až po smrt Mojžíšovu; z *nebi'ím* („proroků“), zahrnující část od Knihy Jozuovy, Soudců, knih Samuelových a Královských, přes všechny proroky velké a malé, po Jóba a Knihu žalmů – historicky od osídlení Kanaánu Izraelci po zničení prvního chrámu v Jeruzalémě – a z *ketúbím* („spisů“), od Písňe písní přes knihy připisované dvěma prorokům, kteří se v době babylonského vyhnanství zasadili o návrat do Judeje a znovuvýstavbu chrámů (Ezdráš a Nehemjáš), až po (v uspořádání kánonu hebrejské bible) První a Druhou Leptopisů. Všechny tři díly se označují akronymem *TaNaK* (tenak); už v době proroků byly zaznamenány výkladové odkazy na první díl, tóru.

Diskuse židovských mudrců a náboženských vůdců s cílem „číst mezi řádky“ tóry a posléze knih proroků zesílily v době vyhnanství po zboření prvního chrámu (babylonským králem Nabukadnezarem) a ještě víc po zničení druhého chrámu (Římany). Tyto debaty souhrnně zaznamenává *talmud* („učení“, „studium“). Na hledání zasutých významů navázala a rozvinula je židovská mystika zvaná *kabala*.

Že takové skryté významy skutečně existovaly, potvrzuje sama bible. Klíčem byla abeceda, oněch dvaadvacet písmen.

Jednoduchým šifrovacím postupem, který často využívají i děti ve škole, je sériové nahrazování písmen. Středověcí kabalističtí mudrci se při šifrování opírali o soustavu zvanou ATBaŠ, v níž je poslední písmeno hebrejské abecedy, „tav“ („t“), nahrazeno prvním, „alef“ („a“), předposlední, „šin“ („š“) je nahrazeno druhým, „bet“ („b“) a tak dál. Kabalista Abraham ben Jechiel ha-Kohen tuto metodu osvětlil a vypracoval k ní klíč v knize vydané v r. 1788.

Ve skutečnosti ale tento šifrovací systém použil už prorok Jeremjáš (7. st. př. Kr.), který v proroctví pádu mocného Babylonu nahradil B-B-L (Bábel) písmeny Š-Š-K⁷⁾, aby se vyhnul uvěznění (Jeremjáš, 25, 26 a 51, 42). Kniha Pláč, připisována proroku Jeremjášovi, v níž je oplakáván pád a zničení Jeruzaléma, se opírá o jinou skrytou šifru, zvanou akrostich, v níž první (nebo někdy poslední) písmeno verše zastupuje slovo nebo jméno anebo (jako v případě Jeremjášově) odhaluje totožnost posvátných abecedních písmen. První slovo prvního verše začíná písmenem „alef“, druhý verš začíná písmenem „bet“ a tak dál až po dvaadvacátý verš. Tentýž akrostich opakuje prorok v druhé kapitole, poté každé písmeno uvádí dva verše ve třetí kapitole a v páté se navrácí k jednomu písmenu na verš. Žalm 119 je konstruován pomocí osminásobného akrostichu!

Pravost některých veršů v Žalmech lze potvrdit poukazem na to, že každý verš má dvě části, z nichž každá začíná abecedně (např. Žalm 145), stejné vodítko je ukryto ve veršovém uspořádání Přísloví 31. A co víc, v Žalmu 145 začínají tři verše (11, 12, 13), velebící království Jahvovo, písmeny K-L-M, což se pozpátku čte jako *MeLeK*, „král“.

Akrostich jako skrytou šifru, patrnou i v jiných biblických pramenech, lze objevit i v postbiblických knihách (z nichž některé jsou zahrnuty do křesťanského uspořádání Starého zákona). Jako dobrý příklad může posloužit doba povstání proti řecké nadvládě v druhém století před Kristem. Povstání nese jméno vůdců, Makabejských, což je vlast-

ně akronym podle verše v písni Mojžíšově (Exodus 15, 11): „Kdo je mezi bohy jako ty, Hospodine?“ – první písmena čtyř příslušných hebrejských slov tvoří akronym M-K-B-I, vyslovovaný „makabej“.

Po zboření druhého chrámu Římany v r. 70 po Kr. byla hlavní duchovní a náboženskou oporou Židů Svatá písmo – studnice božských a prorockých slov. Zdalipak to bylo vše předurčeno, předpovězeno? A co má osud v záloze, co má ještě přijít? Klíč k minulosti i k budoucnosti se přece musel ukrývat někde ve svatých spisech, v té době již kanonizovaných nejen obsahově, ale i formálně do posledního slova a písmena. Toto pátrání po zasutých významech, zamlžených tajnými šiframi, proslulo po zboření chrámu jako „vstupování do zakázaného háje“; hebrejský výraz pro „háj“ – *PaRDeS* – byl přitom sám akronymem utvořeným z prvních písmen čtyř metod pronikání do smyslu (odkazu) biblických spisů: *pešat* (doslovný význam), *remez* (narážka), *draš* (výklad) a *sod* (tajemství). Jeden talmudský příběh, jenž má ilustrovat rizika předčasného odkrývání něčeho, co mělo zůstat neodhaleno, vypráví, jak čtyři rabínští mudrci vešli do „pardes“: jeden „ustrnul a zemřel“, druhý přišel o rozum, třetího popadl amok a začal „vytrhávat rostliny i s kořeny“, pouze jediný, rabín Akiba, vyvázl bez úhony.

Hledání skrytých významů se stalo módou opět ve středověku. Zasloužili se o to kabalisté a jejich předchůdci. Co by odhalilo zkoumání bible podle šifry *atbaš*? Co když je užito jiného uspořádání písmen? Co když je nějaké slovo vloženo úmyslně, aby zakrylo skutečný význam, a mělo by se tudíž vynechat, aby tak vyšel najevo zamýšlený obsah? Takovou metodou by se například dalo dokázat, že Žalm 92 („Píseň ke dni odpočinku“) ve skutečnosti složil Mojžíš na Sinaji, a ne král David. V jiném případě se tvrdilo, že zmínku o velkém židovském mudrci jménem Maimonidés (Španělsko a Egypt, 12. stol. po Kr.) najdeme v Knize Exodus, kde první čtyři písmena posledních čtyř slov ve verši 11, 9 tvoří akronym R-M-B-M, totožný s akronymem vzniklým z celého Maimonidova jména *Rabín Moše Ben Maimon* (což vysvětluje převažující odkazy na něj jako na *Rambama*).

⁷⁾ Slovem Šésak. Pozn. překl.

Ale středověcí mudrci šli ještě dál a položili si otázku, zda se toto bádání musí nevyhnutně omezovat jen na první či poslední písmena slov, začátek či konec veršů. Co se stane, když se skryté významy pokusíme najít vynecháváním písmen? Třeba každého druhého, čtvrtého, dvačtyřicátého? Dalo se předvídat, že s nástupem počítačů se někdo pokusí aplikovat tuto metodu na zrychlené pátrání po „šifře“ založené na odstupu písmen. Nejnovější vlna zájmu o toto téma skutečně vyplynula z počítačových technik, jež takto aplikovalo několik izraelských vědců; zájem podnítilo vydání článku „Rovnoměrná vzdálenost písmenných sekvencí v Knize Genesis“ v prestižním časopise *Statistical Science* v srpnu 1994, jejímiž autory byli Doron Witzum, Elijahu Rips a Joav Rosenberg.

Následné recenze, analýzy a knihy (*Biblická šifra* od Michaela Drosnina a *Pravda za biblickou šifrou* od Jeffreyho Satinovera) se v podstatě zabývají jednou základní premisou: seřadíme-li všech 304 805 písmen v Pentateuchu do řady za sebou a uspořádáme-li je do „bloků“ členících tato písmena do úseků složených z určitého počtu řádků a každý řádek z určitého počtu písmen, pak určitá písmena vytvoří slova, která, ač to zní neuvěřitelně, vyjadřují prorocství o naší době i všech dobách, jako například zavraždění izraelského premiéra Rabina nebo Einsteinův objev teorie relativity.

Jenže aby se badatelé propátrali až k údajným „předpovědím“ budoucích událostí v textech napsaných před mnoha tisíci lety, museli stanovit libovolná a měnitelná pravidla pro čtení „kódových slov“. Písmena tvořící věstecská slova leží někdy vedle sebe, někdy s určitým (libovolným a pružným) odstupem, někdy se čtou svisle, jindy vodorovně či úhlopříčně, jindy pozpátku a zase jindy zdola nahoru...

Vzhledem k takové libovůli při výběru délky a počtu řádků, směru čtení, vynechávání či nevynechávání písmen a tak dál je vyloučeno, aby nezasvěcenec nekriticky přejímal šif-

rovací postupy založené výlučně na písmenech v bibli a přitom si nepoložil otázku, zda je současný text Pentateuchu zcela původním, božsky vnuknutým uspořádáním písmene po písmenu. Poukazujeme na to jednak proto, že k menším odchýlkám (například k psaní určitých slov se samohláskou či bez ní) zcela evidentně docházelo, ale i proto, že podle našeho přesvědčení (obširněji vyloženého v díle *Divine Encounters*) bylo na začátku Knihy Genesis ještě jedno písmeno – alef. Když pomineme implikace čistě teologické, praktickým důsledkem toho je zkreslení počtu i pořadí písmen.

Nicméně zašifrování skrytých slov či významů do biblického textu je nutné přijímat jako seriózní možnost – nejen pro výše uvedené příklady, ale ze dvou dalších, neméně důležitých důvodů.

Za prvé, příklady kódování a šifrování lze nalézt i v nehebrejských mezopotamských textech – jak z Babylonie, tak i z Asýrie. Některé z nich začínají nebo končí upozorněním, že jsou tajné a směji je číst pouze zasvěcenci (anebo analogicky, že je nesmí číst nezasvěcenci) pod hrozbou trestu smrti z božích rukou. Takové texty se někdy opíraly o snadno rozluštitelné šifrovací metody (například akronymy), jindy o metody, jež dodnes zůstávají záhadou. Z první skupiny uveďme oslavný hymnus asyrského krále Aššurbanipala na boha Marduka a Mardukovu manželku Sarpanitu. Pomocí klínopisných slabičných znaků na začátku řádků posílá skrytý vzkaz bohu Mardukovi. Kromě akronymů využívá král ještě jedné šifrovací metody: slabiky tvořící tajný vzkaz začínají na první řádce, druhý vynechávají, na třetí se objevují, čtvrtou vynechávají atd., čili až do devátého řádku vynechávají vždy jeden. Poté šifrovaný vzkaz přeskakuje chvíli dva řádky, od 26. řádku se vrací k jednořádkové vynechávce, od 36. řádku začíná opět dvouřádkové přeskakování, poté se až do konce tabulky (včetně druhé strany) vynechává vždy jeden řádek.

Touto dvojitou šifrou vzkazuje asyrský král bohu Mardukovi následující tajné poselství (uvádíme zde překlad vodorovně, ačkoliv poselství na tabulce se čte svisle, shora dolů):

A-na-ku Ach-šur-ba-an-ni-ap-li

Já jsem Aššurbanipal

Ša il-šu bu-ul-li-ta ni-šu-ma Ma-ru-du-uk

Jenž ke svému bohu volá dej mi život, Marduku [a]

Da-li-le-ka lu-ud-lu

Tebe chváliti budu

Objev nápisu v akrostichu jistým Šaggil-kinam-ubbibem, knězem v Mardukově chrámu v Babylonu, jednak svědčí o tom, že kněží měli k takovým šifrám přístup, jednak vyvolává otázky ohledně stáří šifer. V tom akronymu (v němž je jedenáctiřádková vynechávka mezi zašifrovanými slabikami) je jasně uvedeno šifrantovo jméno. Pokud je známo, kněz toho jména skutečně sloužil v babylonském chrámu Esagila kolem r. 1400 př. Kr. To by vznik šifrovacích metod časově zařadilo přibližně do doby odchodu Izraele z Egypta. Jelikož většina badatelů pokládá toto rané datum za příliš velké sousto, raději jej zařazují do 8. století př. Kr.

Poněkud odlišnou šifrovací metodu uplatnil Aššurbanipalův otec asyrský král Asarhaddon⁷⁾. Na stéle vytesané na památku jeho historického tažení do Egypta (vědcům známé jako Černá kamenná tabulka Asarhaddonova, nyní v Britském muzeu – obr. 57) král prohlašuje, že zahájil toto vojenské tažení nejen s požehnáním bohů, ale také pod nebeskou záštitou sedmi souhvězdí, jež „určují osudy“ – zcela zřejmý odkaz na souhvězdí zvěrokruhu. V nápisu (na zadní straně stély) král tvrdí, že klínopisné znaky jmenující ona souhvězdí „jsou písemným podobenstvím mého jména, Aššur-Ach-Iddin“ (tedy v přepisu Asarhaddon či Esarhaddon).

Princip této šifry není zcela jasný, ale z téhož nápisu lze vyvodit ještě jeden králem proklamovaný skrytý význam. Ve stati o obnově Mardukova chrámu v Babylonu, kterou asyrský král nařídil, aby byl přijat také jako vládce Babylonie, uvádí, jak Marduk, rozzlobený na Babyloňany, při-

⁷⁾ Podle jiných pramenů též Esarhaddon, Esarchadón, Asarchaddon. Pozn. překl.

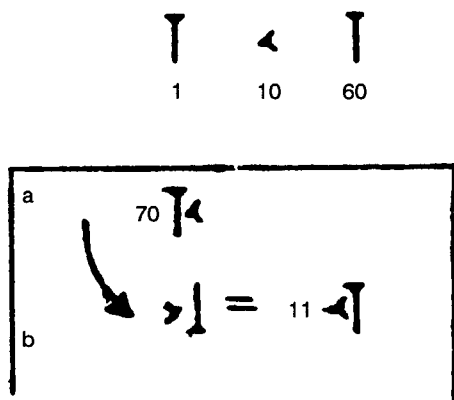
Obr. 57

kázal, aby město i chrám zůstaly v rozvalinách dalších sedmdesát let. Jak píše Asarhaddon, to „zapsal Marduk do knihy osudů“. Jenže Marduk vyslyšel Asarhaddonovy prosby a...

*Marduk slitouný,
ve chvíli, kdy oblažilo se srdce jeho,
tabulku otočil
a v jedenáctém roce
obnovu povolil.*

Z mlhavé věštby lze usuzovat, že tento božský skutek byl vlastně jen „kouzlením“ s čísly – tedy se znaky (také klínopisnými) pro číslice. V sumerské sexagezimální soustavě (jejíž základem je číslo šedesát) mohl znak pro „jedničku“ znamenat jedničku i šedesátku v závislosti na postavení. Znak pro desítku měl tvar „V“. Asarhaddon tedy tvrdil, že

bůh vzal knihu osudů, na níž byla uvedená doba boží klatby, tedy „70“ let (obr. 58a), a otočil ji vzhůru nohama, takže klínopisné znaky vyjadřovaly číslo „11“ (obr. 58b).

Obr. 58

Spojitosť skrytých vzkazů a tajných významů nejen se slovy, ale také s číslicemi a počty byla ještě výraznější v písemnostech Aššurbanipalova dědečka Sargona II. Během své vlády (721–705 př. Kr.) založil nové správní a vojenské středisko v jedné osadě asi dvacet kilometrů severovýchodně od starobylého královského hlavního města a náboženského střediska Ninive. Jelikož asyrské jméno krále znělo Šarru-kínu („pravý/zákonitý král“), nazval nové sídlo Dúr-Šarrukín („Sargonova tvrz“ – archeologické naleziště dnes známé jako Chursábád). V nápise na památku této události uvedl, že mohutná hradba, kterou obestavěl celé město, je dlouhá 16 283 loktů, „což je číslice jména mého“.

Takových číslic šifrujících slovní slabiky je užito v textu známém jako *Chvalozpěv na Ištaru*, kde autor neuvádí své jméno písmeny, nýbrž číslicemi:

21-35-35-26-41
syn 21-11-20-42

Klíč k takovýmto číselným šifrám se dodnes nepodařilo nalézt. Ale máme důvod předpokládat, že tyto mezopotamské šifrovací metody znali i hebrejští proroci.

Jednou z nejtěžších pasáží v bibli je proroctví Izajášovo z doby, kdy „v onen den [Hospodin] zaduje na velikou polnici a přijdou ti, kdo bloudí bez domova v zemi asyrské, i ti, kdo byli vyhnáni do egyptské země, a budou se klanět Hospodinu na svaté hoře v Jeruzalémě“. V té době, prorokoval Izajáš, zavládne zmátek a lidé se budou ptát: „Koho vyučit poznání? Komu vyložit zvěst?“, která byla pozměněna, aby se skryl její význam:

*Stále jenom: žvást na žvást, žvást na žvást,
tlach na tlach, tlach na tlach,⁷⁾
trošku sem, trošku tam.
Proto nesrozumitelnou řečí
a cizím jazykem
promluví k tomuto lidu ten,
který mu říkal...*

Izajáš 28, 10–11

Nikdo dodnes nepochopil, jak „přikázání na přikázání“ a „řádek s řádkem“ vyústí v „nesrozumitelnou řeč“ a „cizí jazyk“. Příslušná hebrejská slova znějí *kaf* („příkaz“, ale též „pořadí“) a *cav* („řádek“), a v modernějších anglických překladech se objevují výrazy „command“ („příkaz“) a „rule“ („pravidlo“) (*The New American Bible*), „mutter“ („mručení“) a „murmur“ („mumlání“) (*Tanakh, the Holy Scriptures*), ba dokonce „harsh cries“ („pronikavý křik“) a „raucous shouts“ (!) („chruplavý povyk“) (*The New English Bible*).

Který jazyk lze zmást nebo ozvláštnit význam jeho písemných znaků, když „tu a tam“ zaměníme „pořa-

⁷⁾ Autorova citace je v doslovném překladu značně odlišná: „*Neboť je přikázání na přikázání, přikázání uvnitř přikázání, řádek na řádek, řádek s řádkem...*“ Jinak znějí tytéž verše v Bibli kralické: „*Poněvadž měli naučení za naučením, naučení za naučením, správu za správou, správu za správou, trošku odtud, trošku od onud.*“ Pro zajímavost – slovenský překlad uvádí výrazy „příkaz“ a „úprava“. Pozn. překl.

dí“ a „řádek“? Domníváme se, že prorok Izajáš – současník Sargona II. a Sancheriba – mluvil o *klínovém písmu* Asyřanů a Babyloňanů!

Nebyl to samozřejmě jazyk neznámý, ale jak uvádí výše uvedený verš, poselství sdělené v tomto jazyce muselo zůstat nepochopeno, protože bylo zašifrováno *kaf* na *kaf*, tedy pozměněním „řádku“ tady, „řádku“ tam, čímž se změnil i „příkaz“ poselství. Změněný *cav* („příkaz“) naznačuje šifrovací metody (např. A/T-B/Š) pomocí změněného pořadí písmen.

Takto navrhované rozluštění záhady veršů 28, 10–11 může posloužit i při výkladu následného prorokova konstatování (29, 10–12), že nikdo není s to pochopit prorokovaná písmna, neboť „vidění toho všeho vám bude jako slova zapečetěné knihy“. Předposlední slovo *chatúm* se obvykle překládá jako „zapečetěný“, ale v biblickém úzu má také význam „skrytý“, utajený. Tohoto výrazu bylo užito ve stejném smyslu jako v mezopotamských zašifrovaných spisech, které byly zapečetěny před očima nezásvěcenců. Stejný význam má i v prorocké Písni Mojžíšově (Deuteronomium 32, 34), kde jsou citována Hospodinova slova o tom, že vše, co je předurčeno, je „uschováno u mě, zapečetěno v mých pokladnicích“. Výrazu se také užívá ve smyslu „skrytý“ či „utajený“ v Izajášovi 8, 17 a ještě víc v Knize Danielově a v jeho viděních a symbolismech věcí příštích v době konce.

Izajáš, jehož zašifrovaná proroctví se týkala mezinárodního dění i dobových královských poselství, možná sám prozradil klíč k „biblické šifře“. Třikrát opravil slovo *otot* („znaky“, „znamení“), jímž se v bibli označují božská nebo nebeská znamení, na *otijot* – množné číslo slova *ot*, které znamená „znak“ i „písmeno“, aby své proroctví obohatil o význam *písmen*.

Už jsme se zmínili o Izajášově odkazu na Hospodina jako na tvůrce písmen (abecedy). Ve verši 45, 11 prorok velebí jedinečnost Hospodinovu a říká, že Hospodin „uspořádal podle písmen věci, které přijdou.“⁷ A toto uspořádání bylo

zašifrováno – tak by se měl chápat tajuplný verš 41, 22. Izajáš popisuje, jak zmatení smrtelníci chtějí věštít budoucnost z minulosti, a uvádí, jak prosí Hospodina:

*Vyjev nám ta písmena pozpátku!*⁸)

Kdyby zde bylo užito obvyklého slova *otot*, znamenalo by to „vylož nám ty znaky od počátku věci“. Ale prorok na třech místech volí výraz *otijot*, „písmena“. A žádost je jasná: lidé chtějí pochopit božský plán tím, že se jim ukáží písmena *pozpátku*, jako v šifře, v níž byla zpřeházena písmena.

Ale jak naznačují mezopotamské příklady, akrostich byl až příliš jednoduchou metodou, a skutečná šifra – v případě Sargona II. dodnes nerozluštěná – se opírala o *číselné hodnoty* klínopisných znaků. Už jsme se zmínili o „tajemství bohů“, tedy o jejich hierarchickém pořadí – o číslech, jež byla někdy napsaná či vyslovená místo jmen. Jiné tabulky, na nichž je sumerská terminologie zachována dokonce i v akkadských textech (vinou poškození tabulek namnoze nesrozumitelná), poukazují na rané užití *numerologie* jako tajné šifry, zejména pokud pojednávaly o bozích.

Není tedy divu, že k písmenům hebrejské abecedy byly přiřazeny číselné hodnoty (obr. 59) a že tyto hodnoty hrály v šifrování a dešifrování tajného vědění mnohem větší roli než sama písmena. Když tuto abecedu přejali Řekové, zachovali i úzus přidělování číselných hodnot písmenům; právě proto dostalo umění a pravidla výkladu písmen, slov či slovních skupin podle jejich číselných hodnot řecký název „gematrie“.

Numerologická gematrie se zrodila v druhé chrámové době a v rukou učenců i gnostiků se stala nástrojem, pomocí něhož mohli z biblických veršů a slov „dolovat“ bezpočet zasutých významů a střípků informací anebo postulovat nové zásady tam, kde nepostačovaly biblické. Učenci takto například dospěli k závěru, že když se muž rozhodl složit nazírský slib a zasvětit se Hospodinu, ona v bibli neuvedená doba zasvěcování by měla být 30 dnů, protože klíčové

⁷ V ekumenickém překladu: „Oznamte, co bylo na počátku.“ Pozn. překl.

א	1	ל	30
ב	2	מ	40
ג	3	נ	50
ד	4	ס	60
ה	5	ע	70
ו	6	פ	80
ז	7	צ	90
ח	8	ק	100
ט	9	ר	200
י	10	ש	300
כ	20	ת	400

Obr. 59

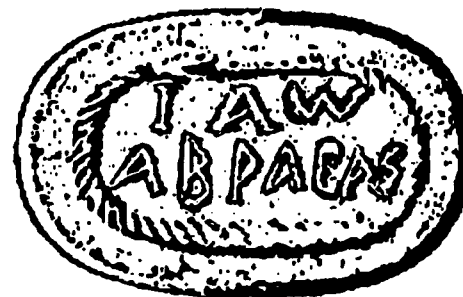
slovo *JiCHJeCH* („budiž“) v 6. kapitole Numeri má číselnou hodnotu 30. Srovnávání slov podle jejich číselných ekvivalentů otevřelo nedozírné možnosti pro výklad skrytých významů. Jako příklad se často uvádělo, že Mojžíš a Jákob měli podobný božský zážitek, neboť žebřík do nebe (hebrejsky *sulam*), který spatřil Jákob ve svém nočním vidění, a hora (Sinaj), na níž Mojžíš přijal desky se Zákonem, měly stejnou číselnou hodnotu – 130.

Aplikace numerologie, a zejména gematrie při odkrývání tajných významů dosáhla nového vrcholu ve středověku spolu s rozmachem židovské mystiky známé pod názvem kabala. Ve svém bádání věnovali kabalisté zvláštní pozornost božským jménům, v první řadě pak jménu, jímž se Hospodin Bůh představil Mojžíšovi – JHVH: „Jsem, který jsem; Jahve“ (Exodus 3, 14–15). Sečteme-li číselnou hodnotu těchto čtyř písmen Božího jména (tzv. Tetragrammaton), dostaneme 26 (10 + 5 + 6 + 5); ale podle

⁹ V českém překladu Hospodin. Pozn. překl.

složitější metody zastávané kabalisty, kde se sčítají hláskovaná slova těchto čtyř písmen (jod, he, vav, he), činí celkový součet 72. Numerické ekvivalenty těchto čísel vytvářely desítky dalších objevných slov.

(V raném křesťanství zastávala jistá alexandrijská sekta názor, že nejvyšší a prapůvodní stvořitel se jmenoval Abraxas, jehož součet písmen se rovnal 365 – počtu dní v slunečním roce. Členové sekty nosili kameje z polodrahokamů s vyrytým obrazem a jménem boha – namnoze ztotožňovaným s JaHU (Jahvova zkratka) – obr. 60. Z mnoha pádných důvodů jsme přesvědčeni, že slovo Abraxas pochází z *Abrešita*, „otce/zploditele počátku“, což je podle našeho soudu celé první slovo Knihy Genesis, začínající písmenem „a“, místo současného slova *berešit*, v důsledku čehož Genesis začíná písmenem „b“. Kdyby měla kniha Genesis skutečně o jedno písmeno navíc, musely by se nově přezkoumat nyní tak módní šifrové sekvence.)

Obr. 60

Jakou věrohodnost lze přikládat číselné šifře či významu – tedy šifře každému písmenu inherentně dané, nikoliv prisouzené libovolným odstupem mezi písmeny? Jelikož takové šifry sahají do doby sumerské, platily v době akkadské a ve všech dobách se považovaly za „tajemství bohů“, jež se nesmí odhalit nezasvěcencům, a taky vzhledem k vazbě na DNA jsme přesvědčeni, že právě číselné šifry jsou onou tajnou šifrou!

Vždyť jednou z nejzřejmějších (a tudíž, jako v detektivce, jednou z nejčastěji přehlížených) stop je sám výraz pro „knihu“, hebrejsky *SeFeR*. Jeho kořenem je SFR, z něhož jsou odvozena slova pro spisovatele/písaře (*sofer*), říci (*lesofer*), příběh/historika (*sippur*) a tak dál.

Ale tentýž kořen SFR označoval také vše související s čísly! Počítat se řekne *lisfor*, číslice je *sifra*, číslo je *mispar*, počítání je *sefira*. Čili od okamžiku, kdy vznikly třípísmenné kořeny hebrejských slov, bylo psaní pomocí písmen a počítání pomocí čísel považováno za jedno a totéž.

Jde to tak daleko, že v hebrejské bibli lze nalézt příklady, kdy se dají výrazy „kniha“ a „číslo“ zaměnit, jako třeba v 1. Letopisů 27, 24, kde se popisuje sčítání lidu nařazené králem Davidem a kde je v téže větě dvakrát užito slova „číslo“, „počet“; jednou označuje počet (neboli součet lidí), podruhé knihu, přesněji letopisy krále Davida.

Takový dvojí, možná až trojí význam se stal oříškem pro překladatele 15. verše v Žalmu 71. Žalmista se obrací na Hospodina s prosbou o pomoc, ačkoliv nezná všechny Hospodinovy zázraky; slibuje, že bude vypravovat o Boží spravedlnosti a spáse, „ačkoliv neznám *sefurot*“.⁷⁾ Králojakubská verze překládá tento výraz jako „čísla“; modernější překlady tíhnou spíše ke konotaci „říci“ – „vyprávění“. Ale v této neobvyklé formě vložil žalmista třetí význam – „záhady“.

Když v Judeji nastaly neklidné časy a jedno povstání (makabejských proti řecké nadvládě) stíhalo druhé (proti římskému útlaku), sílila touha po nadějeplných poselstvích – po mesiánských neboli spasitelských proroctvích. Pátrání po šifrovaných vzkazech v ranějších textech vyústilo v užití čísel jako tajných šifer. Jeden z nejzáhadnějších a nejlépe zašifrovaných příkladů si našel cestu do Nového zákona: číslo šelmy zašifrované jako „666“ ve Zjevení Janově:

⁷⁾ Ekumenický překlad je mnohem volnější: „... a přece nestačím všechno vypovědět.“ Bible kralická zachovává původní význam: „...ačkoli mu počtu nevím“. Pozn. překl.

*To je třeba pochopit:
kdo má rozum, ať sečte číslice té šelmy.
To číslo označuje člověka,
a je to číslo šest set šedesát šest.*

Zjevení Janovo 13, 18

Příslušná stat je plná očekávání Vykupitele, pádu zla a po něm druhého příchodu, návratu království nebeského na zemi. Celá tisíciletí se mnozí nesčetněkrát pokoušeli rozluštit číselnou šifru „666“ a pochopit tak celé proroctví. Ta číslice se jasně objevuje v raném (řeckém) rukopise knihy, jejíž úplný název zní Evangelium podle sv. Jana, jež začíná větou „Na počátku bylo slovo, a to slovo bylo s Bohem, a to slovo bylo Bůh“ a které se hemží číselnými odkazy. Podle číselných hodnot řeckých písmen (které kopírují hebrejské uspořádání) a na základě metod gematrie dospěli někteří k závěru, že onou „šelmou“ byla zlá římská říše, jelikož číselná hodnota slova *LATEINOS* byla 666. Jiní se domnívali, že číselná šifra znamená samotného zlého císaře (Traiana), neboť součet číselných hodnot písmen v jeho druhém jménu, *ULPIOS*, dával také 666. Podle jiné hypotézy jde o šifru hebrejskou, zastupující výraz *Neron Cesar*, jehož hebrejský prepis N-R-V-N + C-S-R dával po součtu také 666 a tak dál v pestré škále gematrických postupů s pomocí prostého sčítání i triangulačních metod.

ס		60		ס		60
ת		400		ת		400
ר		200		ר		200
a		660		ו		6
				b		666

Obr. 61a a 61b

Klíčem k rozluštění celé záhady je možná eventualita, že zašifrované tajemství čísla 666 se dá odhalit spíše v hebrejských než v řeckých či římských slovních významech. Víme, že 660 je v hebrejštině číselným ekvivalentem slova *SeTeR* (obr. 61a) – něco skrytého, okultní záhada; bylo ho užito v bibli v souvislosti s božskou moudrostí a chápáním, jež byly před člověkem skryty. Abychom dostali číslo 666, musíme ke slovu přidat písmeno *vav* (= 6 – obr. 61b), čímž změníme význam z „tajemství“ na „jeho tajemství“, *SiTRO*, „jeho skrytá věc“. Někteří pomocí této interpretace „jeho tajemství“ popisují „temné vodstvo“ ve stati, kde se vzpomíná na nebeskou bitvu s Tiámatou:

*Země se zachvěla, roztrásla se,
hory v základech se hnuly...
Z chřípí se mu valil dým,
z úst šířající oheň...
Temno učinil svou skrýší,^{*)}
stánkem kolem sebe,
temné vodstvo, mračna prachu.
Žalm 18, 8–12*

V bibli se opakovaně objevují odkazy na tuto nebeskou bitvu, která se v mezopotamském *Eposu o stvoření* odehrála mezi Néberu/Mardukem a Tiámatou a v bibli mezi Hospodinem jako prvotním stvořitelem a *tehom*, „propastnou tůň“. O *Tehom/Tiámatě* se občas mluvilo jako o *rahab*, „vznosné, vznešené“, někdy přesmyčkou písmen jako o *Ra-BaH*, „veliké“. Slova v Žalmu 18 jsou ozvěnou mnohem staršího výroku v Deuteronomiu 29, 19, který zvěstuje Hospodinovy výroky „o posledním pokolení“ a popisuje dobu, kdy z Hospodinova „chřípí vyvalí se dým“. K oné době konečného zúčtování se bible často odvolává příslovcem *az* – „tehdy“, v určitém konkrétním čase v budoucnosti.

Jestliže měl autor Zjevení, jak je patrné, na mysli také ono *az*, ono „tehdy“ ve chvíli posledního pokolení, až se Hospodin znovu zjeví, jako se objevil, když byly stvořeny nebe

^{*)} V autorově verzi „temno učinil svým tajemstvím“. Pozn. překl.

a země v době bitvy s *tehom rahab* (výraz použitý v kombinaci v Ámosovi 7, 4, v žalmu 36, 7, v Izajášovi 5, 10), pak by numerický výklad čísla 666 naznačoval, že Zjevení Janovo mluvilo o návratu nebeského boha v jakémsi dalším pokračování nebeské bitvy; *konečný součet číselné hodnoty výrazů az + tehom + rahab je 666* (obr. 62).

אז	8
תהום	451
רבה	207
	666

Obr. 62

Pokusíme-li se rozšifrovat číslici „666“ tím, že ji převedeme na písmena a poté ve Starém zákoně začneme hledat slova obsahující tato písmena, zdaleka tím nevyčerpáme všechny možnosti. Přeměna *Abrešitu* na *Abraxase* (s číselnou hodnotou 365) jako nežidovské božstvo, dále biblické (dříve zmíněné) odkazy na zašifrování klínopisných záznamů záměnou řádků v klínopisných znacích, jakož i zmínka o čtení pozpátku i aplikace metody A-T-B-Š, aby se utajila totožnost cizích bohů – to vše vyvolává jednu otázku: Do jaké míry vlastně biblické šifry ukrývaly tajné údaje před cizími písmi a panteony – zejména když se osud Hebrejců stále více proplétal s osudy jiných národů a jejich bohů? Jestliže byly příběhy o stvoření v knize Genesis zkrácenou verzí tajemství o stvoření zaznamenanou v *Enúma eliš*, jak si máme vysvětlit ono tajné vědění, které bylo odhaleno Enmedurankimu a Adapovi (a Henochovi)?

V Genesis se dočteme, že když faraon povýšil Josefa, mistrného vykladače snů, do vysokého úřadu, dal mu – jak se na egyptského úředníka slušelo – nové, egyptské jméno: Safenat Paneach. Ačkoliv se učenci pokoušeli sestavit hie-

roglyfický přepis a egyptský význam tohoto jména-přídomeku, je zřejmé, že význam jména je zašifrovaný v *hebrejštině*, neboť v hebrejštině ta slova jasně znamenají „zachránce“ (*paneach*) „tajných/skrytých věcí“ (*safenat*).

Tyto jazykové/písmenné/číselné obměny ještě naléhavěji nastolují otázku (a možnost) – a to nejen s ohledem na příčinu čísla „666“ –, zda šifry neobsahovaly narážky na jiné bohy starověkých panteonů.

Mezi složitosti hebrejské abecedy patří i to, že pět písmen se píše jinak, když se ocitnou na konci slova (obr. 63a). Kdybychom se sami vydali do „pardesu“, „zakázaného háje“, a přijali premisu kombinační písmenné a číselné šifry, mohli bychom říci, že když těch podivných pět písmen přečteme pozpátku (zleva doprava), dostaneme „tajnou šifru“ (*sofen*) čísla „60“ (*M + Ch*), což je tajné číslo Anovo! (Obr. 63b).

כ מ נ פ צ
ך ס ז ה י

צ פ ז - „Tajný kód (číslo)
„šedesát“
מך

ס 60
ו 6
ך 4
—
70

Obr. 63a, 63b a 63c

Pokud je tomu tak, zдалipak je to jen náhoda, že první písmeno hebrejského slova „tajemství“ – SOD – („S“) má číselnou hodnotu „60“, a navíc, že číselná hodnota celého slova je „70“ – tajný počet let klatby, kterou uvalil (a poté odvolal) rozlícený Marduk na rozbořený Babylon? A když už jsme u toho – zдалipak byl výrok (v Jeremjášovi a jinde) o tom, že zpusťování Jeruzaléma a jeho chrámu bude také trvat navlas stejných 70 let, proroctvím, které bylo při ohlašování vydáváno za tajemství, *sod*, odhalené Hospodinem? (obr. 63c).

Přistoupíme-li na možnost, že Starý i Nový zákon pro své šifrování čerpal z dřívějších mezopotamských tajných spisů a hierarchického pořadí bohů, přivede nás to k dalšímu možnému řešení záhady „666“.

Mezi zřídka (známé) případy, kdy byla šestka odhalena jako hierarchické pořadí boha, patří tabulka, kterou sestavil Alasdair Livingstone v díle *Mystical and Mythological Explanatory Works of Assyrian and Babylonian Scholars* (*Mystické a mytologické výkladové práce asyrských a babylonských učenců*). Rekonstruovaná tabulka – upozorňující na neodhalitelná tajemství, jež obsahuje – začíná číslicí 60 jako pořadím „význačného boha, otce bohů“ a poté, v samotném sloupci, odhaluje jeho totožnost: Anu. Po něm následuje Enlil (50), Ea/Enki (40), Sín (30) a Šamaš (20), po něm *Adad*, „bouřný bůh“, jako šestka. Seznam pokračuje na lici i rubu tabulky a nakonec uvádí „600“ jako *tajné číslo Anunnaků*.

To, co z této mezopotamské tabulky vyplývá ohledně tajných čísel bohů, je možná klíčem ke konečnému rozluštění záhady „666“, podíváme-li se na ni jako na šifru původem sumerskou:

600 = Anunnakové, „ti, kteří přišli z nebe na zemi“
60 = Anu, jejich nejvyšší vládce
6 = Adad, jeden z bohů, který učí zasvěcence
666 = „zde je moudrost“, „spočítal ten, kdo je obdařen rozumem“

(Důkazem pevného pouta mezi Anem a Adadem, jehož počátky sahají do druhého tisíciletí př. Kr., jsou nejen texty,

ale i společné chrámy obou bohů. Ač to zní neuvěřitelně, i bible uvádí Ana a Adada vedle sebe v seznamu bohů „jiných pronárodů“ – Druhá Královská 17, 31).

Tajná čísla bohů mohou posloužit jako návod k rozluštění tajných významů v jiných božských jménech. Když například vznikala abeceda, písmeno „M“ – *mem*, z *ma'jim*, „voda“, odpovídalo egyptským a akkadským obrázkovým zobrazením vody (piktogramu vln), jakož i výslovnosti slova „voda“ v těchto jazycích. Byla to tedy jen náhoda, že „M“ mělo v hebrejské abecedě číselnou hodnotu „40“ – tajné pořadí Ey/Enkiho, „jehož domovem je voda“, předobrazu Vodnáře?

A neexistovala stejně tajná číselná šifra, která vznikla v Sumeru pro JaHU, zkrácený tvar pro Tetragrammaton JaHVeH? Kdybychom byli sumerskými zasvěcenci a pokoušeli se aplikovat tajnou číselnou šifru na toto božské jméno (jako se přidávají předpony a přípony k osobním jménům), mohli bychom říct, že JHU je tajnou šifrou pro číslo „50“ (IA = 10, U = 5, IA.U = 10 x 5 = 50) se všemi teologickými důsledky z toho vyplývajícími.

Ačkoliv se největší pozornost soustřeďuje na význam čísla „666“, v záhadném verši Zjevení Janova nacházíme slova mimořádného významu. Praví se v něm, že na tu tajnou šifru se musí jít s *rozumem*; může ji rozluštit jen ten, kdo je obdařen *moudrostí*.

Právě těmito dvěma výrazy označovali Sumerové a další, kteří přišli po nich, tajné vědění, do něhož Anunnakové zasvětili pouze hrstku vyvolených.

Základem pozoruhodných a všeobsáhlých vědomostí Sumerů byly stejně ohromující znalosti čísel. Jak na počátku 20. století poznamenal asyriolog-matematik Herman V. Hilprecht poté, co objevil řadu mezopotamských matematických tabulek (*The Babylonian Expedition of the University of Pennsylvania*), „základem všech tabulek s násobením a dělením z chrámových knihoven Nippuru a Sipparu, jakož i z knihovny Aššurbanipalovy v Ninive, je číslo 12 960 000“ –

číslo vskutku astronomické, vyžadující znalost nesmírně složitých matematických úkonů, jež mohly být lidem ve čtvrtém tisíciletí př. Kr. sotva užitečné.

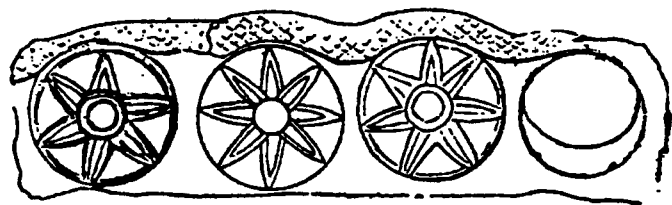
Ale po bližším zkoumání tohoto čísla – jímž začínalo několik matematických tabulek –, dospěl profesor Hilprecht k závěru, že se může vztahovat pouze k úkazu precese zemské osy – posunu jejího jarního bodu po ekliptice proti zdánlivému ročnímu pohybu Slunce na obloze; jeden oběh zemské osy kolem pólu ekliptiky trvá 25 920 let. Toto úplné obkroužení dvanácti zvířetníkových domů se nazývá platónský rok; astronomické číslo 12 960 000 představuje 500 platónských let. Ale kdo – kromě Anunnaků – mohl pochopit nebo upotřebit tak ohromný časový interval?

Při posuzování numerických a početních soustav se jako zřejmě nejpraktičtější jeví soustava desítková, neboť je výsledkem počítání na prstech rukou. Dokonce i u spletitého mayského kalendáře zvaného *haab*, který rozděloval sluneční rok na 18 měsíců po 20 dnech (plus 5 dnů navíc na konci roku), se lze domnívat, že vyplynul ze spočtení všech 20 prstů na rukou i nohou. Ale odkud vzali Sumerové sexagezimální soustavu, jejímž základem je číslo šedesát a která dodnes přetrvává v měření času (60 minut, 60 vteřin), v astronomii (nebeský kruh o 360 stupních) a v geometrii?

Bližze tuto problematiku osvětlujeme v knize *Když započal čas*. Jelikož Anunnakové pocházeli z planety, jejíž oběžná perioda (jeden rok na Néberu) se rovnala 3600 oběhům planety Země, potřebovali převést tyto diametrálně odlišné periody na nějakého společného jmenovatele – a našli jej v úkazu precese (který mohli objevit jen oni, nikoliv lidé s kratší délkou života určenou zemskými cykly). Když rozdělili nebeský kruh na dvanáct dílů, trval precesní posun – jenž mohli snadno pozorovat – 2160 let. To podle našeho soudu vedlo k poměru 3600:2160 neboli k 10:6 (následný „zlatý řez“ v Řecku) a k sexagezimální soustavě s posloupností 6 x 10 x 6 x 10 a tak dál (přes 60, 360, 3600 až k astronomickému číslu 12 960 000).

V této soustavě působí poněkud rušivě několik nebeských neboli posvátných čísel. Patří mezi ně sedmička, jejíž význam lze snadno odvodit z příběhu o stvoření, kde je sed-

mým dnem den odpočinku, z názvu Abrahamovy svatyně Beer-šeba („sedmistudna“) atd. V Mezopotámii byla přiřazována sedmi soudcům, sedmi mudrcům, sedmi branám do záhrobí, sedmi tabulkám *Enúma eliš*. Byl to přídomek Enlilův („Enlil je sedm,“ říkali Sumerové); v neposlední řadě to bylo planetární pořadí Země, v tom nepochybně tkví prapříčina významu čísla. „Země (KI) je sedmá,“ tvrdily všechny sumerské astronomické texty. Jak už jsme vysvětlili, toto znělo logicky pouze někomu, kdo se do středu naší sluneční soustavy blížil zvenčí. Při přiletu z dalekého Néberu se Pluto jevil jako první, Neptun a Uran jako druhá a třetí, Saturn a Jupiter čtvrtá a pátá, Mars jako šestá a Země jako sedmá planeta (a po ní Venuše jako osmá – jak byly tyto planety skutečně zobrazovány na reliéfech a pečetních válečcích – obr. 64).

Obr. 64

(Sumerské oslavné básně na Enlila „dobrotivého“ mu připisovaly zásluhu na tom, že se postaral o hojnost potravy a všeobecný blahobyt v zemi; byl také vzýván jako ručitel smluv a přísah. Není tedy divu, že hebrejský kořen, z něhož je odvozeno slovo sedm – Š-V-A –, je tentýž, z něhož jsou odvozeny významy „být nasycen“ a „přisahat, skládat přísahu“.)

Sedmička je klíčovým číslem v Zjevení Janově (sedm andělů, sedm pečetí atd.), stejnou roli v něm hraje další pozoruhodné číslo – dvanáctka a její násobky: 144 000 v Zjevení 7, 3–5, 14, 1 atd. Už jsme shrnuli význam i použití této číslovky, pramenící z počtu členů naší sluneční soustavy (Slunce, Měsíc a deset planet – devět nám známých plus Néberu).

Poněkud stranou pozornosti zůstalo podivné číslo 72. Říct, jak už bylo mnohokrát řečeno, že je to prostě šestnásobek čísla 12 anebo že po jeho vynásobení pěti dostaneme 360 (počet úhlů v kruhu), znamená konstatovat všeobecně známou věc. Ale proč vlastně 72?

Jak už jsme poznamenali, kabalističtí mystikové dospěli pomocí gematrických metod k číslu 72 jako k *numerickému tajemství Jahvovu*. Bible se o něm zmiňuje nepřímou, když popisuje, jak Hospodin nařídil Mojžíšovi a Áronovi, aby vystoupili na svatou horu a vzali s sebou 70 izraelských starších; ve skutečnosti Mojžíše a Árona doprovázelo 72 společníků: kromě 70 starších s nimi podle Hospodinova příkazu šli dva Áronovi synové (ačkoliv Áron měl syny čtyři) – takže dohromady 72.

Toto zvláštní číslo nacházíme kupodivu i v egyptském příběhu o řevnivosti Horově a Sutechově. Plútarchos, který příběh převyprávěl podle hieroglyfických pramenů (v díle *De Iside et Osiride*, kde Sutecha přirovnává k Tyfónovi z řeckých bájí), tvrdí, že když Sutech lstivě vlákal Usira do osudné truhlice, učinil tak v přítomnosti 72 „božských druhů“.

Proč tedy číslo 72 v těchto různorodých příkladech? Jediná věrohodná odpověď se podle našeho názoru skrývá v úkazu precese, neboť právě tam toto číslo představuje počet let, za kolik se zemská osa posune po ekliptice o jeden stupeň.

Do dnes se neví jistě, jak vznikla tradice jubileí, padesátiletého období ustanoveného biblí a použitého jako časové jednotky v *Knize jubileí*. Tady je odpověď: domovská planeta Anunnaků, jejíž oběh kolem Slunce trval 3600 pozemských let, procházela na své oběžné dráze padesáti precesními stupni ($50 \times 72 = 3600$)!

Je možná víc než jen náhoda, že Enlilovým tajným hierarchickým číslem – o něž se ucházel i Marduk –, byla také padesátka. Jde totiž o jedno z čísel, jež vyjadřovala poměr mezi tzv. časem božským (vyplývajícím z pohybů Néberu), pozemským (vztahujícím se k pohybům Země a Měsíce) a nebeským (neboli zodiakálním, vyplývajícím z precese). Čísla 3600, 2160, 72 a 50 náležela tabulkám osudů v srdci

nippurského DUR.AN.KI; vyjadřovala skutečný „svazek nebe-země“.

Seznam sumerských králů tvrdí, že od příchodu Anunnaků po potopu uplynulo 432 000 let (120 oběhů Néberu). Číslo 432 000 hraje klíčovou roli také v staroindických a jiných představách o časových epochách a periodických pohromách, jež stíhaly zemi.

Číslo 432 000 je také přesným 6000násobkem čísla 72. Je také radno mít na paměti, že podle židovských mudrců se konečný počet let v židovském kalendáři – 5758 v roce 1998 – završí, když dosáhne čísla 6000; tehdy bude jeho cyklus úplný.

Jak je zřejmé ze starověkých pramenů o zasvěceních – např. o Adapovi, Enmedurrannovi nebo Henochovi –, jádrem odhaleného vědění a znalostí byly především a nade vše ostatní astronomie, kalendář a matematika („tajemství čísel“). Jak ukázalo nejnovější zkoumání šifrovacích a kódovacích postupů ve starověku, jejich společným jmenovatelem byla – bez ohledu na užitý jazyk – čísla. Jestliže kdysi mluvili lidé na zemi jediným univerzálním jazykem (jak tvrdí sumerské texty i bible), musel mít tento jazyk matematický základ. A jestliže – nebo spíš až se budeme dorozumívat s mimozemšťany, jak už se jednou stalo během návštěv Anunnaků na naší planetě a jak se určitě stane, až se vydáme do vesmíru – pak bude kosmický jazyk jazykem čísel.

Vždyť už i současné počítačové systémy si osvojily jazyk univerzálních čísel. Když se na psacím stroji stiskla klávesa označená jako „A“, uvedla se do chodu páčka s tímto písmenem a klepla na papír písmeno „A“. Když se stiskne „A“ na počítačové klávesnici, uvede se do chodu elektronický signál vyjadřující „A“ jako sérii nul a jedniček – písmena byla digitalizována. Moderní počítače tedy jinými slovy přeměnily písmena na čísla, lze říct, že *gematrizovaly* písmo.

A vezmeme-li vážně sumerská a biblická tvrzení o začlenění lékařských vědomostí do vědění a chápání, jež nám

bylo dáno do vínku – neukrývá se někde ve starověkých textech, opisovaných s tak úzkostlivou péčí, neboť byly „kanonizovány“, klíč ke genetickým znalostem, jež nás provázejí od okamžiku našeho stvoření ve zdraví, v nemoci i v smrti?

Dospěli jsme tak daleko, že naši vědci umějí vyčlenit specifický gen – označme si jej třeba P51 – na specifickém místě na chromozomu číslo 1 nebo 13 nebo 22, odpovědný za povahový rys či náchyllost k určité nemoci. Tento gen a jeho poloha se dají vyjádřit na počítačích – buď čísly, nebo písmeny, nebo kombinací obojího.

Nejsou už v těchto starověkých textech, a zejména v hebrejské bibli, takto zašifrované genetické informace? Kdybychom uměli takovou šifru rozluštit, mohly by se z nás stát bytosti podobné „dokonalému pravzoru člověčenstva“, jaký chtěli stvořit Enki a Ninchursag.

PROROCTVÍ: SPISY Z MINULOSTI

PŘETRVÁVAJÍCÍ VÍRA LIDSTVA, že někdo v minulosti uměl předvídat budoucnost – že tedy podle sumerského pojetí znal konečný úděl neboli předurčení a uměl utvářet osud –, byla založena na psaném slově. Ať už šlo o poselství odhalené nebo utajené, přímé nebo zašifrované, muselo být zaznamenáno, zapsáno. Dohody, smlouvy, *proroctví* – jakou by měly cenu pro současníky nebo budoucí pokolení, kdyby nebyly zapsány?

Když archeologové odkrývají nějaké starověké naleziště, nic jim nepřipadá úžasnější a významnější než „něco“ s písmem – nějaký předmět, cihla, kamenná deska, keramické střepy, neřku-li text nebo jeho část napsaná na hliněné tabulce nebo na papyrovém svitku. Co to bylo za místo, jak se ve starověku jmenovalo, k jaké kultuře náleželo, kdo tam vládl? Odpověď nabízí už pár načmáraných písmen, hrstka slov; o to obsažnější je odpověď v úplnějších textech.

Jedním z nejstarších archivářů a možná i prvním archeologem byl asyrský král Aššurbanipal. Jelikož byl přesvědčen, že o jeho vlastním osudu i o předurčení jeho země bylo rozhodnuto už kdysi dávno, za nejcennější odměnu a kořist z dobytelských tažení pokládal písemné záznamy; knihovna v jeho paláci v Ninive byla tehdy (v 7. století př. Kr.) patrně největší sbírkou hliněných tabulek s bezpočtem starověkých textů – „bájí“ a eposů, královských letopisů, pojednání o astronomii, matematice a lékařství a dalších vzácných písemností. Tabulky byly pečlivě seřazeny na dřevěných policích a každá police začínala tabulkou, na níž byl zaznamenán souhrnný katalog celé police. Byla tam shromážděna úžasná pokladnice starověkých vědomostí, záznamů a proroctví. Z tabulek nebo jejich úlomků nalezených v Ninive pochází celá řada dnes známých textů. Kata-

logové tabulky na začátku každé police zároveň odhalují, kolik jich ještě schází a zůstává neobjeveno.

Určitě scházejí – neboť se nikde neobjevil žádný duplikát – „písma z doby předpotopní“, jak je označil sám Aššurbanipal. Víme, že existovala, protože Aššurbanipal se holedbal tím, že je umí číst.

Dlužno poznamenat, že toto královo tvrzení neberou moderní asyriologové příliš vážně. Někteří k jeho prohlášení přidávají „písma v sumerštině“, neboť jim nejde na rozum, že by mohlo existovat písmo ještě starší než záznamy na mezopotamských tabulkách, a už vůbec ne, že toto písmo (ať už na jakýchkoliv tabulkách či deskách) mohlo tu globální katastrofu přežít.

A přece totéž tvrdí i jiné texty a prameny nezávisle na Aššurbanipalovi a jeho době. Adapa – zasvěcenec z doby před potopou – napsal knihu, jejíž název přeložený do sumerštiny zněl *U. SAR Dingir ANUM Dingir ENLILA (Písma z doby božského Ana a božského Enlila)*.

Henoch, další předpotopní prapředek, se vrátil z nebe s 360 „knihami“; to číslo má nejen astronomicko-matematický význam, ale – a to bychom chtěli zdůraznit – převedeno na písmena se čte *SeKeR* (60 + 100 + 200) – „to, co je skryté“. Z téhož kořene je utvořen název egyptské vesnice Sakkara vedle nekropole, „skrytého místa“ prvních královských pyramid a hrobek.

Knih *Etiopský Henoch* (označována jako 1 Hen) se připisuje samému Henochovi jako vyprávění v první osobě. Ačkoliv podle mínění většiny badatelů vznikla krátce před úsvitem křesťanství, citace z ní v jiných raných dílech a paralely s dalšími apokryfními spisy (jakož i skutečnost, že již v raném křesťanství byla označena za kanonický spis), svědčí o tom, že se opírá o vskutku starobylé texty. Po stručném úvodu o tom, kdo byli *nefilové* (z Genesis 6), Henoch uvádí, že následuje „knih slov spravedlivých o pokárání věčných *nefilů*“, jež zaslechl během vidění a která nyní hodlá zapsat „v lidském jazyce“ – v jazyce, „jímž Veliký obdaroval lidi, aby mohli rozmlouvati spolu“.

Když byl Henoch obdařen věděním o nebi i zemi a jejich záhadách, bylo mu nařízeno, aby zapsal proroctví o budou-

cích událostech (podle *Knihy jubileí* bylo Henochovi odhaleno, „co bylo a co bude“). Třebaže se vědci domnívají, že ona „proroctví“ byla ve skutečnosti prozřením věcí minulých, začlenění starších textů do 1. Henochovy a její následná kanonizace dokazují, že v druhé chrámové době převládala pevná víra, že budoucnost lze předpovědět – a taky se tak děje – na základě božského vnuknutí, ba že ji sám Hospodin nebo jeho andělé diktují lidem, kteří ji zaznamenávají a zapisují pro budoucí pokolení.

Ještě důraznější ve svém tvrzení, že Henoch s sebou přinesl knihy nejen s vědeckými poznatky, nýbrž také proroctvími budoucnosti, je verze známá jako 2 Hen⁷⁾, jejíž úplný název zní *Knihy tajemství Henochových*. Říká se v ní, že Hospodin nařídil Henochovi, aby „předal ty rukopisy svým dětem“, aby se mohly dědit „z pokolení na pokolení a z národa na národ“. Bůh mu poté zjevil „tajemství stvoření“ a cykly událostí na zemi. „Na počátku roku osmitisícího nastane doba nepočítání, [doba] bez roků, měsíců a týdnů, bez dnů a hodin“ (2 Hen 33, 1–2).

Poté se autor odvolává na ještě starší spisy, které náležely Henochovým předkům Adamovi a Šétovi – „rukopis, jenž neměl by dojíti zkázy do konce věků“. Je tam také zmínka o jakési „tabulce“, kterou Bůh „seslal na zemi“ a „nařídil, aby byla zachována, a aby písmo otců tvých zachováno bylo, a aby je nezničila potopa, kterou sešlu na tvé plémě“.

Zmínka o budoucí potopě, obsažená v 2. knize Henochově jako prorocké zjevení Boží Henochovi, tedy mluví o „písmech“ Adama a jeho syna Šéta a o božské „tabulce“, které byly uloženy na zemi a měly přežít potopu. Jestliže takové rukopisy existovaly, musíme je zahrnout mezi chybějící texty z doby před potopou. V druhé chrámové době převládal názor, že mezi tyto předpotopní spisy patřily *Knihy Adamovy a Eviny*, které obsahovaly řadu podrobností doplňujících biblický příběh.

Učenci se shodují, že 1. kniha Henochova obsahuje nepochybně doslovné pasáže z mnohem staršího manuskriptu zvaného *Knihy Noemova*, o němž se kromě *Henochových*

knih zmiňují i další prameny. Je docela možné, že to byl zdroj oněch tuze záhadných osmi veršů v 6. kapitole Genesis. Tyto verše, jež předcházejí biblickou verzi potopy a jejího hrdiny Noema, popisují, jak se *nefilové*, „synové *elóhím*“ („synové božští“) ženili s dcerami Adamovými, což přimělo Hospodina k rozhodnutí, že smete lidstvo s povrchu země. Tato kniha vypravuje příběh se všemi detaily, nefilové jsou uvedeni jmenovitě, je vysvětlena podstata božského hněvu. Vrací se nejspíše k sumerské době a k sumerským pramenům a obsahuje některé podrobnosti, jež jsou jinak známy pouze z mezopotamského textu o *Atrachasisovi*.

Je více než pravděpodobné, že obě výše zmíněné knihy – *Knihy Adamovy a Eviny* a *Knihy Noemova* – skutečně v nějaké podobě existovaly, a dokonce je znali i tvůrci Starého zákona. Poté, co Genesis vylíčí stvoření Adama a Evy, incident v rajské zahradě, narození Kaina a Ábela a poté Enóše, Genesis (v 5. kapitole) znovu začíná genealogický výčet slovy: „Toto je výčet rodopisu Adamova“ a znovu vypráví příběh o stvoření. Hebrejský výraz *toledot* se sice často překládá jako „pokolení“; znamená však něco víc než jen „pokolení“ – mluví i o „dějinách rodu“⁸⁾; následný text působí dojmem shrnutí, obsahu nějakého delšího textu.

Týmž slovem – *toledot* – začíná příběh o Noemovi a potopě. Sice se znovu překládá slovy „toto je rodopis Noema“, ale uvozuje spíše příběh o potopě, a ne o Noemovi – příběh nepochybně opřený o dřívější sumerské (a poté akkadské) texty.

Zajímavé a překvapivé světlo na to, co asi obsahovala *Knihy Noemova*, vrhá *Knihy jubileí*, další ze série apokryfních (nebiblických) knih z druhé chrámové doby (nebo ještě dřívější). Stojí v ní, že andělé „zasvětili Noema do všech medicín, všech chorob, a jak se dají léčiti bylinkami zemskými, a Noe to zapsal do knihy pojednávající o všech otázkách lékařských“. A po potopě „předal vše, co zapsal, synu Šémovi“.

Výraz *toledot* nacházíme opět v 10. kapitole Genesis, kde uvádí novou kapitolu nejen v bibli, ale i v lidských osudech.

⁷⁾ Tzv. *Slovanský Henoch*. Pozn. překl.

⁸⁾ Což vystihuje český výraz „rodopis“. Pozn. překl.

Zabývá se dobou po potopě a začíná slovy: „Toto je rodopis synů Noemových: Šém, Chám a Jefet. Po potopě se jim narodili synové.“ Obecný seznam, bibliology přezdíván „soudpiska národů“, se vrací k Šémovi a k jeho potomkům, přičemž zvláštní pozornost věnuje rodokmenu jeho prostředního syna Arpakšáda – jak v této, tak i v následující kapitole úvodní větou: „Toto je rodopis Šémův.“ Jeho význam, jak záhy pochopíme, spočívá v tom, že tvoří přímou linii předků Abrahamovy rodiny.

O existenci knihy, kterou bychom mohli dle libosti nazvat *Knihou Šémova* nebo ještě úžeji *Knihou Arpakšádova*, svědčí ještě jedna tradice týkající se písemnosti z doby před potopou. Mluví se o ní v *Knize jubileí*; dozvídáme se z ní, že Noemova vnuka Arpakšáda naučil jeho otec Šém číst a psát; když si později vyhlížel místo, kde by se usadil, „našel nápis, který minulá pokolení vyryla do kamene, a on si přečetl, co na něm bylo zaznamenáno, a přepsal to.“ Kromě jiných informací „obsahoval učení nefilů, jak si máme vykládat znamení Slunce a Měsíce a hvězd a úkazů na nebi“. Takto popsán obsah spisů nefilů – tudíž z doby před potopou – odpovídá formulaci v *Henochově knize o znalostech o Slunci a Měsíci a hvězd/planet, kterým se naučil z „nebeských desek a všeho, co na nich bylo napsáno“*. To vše odkázal Henoch svému synovi Metúšelachovi se slovy:

*To vše ti vyprávím
a zapisuji pro tebe;
všechno jsem ti odhalil
a předal knihy, v nichž je to zaznamenáno.
Nuže, Metúšelachu, synu můj,
zachovej ty knihy z otcovy ruky
a předej je pokolením světa.*

O písemnostech před potopou i o tom, jaký osud je v té vzvednuté lavině vodní masy stihl, nalézáme jednoznačnou zmínku v dílech Bérósových. Tento babylonský dějepisec a kněz, který sepsal dějiny lidstva pro řecké vladaře Předního východu po Alexandrově smrti, měl nepochybně přístup do knihovny starobylých spisů v akkadštině (a patrně

i v sumerštině: v prvním díle spisů, kde popisuje události od Eova přistání do rozlitých vod těsně po potopě; nazývá hrdinu potopy jeho sumerským jménem Ziusudra). V útržcích z Bérósových spisů, jež jsou k dispozici v prepisech řeckých historiků, se lze dočíst, že když Ea/Enki prozradil Sisithrovi (= Ziusudrovi), že nastane potopa, „nařídil mu, aby ukryl všechny písemnosti v Sipparu, městě Šamašově. Sisithros to všechno vyplnil, bezodkladně vyplul do Arménie, a poté se vše odehrálo tak, jak mu sdělil bůh“. Ty spisy se prý týkaly „počátků, prostředků a konců“.

Béróssos dále vyprávěl, že mezi těmi, kteří pluli na arše a přežili potopu, byla *Sambethe*, žena jednoho ze Ziusudrových/Noemových synů – její jméno je patrně zkomoleninou sumerského či akkadského *Sabitu* („Sedmá“). Podle Béróssa „byla první ze Sybil, která vyvěstila stavbu babylonské věže i vše, co se přihodilo jejím stavitelům; to bylo před zmatením jazyků.“

Této první v řadě věštkyň (nejznámější byla Sybilla v Delfách) byla přidělena role prostřednice mezi bohy a lidmi, kteří přežili potopu. Pronášela k nim slova, jež byla „hlaselem z ovzduší“, radila jim, jak žít po potopě a „jak ze Sipparu získat zpět knihy, kde je popsána budoucnost lidstva“.

Všudypřítomné tradice a vzpomínky na spisy z doby před potopou se shodují v opakovaných tvrzeních, že vedle pestré škály vědeckých poznatků obsahovaly tyto písemnosti i proroctví věcí budoucích. Tato proroctví se namnoze týkala nejen osudových událostí, jež postihnou jednotlivce či národy, nýbrž také konečného údělu lidstva a naší planety.

Henochovi bylo vyjeveno, „co bylo a co bude“, a on pro budoucí pokolení zapsal tajemství stvoření a cykly událostí na zemi. Bůh na zemi uložil „tabulku“, a tím určil osud planety a všeho živého i neživého na ní. Spisy z doby před potopou pojednávaly o „počátcích, prostředcích a koncích“.

Zkoumáme-li víru, již jsou všechny tyto rozmanité výroky prodchnuty, začínáme chápat, proč redaktoři hebrejské

verze Genesis vynechali *alef* a do samého úvodu celé bible dali písmeno „B“ (*bet*), začátek^{*)}. Neboť už samé pojetí začátku v sobě zahrnuje pojetí konce. Už ze samotného upozornění, že starobylé spisy se vším věděním – tyto prastaré „databanky“, abychom užili počítačového žargonu – musí být zachovány „do konce věků“ nebo „konce dnů“, vyplývá, že takový konec je osudově předurčen. K této víře se přihlásili i redaktoři bible tím, že začali písmenem „B“.

Pojetí o začátku a nevyhnutelném konci všeho živého i neživého se jako červená nit táhne celou bibli, od knihy Genesis přes knihy proroků až po závěrečné oddíly (hebrejské bible). „I povolal Jákob své syny a řekl: Sejděte se, oznámím vám, co v budoucnu^{**)} vás potká.“ (Genesis 49, 1) Mojžíš nabádá Izraelce, aby po jeho smrti nezavrhlí víru a Hospodinova přikázání, těmito slovy: „V posledních dnech vás pak potká zlo...“ (Deuteronomium 31, 29) Výstrahu dokládá předpovědi – proroctvím – osudu a budoucnosti všech kmenů Izraele. Prorocká vidění Izajášova začínají slovy „i stane se v posledních dnech“ (2, 2) a prorok Jeremjáš vysvětluje, že to, co se stane „v posledních dnech“, bylo od samého počátku „záměrem [Hospodinova] srdce“ (23, 20). „Od počátku oznamuje, co se v budoucnu stane,“ velebí Izajáš Hospodina (46, 10).

Hospodin byl nejvyšším prorokem a zdrojem všech proroctví. Tento biblický postoj se odráží i tam, kde text zdánlivě jen podává zprávu o událostech. Trest uvalený na Adama a Evu poté, co ochutnali zakázané ovoce v ráji, předvídal budoucí chování lidských bytostí. Kain dostal od Hospodina ochranné označení, jinak by jeho i potomstvo stíhala pomsta po dobu sedmasedmdesáti pokolení. V dohodě, kterou Bůh uzavře s Noem a jeho syny, se zaváže, že už lidstvo nestihne další potopa. V úmluvě s Abrahamem mu Hospodin předpověděl, že se stane otcem mnoha národů; věstil však také, že nastane doba, kdy budou jeho potomci zotročeni v cizí zemi – tato trpká zkušenost bude trvat dlouhých

^{*)} Anglicky *beginning*. Pozn. překl.

^{**)} V autorově citaci „na konci dnů“. Dle Bible kralické „...co se s vámi dítě bude potomních dnů“. Pozn. překl.

400 let (jak se skutečně stalo během pobytu Izraelců v Egyptě). A co se týče neplodné Sary, Bůh jí předpověděl, že porodí syna a z jejího lůna vzejdou národy a králové.

V průběhu starozákonního vyprávění lidského příběhu od Adama a Evy přes zboření prvního chrámu v Jeruzalémě po jeho obnovu navrátivšími se vyhnanci v šestém století př. Kr. dochází k nepřímému, téměř neznatelnému posunu proroctví od přímé rozmluvy s Hospodinem k dorozumívání skrze anděly (doslova posly), posléze skrze proroky. Ačkoliv Mojžíš byl ustanoven Hospodinovým prorokem, univerzálnost prorockého poselství odhaluje biblický příběh o Bileámovi či Balaámovi. Byl to proslulý věstec z doby zabírání nové země po odchodu Izraelců z Egypta, kterého si moábský král přizval, aby prokrel postupující Izraelce; jenže pokaždé, když se ke kletbě schylovalo a připravovalo se místo s příslušnými rituály, Bileámovi se zjevil Hospodin a varoval ho, aby se neopovažoval seslat kletbu na jeho vyvolený národ. Po několika nezdarech ho moábský král přemluvil, aby se o to pokusil ještě jednou, ale Bileám v božském vnuknutí pronesl svou průpověď – „výrok toho, jenž slyší řeč Boží, jenž mívá vidění od Všemocného“. „Vidím jej, ne však přítomného, hledím na něj, ne však zblízka,“ říká o Jákobovi. „Vyjde hvězda z Jákoba, povstane žezlo z Izraele.“ A takové je Boží poselství, říká Bileám, „muž jasnozřivý“: synové izraelští porazí a dobudou pronárody, jež se jim postaví do cesty. Mezi národy odsouzené k zániku figurují kupodivu i Asyřané, po nichž v době odchodu z Egypta nebylo v Kanaánu ani vidu, ani slechu a jejichž králové až za mnoho staletí ohrožovali izraelská království, která měla teprve vzniknout.

O věšteckém výroku čerpajícím z minulých proroctví lze mluvit v případě budoucí velké bitvy Góga a Magóga, která byla vyjevena proroku Ezechielovi (38. a 39. kapitola) – bitvy, jež v dobové apokalyptické literatuře převzala roli konečného zápasu v posledním tisíciletí, jakéhosi Armageddonu Nového zákona. Ačkoliv v pozdějších písemnostech vystupují Góg a Magóg jako dvě osoby či dva národy, Ezechiel mluví o Gógovi jako o vládci v zemi Magóg a prorokuje, že jeho panování skončí ve chvíli, kdy napadne zemi je-

ruzalémskou, „Pupek země“. Hospodin ústy proroka věští, že se tak stane „na sklonku dnů“ a bude to předzvěst konce světa; táže se Góga:

*Což to nejsi ty,
o kterém jsem mluvil
v dávných dobách
skrze izraelské proroky,
kteří prorokovali v oněch dnech...?*

Tehdy, na sklonku dnů, oznámil Hospodin skrze Ezechie-la, „přijde na izraelskou zemi veliké zemětřesení“ a strašlivá zkáza, „soud morem a krví“, z nebe „přival deště a kroupy... oheň a síra“.

Dalším prorokem, který vzpomínal na předchůdce – „dřívější proroky“ – byl Zacharjáš (1, 4; 7, 7; 7, 12); ten také viděl budoucnost skrze děje minulé, takzvané „dřívější dny“. To bylo v souladu s duchem všech biblických proroc-tví: při věštění budoucnosti proroci prohlašovali, že v začátku je zakotven i konec. Prorok Izajáš ve svém vidění o shromáždění „všech pronárodů“ líčí, jak se jeden druhého táží, co je čeká: „Kdo z nás co oznámí? Kdo z nás ohlásí, co bylo na počátku?“ Izajáš se vysmívá pokusům smrtelníků vyzvědět minulost i budoucnost vlastními silami, a ne od Hospodina, a prohlašuje, že to dokáže pouze Hospodin, Pán zástupů (Izajáš, 43. kapitola). Ještě důrazněji rozvádí tuto myšlenku v 48. kapitole, v níž Hospodin prohlašuje:

*Co se stalo na počátku, oznámil jsem předem,
z mých úst to vyšlo, ohlásil jsem to;
náhle jsem zasáhl a stalo se to.*

Pátrání po skryté minulosti ve snaze nazřít budoucnost je častým námětem nejen knih proroků, ale také Žalmů, Přísloví a Knihy Jóbovy. „Lide můj, naslouchej učení mému, k slovům úst mých nakloň ucho, otevřu svá ústa ku přísloví, předložím hádanky dávnověké,“ říká žalmista (78, 1–2) o památných událostech tradovaných z pokolení na

pokolení a prohlašuje, že je povolán luštit tyto hádanky, neboť má přehled o „dnech dávnověkých, o pradávných létech“ (77, 6).

Tento přístup řídicí se mottem „zjistíme, co se přihodilo v minulosti, abychom se dozvěděli, co nás čeká“ se opíral o zkušenost lidstva linoucí se tisíciletími lidské paměti – pro většinu pouhé „báje“, pro nás vzpomínky na události, které se skutečně staly. Každému, kdo ty pradávne příběhy znal – každému nejen dnes, ale i v biblické době –, muselo být zřejmé, že ať se lidstvo vrtlo, kam chtělo, vřdycky bylo závislé na úmyslech a rozmarech svých stvořitelů, *elóhím*.

Jak bylo řečeno nám i lidem (a nepochybně i prorokům) před mnohými tisíciletími, vznikli jsme jako plod diskusí v shromáždění bohů, kteří se sešli, aby nějak vyřešili vzpou-ru ve zlatých dolech. O naši genetické výbavě rozhodli dva Anunnakové – Enki a Ninmach – seriózně i lehkovážně. Na zasedání si nejvyšší bohové odhlasovali, že stvořitelský pokus ukončí a nechají lidstvo zahynout v potopě. Na dalším zasedání se anunnačtí bohové usnesli, že po potopě dají lid-stvu „království“ ve třech oblastech a vytvoří tak civilizace v Mezopotámii, v údolí Nilu a Indu.

Po dokladech o prapočátcích, o lidském údělu od stvoření přes potopu po vznik národů se pídili i naši předkové v posledním tisíciletí před Kristem – v době biblických proroků; přemítali, jak vypadaly ony „pradávné dny“, co se přihodilo v předešlých staletích a tisíciletích, v době, kdy se děj bible odehrával v chaldejském Uru v Sumeru, v době Abrahamo-vě, v době války králů, zničení Sodomy a Gomory. Vyprávějte nám o těch pradávných dobách, abychom poznali, co nás čeká, vybízeli lidé své vrstevníky oplývající darem pro-ctví a moudrosti.

Bible se zmiňuje o několika takových pramenech – „kni-hách“, v nichž se možná ukrývala odpověď, jež však úplně zmizely. Patří mezi ně *Knihá Džašar*, v doslovném překla-du *Knihá Přímého*, ale patrně zaznamenávající „správné věci“. Druhá a možná ještě významnější byla *Knihá Hospo-dinových bojů*, jejíž tajuplný název naznačuje, že pojedná-vala o válkách a sporech mezi *elóhím*.

O takových svárech, jež občas přerostly v otevřenou válku, vyprávějí sumerské spisy; tyto texty z pradávné minulosti byly vskutku Slovem Božím, neboť je zapsali buďto božští písaři, nebo je bohové diktovali lidským písařům. Sami bohové původně zaznamenali události na Néberu; šlo o Anovo uchopení trůnu na Néberu a pokračování následnických bojů na jiné planetě – na Zemi; dále příběh Zuův a konečně revnivost mezi Horem a Sutechem (která vedla k prvnímu zapojení lidstva do války mezi bohy). Do této kategorie pramenů sepsaných přímo bohy patří i jeden „pro-rocký text“, který se dochoval v akkadské verzi a lze jej pokládat za *Mardukovu autobiografii*. Do kategorie textů diktovaných přímo božstvem lze zařadit text známý jako *Epos o Errovi*⁷, záznam událostí, jak je vypráví Nergal. V obou textech se bohové pokoušejí objasnit lidstvu, jak a proč tak náhle skončila dvě tisíciletí civilizace – oněch pradávných dnů.

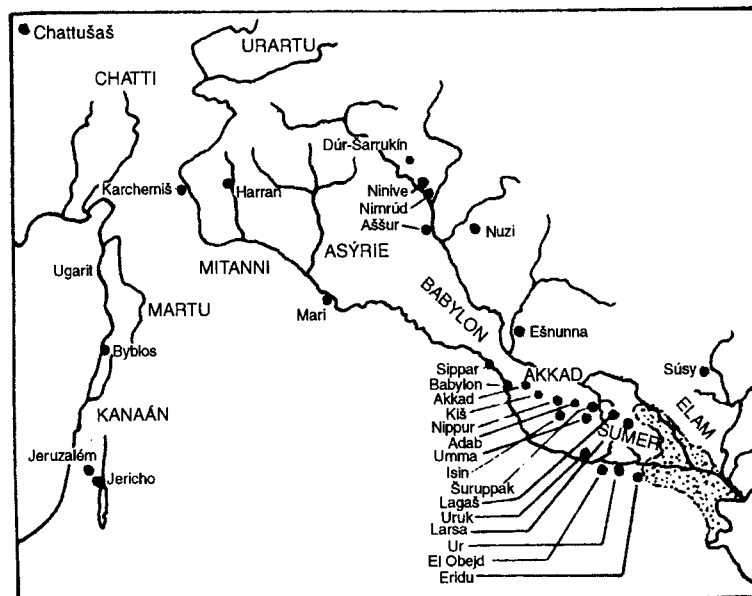
Je vskutku velkou ironií osudu, že právě události, které se přičinily o zánik vyspělé sumerské civilizace, se odehrávaly v nejslavnější epoše jejích dějin. Jedna „dávná kniha“ – sumerský text – popisuje radu velkých bohů, na níž bylo rozhodnuto přidělit lidstvu „království“ (civilizaci):

*Velcí Anunnakové, určující osud,
usedli a radili se o pozemských záležitostech.
Tvůrci čtyř světových stran,
kdož zakládali obydlí a nad zemí dohlíželi,
pro lidstvo příliš vznešení byli.*

A tak usoudili, že by měl vzniknout institut království – jako nárazník i jako pouto mezi „vznešenými“ a lidskou masou. Předtím směli pozemšťané žít vedle posvátných okrsků ve městech bohů, od této chvíle měli mít vlastní města pod vládou LU.GALŮ, „velikých mužů“ – králů – kteří měli vystupovat jako zástupci božských pánů.

Když se Anunnakové vrátili do Edinu – roviny mezi Tigridem a Eufratem, již vyschlé, poté co opadly vody potopy –

⁷ Nebo též *Bůh války Erra*. Pozn. překl.

znovu postavili božská města přesně tak, jak byla vybudována před potopou. Jako první znovu vyrostlo Eridu, město Enkiho. Právě tam podle našeho názoru padlo ono osudové rozhodnutí zcivilizovat lidstvo; jak naznačují archeologické nálezy, stalo se tak kolem r. 3800 př. Kr.

Ale v souladu s božským rozhodnutím muselo lidské království vzniknout v lidském městě, tím bylo nové osídlení zvané Kiš. Datum bylo určeno přidělením kalendáře lidstvu, kalendáře sestaveného v Enlilově „kultovním středisku“ Nippuru. Hodiny tohoto kalendáře začaly odtikávat v roce 3760 př. Kr.

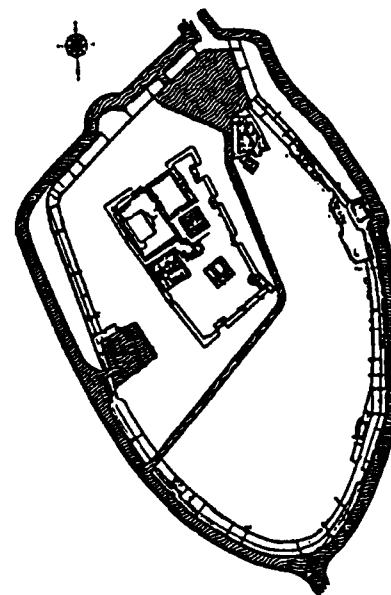
Seznam sumerských králů zaznamenával neustálé střídání hlavního města Sumeru od jednoho „lidského města“ ke druhému. Takové přesuny souvisely s přízní či nepřízní a výkyvy v autoritě samotných bohů, ba i s revnivostmi mezi nimi – jak v oblasti první (Mezopotámie a sousední země), druhé (údolí Nilu), tak i třetí (údolí Indu), kde rozkvetly následné civilizace kolem r. 3100 př. Kr. a 2900 př. Kr. Pod povrchem doutnal a občas prudce vzplál spor mezi Mardu-

kem a Ninurtou – Enkiho a Enlilovými následníky trůnu, kteří navázali na někdejší řevnivost svých otců. Opravdový mír na zemi nastal až poté, co Mardukovi – když zapříčinil smrt Dumuziho – změnili rozsudek pohřbení zaživa v neprodyšně uzavřené Velké pyramidě na vyhnanství. Tentýž trest – vyhnanství do daleké země – uvalil Marduk na nevlastního bratra Ningizziddu/Thovta, který přeplul oceány a stal se okřídleným hadím božstvem (Quetzalcoátlem) Mezoameriky.

Během tohoto relativního období klidu a míru, které se datuje od počátku třetího tisíciletí př. Kr., se sumerská civilizace rozšířila do sousedních oblastí a rozkvetla pod vládou slavných králů, například Gilgameše. Expanzí na sever zabrali Sumerové během několika století semitské kmeny a kolem r. 2400 př. Kr. vzniklo větší dominium pod „králem pravým/zákonitým“ (*Šarru-kínu*) – Sargonem I. – s hlavním městem v novém středisku Agade (Akkad). Od té doby proslulo jako sjednocené království Sumeru a Akkadu.

Sled událostí v dalších stoletích – dějů božských i lidských – popisují četné tabulky, většinou nalezené v úlomcích. Středisko říše se neustále měnilo. Nakonec, v r. 2113 př. Kr., se začala psát nejslavnější kapitola v dějinách Sumeru a Akkadu, historiky označovaná jako období III. urské dynastie, neboť tehdy se Ur potřetí stal hlavním městem říše. Byl také kultovním střediskem boha Nanny (Sína), který sídlil v posvátném okrsku města (obr. 65) se svou chotí Ningalou. Jejich panování bylo osvícené a laskavé. Král, kterého pomazali, aby založil novou dynastii, Ur-Nammu („urská radost“), byl moudrý a spravedlivý a mistrně řídil mezinárodní obchod, v němž Sumer směňoval obilí a výrobky z vlny za kovy a dřevo, jeho pestrobarevné látky a oděvy byly podle bible vyhlášené dokonce až v dalekém Jerichu. Urské kupce znal a uznával celý tehdy známý svět; právě oni se nejvíce zasloužili o šíření všech výtobytků sumerské civilizace do všech končin. Rostoucí požadavky na spotřebu vlny zahnal Sumery do travnatých plání v severních oblastech. Tam, u vstupní brány do Malé Asie, do země Chetitů, vznikla významná obchodní základna. Byla pojmeno-

vána Charrán – „karavanní stanice“. Jelikož měla sloužit jako miniaturní Ur, jako Ur daleko od Uru, půdorysem i chrámem napodobovala samotný Ur.

Obr. 65

Marduk sledoval tento vývoj ve vyhnanství s rostoucím hněvem a pocitem frustrace. Ve své autobiografii (jejíž jedina kopie byla nalezena v Aššurbanipalově knihovně) Marduk vzpomínal, jak procestoval mnoho zemí „od míst, kde slunce vychází, po končiny, kde zapadá“, až doputoval do země Chatti (země Chetitů). „Čtyřicet let hnízdil jsem v jejím středu,“ napsal. A celá ta léta se shromáždění bohů neustále vypytaval: „Dokdy ještě?“

Jelikož se mu nedostávalo uspokojivé odpovědi, Marduk začal upírat pohled na nebesa. Osud, jak jsme si řekli, má dvanáct stanovišť; Mardukovým stanovištěm osudu (zodiakálním domem neboli znamením zvěrokruhu) bylo souhvězdí Berana, ale s tím, jak se první jarní den v důsledku pre-

cese přesouval ze souhvězdí Býka – Enlilova znamení zvěrokruhu, chystal se „vstoupit“ do Mardukova stanoviště osudu, souhvězdí Berana. Marduka to utvrzovalo v jistotě, že se blíží chvíle, kdy se naplní jeho osud, a v duchu se viděl, jak se vrací do Babylonu se vši pompou a slávou, vybere krále hodného té pocty a bude sledovat, jak národy žijí v míru a blahobytu – prorocké vidění toho, co nastane v oněch dnech, až Babylon dostojí svému jménu: *Bab-ili*, „brána bohů“.

Jiné dobové texty, které vědci pokládají za součást sbírky takzvaných *akkadských proroctví*, zachycovaly zprávy astronomů hledajících na obloze planetární znamení spojená se souhvězdím Berana. Ta znamení však většinou vyprávěla o válkách, vraždění, plenění a zkáze; nakonec se naplnila tato proroctví, a ne Mardukovy růžové vize. Ostatní bohové pod vedením Ninurty a Mardukova vlastního bratra Nergala tvrdili, že posun do věku Berana ještě nenastal, a opírali se přitom o vědecké nástroje „z dávných dnů“, „vzácnosti nebeské i pozemské“. Nedočkavý Marduk vyslal syna Nabúa, aby v „zemích západních“ – v končinách západně od řeky Eufkrat – shromáždil ze svých přívrženců lidskou armádu. V roce 2024 př. Kr. Nabú vtrhl do Mezopotámie a úspěšnou invazí otevřel brány Babylonu svému otci Mardukovi.

O těchto památných událostech, jak je viděli Nergal (přezdívaný *Erra*, Hubitel) a Ninurta (přezdívaný *Išum*, Spalovač), vypráví *Epos o Errovi*. Zachycuje horečná vyjednávání o mírovém řešení sporu, výzvy adresované Mardukovi, aby byl trpělivý, nekonečné debaty ve shromáždění Anunaků, které nakonec zasedalo nepřetržitě, neklid a obavy z pravých úmyslů Nabúa a jeho lidské armády a konečně rostoucí podezření, že zatímco Marduk řeční o Babylonu jako o bráně bohů, jeho syn – s přívrženci v oblastech hraničících s kosmodromem na Sinaji – má ve skutečnosti za lubem dobytí *kosmodromu*, aby ovládl spojení s domovskou planetou Néberu.

Jelikož shromáždění velkých bohů nenajde jiné východisko, jak zastavit Marduka a Nabúa, pověří Nergala a Ninurty, aby odemkli „sedmero strašlivých zbraní“, které byly

ve skrýši a pod zámkem v Abzu (v Enkiho příbytku v jihovýchodní Africe). Byl rozpoután jaderný holocaust, který srovnal se zemí kosmodrom a na tváři poloostrova zanechal obrovský šrám a kolem něj nedozírnou zčernalou pusťtinu. Rovněž byla vyhlazena i „hříšná města“ v tehdy úrodném údolí jižně od Mrtvého moře, která stála na Nabúově straně. Celé to pozdvižení sledoval Abraham ze svého příbytku jižně od Kanaánu.

Jenže osud si někdy dovede zahrát krutou hru: jaderný „mrak smrti“, unášený převládajícími větry od Středozemního moře, se přehnal nad Mezopotámií a vše živé, co cestou zasáhl – lidé, zvířata i rostliny –, zahynulo strašlivou smrtí. Když se smrtící mrak blížil k Sumeru, anunnačtí bohové začali kvapně opouštět města. Nanna/Sín se sice nehodlal smířit se zánikem svého skvostného města Uru, ale jeho úpěnlivé prosby, aby Anu a Enlil něco vymysleli a ušetřili Ur, byly marné; jak mu bezradný Enlil neomaleně řekl, „Uru bylo přiděleno království... avšak věčné panování do vínku nedostal... Jeho království, jeho vládě byla učiněna přítrž“ – jeho NAM.TAR, osud, jenž lze zvrátit a změnit, neměl věčného trvání.

Ale vrtošivý osud stočil směr větrů nad Mezopotámií na jihovýchod. A zatímco Sumer se svými slavnými starobylými městy ležel zpustošen a v troskách, město Babylon severně od něj zůstalo ušetřeno.

Až do té chvíle vzhlížel Marduk k nebesům, aby z nich vyčetl svůj osud. Zázračná záchrana Babylonu před jadernou smrtí a zkázou mu vnukla myšlenku, zda cesta k vládě, jež se mu nyní otevřela, není něčím víc než pouhým osudem – zda mu není předurčena.

Kdyby Marduk už nebyl bohem, bylo by možné pokládat vše, co následovalo, za jeho zbožštění. Za daných okolností to však můžeme nazvat jeho „znebeštěním“. Nástrojem tohoto procesu byla úprava (stejně tak lze říct „překroucení“, ba přímo „zfalšování“) posvátného textu *Enúma eliš*: planeta Néberu byla přejmenována na „Marduka“, nejvyšším

nebeským i pozemským bohem se tudíž stal jeden a tentýž bůh. Když ve vyprávění o nebeské bitvě nahradil Néberu „Mardukem“, rázem se klíčová slova týkala jeho: získal tabulku osudů od Kingua, hlavní planety Tiámatiny družiny:

*Tabulku osudů odňal mu,
pečetí zapečetil,
na svou hruď si ji zavěsil.*

Teď mu náležel osud osudů – ono neměnné předurčení. A shromáždění bohové „naslouchali jeho slovům“. Klaněli se a volali: „Marduk je král!“ Anu a Enlil se smířili s nevyhnutelným a (slovy babylonského krále Chammurapiho):

*Mardukovi, Enkiho prvorozenému,
Enlilovy úkoly nad vším tvorstvem svěřili,
učinili ho velikým mezi bohy, kteří stráží a vidí,
Babylon jménem provolávali a velebili,
by nejskvostnějším na světě se stalo.
Mardukovi ve svém středu
věčné panství zřídili.*

Mardukova korunovace – abychom užili srozumitelného výrazu – „králem bohů“ se konala na slavnostním obřadu, na shromáždění padesáti velkých bohů a „sedmi bohů předurčení“, za účasti stovek řadových Anunnaků. Enlil položil před Marduka symbolicky jeho božskou zbraň – luk. V rámci předání Enlilových pravomocí Mardukovi mu bylo přiděleno tajné pořadové číslo padesát. Stalo se tak při slavnostním odříkávání „padesáti jmen“, počínaje Mardukovým vlastním jménem, přičemž se prohlašovalo, že tak ho po jeho narození pojmenoval sám velký Anu. Poté se uvedly všechny Mardukovy přídomky a odříkávání vyvrcholilo zvýšením Néberu – tedy přeměnou boha pozemského na nejvyššího boha nebeského.

Oněch padesát jmen se skládá ze *sumerských* slov či kombinací slabik – přídomků toho, komu ta jména patřila před úpravou *Eposu o stvoření* tak, aby se vztahoval na Marduka; třebaže se babylonští úpravci textu (napsaného v ak-

kadštině) pokoušeli svým vrstevníkům vysvětlit záhadná sumerská slabičná slova, je patrné, že ani oni plně nechápali tajné poselství skryté za každým jménem. Že ta jména nějaký tajný, zašifrovaný význam skutečně měla, odhalil uznávaný asyriolog a bibliolog E. A. Speiser; v poznámce ke svému anglickému překladu *Enúma eliš* v díle *Ancient Near Eastern Texts Relating to the Old Testament (Starověké texty Předního východu vztahující se ke Starému zákonu)* uvádí, že „text odkrývá původ jmen stejnou metodou, jakou aplikuje bible; slovní významy, jež doprovázejí doslova každé jméno na tom dlouhém seznamu, mají být kabalistické a symbolické, nikoliv striktně lingvistické“.

V oněch padesáti jménech je toho ještě více „kabalistického“, než připouští výše uvedená poznámka. Prvních devět jmen je uvedeno na konci šesté tabulky *Enúma eliš* a doprovází je několik oslavných veršů. Jak poznamenává Franz M. T. Böhl v díle *Die fünfzig Namen des Marduk (Padesát jmen Mardukových)*, těchto prvních devět jmen bylo přisuzováno předkům nejen Marduka, ale i samotného Ana; tři z nich obsahovala každé trojí význam; v jednom takovém „významu ve významu“ byla Mardukovi přisouzena jedinečná (a nikde jinde nepotvrzená) schopnost „oživovat mrtvé bohy“. Podle mínění Franze Böhla by to mohla být narážka na Usirovu smrt a vzkříšení, neboť následující tři jména (v pořadí desáté, jedenácté a dvanácté) jsou obměnou přívlastkového jména ASAR (akkadsky *Asaru*), a jak uvádí Böhl, tyto tři přídomky odpovídaly přídomkům egyptského boha.

S těmito třemi jmény se *Enúma eliš* přesouvá na sedmou tabulku – v možné paralele se sedmi dny stvoření v Genesis (přičemž za šest dní bylo stvořitelské dílo dokonáno, sedmý den byl dnem odpočinku a rozjímání). Sedmička byla navíc, dlužno připomenout, planetárním označením Země a Enlila jako vrchního velitele na zemi.

Připočtením tří přídomků ASAR, po nichž se u dalších jmen přídomky rozrůzní, získáme celkem dvanáct jmen. Jsou dodatečně vysvětleny ve čtyřech verších, kde se uvádí čtvrtý význam tří jmen s přídomkem ASAR, což svědčí o dalším pokusu začlenit do textu dvanáctku. Odříkávání

padesáti jmen tak zahrnuje božské hierarchické pořadí Enli-la a jeho planetárního čísla, počet členů sluneční soustavy i počet souhvězdí.

„Oněch padesát jmen obsahuje všechny mé příkazy,“ oznámil Enki v závěru obřadu. V těch jménech „se snoubí všechny obřady“. Enki je vlastnoručně „zapsal a zachoval pro budoucnost“ a nařídil, aby byl spis uložen v Esagile, v chrámu boha Marduka, který nechť zbudují bohové v Babylonu. Tam bude tajné vědění střežit rodová linie kněžských zasvěcenců; vědění se bude dědit z otce na syna: „Nechť jsou [tam] navěky uchovány, nechť starší jim vše vysvětlí; nechť moudrý a vědoucí otec do všeho zasvětil syna.“

Jaké hlubší významy, jaké tajné vědění obsahuje oněch padesát jmen, když je v nich podle Enkiho uložen klíč ke všemu vědění?

Možná jednou, až nám nějaký nový objev umožní rozluštit číselné šifry asyrských a babylonských králů, jej budeme držet v ruce.

PUPEK SVĚTA

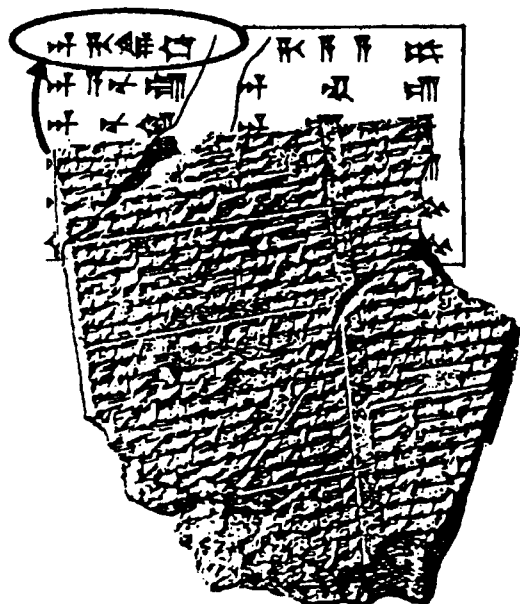
ČTYŘIADVACET LET před jadernou pohromou se zkrížily dvě cesty, a to nikoliv náhodou. Po jedné kráčel bůh, který byl přesvědčen, že jeho osud se mu stal předurčením, po druhé muž, jemuž se předurčení stalo osudem. Tím bohem byl Marduk, tím mužem Abraham. Místo, kde se jejich cesty zkrížily, se jmenovalo Charrán.

Jejich setkání mělo dalekosáhlý dopad až do dnešních dnů, kdy Babylon (dnešní Irák) zasypával smrtonosnými raketami zemi jeruzalémskou (dnešní Izrael).

Že v Charránu přebýval Abraham, víme z bible. Že se dalekými kraji toulal Marduk, až došel do země Chetitů, víme z jeho autobiografie. A že oním místem, kde strávil čtyřicet let, byl Charrán, se dá podle našeho názoru vyvodit z úvodních slov Mardukovy „autobiografie“: svůj dotaz „Dokdy ještě?“ adresuje *ilu Charranim*, „bohům charránským“ (obr. 66) jako bohům bezprostředně přítomným, a teprve poté se obrací na vzdálené „velké bohy, jež soudí“.

Vybrat si Charrán za cíl putování se přímo nabízelo, vždyť to bylo významné městské a náboženské středisko ležící na rušné křižovatce obchodních cest, na hranici Sumeru a Akkadu, a přitom ne přímo v Sumeru; byl to tedy ideální hlavní štáb pro boha, jehož syn sestavoval dobovatelskou armádu.

Jestliže Marduk strávil v Charránu čtyřicet let před invazí a jadernou katastrofou, k níž došlo roku 2024 př. Kr., znamená to, že tam přišel v roce 2048 př. Kr. Podle našich výpočtů (založených na zevrubném srovnání biblických, mezopotamských a egyptských údajů) tak kráčel přímo ve stopách Abramových/Abrahamových, který se – opět podle našich výpočtů – narodil roku 2123 př. Kr. Každý pohyb Teracha a jeho rodiny, jak jsme ukázali v díle *Války bohů a lidí*, nějak souvisel s rychlým sledem událostí v Uru

Obr. 66

a v sumerské říši. Abram/Abraham podle bible odešel z Charránu na Hospodinův příkaz, když mu bylo 75 let. To se psal rok 2048 – právě v tom roce přišel do Charránu Mar-duk! A právě tehdy *Jahve* – tedy ne jen tak ledajaký bůžek – řekl Abramovi: „Odejdi ze své země, ze svého rodiště a z domu svého otce do země, kterou ti ukážu.“ Byl to tedy trojí odchod – z Abramovy země (Sumeru), z rodiště (Nippuru) a z rodičovského domu (v Charránu) – do země nové a neznámé, kterou *Jahve* chtěl Abramovi ukázat.

Abram vzal ženu Sáráj a synovce Lota a vydal se do „země kanaánské“. Šli ze severu (putovali místy, kterými později putoval jeho vnuk Jákob) a rychle mířili na jih, až došli k místu zvanému Alon-Móre³⁾, což doslova znamená „dub, jenž ukazuje směr“, zřejmě nějaký výrazný orientační bod, který poutník nemohl přehlédnout. Abram se chtěl ujistit,

³⁾ V ekumenickém překladu „k božišti Móre“. Pozn. překl.

že nezabloudil, a tak zůstal stát a čekal na další pokyny. „I ukázal se Abramovi *Jahve*“ a potvrdil mu, že je na správném místě. Abram tedy šel dál, v Bét-elu („Božím příbytku“) „vzýval jméno *Jahvovo*“, a poté putoval bez zastávky až do Negebu („suchopár“), nejjižnějších končin Kanaánu na okraji Sinajského poloostrova.

Ale dlouho se tam nezdržel, protože neměli co do úst. A tak putovali dál, až do Egypta. Abraham se obvykle zobrazuje jako kočovný beduínský náčelník, který celé dny pase stáda anebo lelkuje ve svém stanu. Ale ve skutečnosti musel být něčím mnohem víc, vždyť proč by si ho jinak Hospodin vybral pro své božské poslání? Pocházel z prastarého kněžského rodu, jeho manželka se jmenovala *Sáráj* („kněžna“), bratrova *Milka* („královská“). Tato jména naznačují spojení se sumerským královským rodem. Jen co došli k egyptské hranici, poučil Abram svou ženu, jak se má chovat, až je přijmou na faraonském dvoře (a později, po návratu do Kanaánu, jednal s tamními králi jako se sobě rovnými). Po pěti letech strávených v Egyptě se Abram vrátil do Negebu; faraon ho obdaroval zástupy služebnictva, skotem, stádem ovcí, oslů a oslic – jakož i stádem cenných velbloudů. Velbloudi byli důležití, protože se hodili pro vojenské účely v pouštních podmínkách.

O tom, že se k vojenskému střetu zrovna schylovalo, se dočteme hned v následující, 14. kapitole Genesis, která popisuje vpád čtyř králů z východu do jižního Kanaánu – ze Sumeru a jeho provincií (např. z Elamu v pohoří Zagros, který byl proslulý svými bojovníky). Králové dobývali město za městem na královské stezce, poté objeli Mrtvé moře a zamířili rovnou na Sinajský poloostrov (viz mapku na str. 30). Ale tam se nájezdníkům postavil do cesty Abram se svými ozbrojenými muži. Zklamaní nájezdníci se spokojili s vypleněním pěti měst (mezi nimi i Sodomy a Gomory) na úrodné rovině jižně od Mrtvého moře; mezi zajatci byl i Abramův synovec Lot.

Když se Abramovi doneslo, že zajali Lota, pronásledoval útočníky s 318 vybranými muži až do Damašku. Jelikož uplynulo hodně času, než se Abram o synovcově zajetí dozvěděl od jednoho uprchlíka ze Sodomy, byl to od Abrama

husarský kousek, že dohonil nájezdníky, kteří byli už u Danu, v severním Kanaánu. Domníváme se, že oni cvičení mladí muži, „zasvěcenci“, jak je označuje Genesis, byli jezdci na velbloudech (obr. 67) z jedné mezopotamské plastiky.

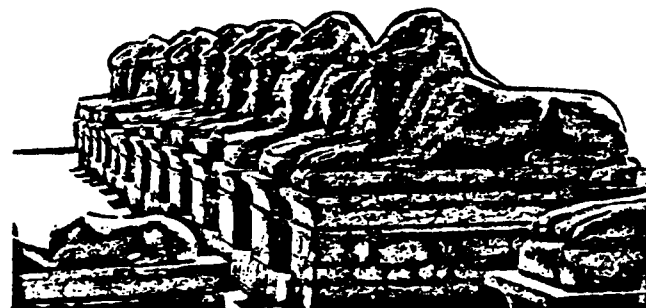
Obr. 67

„Po těchto událostech,“ stojí v bibli (Genesis 15), „se stalo k Abramovi ve vidění slovo Hospodinovo: Nic se neboj, Abram, já jsem tvůj štít, tvá přehojná odměna.“

Je načase, abychom shrnuli Abramovu ságu až do onoho okamžiku a položili si několik otázek. Proč bylo Abramovi řečeno, aby všechno opustil a vydal se na zcela neznámé místo? Co bylo na Kanaánu tak zvláštního? Proč ten spěch, aby už byli v Negebu, na hranici Sinajského poloostrova? Proč to královské uvítání v Egyptě a návrat s armádou a oddílem jezdců na velbloudech? Co bylo cílem nájezdníků z východu? A čím byla jejich porážka z rukou Abramových tak záslužná, že mu za ni Hospodin slíbil „přehojnou odměnu“?

Takto vyličený Abram se věru ani zbla nepodobá onou obvyklému idylickému obrázku kočovného pastýře; vystupuje jako znamenitý vojenský velitel a význačná postava na mezinárodní scéně. Podle našeho soudu to má logické vysvětlení jen tehdy, přistoupíme-li na přítomnost Anunnaků a vezmeme-li v úvahu ostatní důležité události, jež se odehrávaly ve stejné době. Jedinou trofejí, kvůli níž stálo za to rozpoutat mezinárodní válku – v době, kdy Nabú organizoval bojovníky v zemích západně od Eufratu – byl kosmodrom na Sinaji. Právě k němu byl spěšně vyslán Abram – spojený s Chetity a jimi vycvičený ve válečném umění –, aby jej bránil. Proto egyptský faraon v Memfidě, již hrozil vpád ze strany stoupenců Rea/Marduka sídlícího v Thébách na jihu, vyzbrojil Abrama jezdci na velbloudech a velkým počtem služebníků a služebnic. A jelikož Abram vstupní bránu do kosmodromu ubránil, Hospodin mu přislíbil bohatou odměnu i ochranu před budoucí odplatou ze strany poražených.

Válka králů se podle našeho výpočtu odehrála r. 2041 př. Kr. Rok poté knížata na jihu dobyla egyptskou Memfidu, svrhla z trůnu Abramova spojence a slíbila věrnost Amonu-Reovi, „skrytému“ či „neviděnému“ Reovi/Mardukovi, který byl v té době ještě ve vyhnanství. (Po Mardukově převzetí moci začali noví egyptští vladaři stavět v Karnaku, předměstí hlavního města Théb, největší egyptskou pyramidu na počest Amona-Rea; impozantní třídu vedoucí k ní lemovali sfingami s beraní hlavou – obr. 68 – aby uctili boha, jehož epocha – věk Berana – právě začínala.)

Obr. 68

I v Sumeru a v jeho říši měly události rušný spád. Nebeská znamení, zejména úplné zatmění Měsíce v roce 2031 př. Kr., věštila blížící se zkázu. Pod tlakem pronikajících Nabúových bojovníků stahovali poslední sumerští králové své síly a ochranné výspy stále blíže k hlavnímu městu Uru. Ani v prosbách bohům nenacházeli lidé mnoho útěchy, protože bohové měli hlavu zamotanou z vyostřujícího se sporu s Mardukem. Bohové i lidé zvedali oči k nebi a hledali na něm znamení. Žádný smrtelník, byť schopný a vyvolený jako Abram, už nedokázal ubránit základnu strategického významu pro Anunnaky – kosmodrom. A tak v roce 2024 př. Kr., se souhlasem shromáždění velkých bohů, nasadili Nergal a Ninurta jaderné zbraně, aby tato kořist nepadla do Mardukových rukou. To vše popisuje živě a detailně *Epos o Errovi*, v něm se dočteme i o vedlejších dějstvích tohoto dramatu, o zániku „hříšných měst“, mezi něž patřila i Sodoma a Gomora.

Abram byl předem varován, co se stane. Na jeho žádost se do Sodomy vydali dva Boží poslové den před napadením kosmodromu a měst jadernými zbraněmi, aby zachránili Lota a jeho rodinu. Lot – ve snaze získat čas, aby mohl svolat celou rodinu – přemluvil oba posly, aby odložili to pozdvižení, dokud se svou rodinou nestihne dojet na bezpečné místo v horách. Hrozící událostí tedy nebyla přírodní pohroma – dala se předvídat i pozdržet.

„Za časného jitra se Abraham vrátil k místu, kde stál před Hospodinem“ den předtím, „vyhlížel směrem k Sodomě a Gomoře a spatřil, jak po celé krajině toho okrsku vystupuje ze země dým jako dým z hutě“.

Na Hospodinův příkaz Abraham odtáhl ze zpusťovaných končin a usadil se blíž k pobřeží. V horách v jihovýchodním Jordánu se choulil ustrašený Lot s dcerami, jejich matku, která na útěku ze Sodomy zaostala za ostatními, sežehl jaderný výbuch a proměnil ji v páru. (Obvyklý překlad, že se proměnila v solný sloup, vyplývá z nesprávného výkladu sumerského slova, které může znamenat „sůl“ i „pára“.) Obě Lotovy dcery usoudily, že se staly svědky konce světa a že lidské plémě přežije jen tehdy, když „budou ležet“ s vlastním otcem. Každá tak porodila syna, kteří se podle bible

stali praotci dvou kmenů východně od Jordánu – Moábců a Amónovců.

A pokud jde o Abrahama: „Hospodin navštívil Sáru, jak řekl, a splnil jí, co slíbil“ (když se jim zjevil se dvěma posly rok předtím), „Sára otěhotněla a Abrahamovi, ačkoli byl stár, porodila syna“; dali mu jméno Izák. Abrahamovi bylo v té době sto let, Sáře devadesát.

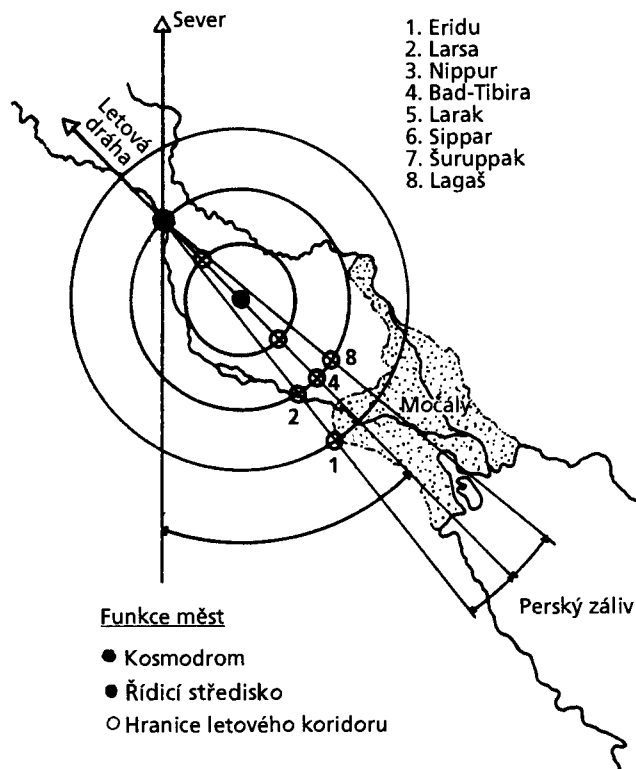
Po zničení kosmodromu se Abrahamovo poslání završilo. Nyní bylo na Hospodinovi, aby splnil svůj díl úmluvy. Uzavřel totiž s Abrahamem smlouvu, že jemu a jeho potomstvu dává „do věčného vlastnictví zemi“ mezi Egyptským potokem a řekou Eufrat. Nyní bylo načase, aby tento slib splnil skrze Izáka.

A byla zde také otázka, co s ostatními kosmickými komplexy.

Kromě kosmodromu stály nepochybně ještě aspoň dva: jedním bylo „přístaviště“, k němuž se vydal Gilgameš. Tím druhým bylo letové řídicí středisko – už nepotřebné, zato dosud funkční, „pupek světa“ po potopě, sloužící témuž účelu jako „pupek světa“ před potopou – Nippur.

Abychom pochopili podobnost funkční, a tudíž i konstrukční, porovnejme náčrty kosmických komplexů z doby před potopou a po ní. Před potopou (obr. 69) sloužil jako letové řídicí středisko Nippur, ideální „pupek světa“, jelikož ležel uprostřed soustředných kruhů vyznačujících přístávací koridor. Města bohů, jejichž názvy znamenaly „Vidím červené světlo“ (Larsa), „Vidím zář v šest“ (Lagaš) a „Vidím jasnou zář“ (Laraak), vyznačovala ve stejných vzdálenostech přístávací dráhu do Sipparu („Ptačího města“), střediska kosmodromu. Přístávací dráha uvnitř zužujícího se přístávacího koridoru měla základnu na dvojím štítě Araratu – na nejnápadnějším topografickém bodě Předního východu. Kosmodrom byl postaven přesně v místě, kde letová dráha protínala severojižní kolmici. Přístávací dráha tudíž svírala přesný 45stupňový úhel s rovnoběžkou.

Anunnakové po potopě přidělili lidstvu tři oblasti a sobě si ponechali čtvrtou oblast – Sinajský poloostrov. Rovina uprostřed byla plochá a pevná (dokonalý tankový terén, jak zjistily moderní armády), na rozdíl od bahnitě a vodami

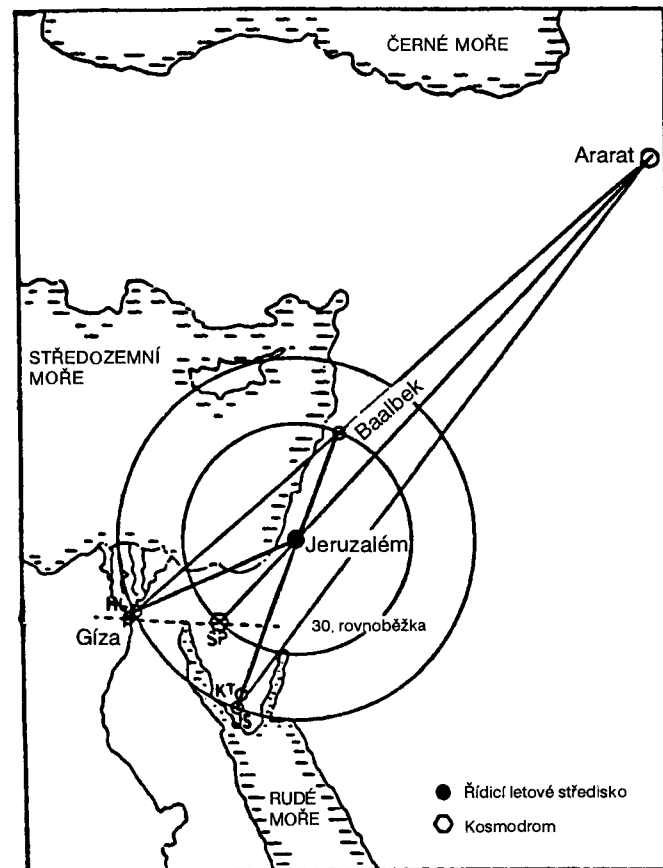

Obr. 69

potopy prosáklé mezopotamské nížiny. Anunnakové si opět zvolili štítu Araratu za ústřední spojnicí a vytyčili přistávací dráhu ve stejném 45stupňovém úhlu k zeměpisné rovnoběžce – k třicáté severní (obr. 70).

Tam, v ústřední nížině Sinajského poloostrova, kde diagonála protínala třicátou rovnoběžku, měl stát nový kosmodrom. Aby byl náčrt úplný, bylo zapotřebí ještě dvou věcí: zřízení řídicího letového střediska a vytyčení (a ukotvení) přistávacího koridoru.

Jsme přesvědčeni, že přistávací koridor byl vytčen dříve než bylo vybráno místo pro řídicí letové středisko. Důvod? *Existence přistáviště v Cedrových horách v Libanonu.*

Obr. 70

Každá lidová tradice, báj či legenda zmiňující toto místo opakuje totéž tvrzení: že totiž existovalo už před potopou. Jen co Anunnakové po potopě přistáli na vrcholcích Araratu, měli k dispozici opravdové funkční přistáviště – nikoliv kosmodrom se vším vybavením, ale aspoň místo k přistání. Sumerské texty o tom, jak bylo lidstvo obdařeno „zdomácněnými“ (tedy geneticky upravenými) rostlinami a živočichy, popisují biogenetickou laboratoř v Cedrových horách, přičemž Enlil nyní spolupracuje s Enkim na obnově života

na zemi. Všechny moderní vědecké důkazy potvrzují, že právě z této oblasti pocházejí pšenice a ječmen i první ochočená zvířata. (Do dlouhé řady potvrzujících důkazů se stavějí i nejnovější objevy v genetice: studie otištěná v časopise *Science* v listopadu 1997 přesně vymezuje lokalitu, kdy a kde bylo genetickou úpravou divoké pšenice vyšlechtěno osm základních odrůd obilí: asi před 11 000 lety, právě v tamních končinách Předního východu!)

Pro zařazení této mohutné a bytelné kamenné plošiny mezi nové kosmické komplexy existovala řada pádných důvodů. Ty následně určily polohu řídicího letového střediska pomocí soustředných, od sebe rovnoměrně vzdálených kruhů.

Posledním úkolem při dostavbě vesmírného komplexu bylo vytyčení přistávacího koridoru. Na jeho jihovýchodním konci se k tomu výtečně hodily dva topografické body – dvě hory, z nichž jedna zůstala dodnes posvátná jako Mojžíšova hora. Na stejně vzdáleném severozápadním okraji se netyčily hory ani kopce, byla tam rovinatá nížina. Anunnakové (nikoliv smrtelný faraon) tam proto zřídili dvě umělé vyvýšeniny – dvě velké pyramidy v Gíze (třetí, menší pyramida, jak usuzujeme v díle *Schody k nebesům*, byla postavena jako první coby zkušební model ve zmenšeném měřítku). Celou stavbu završilo „mytologické“ zvíře vytesané do místního kamene – sfinga: hledí přesně v přímce 30. rovnoběžky, na východ, ke kosmodromu na Sinaji.

To byly tedy součásti komplexu postdiluvialního kosmodromu Anunnaků na Sinajském poloostrově, který postavili kolem r. 10 500 př. Kr. Když potom byla přistávací a startovací dráha na ústřední rovině na Sinaji vyhozena do povětří, zůstaly stát pomocné stavby kosmodromu: pyramidy v Gíze a sfinga, přistaviště v Cedrových horách a řídicí letové středisko.

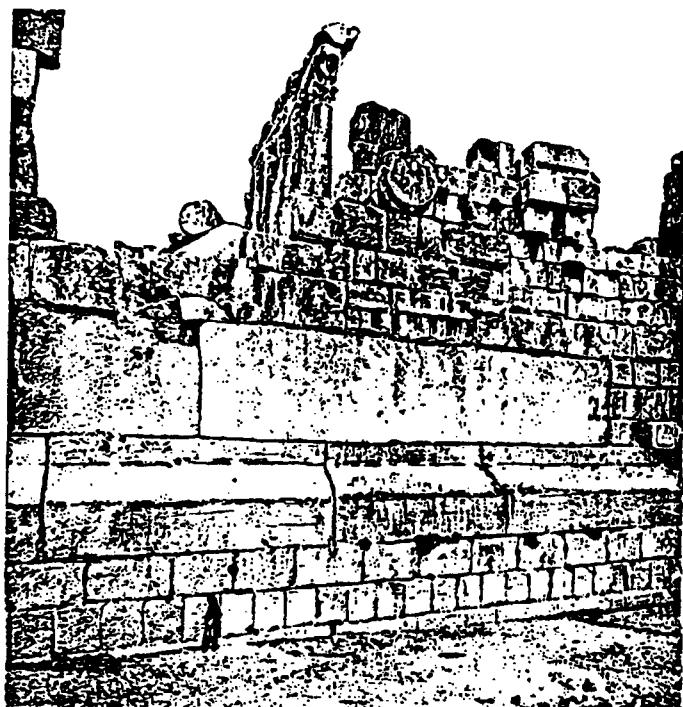
Přistaviště, jak víme z Gilgamešových dobrodružství, tam stálo kolem r. 2900 př. Kr. Noc předtím než se do něj Gilgameš pokusil vkročit, stal se svědkem startu rakety. Přistaviště přežilo potopu bez úhony – na jedné foinické minci je náhorně zobrazeno, co stálo na vršku kamenné plošiny (obr. 71). *Ta rozlehlá kamenná plošina existuje dodnes.* Jmenuje se

Baalbek – bylo to totiž „tajné místo na severu“ kanaánského boha Baala. V bibli se jmenovalo *Bét-šemeš*, „dům/příbytek Šamašův“ (boha slunce) a leželo na území krále Šalomouna. Řekové je po smrti Alexandra Velkého nazvali *Heliopolis*, tedy „Město (boha slunce) Helia“, a postavili tam chrámy Diovi, jeho sestře Afroditě a synovi Hermovi. Římané tam po nich vztyčili chrámy Jupiterovi, Venuši a Merkurovi. Chrám Jupiterův byl vůbec největší svatyní, jakou kdy Římané ve své říši postavili, neboť se domnívali, že je to nejdůležitější věstecké místo na světě, jež vyvěstí osud Říma a jeho říše.

Obr. 71

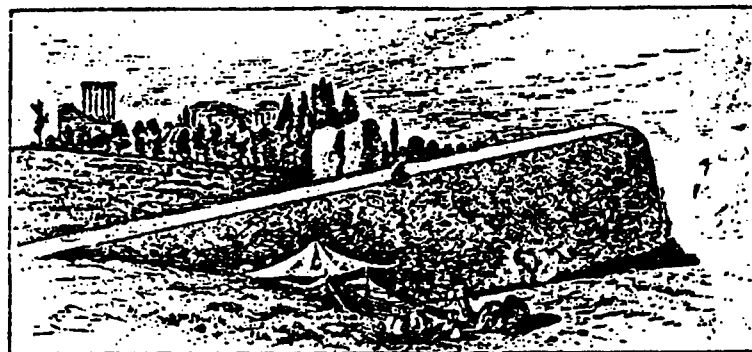
Zbytky římských chrámů lze na kamenné plošině spatřit dodnes; stejně tak stojí – nenarušená zubem času, pustošením přírody či člověka – samotná plošina. Její plochý vršek spočívá na mnoha vrstvách („drahách“) velkých, leckdy statunových kamenných kvádrů. Proslulý už od starověku je zejména *trilit* – skupina tří kamenných kolosů ležících vedle sebe a tvořících střed dráhy, kde plošina odolávala největšímu zatížení (obr. 72, s lidskou postavou v popředí pro porovnání velikosti). Každý z těchto kolosálních megalitů váží 1100 – jeden tisíc sto – tun; takovou hmotnost nezvednete a nepřesunete žádnou moderní technikou.

Obr. 72

Ale kdo to mohl dokázat ve starověku? Místní báj tvrdí, že je to dílo obrů. Nejenže položili kamenné kvádry tam, kde leží dodnes, ale také je vytěžili, otesali a přenesli na vzdálenost jednoho kilometru; to je pravda, protože ten kamenolom se našel. Jeden zpola otesaný mohutný kvádr tam trčí z úbočí (obr. 73); na něm sedící člověk vypadá jako moucha na ledové kře.

V jižním konci přistávacího koridoru dosud stojí pyramidy v Gíze; zpěčují se všem tradičním vysvětlením, vyzývají egyptology, aby se smířili s tím, že byly postaveny tisíciletí před faraony, a nikoliv některým z nich. Sfinga dodnes upřeně hledí na východ, podél třicáté rovnoběžky, a nechává si všechna tajemství pro sebe – možná i tajemství *Knihy Thoutovy*.

Obr. 73

A co řídicí letové středisko?
I to stojí. Jmenuje se Jeruzalém.

Také tam se tyčí velká a posvátná plošina na obrovských kamenných kvádrech, jimiž nemohl pohnout, zvednout je či přemístit člověk ani starověký stroj.

V biblickém vyprávění o Abrahamově putování po Kanaánu se objevují dvě zdánlivě bezdůvodná odbočení; v obou případech si „odskočil“ do míst budoucího Jeruzaléma.

První odbočení je zaznamenáno jako dovětek příběhu o válce králů. Když Abraham dostihl útočníky ustupující na sever a poblíž Damašku je porazil, vrátil se do Kanaánu se zajatci i válečnou kořistí:

*Když se vracel po vítězství nad Kedorlaómerem
a nad králi, kteří stáli na jeho straně,
vyšel mu vstříc král sodomský
k dolině Šáve, což je Dolina královská.*

*A šálemský král Malkisedek
přinesl chléb a víno;
byl totiž knězem Boha Nejvyššího.*

Požehnal mu:

*„Požehnán buď Abram Bohu Nejvyššímu,
jemuž patří nebesa i země.*

*Požehnán buď sám Bůh Nejvyšší,
jenž ti vydal do rukou tvé protivníky.“*

Malkisedek (jehož jméno znamená hebrejsky totéž co akkadsky Šarru-kín, „zákonitý král“) nabídl Abramovi dešátke z celé kořisti, kterou přivezl. Sodomský král byl ale štědrější: vybídl Abrama, aby si ponechal všechno jmění a vrátil mu jen zajatce. Ale Abram o tom nechtěl ani slyšet; přísahaje „Hospodinu, Bohu nejvyššímu, jemuž patří nebesa i země“, prohlásil, že si nevezme ani „řemínek k opánkům“ (Genesis, 14. kapitola).

(Badatelé vedou už dlouhou dobu spor – a nepochybně jej ještě dlouho povedou –, jestli Abraham přísahal Malkisedekovu „Bohu Nejvyššímu“, anebo chtěl říct – Ne, *Hospodin* je Bůh Nejvyšší, tomu budu přísahat.)

Tady se bible poprvé v narážce zmiňuje o Jeruzalému, zde nazvaném *Šálem*. Že jde o odkaz k místu později známému jako Jeruzalém, to dokazují nejen starobylé tradice, ale také výslovné potvrzení v Žalmu 76, 3. Obecně je přijímán názor, že celý název, hebrejsky *Jeru-šálem*, znamenal „Město Šálemovo“, přičemž Šálem bylo jméno nějakého boha. Někteří tvrdí, že název možná znamená „založen Šálemem“. Jiní namítají, že slovo *šálem* není ani vlastní jméno, dokonce ani substantivum, že je to adjektivum s významem „úplný“, „bez kazu“. Anebo, pokud je Šálem jméno boha, může to znamenat místo „toho, kdo je dokonalý“.

Ať už Šálem/Jeruzalém boha uctíval, nebo jej bůh založil, anebo byl dokonalým místem – ležel v končinách, v jakých lidská osídlení vznikala jen vzácně: uprostřed nehostinných hor, stranou od významných obchodních či vojenských stezek, bez větších zdrojů potravy i vody. Zásobování pitnou vodou od nepaměti bylo a dodnes zůstává tíživým problémem a Achillovou patou Jeruzaléma. Šálem/Jeruzalém nefiguroval ani v Abrahamových přesunech, ani na dobovatelské trase z východu, ani na trase, po níž proná-

sledoval nájezdníky. Proč tedy to odbočení na oslavu vítězství – odbočení, člověk má chuť říct, do „bohem zapomenutých končin“? Jenže to vůbec nebyly Bohem zapomenuté končiny. Právě tam – a pouze tam v celém Kanaánu – sídlil kněz sloužící Bohu Nejvyššímu. Vystává otázka – proč tam? Co bylo na tom místě tak zvláštního?

Druhé zdánlivě bezdůvodné odbočení souviselo s Hospodinovou zkouškou Abrahamovy oddanosti. Abram už své poslání v Kanaánu splnil. Od Boha měl slíbeno, že jeho odměna bude „přehojná“, že ho ochrání sám Hospodin. Splnil se taky onen slíbený zázrak, že ve značně pokročilém věku zplodí syna a právoplatného dědice; Abramovo jméno bylo změněno na Abrahama, „praotce hlučícího davu pronárodů“. Jemu i jeho potomkům byla přislíbena země; ten slib byl součástí smlouvy doprovázené magickým rituálem. Sodoma a Gomora byly vyhlazeny a vše bylo připraveno, aby Abraham se synem mohli vychutnávat klid a mír, který si nepochybně zasloužili.

Jenže pak, zčistajasna, po všech „těch událostech“, praví bible (Genesis, 22. kapitola), „chtěl Bůh Abrahama vyzkoušet“. Nařídil mu, aby se odebral na jisté místo a tam obětoval svého milovaného synka:

*Vezmi svého jediného syna Izáka,
kterého miluješ,
odejdi do země Mórija
a tam ho obětuj jako oběť zápalnou
na jedné hoře,
o níž ti povím!*

Proč se Hospodin rozhodl podrobit Abrahama tak trýznivé zkoušce, bible nevysvětluje. Abraham, ochoten podrobit se Božímu rozkazu, zjistí až na poslední chvíli, že si Bůh jen chtěl ověřit sílu jeho oddanosti: Hospodinův posel mu zastaví ruku s nožem a ukáže mu berana, který uvízl v houští, vyzve ho, aby obětoval berana, ne Izáka. Ale proč k té zkoušce – byla-li vůbec zapotřebí – nedošlo tam, kde Abraham a Izák bydleli, tedy u Beer-šeby? Proč ta nutnost podniknout třídní cestu? A proč měl Abraham obětovat sy-

na právě v kanaánské oblasti, kterou Hospodin označil jako zemi Mórija, a tam na určité hoře, kterou mu sám ukázal?

Stejně jako v prvním případě, i tady muselo být na zvoleném místě něco zvláštního. V bibli (Genesis 22, 4) se dočteme, že „Abraham se třetího dne rozhlédl a spatřil v dálece to místo.“ Pokud v těch končinách byla hojnost vůbec něčeho, pak to byly pusté hory. Ty se podobají jako vejce vejci i zblízka, natož z dálky. A přece Abraham tu příslušnou horu poznal i „v dálece“. Muselo na ní tedy být něco, co ji odlišovalo od všech ostatních vršků – do té míry, že když bylo po celém martyriu, Abraham dal místu dlouze pamatované jméno: Hora, kde je spatřen Hospodin²⁾. Jak objasňuje Druhá královská 3, 1, hora Mórija byla jeruzalémským pahorkem, na němž byl posléze zbudován chrám.

Od chvíle, kdy se Jeruzalém stal městem, patřily k němu tři pahorky. V pořadí od severovýchodu k jihozápadu jsou to pahorky *Zofim* („Hora pozorovatelů, vyhlížečích“, dnešní anglický název zní Scopus – česky Skopos), uprostřed hora *Mórija* („hora směřování, ukazování“) a hora *Sijón* („hora znamení/pokynu“); ta označení účelu připomínají funkční názvy anunnackých „majákových měst“ vyznačujících Nipur a přistávací dráhu v době, kdy byl kosmodrom v Mezopotámii.

Podle židovských legend Abraham poznal horu Móriju z dálky, protože na ní zahlédl „ohnový sloup sahající od země k nebesům a těžký mrak, v němž bylo lze spatřit slávu Boží“. Tyto výrazy jsou téměř navlas totožné s biblickým popisem přítomnosti Boží na hoře Sinaji v době odchodu Izraele z Egypta. Ale ponecháme-li tento folklór stranou, zahlédl Abraham podle našeho názoru na té hoře *rozlehlou plošinu*, kterou se odlišovala od všech ostatních kolem.

Tato plošina – byt' menší než v baalbeckém přístavišti – byla součástí kosmického komplexu Anunnaků. Jeruzalém (než se stal Jeruzalémem) byl totiž podle našeho soudu řídicím letovým střediskem po potopě.

A stejně jako Baalbek stojí dodnes i tato plošina.

V tomto světle nabývá smysl důvod prvního a účel druhého Abrahamova odbočení. Splnění jeho mise se formálně oslavilo včetně kněžského požehnání Abrahama ceremoniálním chlebem a vínem, na místě – jediném v Kanaánu – přímo souvisejícím s přítomností *elóhím*. Druhé odbočení mělo jednak vyzkoušet Abrahamovu způsobilost pro vybrané postavení po zničení kosmodromu a následné demontáži přístrojového vybavení řídicího letového střediska, jednak obnovit smlouvu za přítomnosti Abrahamova následníka Izáka. Hned po zkoušce k obnovení božské přísahy skutečně došlo:

*Hospodinův posel
zavolal pak z nebe na Abrahama podruhé:
„Přisáhl jsem při sobě,
je výrok Hospodinův,
protože jsi to učinil
a neodepřel jsi mi svého jediného syna,
jistotně ti požehnám
a tvé potomstvo jistotně rozmnožím...
A ve tvém potomstvu dojdou požehnání
všechny pranárody země.*

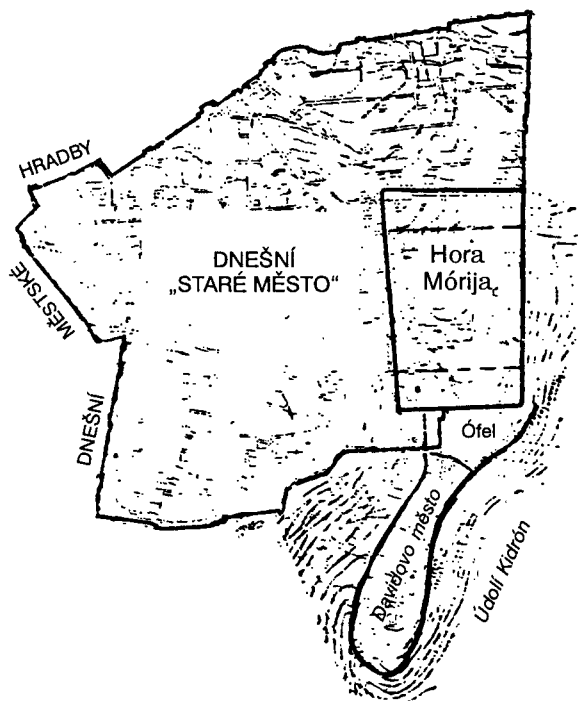
Obnovením Božího slibu právě tam se místo samo – od té chvíle posvátná země – stalo nedílnou součástí odkazu hebrejského Abrahama a jeho potomků.

Božský slib Abrahamovi, jak mu řekl sám Hospodin, se vyplní až po čtyřsetleté službě Izraele v cizí zemi. Celkem tedy uplynulo tisíc let, než se potomci Abrahamovi zmocnili posvátného pahorku, hory Mórija. Když Izraelité po odchodu z Egypta doputovali do země kanaánské, zjistili, že jižně od posvátné hory už sídlí kmen Jebúsejců; proč ne, vždyt doba záboru oné nejposvátnější půdy ještě nenastala. Tuto jedinečnou cenu získal král David, který kolem r. 1000 př. Kr – tedy tisíc let po Abrahamově zkoušce – zabral jebúsejské osady a přestěhoval hlavní město z Chebrónu do města, jež se v bibli nazývá městem Davidovým.

Je důležité uvědomit si, že jebúsejská osada dobytá Davidem a jeho nové hlavní město nebyly vůbec „Jeruzalé-

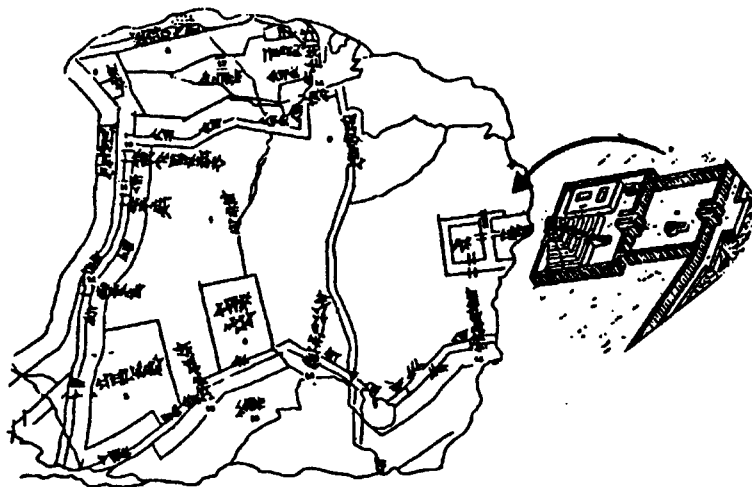
²⁾ V ekumenickém překladu „Hospodin vidí“. Pozn. překl.

mem“, což je dnes převládající představa, dokonce ani opevněným „Starým městem“. Davidovo město bylo na hoře Sijónu, ne na hoře Mórija. Ani poté co Davidův následník Šalomoun rozšířil město směrem na sever a zabral výšinu zvanou Ófel (obr. 74), neobsáhl onu posvátnou oblast ležící ještě severněji. Podle nás to svědčí o tom, že v době Davidově a Šalomounově již posvátná plošina rozkládající se odtamtud směrem na sever na hoře Mórija existovala.

Obr. 74

Osada Jebúsejců tudíž neležela na hoře Mórija a její plošně, ale mnohem jižněji. (Lidská osídlení poblíž – nikoliv však uvnitř – posvátného okrsku byla běžná v mezopotamských „kultovních střediscích“, např. v Uru – viz obr. 65 –

Obr. 75

nebo dokonce v Enlilově Nippuru, jak dokládá náčrtek skutečné mapy Nippuru nalezený na jedné hliněné tabulce – obr. 75.)

Jedním z prvních Davidových skutků bylo přemístění Boží schrány z posledního dočasného místa úschovy do hlavního města. Chystal se ji uložit do důstojného Hospodinova domu, který hodlal postavit. Ale tato čest, jak mu vyvěstil prorok Nátan, neměla připadnout jemu – za všechnu krev, která mu ulpěla na ruku ve válkách i osobních půtkách; této cti se dostane až jeho synovi Šalomounovi. David směl do té doby jedině: vztyčit oltář na místě, které mu mečem ukázal „Boží posel stojící mezi nebem a zemí“. Byl mu také ukázán *tavnit* – stavební plán – budoucího chrámu s podrobnými pokyny, který po čase odevzdal Šalomounovi na veřejné slavnosti se slovy:

*To vše bylo zapsáno
rukou Hospodinovou,
abych mohl prozíravě
připravit tavnit veškerého díla.*

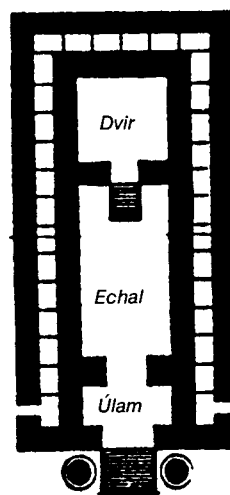
(Zevrubné a obšírné pokyny pro stavbu chrámu, jeho částí i „náčiní k různým službám“ uvádí 1. Letopisů 28, 11–19.)

Čtvrtého roku svého kralování – 480 let po vyjití Izraelců z egyptské země, jak stojí v bibli – začal Šalomoun stavět chrám „na hoře Mórija, kde se Hospodin ukázal jeho otci Davidovi“. Zatímco se z libanonských lesů dováželo cedrové dřevo a nejčistší zlato z Ofiru, ve slavných dolech krále Šalomouna se těžila a tavila měď pro určené očistné nádoby. Sama budova chrámu měla vyrůst z „opracovaných a otesaných kamenů, velikých a drahých kamenů“.

Kvádrové zdivo se muselo připravit a otesat na míru už v lomu, protože při stavbě chrámu platil přísný zákaz práce s železnými nástroji. Kvádry se na stavbu dovážely už hotové, připravené k osazování: „Když byl dům budován, budovali jej z kamene opracovaného již v lomu. V domě nebylo při budování slyšet kladivo ani dláto, vůbec žádné železné nástroje“ (1. Královská 6, 7).

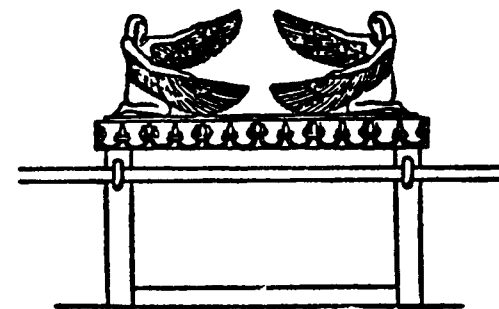
Trvalo sedm let, než byl chrám dostavěn a opatřen chrámovým vybavením. Poté, během novoroční slavnosti („sedmého měsíce“), byla za přítomnosti krále, kněží a všeho lidu Boží schrána přenesena na své trvalé místo, do „velesvatyně“ chrámu. „Ve schráně nebylo nic než dvě kamenné desky, které tam uložil Mojžíš“ na hoře Sinaji. Jen co byla Boží schrána „pod křídly cherubů“, „Hospodinův dům naplnil oblak“ a kněží museli vyběhnout ven. Šalomoun, klečící před oltářem na nádvoří, vzýval Hospodina, „který přebývá v nebesích“, aby sestoupil a sídlil ve svém Domě. V noci po bohoslužbě se Hospodin ukázal Šalomounovi ve snu a slíbil mu svou božskou přítomnost: „Mé oči i mé srdce tam budou po všechny dny.“

Chrám byl rozdělen do tří částí; vcházelo se do něj velkou branou lemovanou dvěma sloupy zvláštního tvaru (obr. 76). Přední část se nazývala *úlam* („předsín“), největší, hlavní část byla *echal* – hebrejský výraz pocházející ze sumerského E.GAL („velký příbytek“). Od ní byla oddělena nejvnitřnější místnost a ústřední část – svatostánek. Nazývala se *dvir* – doslova „mluvčí“ – protože v ní byla uložena Schrána smlouvy se dvěma cherubíny (obr. 77), skrze něž Hospodin

VÝCHOD

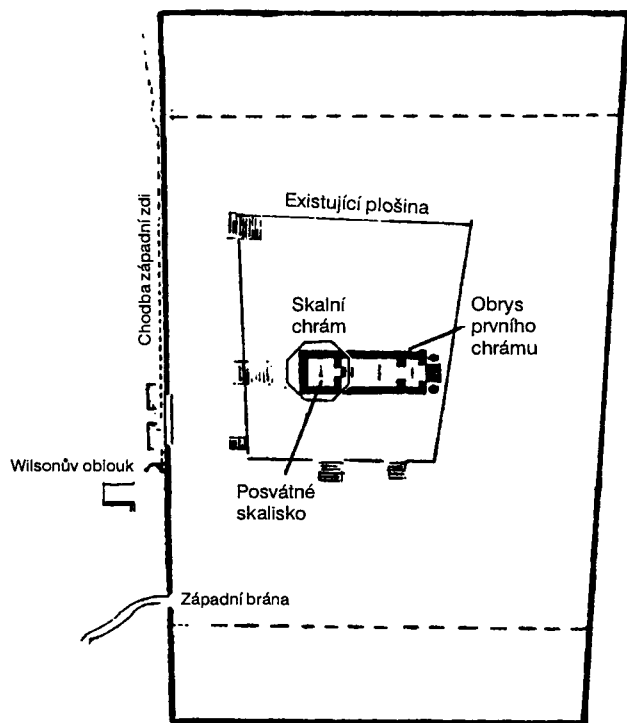
Obr. 76

Obr. 77

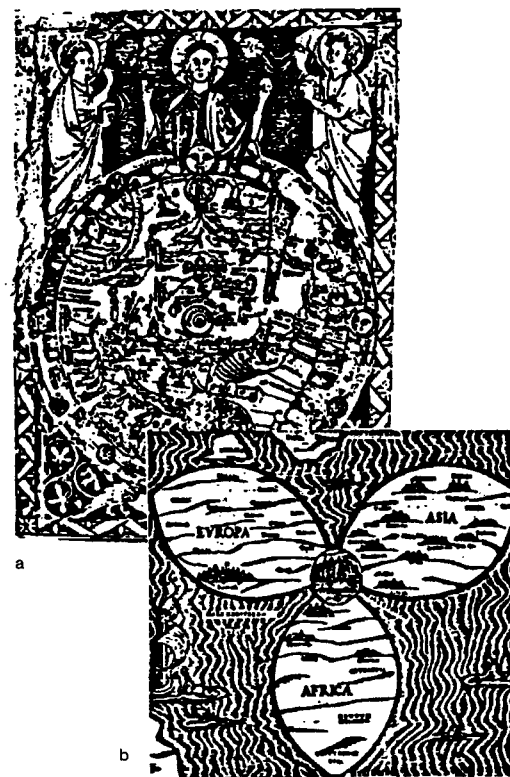
promlouval k Mojžíšovi během odchodu Izraelců z Egypta. Velký oltář a nádrže k omývání stály na nádvoří, nikoliv uvnitř chrámu.

Biblické údaje a odkazy, starobylé tradice i archeologické nálezy nenechávají nikoho na pochybách, že chrám, který postavil Šalomoun (tzv. první chrám) stál na velké kamenné plošině, dodnes se tyčící na hoře Mórija (též známé jako Svatá hora, Hora Páně, Chrámová hora). Vzhledem k rozměrům chrámu i velikosti plošiny panuje obecná shoda v tom, kde chrám stál (obr. 78) i v tom, že Boží schrána ve velesvatyni byla uložena na skalnatý výběžek, na posvátné skalisko, které bylo podle neochvějných tradic onou skálou, na níž hodlal Abraham obětovat Izáka. Ta skála se v židovských svatých písmech nazývá *even šeti'ja* – „základní kámen“, neboť od něj „se odvíjel celý svět“. Prorok Ezechiel (38, 12) jej označuje za „Pupek země“. Byla to tradice tak hluboce zakořeněná, že středověcí křesťanští umělci to místo zobrazovali jako pupek světa (obr. 79a) dokonce i po objevení Ameriky (obr. 79b).

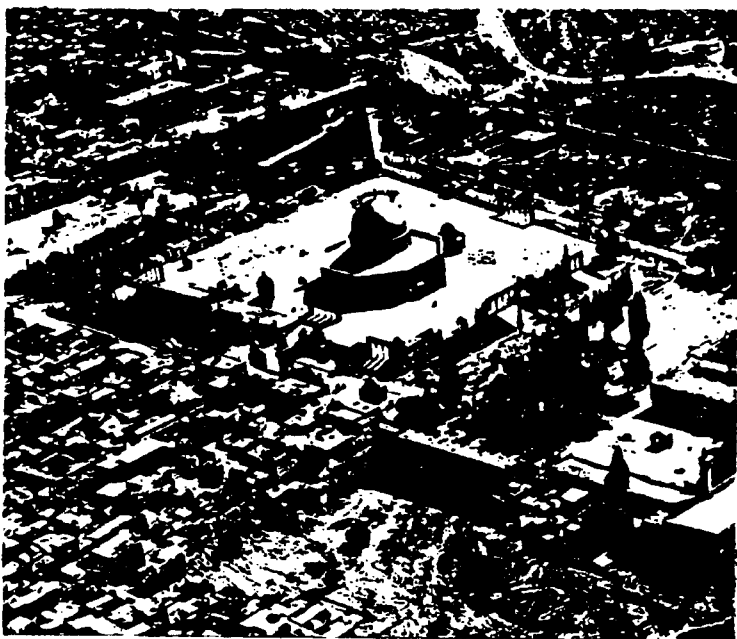
Obr. 78

Chrám, který postavil Šalomoun (první chrám), zbořil babylonský král Nabukadnezar r. 576 př. Kr., o sedmdesát let později jej znovu vybudovali židovští přesídlenci vracející se z Babylonu. Tento přestavěný chrám, známý též jako druhý chrám, nechal později značně rozšířit a velkoryse dobudovat judský král Herodes během své vlády v letech 36–4 př. Kr. Ale i při obnově druhého chrámu se striktně zachovávala původní podoba, poloha i umístění ve svatyně na posvátném skalisku. Když v sedmém století po Kristu dobyli Jeruzalém muslimové, tvrdili, že právě z tohoto skaliska vystoupil Mohamed na nebesa. Na počest této události tam zřídili Skalní chrám (obr. 80) k jeho ochraně i slávě.

Obr. 79a a 79b

Geologicky je skála výchozem horniny v podloží a nad úrovní kamenné plošiny ční necelé dva metry (její povrch není hladký). Ale je to „výchoz“ v mnoha ohledech povýtce neobvyklý. Jeho nadzemní část je otesána a tvarována s pozoruhodnou přesností (obr. 81a) do pravoúhlých, podlouhlých, vodorovných i svislých prohlubní a výklenků různé hloubky a velikosti. Tyto umělé výklenky musely mít určitý smysl a účel známý tomu, kdo je do skály vyhloubil. To, co bylo od nepaměti pouhou domněnkou (např. Hugo Gressmann: *Altorientalische Bilder zum Alten Testament – Staroorientální obrazy ke Starému zákonu*), potvrdil nedávný výzkum (např. Leen Ritmeyer: *Locating the Original Tem-*

Obr. 80

ple Mount – Kde ležela původní Chrámová hora): Schrána smlouvy i zdi svatostánku byly umístěny tam, kde je do skály vytesán dlouhý rovný zářez a další výklenky.

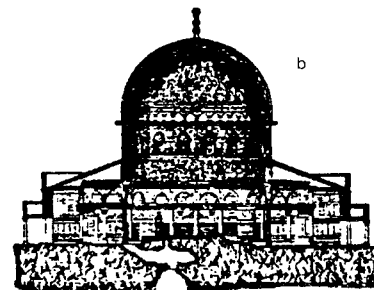
Z těchto nálezů vyplývá, že zářezy a výklenky na povrchu skaliska pocházejí přinejmenším z doby prvního chrámu. V příslušných kapitolách bible však o takových úpravách při stavbě chrámu není ani zmínka; bylo to ostatně vyloučeno – vždyť použití kovových sekyr a dalších nástrojů bylo na této hoře přísně zakázáno!

Tajuplnost posvátného skaliska i dohady, co na něm stálo, umocňuje záhada, co mohlo ležet pod ním. Není to totiž ledajaký výchoz: skála je dutá!

Když dostanete povolení, můžete dokonce sejít po schodech zbudovaných muslimskými úřady a ocitnete se v malé jeskyni, jejíž skalní strop tvoří horní, nadzemní část posvátného skaliska. Tato prohlubeň – není jisté, zda přírodní či

a

b

Obr. 81a a 81b

umělá – je také protkána hlubokými výklenky a schránkami jak v skalních stěnách, tak i v podlaze (což bylo možné vidět předtím, než ji přikryli modlitebními koberečky). V jednom místě se zdá, jako by tam byl otvor do tmavé chodby; ale co to je a kam to vede, je dobře strážným muslimským tajemstvím.

Poutníci v 19. století tvrdili, že tato jeskyně není poslední podzemní prohlubni propojenou s posvátným skaliskem; uváděli, že pod ní je ještě jedna, nižší jeskyně (obr. 81b).

Izraelští průzkumníci, kterým byl vstup do těch míst fanaticky odpírán, pomocí hloubkového radaru a sonarové techniky potvrdili, že pod posvátným skaliskem je skutečně ještě jedna větší dutina.

Tyto záhadné prohlubně podnítily spekulace nejen ohledně možných chrámových pokladů či chrámových záznamů, které tam možná byly schovány, když se schylovalo k přepadení a zboření prvního, a posléze i druhého chrámu. Spekuluje se dokonce i o tom, že je tam možná ukryta i Boží schrána, o níž v bibli není jediné zmínky poté, co chrám kolem r. 950 př. Kr. vyplenil (avšak nezničil) egyptský faraon Šíšak. To musí prozatím zůstat pouhou spekulací.

Jisté však je, že bibliční proroci i žalmista měli na mysli toto posvátné skalisko, když užívali výrazu „Skála Izraele“ jako eufemismus pro „Hospodina“. Když prorok Izajáš (30, 29) mluví o budoucí spáse světa v den Hospodinův, věští, že pronárody se sejdou v Jeruzalémě a budou velebit Pána „na Hospodinově hoře, na Skále Izraele“.

Chrámovou horu pokrývá vodorovná kamenná plošina nedokonale pravoúhlého tvaru (pro nerovnost terénu) o rozměrech asi 490 krát 275 metrů, tedy na celkové dlážděné ploše necelých čtrnácti hektarů. Ačkoliv se má za to, že v jižní části a možná i na severním okraji dnešní plošiny byly některé úseky dostavěny v době mezi stavbou prvního a zbořením druhého chrámu, je jisté, že převážná část plošiny je původní; nepochybně je původní i mírná vyvýšenina, kde se nachází posvátné skalisko (a tudíž i Skalní chrám).

Jak dokazují viditelné strany opěrných zdí plošiny a jak odhalil nedávný archeologický výzkum, přirozené podloží hory Mórija se výrazně svažuje severojižním směrem. Dnes již sice nelze s nezvratnou jistotou říct, jaké rozměry měla plošina v době Šalomounově, ani přesně určit hloubku svahů, které musely být vyplněny k dorovnání terénu, ale vezmeme-li v úvahu plošinu o pouhých devíti hektarech s průměrnou hloubkou 18 metrů (mnohem menší na severu,

mnohem větší na jihu), k zarovnání takového terénu je zapotřebí 1 700 000 metrů krychlových navážky (zeminy a kamenů). To je poměrně náročný stavební počín.

A přece není v bibli o takovém podniku ani zmínky, ani jediného náznaku. Pokyny ke stavbě prvního chrámu jsou obsáhlé a zaplňují mnoho stran bible; uvádí se vše do nejmenších podrobností, všechny rozměry a míry se udávají s dech vyrážející přesností, předepisuje se, kde má být umístěno to či ono nádobí či artefakt, přesně se stanoví délka tyčí, které nesou Boží schránu atd. atd. Ale to vše se týká *domu* Hospodina. Ani slovo o plošině, na níž má stát, a to mohlo znamenat jediné – že totiž ta plošina tam už stála, stavět či dostavovat ji nebylo zapotřebí.

V příkrém protikladu k tomu jsou opakované odkazy na *Miló*, doslova „výplň“, v 2. Samuelově a v 1. Královské – na tento projekt započatý Davidem navázal Šalomoun; šlo o zpevnění části svahů v jihovýchodním rohu posvátné plošiny, aby se Davidovo město mohlo rozšiřovat směrem na sever, blíž k starobylé plošině. Oba králové byli na tento čin očividně hrdí a dbali o to, aby byl zaznamenán v královských letopisech. (Nedávný archeologický výzkum této oblasti však naznačuje, že svažitý terén byl zvednut stavbou stupňovitých teras; to bylo mnohem snazší než nejprve obehnat celou plošinu vysokými opěrnými zdmi a zasypat vzniklou prohlubeň zavážkou.)

Tento rozpor nepochybně potvrzuje závěr, že rozlehlou plošinu na hoře Mórija s mohutnými opěrnými zdmi a obrovským množstvím potřebné zavážky nepostavil ani David, ani Šalomoun. Podle všech důkazů plošina existovala už v době, kdy se o chrámu teprve uvažovalo.

Kdo tedy vybudoval plošinu se všemi náspy a kamenným zdivem? Naše odpověď pochopitelně zní: titíž stavitelští mistři, kteří zřídili i plošinu v Baalbeku (a koneckonců i rozlehlou a přesně umístěnou plošinu, na níž stojí Velká pyramida v Gíze).

Velkou plošinu Chrámové hory obklopují zdi, které slouží jako opěrné zdivo i jako opevnění. Podle bible je začal stavět Šalomoun, po něm je dostavěli judští králové. Viditelné úseky zdiva, zejména na jižní a východní straně, po-

cházejí z různých pozdějších období. Nižší (tudíž starší) vrstvy jsou postaveny z větších a lépe opracovaných kamenných kvádrů. Jak vyplývá z tradic a jak potvrzují i archeologické důkazy, jediným původním pozůstatkem z doby prvního chrámu je pouze zeď západní – přinejmenším její nejnižší položené části, kde jsou kamenné kvádry (dokonale otesané a tvarované) největší. Bezmála dva tisíce let, tedy od zboření druhého chrámu, si Židé považují tohoto pozůstatku, klanějí se mu, modlí se u něj k Bohu a na kouscích papíru, jež vsouvají do štěrbin, se na něj obracejí s osobními prosbami o pomoc; tam také odedávna oplakávají zničení chrámu i rozptýlení židovského národa, což vedlo křížáky a další dobyvatele Jeruzaléma k tomu, aby nazvali západní zeď „Zdí nářků“.

Do sjednocení Jeruzaléma Izraelem r. 1967 tvořilo západní zeď jen asi třicet metrů zdíva stísněného mezi obytnými domy. Před ní zbyl jen úzký prostor pro modlitby a po obou stranách se zvedaly domy zabírající Svatou horu. Když byly domy odstraněny, vzniklo před západní zdí velké náměstí a byla odkryta její přístavba až k jižnímu rohu (obr. 82). A poprvé po téměř dvou tisíciletích vyšlo najevo, že opěrné zdi sahají dolů do stejné hloubky, do jaké byly odkryty nad povrchem země. Jak naznačovaly dosud viditelné zbytky „Zdi nářků“, kamenné zdivo v nižší vrstvě bylo větší, lépe opracované a pochopitelně také mnohem starší.

Rozšíření západní zdi směrem na sever lákalo příslibem tajemna a odhalení pradávných tajemství.

Kapitán Charles Wilson tam v 60. letech 19. století zkoumal jednu klenutou bránu (dodnes nese jeho jméno), která vedla severním směrem do tunelovité chodby a směrem na západ do několika klenutých komor a krypt. Po odstranění okolních obydlí se zjistilo, že tehdejší úroveň ulice ležela na několika nižších, nyní podzemních vrstvách starobylých staveb včetně dalších chodeb a klenutých bran. Do jaké hloubky a kam až na sever se tento komplex rozkládal? Do rozluštění této záhady se pustili izraelští archeologové.

Co nakonec objevili, jim vyrazilo dech.

Na základě údajů z bible, z knihy Makabejských a spisů židovsko-římského dějepisce jménem Josephus Flavius

Obr. 82

(a také s přihlédnutím ke středověké pověsti o tom, že král David znal způsob, jak vystoupit na horu ze západu) dospěli izraelští archeologové k závěru, že Wilsonova brána byla vchodem na kdysi otevřené prostranství, do ulice vedoucí podél západní zdi, a že zeď sama se táhla stovky metrů směrem na sever. Po zdlouhavém a namáhavém odklínění sutin, které tyto domněnky potvrdilo, byl r. 1996 otevřen „archeologický tunel“ (události se z několika důvodů dostalo palcových titulků).

Podzemní chodba západní zdi, táhnoucí se v délce asi 500 metrů od Wilsonova oblouku až po Via Dolorosa (Křížovou cestu, po níž kráčel Ježíš nesoucí kříž), vede zbytky ulic,

vodních příkopů a nádrží, klenutých průchodů, domů a tržišť z doby byzantské, římské, Herodovy, Hasmonejců i z doby biblické. Procházka chodbou hluboko pod zemí je vzrušující a tajuplná; člověk si připadá, jako by ho stroj času unášel stále hlouběji do minulosti.

Celou cestou má návštěvník na očích – i na dosah – vlastní části západní opěrné zdi z nejstarších dob. Jsou tam odhaleny vrstvy, jež se dlouhá tisíciletí skrývaly lidským zrakům. V nejsevernějším úseku chodby se otevírá pohled na svažující se přirozené podloží. Ale největší překvapení čeká návštěvníky i archeology v jižním úseku odkryté zdi:

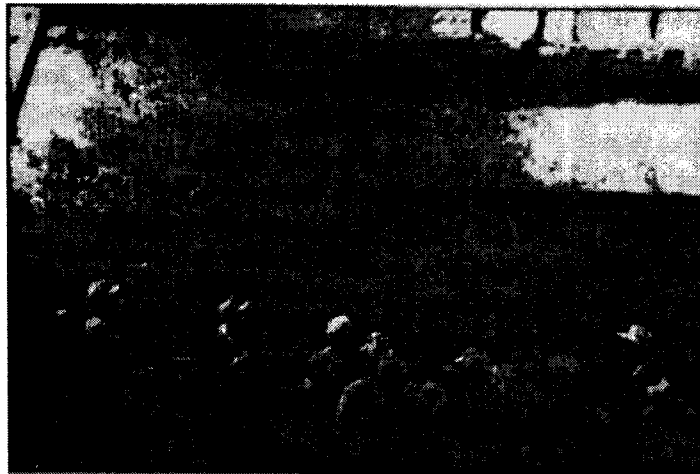
Tam – v úrovni starověké ulice, ale ještě ne v nejspodnější vrstvě – byly umístěny masivní kamenné kvádry a na nich čtyři obrovité, mnohasettunové bloky!

V délce asi 35 metrů tvoří tedy západní zeď kamenné kolosy vysoké pozoruhodných 3,5 metru; jsou dvakrát větší než i ty mimořádně velké kameny ze spodní vrstvy. Celou délku vyplňují pouze čtyři kvádry; jeden z nich je dlouhý neuvěřitelných 12,8 metru (obr. 83); další měří 12 metrů, třetí bezmála osm metrů. Měření hloubkovým radarem a dalšími přístroji dokázalo, že kameny sahají do hloubky 4,2 metru. Největší z této trojice tedy představuje kamenný kolos o objemu asi 184 metrů krychlových a hmotnosti kolem 600 tun! O něco menší kvádr váží asi 570 tun, třetí asi 355 tun.

Toto jsou olbrímí rozměry, ať je poměříme, s čím chceme; vždyť kvádry tvořící Velkou pyramidu v Gíze váží v průměru 2,5 tuny, největší asi 15 tun. Tyto kolosy tedy snesou srovnání s kamennými trility na velké kamenné plošině v Baalbeku, uloženými nad poněkud menšími, stále však ještě obrovitými kamennými kvádry (viz obr. 72).

Kdo byl schopen umístit sem takové obry a za jakým účelem?

Jelikož jsou tyto kvádry na okrajích odsazené, archeologové usuzují, že pocházejí z doby druhého chrámu (neboli přesněji z doby Herodovy, první století př. Kr.). Ale i ti, kdo se domnívají, že původní kamenná plošina byla menší než dnes, se shodují v názoru, že středová část zahrnující po-

Obr. 83

svátne skalisko, k němuž náleží masivní opěrná zeď, pochází z doby prvního chrámu. V té době platil přísný zákaz používání železných nástrojů (jenž se datuje od doby Jozuovy). Všechny kamenné kvádry použité při stavbě prvního chrámu se těžily, otesávaly a opracovávaly jinde a k místu stavby se dopravovaly zcela hotové k osazování. Že to platilo i o obrovitých kvádrech, o nichž právě mluvíme, dokazuje navíc skutečnost, že nejsou součástí přirozeného podloží; leží nad ním a mají trochu odlišné zbarvení. (Nejnovější objevy západně od Jeruzaléma ukazují, že tyto kvádry možná pocházejí z tamního kamenolomu.) Jak byly přepraveny, vyzdviženy do potřebné úrovně a poté zasunuty do patřičné polohy – to jsou otázky, na něž archeologové nedokážou odpovědět.

Zato ale nabízejí odpověď na otázku proč. Hlavní archeolog naleziště Dan Bahat v časopise *Biblical Archaeology Review* říká: „Domníváme se, že na druhém (východním) okraji západní zdi je pod Chrámovou horou obrovská síň; podle naší teorie měla tato hlavní vrstva“ (jak se tomuto úseku začalo říkat) „podpírat kryptu uvnitř a sloužit jako její vyvažující síla.“

Úsek s gigantickými kamennými kvádry leží jen kousek jižněji od posvátného skaliska. Podle našeho názoru bylo tohoto pevného podkladu zapotřebí vzhledem k velkému zatížení, jemuž byla plošina vystavována jako součást řídicího letového střediska, jehož zařízení bylo umístěno na svaté skále a v její blízkosti; to pokládáme za jediné věrohodné a přijatelné vysvětlení.

DOBA PROROKŮ

CO VEDLO k odkladu stavby jeruzalémského chrámu? Zaprčinil to skutečně udaný důvod – Davidovo prolévání krve nepřátel ve válkách a osobních půtkách –, anebo to byla jen výmluva, za níž vězela jiná, hlubší příčina?

V důsledku tohoto odkladu uplynulo od obnovení smlouvy s Abrahamem (a při té příležitosti také s Izákem) na hoře Mórija do začátku stavby chrámu přesně tisíc let, což je záležející – o to víc, že Mardukovo vyhnanství trvalo také tisíc let, a to nemůže být pouhá shoda náhod.

V bibli jasně stojí, že čas stavby chrámu určil sám Hospodin. Třebaže architektonické detaily i plán byly hotové, Hospodin prostřednictvím Nátana vzkázal: ještě ne, nebude to David, ale až další král, Šalomoun. Obdobně ani Marduk si sám neurčil, kdy skončí jeho vyhnanství. Naopak, zoufale volal: dokdy ještě? A to muselo znamenat, že nevěděl, kdy bude konec jeho útrapám. Určil to tak osud, anebo – pokud to vůbec někdo ovlivňoval – neviditelná ruka Pána Pánů, Boha, kterého Hebrejci nazývají Jahvem?

Představa, že milénium znamená víc než jen jeden předeěl v kalendáři a je předzvěstí apokalyptických událostí, má podle obecně přijímaného názoru své kořeny ve vizionářské zvěsti v 20. kapitole Zjevení Janova, v níž se prorokuje, že „drak, ten dávný had, ten ďábel a satan“ bude na tisíc let spoután, uvržen do propasti a v ní uzamčen, „aby už nemohl klamat národy, dokud se nedovrší těch tisíc let“. Pak se Góg a Magóg zapletou do světové války, dojde k prvnímu vzkříšení mrtvých a přijde Mesiáš.

Tato věštecká slova, zavádějící do křesťanství pojetí (a očekávání) apokalyptického tisíciletí, byla napsána v první století po Kr. Takže ačkoliv kniha uvádí Babylon jako „říši zla“, učenci a teologové mají za to, že to bylo jen krycí označení pro Řím.

Ale je třeba poukázat na to, že slova ve Zjevení jsou jen ozvěnou výroku proroka Ezechiela (6. století př. Kr.), který měl vidění, že mrtví vstanou z hrobu v den Hospodina (37. kapitola) a že Góg a Magóg proti sobě vytáhnou do světové války (38., 39. kapitola); dojde k ní „na sklonku let“, jak uvádí Ezechiel. To vše podle něj předpověděli proroci Hospodinovi v dávných dobách, „kteří poté prorokovali o letech.“^{*)}

Kolik „let“ mělo uplynout do „sklonku let“? Bible to napovídala už mnoho staletí před Ezechielem:

*Tisíc let je v tvých očích
jako včerejšek, jenž minul.*

Tento výrok v Žalmu 90, 4 se v bibli připisuje samému Mojžíšovi. Vezmeme-li tisíc let jako základní interval božského měření času, zavede nás to přinejmenším do doby odchodu Izraelců z Egypta. A vskutku, podle Deuteronomie (7, 9) hodlá Hospodin zachovávat smlouvu s Izraelem „do tisícího pokolení“ a v Davidově chvalozpěvu, složeném na počest přemístění Boží schrány do Davidova města, se opět připomíná trvání „tisíce pokolení“ (1. Letopisů 16, 15). I v Žalmech se opakovaně objevuje číslice „tisíc“, když velebí Hospodina a jeho zázraky. Žalm 68, 18 dokonce tvrdí, že vozy *elóhím* trvaly tisíc let.^{**)}

Hebrejský výraz pro „tisíc“ – *elef* – obsahuje tři hlásky: *alef* („A“), *lamed* („L“) a *pe* („P“ nebo „F“), které se dají přičíst i jako *alef*, což znamená první písmeno abecedy, číselně vyjádřeno jako „jednička“. Po sečtení má tato trojice číselnou hodnotu 111 (1 + 30 + 80), což lze brát jako trojí stvrzení jedinečnosti Hospodinovy a monoteismu, jelikož „jeden“ je kryptoným pro „Boha“. Není náhoda, že po přeskupení týchž tří písmen (P-L-A) vznikne *pele* – zázrak zázraků, přídomek Božího díla i tajů nebe a země přesahujících lid-

^{*)} Český překlad: „kteří prorokovali v oněch dnech, po léta, že tě na ně přivedu“. Pozn. překl.

^{**)} České překlady, ekumenický i kralický, však mluví o počtu Božích vozů, a ne o trvání: „Božích vozů jsou desetitisíce, tisíce tisíců...“ Pozn. překl.

ské chápání. Tyto zázraky zázraků odkazovaly zejména na věci stvořené a předpověděné v dávné minulosti; na ty se dotazoval i Daniel, když se snažil uhodnout, kdy nastane konec času (12, 6).

Zdá se tedy, že ve verších odkazujících na tisícileté období jsou skrytá soukolí uvnitř soukolí, významy uvnitř významů, šifry uvnitř šifer; není to jen mechanické chronologické znamenání plynoucího času, nýbrž v něm obsažené trvání smlouvy Hospodina s Izraelem, zašifrované stvrzení monoteismu a také proctví ohledně tisíciletí a „sklonku let“.

A jak bible jasně deklaruje, oněch tisíc let, jejichž odpočítávání začalo stavbou chrámu – a časově se překrývalo s posledním tisíciletím př. Kr. – bylo dobou prorockou.

Abychom pochopili události a proctví onoho milénia, musíme se vrátit ještě o jedno tisíciletí zpět, do doby jaderné katastrofy a Mardukova uchopení moci.

Žalozpěvy popisující spoušť a zkázu, která postihla Sumer a Akkad, když Mezopotámii zahalil smrtonosný mrak, živě líčí, jak sumerští bohové chvatně opouštěli svá „kulturní střediska“, když se k nim blížil onen zlomocný víchr. Někteří se „skryli v horách“, jiní „uprchli do dalekých nížin“. Inanna nechala na místě všechno své jmění a odplula do Afriky v potopitelné lodi, Enkiho manželka Ninki „odletěla jako pták“ do Apsú v Africe, zatímco Enki hledal útočiště na severu, Enlil a Ninlil odjeli neznámo kam, stejně jako stará panna Ninchursag. V Lagaši osiřela bohyně Baba, protože po Ninurtovi jako by se od chvíle jaderného výbuchu země slehla; „hořce oplakávala svůj chrám“ a odchod neustále odkládala. Mělo to tragické následky, neboť „toho dne ji bouře dohnala; dohnala Babu, jako by smrtelnicí byla, tak ji bouře dohnala“.

Seznam prchajících bohů nemá konce, až se konečně dostává k Uru a jeho bohům. Tam, jak už jsme se zmínili, si Nanna/Sín odmítal připustit, že osud jeho města je zpečetěn. V žalozpěvu, který později napsala jeho manželka Nin-

gal, uvádí, jak navzdory hnilobnému zápachu mrtvol v ulicích zůstali a „neuprchli“. Neuprchli ani v noci po onom strašlivém dni. Teprve ráno si oba bozi, schoulení v podzemní komnatě svého zikkuratu, uvědomili, že město je odsouzeno k záhubě, a odešli.

Jaderný mrak, který vítr odvál dál na jih, ušetřil Babylon. Všichni to považovali za znamení, že udělení padesáti jmen Mardukovi bylo správné a jeho vláda je zasloužená. Marduk si ze všeho nejdřív pospíšil s uskutečněním otcova návrhu, aby mu Anunnakové postavili v Babylonu dům/chrám – E.SAG.ILu „dům vznešené hlavy“. V posvátném okrsku k němu byl přistaven další chrám na oslavu Nového roku a čtení zfalšovaného eposu *Enúma eliš*; jeho název – E.TEMEN.AN.KI („dům základu nebe-země“) měl nepochybně naznačovat, že je náhradou za Enlilův DUR.AN.KI („svazek nebe-země“), který stál v srdci Nippuru, když byl Nippur řídicím letovým střediskem.

Badatelé se matematickými souvislostmi v bibli nikdy příliš nezabývali a dodnes nechávají bez odpovědi něco, co jim mělo vrtat hlavou jako velká záhada: Proč hebrejská bible přejímá bez výjimky desítkovou soustavu, ačkoliv Abraham byl *ibri* – Sumer z Nippuru – a příběhy v Genesis (a převyprávěné v Žalmech a jinde) se vesměs opíraly o sumerské texty? Proč se v biblické numerologii vůbec neuplatňuje sumerská sexagezimální soustava (jejíž základem je číslo šedesát) a desítková soustava vyústí v koncepci milénia?

Člověka mimoděk napadá, jestli si této otázky nebyl vědom i Marduk. Svůj nástup na trůn oslavil tím, že vyhlásil úsvit nového věku (věku Berana), změnil kalendář a postavil novou bránu bohům. V jeho krocích lze odhalit i stopy nové matematiky – nenápadný posun ze soustavy sexagezimální na desítkovou.

Ohniskem těchto změn byl chrámový zikkurat zasvěcený Mardukovi, který na Enkiho návrh postavili Anunnakové. Archeologický nález jeho ostatků (po opakovaných představách), jakož i podrobné architektonické údaje na tabulkách svědčí o tom, že zikkurat se stavěl v sedmi stupních a hořejší „podlaží“ sloužilo jako Mardukova rezidence.

Byla to čtvercová stavba, navržená (jak tvrdil sám Marduk) „podle písem horního nebe“. Délka strany základny neboli prvního stupně byla 15 *garu* (asi 90 metrů), výška 5,5 *garu* (asi 33 metrů). Na základně spočíval další stupeň, menší a nižší, a tak dál, až celý chrám dosáhl stejné výšky – 90 metrů – jako délka základny. Výsledkem byla krychle s obvodem 60 *garu* ve všech třech rozměrech, takže celá stavba nesla po vynásobení nebeskou číslici 3600 (60 x 60) a jejíž třetí mocnina činila 216 000 (60 x 60 x 60). Ale v tomto čísle se ukrýval posun k desítkové soustavě, neboť zastupovalo stonásobek zodiakální číslice 2160.

Čtyři rohy zikkuratu byly orientovány přesně podle světových stran. Jak ukázaly studie paleoastronomů, závratná výška dolejších šesti stupňů byla přesně propočítaná tak, aby umožňovala pozorování oblohy v této zeměpisné šířce. Zikkurat měl tedy nejen předčít někdejší Enlilův Ekur, ale také převzít astronomicko-kalendářní funkce Nippuru.

Stalo se tak na základě reformy kalendáře, která byla otázkou teologické prestiže i praktické potřeby, neboť zodiakální posun (z Býka na Berana) rovněž vyžadoval přidání jednoho měsíce do kalendáře, pokud měl *nissan* („určovatel norem“) zůstat prvním měsícem a měsícem jarní rovnodennosti. Marduk proto nařídil, aby byl toho roku zdvojen poslední měsíc, addaru. (Praxi zdvojování addaru sedmkrát v cyklu devatenácti let přejal hebrejský kalendář jako způsob periodického sladování lunárních a solárních roků.)

Stejně jako v Mezopotámii byl kalendář reformován i v Egyptě. Jeho tamním duchovním otcem byl Thovt, jehož „tajným počtem“ bylo číslo 52 a který rozdělil rok na 52 týdnů po sedmi dnech, takže vznikl sluneční rok pouze s 364 dny (což se výrazně odráží v *Knize Henochově*). Marduk (jako Re) místo toho zavedl rok založený na desítkovém dělení: rozdělil jej na 36 „dekanů“ po deseti dnech; po výsledných 360 dnech následovalo ještě pět k doplnění na 365.

Nový věk zavedený Mardukem neznamenal úsvit monotheismu. Marduk se neprohlásil za jediného boha, naopak, potřeboval i ostatní bohy, aby mu vzdávali čest a oslavovali ho jako nejvyššího. Za tím účelem dal v babylonském posvátném okrsku zřídit svatyně, malé chrámy i obytné domy

pro všechny ostatní hlavní bohy a nabídl jim, aby tam přebývali. V žádném známém textu se však nenašla zmínka o tom, zda některý bůh nabídku přijal. Kolem roku 1890 př. Kr., tedy v době, kdy v Babylonu nastoupila na trůn Markukova vytoužená královská dynastie, si rozptýlení bohové začali zřizovat vlastní nová sídla po celé Mezopotámii.

Na východě mezi nimi vynikal Elam s hlavním městem Súsy (později biblický Šúšan) a „národním bohem“ Ninur-tou. Na západě, na pravém břehu Eufratu, rozkvetlo samostatné království s hlavním městem Mari (z výrazu *amuru* – západní); jeho výstavné paláce zdobily nástěnné malby, na nichž Ištar uvádí na trůn krále (obr. 84), což svědčí o tamním významném postavení bohyně. V hornaté zemi Chatti, kde Chetitě už dlouho uctívali Enlilova nejmladšího syna Adada pod jeho chetitským jménem Tešup (bouřný bůh), začalo růst království s velmocenskými ambicemi. Mezi zemí Chetitů a Babylonií vyrašilo zbrusu nové království – *Asýrie* – s panteonem totožným se sumersko-akkadským, až na národního boha, který se jmenoval *Ašur* – „Vidoucí“. Spojoval pravomoci i totožnosti Enlila i Ana a jeho zpodobení uprostřed okřídleného kruhu tvořilo dominantu asyrských památek (obr. 85).

A v daleké Africe se rozkládal Egypt, království na Nilu. Doba nepokojů a převratů, učenci nazývána též „druhé

Obr. 84

Obr. 85

mezidobí“, však smetla tuto zemi z mezinárodní scény až do období kolem roku 1650 př. Kr., kdy vzniklo takzvané nové království.

Badatelé dodnes nenašli jednoznačné vysvětlení, proč se v téže době začaly dít převratné události i na starověkém Předním východě. Nová (sedmnáctá) dynastie, která se ujala vlády v Egyptě, začala v horečném úsilí rozšiřovat hranice říše a podnikat výboje na jihu do Nubie, na západě do Libye a na východě do středomořských zemí. Z chetitské země vyslal nový král svou armádu přes bariéru pohoří Taurus a podél pobřeží Středozemního moře; jeho nástupce dobyl Mari. A v Babylonu se náhle objevili Kassité, jako by spadli z nebe (ve skutečnosti přišli z hornaté oblasti na severovýchodě u Kaspického moře), město dobyli a přivodili tak náhlý konec dynastie, která začala Chammurapim.

Všechny národy se vrhaly do válečných výbojů s tvrzením, že tak činí ve jménu a na příkaz svého boha. Sílicí konflikty tak představovaly boj mezi bohy prostřednictvím lidských zástupců. Potvrzuje to i skutečnost, že ve jménech faraonů osmnácté dynastie byla předpona či přípona Re/Amon nahrazena tvary boha Thovta. Tato změna, zavedena Thutmosem (někdy též Tethmósis) I. v roce 1525 př. Kr., znamenala také počátek útlaku Izraelitů. Faraon pro to měl objevné vysvětlení: své vojenské výpravy do Nahríny na horním toku Eufratu odůvodňoval obavami, že by se Izraelité mohli stát vnitřní pátou kolonou. Příčina? Na území

Nahríny ležel Charrán, jehož obyvatelé byli potomky příbuzných prvních patriarchů.

Ačkoliv to vysvětluje důvody útlaku Izraelitů, zůstává záhadou, proč Egypťané – nyní uctívající Thovta – vyslali armády, aby dobyly daleký Charrán. Je záhodno nespouštět tuto hádanku ze zřetele.

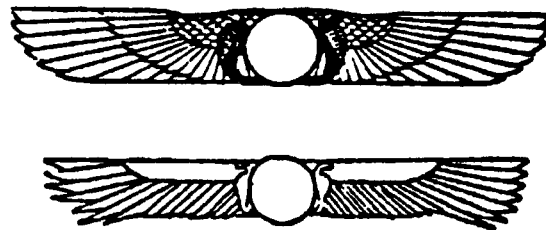
Vojenské výboje i útisk Izraelitů, jenž vyvrcholil výnosem nařizujícím zabití všech izraelských nemluvňat mužského pohlaví, kulminovaly za vlády Thutmose III., který přiměl Mojžíše uprchnout, když se postavil za svůj lid. Do Egypta se mohl ze Sinajské pouště vrátit až v roce 1450 př. Kr., po smrti Thutmose III. O sedmnáct let později, po opakovaných žádostech a několika ranách osudu, jimiž Hospodin postihl „Egypt a jeho bohy“, bylo Izraelcům konečně dovoleno odejít a nastoupit dlouhé putování do země zaslíbené.

Dvě příhody zmíněné v bibli a jedna výrazná změna v Egyptě vypovídají o tom, jaké teologické následky měly Hospodinovy zázraky, jimiž podpořil svůj vyvolený národ.

Když „Jitro, midjánský kněz, Mojžíšův tchán, uslyšel o všem, co Bůh učinil Mojžíšovi a svému izraelskému lidu“, dočteme se v Druhé knize Mojžíšově (Exodus, kapitola 18), vybral se do izraelského tábora; tam mu Mojžíš vše dopodrobna vyprávěl, načež Jitro pravil: „Nyní jsem poznal, že Hospodin je větší než všichni bohové,“ a obětoval Bohu. Druhá příhoda (popsána ve Čtvrté knize Mojžíšově Numeri, kapitoly 22–24) vypráví o tom, jak si moábský král Balák najal věstce Bileáma, aby uvalil kletbu na postupující Izraelce. Jenže na Bileáma sestoupil Duch Boží a on v božském vidění spatřil, jak Hospodin žehná Jákobově rodu, a pochopil, že Jeho slovu nelze klást odpor.

Rozpoznání Hospodinovy moci a nadvlády očima nehebrejského kněze a věstce mělo na egyptský královský rod nečekaný účinek. Roku 1379 př. Kr. – právě když Izraelité vstupovali do Kanaánu – si nový faraon změnil jméno na Achnatona – Atona přitom zastupoval okřídlený kotouč (obr. 86) –, přestěhoval své hlavní město do nového sídla a začal uctívat jednoho boha. Byl to krátkodechý pokus, s nímž se Amon-Reovi kněží vypořádali rychle a rázně...

Dlouhého trvání neměl ani všeobecný mír, jenž doprovázel víru v univerzálního boha. V roce 1296 př. Kr. utrpěla egyptská armáda, postupující do oblasti Charránu, drtivou porážku v bitvě s Chetity u Kádeše (v dnešním Libanonu).

Obr. 86

Zatímco se Chetitě a Egypťané vyčerpávali ve vzájemných půtkách, začali se ve vzniklém vakuu prosazovat Asyřané. Série výbojů doslova všemi směry vyvrcholila znovudobytím Babylonu asyrským králem Tukulti-Ninurtou I. – jméno naznačující náboženské vyznání – a zjetím babylonského boha Marduka. Co následovalo, je pro tehdejší polyteistickou dobu typické. Tomuto bohu nebyl zkřiven ani vlas na hlavě, naopak: přivedli ho do asyrského hlavního města, a když nastal čas novoročních slavností, v jejich starobylých obřadech vystupoval Marduk, a ne Ašur. Ale ani toto „sjednocení církví“, chceme-li pro to najít moderní výraz, nezastavilo rostoucí vyčerpanost kdysi mocných a rozlehlých království, a tak dvě někdejší mezopotamské velmoci, podobně jako Egypt a země Chatti, pozvolna, několik dalších století, ztrácely lesk i dobytelský zápal.

Toto stažení velmocenských chapadel bylo nepochybně katalyzátorem, který podnítil vznik prosperujících městských států v západní Asii, zejména podél středomořského pobřeží, v Malé Asii, ba dokonce i v Arábii. Jejich rozmach však jako magnet přitahoval přistěhovalce i nájezdníky ze všech stran. Dobyvatelé, kteří připulili na lodích – „mořské národy“, jak jim říkali Egypťané –, se pokoušeli usadit v Egyptě, a nakonec zabrali pobřežní oblasti Kanaánu. Řekové vypravili tisíc lodí proti Trójanům v Malé Asii. Lidé

mluvící indoevropskými jazyky pronikali do Malé Asie a podél řeky Eufkrat. První předvoj Peršanů dobyl Elam. A kmeny v Arábii, jež zbohatly řízením a správou obchodních stezek, upřely nyní chamtivý pohled na úrodné končiny na severu.

Izraelci v Kanaánu, omrzeli věčnými souboji s králi městských států a s knížectvími všude kolem, vznesli na Hospodina prostřednictvím velekněze Samuela požadavek: Učiň z nás jeden silný národ, dej nám krále!

Prvním byl Saul, po něm přišel David a s ním i přeložení hlavního města do Jeruzaléma.

Bible uvádí „muže Boží“ z toho období, dokonce je nazývá „proroky“ v tom nejužším smyslu slova jako Hospodinovy „mluvčí“. Přinášeli božská poselství, ale podobali se spíše starověkým věštčům-kněžím známým i jinde.

Plného rozkvětu dosáhlo prorocké umění – tedy předpovídání toho, co se má stát – teprve po stavbě chrámu zasvěceného Hospodinovi. Nikdo a nic ve starověkém světě se nevyrovnal hebrejským prorokům z bible, kteří spojovali kázání spravedlnosti a mravnosti s věštěním budoucnosti.

Období dnes označované jako první tisíciletí před Kristem bylo ve skutečnosti *posledním tisíciletím* v lidském příběhu trvajícím čtyři tisíce let, který začal rozkvětem sumerské civilizace. V polovině tohoto lidského dramatu, jehož příběh jsme nazvali *Kroniky Země*, došlo k jadernému holocaustu, zanikl Sumer a Akkad a sumerský „štafetový kolík“ převzal Abraham a jeho pokolení. To byl předělový okamžik prvních dvou tisíciletí. Nyní se blíží k závěru i druhá dvě tisíciletí, tedy druhá polovina příběhu, který se v Sumeru odehrál a na jehož samém počátku byla státní návštěva Anova na Zemi kolem roku 3760 př. Kr.

To byl ve skutečnosti onen společný jmenovatel velkých biblických proroctví té doby: cyklus se chýlí k závěru, co bylo předpověděno na počátku let, se vyplní na jejich sklonku.

Lidstvu byla dána možnost kát se, navrátit se ke spravedlnosti a mravnosti, uznat, že je jen jeden pravý Bůh, Bůh

samotných *elóhím*. Každým slovem, každým viděním i symbolickým skutkem nám prorokové vzkazovali: čas se krátí; přichází doba velkých událostí. Hospodin netouží po smrti zlosynů, touží po jejich návratu k bezúhonnosti. Člověk nemůže ovlivnit své předurčení, zato může řídit svůj osud; lidé, králové i národy si mohou vybrat, jakým směrem vykoučí. Ale bude-li převládat zlo, bude-li v lidských vztazích převládat křivda, budou-li národy proti sobě stále znovu tasit meče, vše bude odsouzeno a zatraceno v Den Páně.

Bible sama uznává, že takovým poselstvím nebylo příliš dopřáváno sluchu. Židé, obklopeni národy, které podle všeho věděly, koho uctívají, měli dodržovat přísné normy nařízené neviditelným Bohem, u něhož ani nevěděli, jak vypadá. Právě Hospodinovi proroci se měli co ohánět, aby stačili vyvracet výroky „falešných proroků“, kteří také tvrdili, že hlásají slovo Boží. Oběti a obětní dary chrámu odčiní všechny hříchy, říkali lžiprorokové; Hospodin od vás nežádá obětiny, nýbrž abyste žili v spravedlnosti, hlásal Izajáš; ale kdepak, namítali falešní proroci – blíží se mír.

Bibliční proroci se nezdědky uchýlovali k zázrakům, aby se jim věřilo – stejně jako Mojžíš, který na Hospodinův příkaz musel vykonat zázraky, aby si u faraona vynutil povolení k odchodu Izraelců ze země, a poté aby přesvědčil Izraelce o Hospodinově všemohoucnosti.

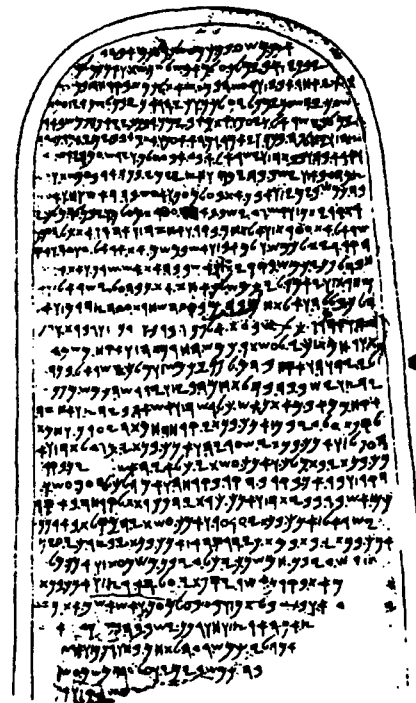
Bible podrobně popisuje těžkosti, s nimiž se potýkal prorok Elijáš za vlády Achaba (krále Severní říše neboli Severního Izraele) a jeho foinické ženy Jezábely, která s sebou přinesla uctívání kanaánského boha Baala. Elijáš si napřed vysloužil „prorocké ostruhy“ tím, že zařídil, aby jedna chudá vdova vystačila s hrstí mouky a džbánem oleje „až do dne, kdy dá Hospodin zemi déšť“, a oživil mrtvé novorozeně. Poté ho čekala nejtěžší zkouška – konfrontace s „Baalovými proroky“ na hoře Karmel. O tom, kdo je „pravý prorok“, se mělo rozhodnout před shromážděným davem v čele s králem: obě strany měly vykonat zázrak. Na hromadě dříví byla přichystána zápalná oběť, ale nebyl založen oheň – ten mělo seslat nebe. A proroci Baalovi vyzývali jeho jméno od rána až do poledne, ale „neozval se nikdo, nikdo neodpověděl“ (1. Královská, kapitola 18). Elijáš se jim posmíval:

Možná váš bůh usnul, volejte hlasitěji! A tak proroci vykřikovali „až do chvíle, kdy se přináší obětní dar“. Poté Elijáš vzal kameny a opravil poborený Hospodinův oltář, narovnal dříví a položil na ně obětního býka. Nato požádal lidi, aby polili vodou dříví, obětní zvíře i oltář, aby se ujistili, že nikde není ani jiskřička. Nakonec začal vzývat jméno Hospodina, Boha Abrahamova, Izákova a Jákobova: „I spadl Hospodinův oheň a pozřel zápalnou obět.“ Lidé, konečně přesvědčeni o tom, že pravým Bohem je jen Hospodin, pochytali Baalovy proroky a pozabíjeli je.

Poté, co Elijáš vystoupil na nebe v ohnivém voze, začal konat zázraky jeho žák a nástupce Eliáša, aby potvrdil svou pravost skutečného proroka Hospodinova. Proměnil vodu v krvavě rudou lázeň, oživil mrtvého chlapce, naplnil velké prázdné nádoby z jediné baňky oleje, nakrmil sto lidí zbytky jídla a učinil, aby železo plavalo na vodě.

Do jaké míry se tehdy těmto zázrakům věřilo? Víme z bible – z příhod z doby Josefovy i z období odchodu z Egypta –, jakož i z egyptských textů, např. *Pověstí o čarodějích*, že tamní královský dvůr měl přehršel kouzelníků a jasnovidců. Mezopotámie měla kněze na výklad znamení, kněze na věštby, jasnovidce, vizionáře i vykladače snů. Přesto však, když v 19. století po Kr. vešla do módy vědecká disciplína zvaná „kritika bible“, právě příhody o konání zázraků zesílily hlasy těchto kritiků, kteří trvali na tom, že máme-li věřit bibli, je nutné podpořit její tvrzení nezávislymi zdroji. Naštěstí mezi první archeologické nálezy 19. století patřila stéla moábského krále Měši, jejíž text nejenže potvrdil údaje o Judeji v době Elijášově, ale byl jedním ze vzácných nebiblických pramenů, které zmiňují Hospodina celým jménem (obr. 87). Třebaže nápis na stéle nepotvrzuje samotné zázraky, ve velké míře dokládá – spolu s pozdějšími nálezy – pravost událostí a osobností zaznamenaných v bibli.

Texty a artefakty objevené archeology nejenže dávaly za pravdu bibli, ale také vrhaly nové světlo na zásadní rozdíly mezi biblickými proroky a pokoutními věstci jiných národů. Hebrejský výraz *nebi'im* – překládaný jako „proroci“, ale doslovně znamenající Bohovi „mluvčí“ – od prvopočátku vysvětloval, že schopnost konat zázraky a nazírat budouc-

Obr. 87

nost nepochází od nich, ale od Boha. To On konal zázraky, a co oni vyvěstili, bylo jen to, co nařídil Bůh. A co víc, nevystupovali jako zaměstnanci dvora, jako „věstci-pochlebníci“, nýbrž namnoze jako ostří kritikové a karatelé panovníků a vladařů za jejich osobní nepravosti či za neprozíravá státnická rozhodnutí. Dokonce i král David byl pokárán za to, že svedl ženu Urijáše Chetejského.

Zvláštní shodou náhod – pokud to vůbec byla náhoda – v téže době, kdy David dobyl Jeruzalém a podnikl první kroky ke zbudování Hospodinova domu na posvátné plošině, náhle a nečekaně skončilo období úpadku a rozkladu Staré Asýrie a po nástupu nové dynastie začalo období rozkvětu, historiky obvykle nazývané novoasyrské. A jakmile byl dostavěn Hospodinův chrám, začal Jeruzalém při-

tahovat panovníky ze širokého a dalekého okolí. Jeho proroči proto přesunuli pozornost na mezinárodní scénu a začali do svých proroctví týkajících se Judeje, odtržení Severní říše neboli Severního Izraele, jejích králů i jejího lidu, zasazovat také proroctví obecná, zahrnující celý svět. Šíří záběr i hloubkou ponoru to byl světonázor omračující a jedinečný, vždyť jej zastávali proroci, kteří – než je do služby povolal Hospodin – byli většinou prostí vesničané.

Tak podrobné znalosti dalekých zemí a národů, jmen jejich králů (v jednom případě dokonce královny přezdívky), obchodních stezek, armád a složení bitevní síly musely přivádět v úžas i tehdejší judské krále. Přinejmenším jednou nabídli proroci i vysvětlení. Když prorok Chanani varoval judského krále před spojenectvím s Aramejci, říkal mu: Hledej oporu v Hospodinovi, „neboť oči Hospodinovy obzírají celou zemi“.

Také v Egyptě skončilo období nesvornosti, když nová, 22. dynastie znovu sjednotila zemi a začala se opět zapojovat do mezinárodního dění. První král nové dynastie, faraon Šešonk, zaznamenal historické prvenství, když jako první cizí vládce jedné z tehdejších velkých říší násilně vtrhl do Jeruzaléma a zabavil jeho poklady (aniž ovšem poškodil či znesvětil chrám). O této události z roku 928 př. Kr. se vypráví ve 14. kapitole 1. Královské a v 12. kapitole 2. Letopisů; předpovídal ji Hospodin judskému králi a jeho šlechticům slovy proroka Šemajáše; jde také o jeden z případů, kdy je biblický výklad potvrzen vnějším, nezávislým pramenem, zde samotným faraonem – na jižních zdech Amónova chrámu v Karnaku.

Asyrské výpady do židovských království, přesně zaznamenané v bibli, začaly v Severní říši Izrael. Tady se biblické záznamy opět plně shodují s kronikami asyrských králů; Šalmaneser III. (858–824 př. Kr.) dokonce zobrazil izraelského krále Jehúa, jak se před ním klaní; celému výjevu vévodí okřídlený kotouč, symbol Néberu (obr. 88). O několik desetiletí později jiný izraelský král odrazil útok, když předem vzdal čest asyrskému králi Tiglatpileasarovi III. (745–727 př. Kr.). Ale získal tak jen určitý čas; v roce 722 př. Kr. vpochodoval do Severní říše Šalmaneser V., dobyt

Obr. 88

jeho hlavní město Samari (hebrejský *Šomrón* – „Malý Sumer“) a poslal jeho krále a šlechtu do vyhnanství. Dva roky poté další asyrský král, Sargon II. (721–705 př. Kr.), poslal do vyhnanství zbylé obyvatelstvo, čímž dal vzniknout zřehadě deseti ztracených kmenů Izraele – a ukončil nezávislou existenci tohoto státu.

Asyrští králové začínali každý zápis o svých četných vojenských výpravách slovy „na příkaz boha Ašura“, čímž své rozpínavé výboje zařizovali auroz náboženských válek. Zábor a zotročení Izraele byly natolik významné, že Sargon, zaznamenávající svá vítězství na zdech svého paláce, se v úvodu nápisu označil za „Sargona, dobyvatele Samari i celé země izraelské“. Jak napsal, tímto počinem korunujícím dobytelské úspěchy „jsem rozšířil území náležící Ašurovi, králi bohů.“

Zatímco tyto pohromy podle bible postihovaly Severní říši Izrael z toho důvodu, že její vládaři a lid nedbali proroctvých výstrah a napomenutí, králové Judeje na jihu naslouchali radám proroků mnohem pozorněji a jistou dobu zažívali období relativního klidu. Jenže Asyřané si brousili zuby na Jeruzalém a jeho chrám; z důvodů, jež jejich kroniky nevysvětlují, začínali mnoho vojenských výprav v oblasti

Charránu a poté se přesouvali směrem na západ ke středo-mořskému pobřeží. Je významné, že záznamy o dobytých územích kolem Charránu v kronikách asyrských králů uvádějí názvy dvou měst – Náchor a Lában –, která nesou jména Abrahamova bratra a švagra.

Asyrský útok na Judeu, a zejména na Jeruzalém, na sebe nedal dlouho čekat. Úkolem rozšířit území i „velení“ boha Ašura na Hospodinův dům byl pověřen Sancherib, syn Sargona II., který po něm nastoupil na trůn v roce 704 př. Kr. S cílem upevnit vládu v územích, jež dobyl jeho otec, a učinit přítrž několika vzpourám v asyrských provinciích vytáhl na třetí válečnou výpravu (701 př. Kr.) proti Judeji a Jeruzalému.

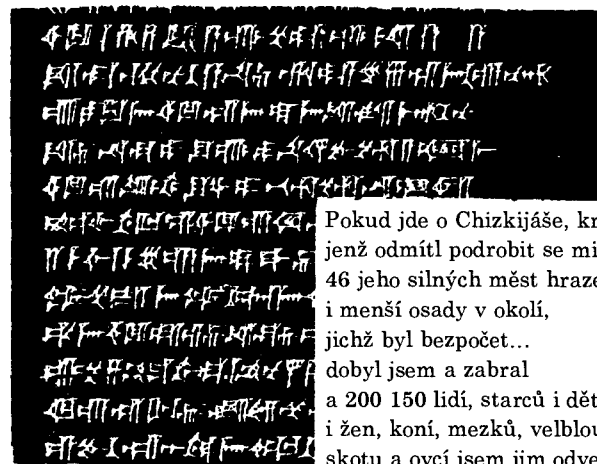
Všechny významné okamžiky a okolnosti této události jsou dopodrobna zaznamenány v asyrských kronikách i v bibli; díky tomu se Sancheribova výprava stala jedním z nejlépe zdokumentovaných příkladů věrohodnosti bible. Podrobné záznamy o ní dokládají pravdivost biblických proctví, jejich spolehlivost jakéhosi „průvodce budoucností“ i šíři jejich geopolitického záběru.

Kromě toho existuje dodnes hmatatelný důkaz, který potvrzuje a ilustruje jeden významný aspekt oněch událostí; lze se tedy na vlastní oči přesvědčit, že se skutečně staly a byly pravdivě zaznamenány.

Předtím než si ústy samého Sancheriba začneme vyprávět, jak se to vše seběhlo, povšimněme si, že první kroky této vojenské výpravy vedly opět oklikou přes „zemi Chatti“ do oblasti Charránu, a teprve poté se Sancheribovy oddíly stočily na západ k pobřeží Středozemního moře; prvním městem, na které tam zaútočily, byl Sidón:

*Na třetí výpravě vytáhl jsem proti Chatti.
Luli, král sidónský, jehož při pohledu
na sílu mé moci a lesk mé slávy
zachvátila bázeň a hrůza veliká,
uprchl daleko za moře a zmizel navždy.*

*Strašlivá moc velkolepé zbraně Ašura,
Pána mého, přemohla silná města Velkého Sidónu...*

Pokud jde o Chizkijáše, krále judského, jenž odmítl podrobit se mi, 46 jeho silných měst hrazených i menší osady v okolí, jichž byl bezpočet... dobyl jsem a zabral a 200 150 lidí, starců i dětí, mužů i žen, koní, mezků, velbloudů, oslů, skotu a ovcí jsem jim odvedl.

Obr. 89

Všichni králové od Sidónu po Arvad, Byblos, Ašdód, Bét-ammón, Moáb a Adóm přinášeli velkolepé dary; krále Aškalónu jsem vyhostil do Asýrie...

I přes tyto velké ztráty zůstal Chizkijáš neoblomný – protože tak věstil prorok Izajáš: Neměj strach z uchvatitele, neboť Hospodin „vede do něho ducha, uslyší zprávu a vrátí se do své země. V jeho zemi jej nechám padnout mečem... Proto praví Hospodin o králi asyrském toto: „Nevejde do tohoto města... Cestou, kterou přišel, se zase vrátí, do tohoto města nevejde, je výrok Hospodinův. Budu štítem tohoto městu, zachráním je kvůli sobě a kvůli Davidovi, svému služebníku“ (2. Královská, kapitola 19).

Sancherib, jemuž Chizkijáš nadále vzdoruje, uvádí dál ve svých záznamech:

*V Jeruzalémě jsem Chizkijáše
uvěznil v jeho královském paláci,
jako ptáka v kleci,
náspem jsem jej obehnal,
sužoval ty, kdož prchali branami města.*

„Poté jsem zabral državy Chizkijášova království a daroval je králům Ašdódu a Ekrónu a Gázy – městských států Pelištejců – a zvýšil jsem poplatky Chizkijášovi,“ napsal Sancherib; dále uvádí seznam poplatků, které mu Chizkijáš „poslal později v Ninive“.

Nenápadně, téměř neznatelně se kroniky vyhýbají zmínce o dobytí Jeruzaléma i o zajetí jeho krále – píší jen o uvalení velkých daní a poplatků: zlata, stříbra, drahokamů, antimonu, broušených červených kamenů, nábytku vykládaného slonovinou, sloní kůže a „nejrozličnějších cenných pokladů“.

Tato vychloubačná slova mistrně skrývají, co se vlastně v Jeruzalémě přihodilo. Pramenem úplnějšího příběhu je bible. V 20. kapitole 2. Královské, jakož i v knize proroka Izajáše a v Knize Letopisů stojí, že „v čtrnáctém roce vlády krále Chizkijáše vytáhl Sancherib, král asyrský, proti všem opevněným městům judským a zmocnil se jich. Proto poslal Chizkijáš, král judský, poselství asyrskému králi do Lakíše: ‚Prohřešil jsem se, odejdi ode mne. Cokoli na mne vložíš, ponesu.‘ I uložil král asyrský judskému králi Chizkijášovi tři sta talentů stříbra a třicet talentů zlata“. Chizkijáš je zaplatil, přidal k nim bronzové intarzie z chrámu a palácových dveří a poslal vše Sancheribovi.

Jenže asyrský král dohodu nedodržel. Místo aby se stáhl zpět do Asýrie, vyslal proti judskému hlavnímu městu velké vojsko. Nájezdníci, věrní asyrské obléhací taktice, ze všeho nejdříve odřízli město od zásob pitné vody. Byla to taktika účinná všude jinde, jen ne v Jeruzalémě. *Asyřané nevěděli, že Chizkijáš dal pod hradbami vykopat štolu, kterou odvedl vody z pramene Gíchónu do rybníka Siloe uvnitř městských hradeb.* Touto tajnou podzemní štolou proudil do obléhaného města dostatek pitné vody, což Asyřanům zhatilo plány.

Asyrský velitel, roztrpčený nezdarem, se uchýlil k psychologické válce. Oslovil obyvatele obléhaného města hebrejsky, aby mu všichni rozuměli, a ve své řeči poukázal na marnost jejich odporu. Žádný bůh jiných národů nedokázal ochránit jejich města před asyrskými nájezdy. Kdože je tento „Hospodin“, že by právě on měl přinést spásu Jeruzalému? Je to přece božstvo stejně omylné jako všechna ostatní...

Když to Chizkijáš uslyšel, roztrhl si roucho, „zahalil se žíněnou suknicí, vešel do Hospodinova domu“ a modlil se: „Hospodine, Bože Izraele, který sídlíš nad cheruby, ty sám jsi Bůh nade všemi královstvími země. Ty jsi učinil nebesa i zemi.“ Prorok se ujistil, že jeho modlitba bude vyslyšena, a zopakoval Hospodinův slib: Asyrský král nikdy nevkročí do města, vrátí se domů s nepořízenou a tam bude zavražděn.

Téže noci se stal boží zázrak a vyplnila se první část prorocké věštby:

*Stalo se pak té noci,
že vyšel Hospodinův anděl
a pobil v asyrském táboře
sto osmdesát pět tisíc.
Za časného jitra, hle,
všichni byli mrtví, všude mrtvá těla.
Sancherib, král asyrský, odtáhl pryč
a vrátil se do Ninive a usadil se tam.*

2. Královská 19, 35–36

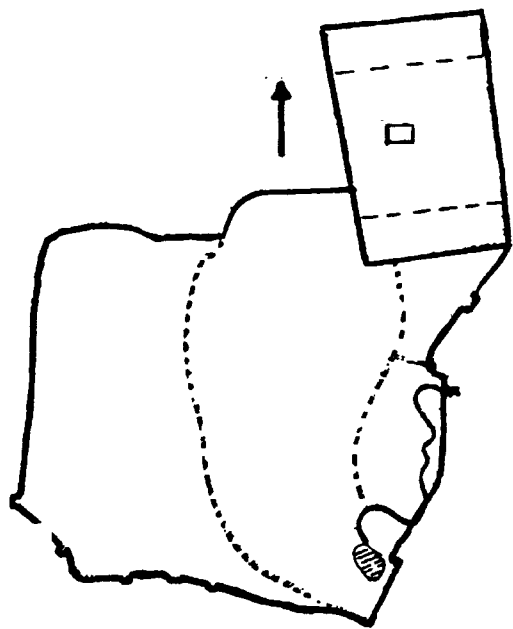
Bible poté v dovětku neopomněla zaznamenat, že se vyplnila i druhá část prorockví: Sancherib se tedy usadil v Ninive, a „když se klaněl v chrámě svého boha Nisroka, jeho synové Adramelek a Sareser ho zabili mečem a unikli do země Araratu. Po něm se stal králem jeho syn Esarchadón“.

Tato biblická douška o Sancheribově násilné smrti vědcům dlouho vrtala hlavou, protože v královských asyrských kronikách o ní nebyla ani zmínka. Teprve nedávno se vědcům na základě dalších archeologických nálezů podařilo potvrdit biblický výklad: Sancheriba skutečně zavraždili (r. 681 př. Kr.) dva synové a dědicem trůnu se stal další, mladší syn jménem Asarhaddon (neboli biblický Esarchadón).

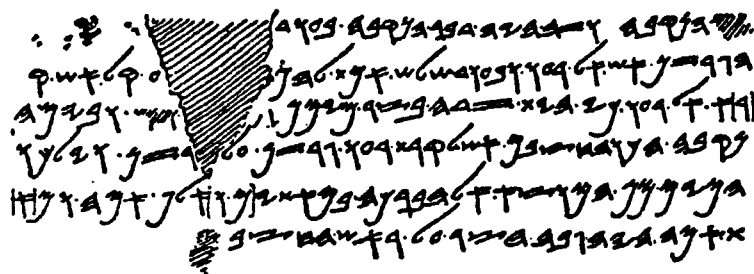
My můžeme pravdivost bible doložit dalším dovětkem.

Počátkem 19. století zjistili archeologové při průzkumu Jeruzaléma, že *Chizkijášova štola není pouhým mýtem, nýbrž skutečností*; objevili podzemní chodbu, která skutečně sloužila jako tajný přívod pitné vody pro Jeruzalém; byla prokopána podloží pod obrannými hradbami někdy v době judských králů!

Badatel Edward Robinson v roce 1838 jako vůbec první člověk novověku prošel celých 512 metrů tunelu. V dalších desetiletích zkoumali štolu další renomovaní badatelé starověkého Jeruzaléma (Charles Warren, Charles Wilson, Claude Conder, Conrad Schick), vyklízeli sutiny a prohlíželi si bezpočet přírodních šachet. Potvrdili, že štola skutečně spojovala pramen Gichón (vně městských hradeb) s rybníkem Siloe uvnitř města (obr. 90). A pak, v roce 1880, objevili malí kluci, kteří si tam hráli, na jedné zdi vytesaný nápis. Tehdejší turecké úřady nařídily, aby byl nápis ze zdi vysekán a převezen do Istanbulu (tehdejšího hlavního města Turecka). Po jeho prozkoumání se potvrdilo, že nápis (obr. 91), vyvedený překrásným raným hebrejským písmem, běžným v době judských králů, oslavuje zdárné dokončení tunelu i radost horníků, kteří razili tunel ze dvou stran a sešli se právě na místě, kde byl nalezen nápis.

Obr. 90

Obr. 91

Nápis, dnes vystavený v Archeologickém muzeu v Istanbulu, líčí tyto okamžiky:

...tunelu. A takto došlo k proboření poslední vrstvy horniny: Když [kopáči zvedli] špičák směrem ke svým druhům, aby se prosekali posledními třemi lokty, zaslechli, jak někdo volá na svého druhu, neboť ve skále vpravo se objevila štěrbinu... A v den průlomu se horníci vrhli proti sobě a šermovali špičáky a radovali se. Voda začala stékat ze svého zdroje do rybníka, tisíc dvě stě loktů; výška skály nad hlavami horníků byla sto loktů.

Stejně přesně a pravdivě jako události v Jeruzalémě líčí bible i dění v dalekém Ninive, zejména otázky následnictví na asyrský trůn. Byla to vskutku krvavá záležitost, která proti Sancheribovi poštvala jeho dva syny a skončila Asarhaddonovým nástupem na asyrský trůn. Ony krvavé události jsou vylíčeny v *Asarhaddonových letopisech* (na artefaktu známém jako Hranol B), kde připisuje své nástupnictví před staršími bratry věštbě, kterou Sancheribovi vyjevili bohové Šamaš a Adad – že tedy tuto volbu schválili velcí bohové asyrští a babylonští „a všichni ostatní bohové přebývající na nebi i na zemi“.

Sancheribova násilná smrt byla pouhou epizodou v bouřlivém dramatu, v litém souboji o roli a postavení boha Marduka. Asyřanům nevyšel pokus podmanit si Babyloňany a připojit jejich území k Asýrii tím, že přivedou Marduka

do asyrského hlavního města, a za pár desetiletí bylo obnoveno Mardukovo vysoké a vážené postavení v Babylonu. Texty naznačují, že klíčovou roli v obnově Mardukovy prestiže sehrála potřeba uspořádat novoroční slavnosti Akitu, během nichž se veřejně předčítal epos *Enúma eliš* a hrála se pašijová hra s námětem Mardukova vzkříšení. Tyto slavnosti se mohly konat pouze v Babylonu a nikde jinde. Když nastoupil na trůn Tiglatpilešar III., musel potvrdit právoplatnost svého královského majestátu tím, že se ponížil před Mardukem, dokud Marduk (královými slovy) „neuchopil mé ruce do svých dlaní“.

Aby si Sancherib pojistil, že Asarhaddon bude zvolen jeho nástupcem, jmenoval ho babylonským vicekrálem (a sebe jmenoval „králem Sumeru a Akkadu“). Když Asarhaddon nastoupil na trůn, složil slavnostní slib „za přítomnosti asyrských bohů: Ašura, Sína, Šamaše, Nabúa a Marduka“. (V pozdějších záznamech se uvádí i Ištar, ačkoliv se inaugurace nezúčastnila.)

Ale ani tyto snahy o náboženskou vstřícnost nepřinesly stabilitu a mír. Když začalo sedmé století př. Kr. a přineslo druhou polovinu posledního milénia, počítáno od sumerského počátku, zachvátila velká města vlna nepokojů a šířila se po celém starověkém světě.

Bibliční proroci to všechno předpověděli; byl to onen začátek konce, jak oznamovali jménem Hospodina.

Podle prorockého scénáře budoucích událostí se měl Jeruzalém se svou posvátnou plošinou stát ohniskem globální katarze. Hospodin si měl vylít Boží hněv nejprve na měste a jeho obyvatelích, neboť se zřekli Hospodina a jeho příkázání. Nástrojem Hospodinova hněvu se měli stát králové velkých národů. Ale i oni sami měli nakonec být souzeni v den posledního soudu. V onen den bude souzeno vše živé, neboť Hospodin vede spor se všemi pronárody, oznamuje prorok Jeremjáš.

Asýrie bude podle proroka Izajáše Hospodinovou trestající rákoskou; viděl ji, jak sviští vzduchem a dopadá na hřbety mnoha národů, ba i na hřbety egyptské (toto proroctví se nevyplnilo). Ale i Asýrie bude souzena za své hříchy. Po ní se dostane na řadu Babylon, ohlašuje prorok Jeremjáš: jeho

král vtrhne do Jeruzaléma, ale za sedmdesát let (jak se skutečně stalo) bude umraveněn i Babylon. Hříchy velkých i malých národů, od Egypta a Nubie až po dalekou Čínu (!) měly být souzeny v den Hospodinův.

Tato proroctví se jedno za druhým naplňovala. Egyptu prorok Izajáš vyvěstil, že jej po tříleté válce obsadí asyrská vojska. To skutečně učinil Sancheribův nástupce Asarhaddon. Pozoruhodné je nejen to, že se tato věštba vyplnila, ale i to, že asyrský král, než stočil svou armádu na západ, posléze na jih k Egyptu, si udělal zajíždku do Charránu!

Stalo se tak v roce 675 př. Kr. Ještě v témže století byl zpečetěn i osud Asýrie. Babylon se za vlády krále Nabopolassara vzbouřil proti její nadvládě a dobyl hlavní město Ninive tím, že zbořil říční hráze a město zaplavil – právě tak, jak předpověděl prorok Nahum (1, 8). Psal se rok 612 př. Kr.

Zbytky asyrské armády ustoupily ze všech pozic do Charránu; ale tam se objevil nejmocnější nástroj Božího soudu. Jak řekl Hospodin Jeremjášovi (Jeremjáš 5, 15–16), bude to daleký „pronárod... pronárod, jehož jazyk neznáš“:

*Hle, ze severní země přichází lid,
pronárod veliký povstává
z nejdlehlějších koutů země.
Chopí se luku a oštěpu,
budou krutí a nebudou znát slitování,
jejich hlas bude hučet jako moře,
přijedou na koních
seřazeni jako muži k boji.*

Jeremjáš 6, 22–23

Mezopotamské dobové záznamy mluví o náhlém příjezdu lidu Ummán-Manda ze severu – možná předsunutých hord Skytů ze Střední Asie, možná předchůdců Médů z vysočin dnešního Iránu, možná spojených šiků obou národů. V roce 610 př. Kr. dobyli Charrán, kde se ukrývaly zbytky asyrské armády, a ovládli důležité křižovatky. V roce 605 př. Kr. opět vytáhla egyptská armáda pod velením faraona Néka – podobně jako kdysi Thutmose III. před odchodem

Izraelců z Egypta – na dobovatelskou výpravu proti Nahríně na horním toku Eufratu. Ale spojené síly Babyloňanů a bojovníků Ummán-Manda v klíčové bitvě u Karchemiše poblíž Charránu zasadily egyptské říši poslední ránu z minulosti. Přesně tak to vše zvěstoval prorok Jeremjáš, když mluvil o zpupném Egyptě a jeho králi Nékovi:

*Egypt vystupuje jako Nil,
jako řeky, jejichž vody se vzdouvají.
Řekl: „Vystoupím, přikryji zemi.
Zničím město i jeho obyvatele!...*

*Onen den bude dnem pomsty
pro Panovníka, Hospodina zástupů...
v severní zemi, u řeky Eufratu...*

*Hospodin zástupů, Bůh Izraele, praví:
„Hle, já ztrestám Amóna z Théb
i faraóna, Egypt, jeho bohy,
jeho krále, faraóna i ty, kdo v něho doufají.
A vydám je do rukou těch, kdo jim ukládají o život,
do rukou Nebúkadnesara, krále babylónského,
a do rukou jeho služebníků.*

Jeremjáš, kapitola 46

Asýrie byla rozprášena – z vítěze se stala oběť. Egypt byl poražen a jeho bohové svrženi. Babylonu už nestála v cestě žádná mocnost a nic mu nebránilo, aby si vylil Hospodinův hněv na Judeji a poté vykročil vstříc svému osudu.

U babylonského kormidla nyní stál král s velmocenskými ambicemi. Na znamení uznání a vděčnosti za vítězství u Karchemiše dostal trůn a královské jméno Nabukadnezar II., v němž je začleněno jméno Nabúa, Mardukova syna a mluvčího. Neprodleně zahájil vojenská tažení „z pověření mých bohů Nabúa a Marduka“. V roce 597 př. Kr. vyslal své jednotky do Jeruzaléma, naoko jen proto, aby odstranil proegyptského krále Jójakíma a nahradil ho jeho mladičkým synem Jójakínem. Jak se ukázalo, byl to jen zkušební pokus, neboť tak či tak mu bylo souzeno sehrát roli, kterou

mu přiřkl Hospodin, a potrestat Jeruzalém za jeho hříchy; v konečném důsledku bude však souzen i Babylon:

Slovo, které promluvil Hospodin o Babylónu...:

*„Oznamte to mezi pronárody a rozhlaste,
zvedněte korouhev, rozhlašujte,
nic neskrývejte, řekněte:
„Babylón je dobyt, Běl je zostuzen,
Marduk se děsí.“
Jeho modlářské stvůry jsou zostuzeny,
děsí se jeho hnusné modly.
Přitáhne na něj pronárod ze severu,
ten jeho zemi zpustoší,
nikdo v ní nebude bydlet...“*

Jeremjáš 50, 1–3

Bude to celosvětová katarze, v níž budou volány k odpovědnosti nejen národy, ale i jejich bohové, říká Hospodin, „Panovník zástupů“. Ale v jejím závěru, až nadejde den Pá-ně, bude znovu vybudován Sión a všechny národy světa se shromáždí v Jeruzalémě, aby se poklonily Hospodinovi.

Když bude vše vyřčeno a vykonáno, prohlašuje prorok Izajáš, Jeruzalém a jeho přestavěný chrám se stanou jediným „světlem pronárodů“. *Jeruzalém přetrpí svůj osud, aby poustal a naplnil své předurčení:*

*I stane se v posledních dnech,
že se hora Hospodinova domu
bude tyčit nad vrcholy hor,
bude povznesena nad pahorky
a budou k ní proudit všechny pronárody.
Mnohé národy půjdou a budou se pobízet:
„Pojďte, vystupme na horu Hospodinovu,
do domu Boha Jákovova.
Bude nás učit svým cestám
a my po jeho stezkách budeme chodit.“
Ze Sijónu vyjde zákon,
slovo Hospodinovo z Jeruzaléma.*

Izajáš 2, 2–3

V těchto odvíjejících se událostech a proroctvích o velkých mocnostech, o Jeruzalémě a jeho chrámu i o tom, co se stane v posledních dnech, se k prorokům ve Svaté zemi přidává Ezechiel, který měl božská vidění na březích řeky Chabór v dalekém Charránu.

Neboť bylo předurčeno, že právě tam, v Charránu, se završí velké božské i lidské drama, které se začalo odvíjet ve chvíli, kdy se zkřížily cesty Mardukovy a Abrahamovy – ve stejné době, kdy Jeruzalém a jeho chrám potkal jejich osud.

BŮH, KTERÝ SE VRÁTIL Z NEBE

ZKŘÍŽILY SE Mardukovy a Abrahamovy cesty v Charránu pouhou náhodou, anebo Charrán vybrala neviditelná ruka osudu?

Tato vtíravá otázka přímo volá po ozřejmující odpovědi, vždyť přesně v místech, kde si Hospodin vyvolil Abrama pro odvážné posláním a kde se po tisícileté nepřítomnosti znovu objevil Marduk, se později začalo odvíjet několik neuvěřitelných událostí, jež lze s klidným svědomím označit za zázrak. Byly to prorocky podbarvené příhody, které ovlivnily běh lidských i božských dějin.

Ony klíčové události, zaznamenané pro pozdější pokolení očitými svědky, začaly a skončily vyplněním biblických proroctví o Egyptě, Asýrii a Babylonii; patřil k nim odchod jednoho boha z chrámu a města, jeho vystoupení na nebesa a návrat z nebe o půl století později.

A z důvodů spíše metafyzických než zeměpisných či geopolitických se mnoho klíčových událostí posledních dvou tisíciletí – počínaje shromážděním bohů, na němž se usnesli, že obdaří lidstvo civilizací – odehrálo v Charránu a v jeho okolí.

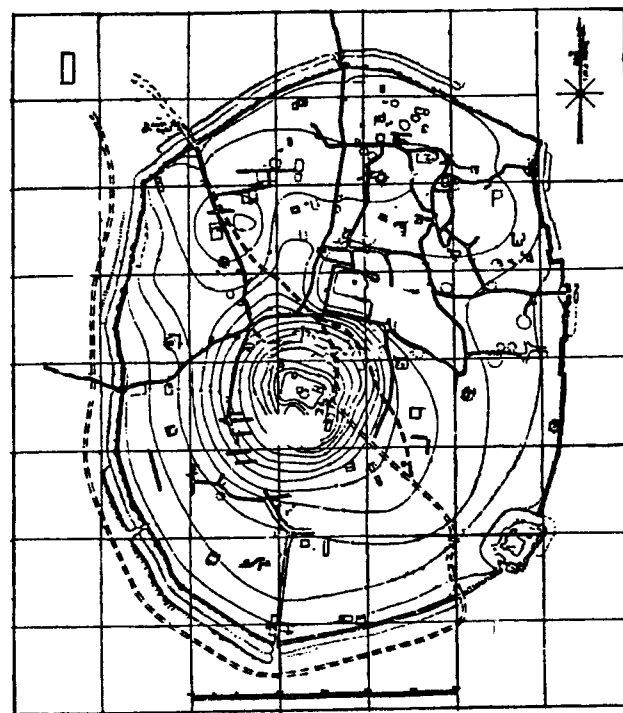
Už jsme se zběžně zmínili o Asarhaddonově odbočce do Charránu. Podrobnosti jeho putování byly zaznamenány na tabulku, která tvořila část korespondence Asarhaddonova syna a nástupce Aššurbanipala. Ve chvíli, kdy Asarhaddon zvažoval přepadení Egypta, zabočil na sever místo na západ a vyhlížel „chrám z cedrového dřeva“ v Charránu. Tam „uviděl boha Sína, opřeného o hůl, se dvěma korunami na hlavě. Před ním stál bůh Nusku. Do chrámu vstoupil otec mého veličenstva král. Bůh mu položil na hlavu korunu se slovy: „Do různých zemí se vydáš, a ty dobudeš!“ I odešel a dobyl Egypt“. (Nusku, jak víme ze sumerské listiny bohů, byl členem Sínovy družiny.)

Asarhaddonův vpád do Egypta je historický fakt, jímž se naplnilo Izajášovo proroctví. Podrobnosti o odbočení do Charránu navíc potvrzují, že v roce 675 př. Kr. tam přebýval bůh Sín; vždyt o několik desetiletí později se Sín „rozhněval na město a jeho lid“ a odešel – do nebe.

Charrán dodnes stojí tam, kde stál v době Abrahama a jeho příbuzenstva. V studni před zchátralými městskými hradbami (z doby islámských výbojů) je dodnes voda a na okolní pláni se pasou ovce stejně jako před čtyřmi tisíci let. V minulých staletích byl Charrán střediskem vzdělanosti a písemnictví, a Řekové se tam po smrti Alexandra Velikého zmocnili nashromážděného „chaldejského“ vědění (jedním z plodů byly Béróssovy spisy) a mnohem později se zde vzájemně obohacovaly kultury muslimská a křesťanská. Ale chloubou města (obr. 92) byl chrám zasvěcený bohu Sínovi, v jehož ruinách se celá dlouhá tisíciletí uchovávalo písemné svědectví o zázračných událostech týkajících se Nanny/Sína.

Něbylo to svědectví z druhé ruky; sestávalo z očitých výpovědí. Svědkové nebyli anonymní, šlo o ženu jménem Adad-Guppi a jejího syna Nabonida. Nešlo o nějakého okresního šerifa s matkou, kteří tvrdí, že v nějaké odlehlé pustině spatřili UFO – jak se stává dnes. Ona byla velekněžkou v Sínově chrámu, posvátném a uctívaném svatostánku už tisíciletí před ní, její syn byl posledním králem nejmocnější říše tehdejšího světa, Babylonu.

Velekněžka a její královský syn zaznamenali ty události klínovým písmem a nákresy na stély – kamenné sloupy. Čtyři z nich našli archeologové ve 20. století a má se za to, že stély rozestavil král s matkou do čtyř rohů slavného chrámu měsíčního boha v Charránu – E.CHUL.CHUL („chrám dvojí radosti“). Na jedné dvojici stél stálo svědectví matčino, druhá dvojice zaznamenávala králova slova. Na stélách velekněžky Adad-Guppi je vylíčen odchod boha Sína z města a jeho vystoupení na nebesa; v záznamech krále Nabonida se popisuje bohův zázračný a jedinečný návrat na zemi. Adad-Guppi jako svědomitá chrámová úřednice s očividným citem pro dějiny zapisuje přesná data těchto ohromujících událostí; všechny údaje vztahující se – jak bylo

Obr. 92

tenkrát zvykem – k letům panování známých králů si tedy moderní badatelé mohli ověřit, a také tak učinili.

Na lépe zachovalé stély, archivované pod označením H₁B, začíná písemné svědectví Adad-Guppino (v akkadštině) takto:

*Já jsem Adad-Guppi,
matka Nabonida, krále Babylónu,
citelka Sína, Ningaly, Nuskua
a Sadarnunny, bohů svých,
jejichž božství od útlého mládí
klaním se v zbožném vytržení.*

Jak dále píše, narodila se v dvacátém roce panování asyrského krále Aššurbanipala, tedy v polovině sedmého stole-

tí př. Kr. Ačkoliv se nezmiňuje o předcích, podle jiných pramenů lze soudit, že pocházela z význačného šlechtického rodu. Podle svědectví na stéle zažila vlády několika asyrských a babylonských králů a v době, kdy došlo k zázračným událostem, jí bylo požehnaných pětadevadesát let. Vědci zjistili, že její seznamy panovníků se shodují s asyrskými a babylonskými kronikami.

*Neboť v šestnáctém roce [vlády] Nabopolassara,
krále Babylónu, Sín, král bohů,
se na své město a na svůj chrám rozhněval,
na nebesa vystoupil,
město a lidé v něm
zpuštěni byli.*

Ten rok stojí za povšimnutí: události, které se v té době odehrály i podle jiných pramenů, odpovídají tomu, co uvádí Adad-Guppi. Psal se totiž rok 610 př. Kr., kdy poražená asyrská armáda ustoupila do Charránu, aby tam načerpala síly k poslednímu odporu.

Toto tvrzení vyvolává řadu otázek, jež je nutné objasnit: zdalipak se Sín rozhněval na město a jeho lidi proto, že vpustili dovnitř Asyřany? Rozhodl se odejít kvůli Asyřanům, anebo kvůli blížícím se tlupám Ummán-Manda? Jak, jakým prostředkem, vystoupil do nebe – a kam se vlastně odebral? Do jiných končin na zemi, nebo někam pryč z naší planety, někam do vesmíru? Adad-Guppiny záznamy tyto otázky spíše zamlžují než objasňují, a tak je prozatím necháme bez odpovědi i my.

Velekněžka však tvrdí zcela kategoricky jedno: že po Sínově odchodu „město a lidé v něm zpuštěni byli“. Někteří badatelé překládají tuto frázi slovy „město zpustlo, lidé zmalomyslněli“, aby lépe vystihli, co postihlo kdysi vzkvétající metropoli – město, jež prorok Ezechiel (27, 24) zmiňuje jako jedno z proslulých středisek mezinárodního obchodu, na jehož tržištích „byla skvostná roucha, pláště fialové purpurové i pestré, barevné tkaniny, lana pletená i točená“. Když člověk čte o zpustlém a osiřelém Charránu, vytanou mu na mysli úvodní slova o opuštěném, znesvěceném

Jeruzalémě v biblické knize žalozpěvů Pláč: „Jak samotno sedí město, které mělo tolik lidu! Je jako vdova, ač bylo mocné mezi pronárody. Bylo kněžnou mezi krajinami, a je podrobena nuceným pracím.“

Zatímco jiní vyděšeně prchali, Adad-Guppi setrvávala. „Každodenně, bez ustání, ve dne v noci, měsíce, roky“ navštěvovala opuštěné svatyně. Ve svém zármutku zahodila šaty z jemné vlny, odložila šperky, nenosila stříbro ani zlato, zřekla se parfémů i vonných olejů. Jako přízrak bloumala prázdnými chrámy, „v rozervaném oděvu“ a „v tichosti“.

Potom v opuštěném posvátném okrsku našla roucho, které kdysi patřilo Sínovi. Musel to být skvostný oděv, jaký tehdy nosili různí bohové vyobrazení na mezopotamských památkách (viz obr. 28). Skleslá velekněžka spatřovala v nálezu znamení od Sína; jako by jí náhle dal najevo svou tělesnou přítomnost. Nemohla odtrhnout oči od posvátného roucha, bála se na ně sáhnout, jen „se lemu dotýkala“. Jako kdyby tam bůh byl a naslouchal jí, padla na tvář a „v modlitbě a s pokorou“ vyslovila tento slavnostní slib:

*Kéž se vrátíš do města svého,
kéž všichni černohlavci
tvé vznešené božství uctívají!*

Výrazem „černohlavci“ označovali Sumerové sebe sama; bylo však tuze neobvyklé, aby jej vyřkla velekněžka v Charránu, vždyť Sumer jako politicko-náboženská entita zanikl bezmála 1500 let před dobou Adad-Guppi, tedy v roce 2024 př. Kr., kdy země i její hlavní město Ur padly za oběť smrtelnému jadernému oblaku. V době, kdy žila Adad-Guppi, byl Sumer jen vybledlou vzpomínkou, Ur chátrající zříceninou, jeho lid („černohlavci“) rozptýlen do všech světových stran. Jak tedy mohla velekněžka v Charránu slibovat bohu Sínovi obnovu božího trůnu v dalekém Uru i boží nadvládu nad všemi Sumery, ať jsou kdekoli?

Takové vidění návratu vyhnance a obnovy boží slávy a moci v jeho někdejší kultovním středisku si mohlo vskutku směle zadat s biblickými proroctvími. Adad-Guppi navrhla svému bohu dohodu: jestliže se vrátí a svou autoritou

i božskými pravomocemi prosadí jejího syna Nabonida na královský trůn v Babylonii, čímž Nabonid získá nadvládu nad babylonskými i asyrskými državami – pak Nabonid obnoví Sínův chrám v Uru a znovu nastolí Sínův kult ve všech zemích, kde žijí černohlavci!

Měsíčnímu bohu se ta myšlenka zamlouvala. „Sín, král bohů nebes a země... s radostí pohlížel na mne a na mé dobré skutky, naslouchal modlitbám mým, výrokům mým přisvědčoval, hněv srdce svého tišil. Pro Echulchul, příbytek boha Sína, jenž se nalézá v městě Charránu, jeho oblíbeném sídle, on se upokojil a slitoval.“

Vlídny a usměvavý bůh tedy na dohodu přistoupil, jak uvádí Adad-Guppi ve svém nápisu:

*Sín, král bohů,
příznivě přijal slova má.
Nabonida, syna mého jediného,
plod nitra mého,
ke kralování povolal,
království Sumeru a Akkadu
od hranice egyptské,
od moře horního až k moři dolnímu,
uložil do jeho rukou.*

Vděčná a dojatá Adad-Guppi zvedla ruce a „v uctivé modlitbě“ poděkovala bohu za to, že Nabonidovo „jméno vyslovil, jej ke kralování povolal“. Poté boha zapřísahala, aby Nabonidovi zajistil zdar ve všem konání – aby přemluvil ostatní velké bohy, aby stáli na Nabonidově straně, až bude porážet nepřátele a začne plnit slib, že přestaví chrám Echulchul a obnoví lesk a slávu Charránu.

V dovětku k nápisům, který Adad-Guppi pořídila na smrtelném loži jako 104letá (nebo byl zaznamenán hned po její smrti), se uvádí, že obě strany dodržely dohodu: „Slov Sína, krále bohů, jež on mi řekl, já dbala jsem a viděla,“ jak Nabonid nastupuje na královský trůn nového Sumeru a Akkadu (v roce 555 př. Kr.), a Nabonid na oplátku splnil svůj slib, že obnoví chrám Echulchul v Charránu, „dokončí stavbu jeho“. Znovu nastolil kult Sína a jeho manželky Ningaly

– „všechny zapomenuté obřady znovu zavedl“. A božský pár, doprovázený božským emisarem Nuskuem a jeho chotí Saldarnunnou, se vrátil do chrámu Echulchul ve slavnostním a obřadném procesí.

Zdvojený nápis na stéle obsahuje devatenáct řádků, jež nepochybně připsal Adad-Guppi syn. V devátém roce Nabonidovy vlády – v roce 546 př. Kr. – „odešla za svým osudem. Nabonid, král Babylonu, syn její, z jejího lůna vzešlý... mrtvolu její k pohřbu uchystal. Nejlepším oděvem, skvělým lněným oděvem [ji zahalil] ... krásnými kameny, vzácnými kameny [ji ozdobil]. Znamenitým olejem tělo její pomazal a k odpočinku na místě skrytém uložil“.

Za královou matkou truchlili lidé široko daleko. „Přicházeli lidé z Babylonu a Borsippy, ze vzdálených krajů, králové, knížata a místodržící od hranice egyptské, od moře horního až k moři dolnímu“ – tedy od Středozemního moře po Perský záliv. Sedm dní a sedm nocí trval smutek, během něhož si lidé sypali popel na hlavu, naříkali a rozřezávali si kůži.

Než přejdeme k nápisům Nabonidovým a začneme se obírat jeho vyprávěními plnými zázraků, položme si otázku, jak se mohla Adad-Guppi – jestliže jsou její záznamy pravdivé – dorozumívat s bohem, jenž podle jejího vlastního tvrzení nebyl ani v chrámu, ani ve městě, neboť už dávno předtím odešel a vystoupil na nebesa.

První část, v níž se Adad-Guppi obrací na svého boha, je snadná: obrací se na něj s modlitbami. Modlitba jako prostředek, jímž se člověk svěřuje bohu se svými obavami a starostmi, prosí o uzdravení, přízeň štěstěny či dlouhý život, anebo se radí při volbě mezi možnostmi, je živá dodnes. Modlitby a prosby adresované bohům jsou známy od chvíle, kdy v Sumeru vzniklo písmo, ale modlitba jako způsob dorozumívání s bohem je nepochybně starší než psané slovo a podle bible se datuje od chvíle, kdy první lidské bytosti vypsely v Homo sapiens: za života Enóšova (hebrejsky „člověk *Homo sapiens*“), vnuka Adama a Evy, se poprvé „začalo vzývat jméno Hospodinovo“ (Genesis 4, 26).

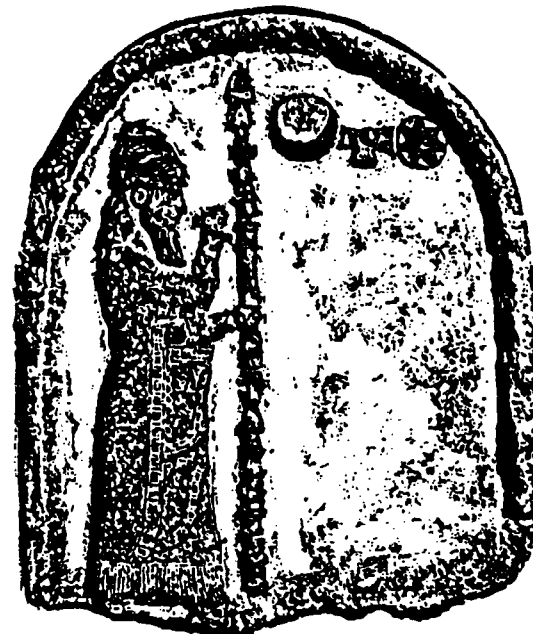
Adad-Guppi, dotýkajíc se lemu božského roucha, vleže tváří dolů s rozpaženými pažemi na znamení velké pokory, se modlila k Sínovi – bez ustání, den za dnem, až Sín její modlitby vyslyšel a odpověděl jí.

Teď přichází ošidnější část: jak jí Sín odpověděl, jak mohla jeho slova či jeho poselství dojít až k velekněžce? Na to dává odpověď sám nápis: bůh k ní promluvil ve snu. Když pozbyla vědomí, snad pohroužena do spánku podobného transu, se jí bůh zjevil ve snu:

*Když ve snu ruce jeho
na mne vloženy byly,
Sín, král bohů,
takto pravil:
„Skrze tebe návrat bohů
sídlících v Charránu
do rukou Nabonida, syna tvého, vložím.
Zbuduje Echulchul,
dokončí stavbu jeho,
město Charrán
dostaví lépe než dřív, opraví ho.“*

Takový způsob dorozumívání, v němž bůh oslovuje člověka, nebyl veskrze ničím neobvyklým, naopak, byl nejběžnější formou. V celém starověkém světě králové a kněží, patriarchové a proroci přijímali slovo Boží prostřednictvím snů. Vždyť i biblický Hospodin říká sestře a bratrovi Mojžíše během odchodu z Egypta: „Bude-li mezi vámi prorok, já Hospodin se mu dám poznat ve vidění, mluvit s ním budu ve snu.“

Nabonid se také zmiňuje o božském dorozumívání prostřednictvím snů. Ale jeho nápisy obsahují mnohem víc: popis jedinečné události a jednoho mimořádného zjevení se božstva člověku, takzvané teofanie. Jeho dvě stély (katalogizovány pod označením H₂A a H₂B) zdobí v horní části obraz krále se zvláštní holí v ruce, hledícího na znaky tří nebeských těles, planetárních bohů, které uctíval (obr. 93). Dlouhý nápis pod tím začíná rovnou oním velkým a jedinečným zázrakem:

Obr. 93

*Toto je veliký zázrak Sínův,
jemuž mezi bohy a bohyněmi
nikdo neporozumí,
jaký se na zemi jakživ nestal,
lidé na zemi jej nespátřili
a na tabulku nezapsali
a nezaznamenali pro dny budoucí:
Síne, pane bohů a bohyně
sídlících na nebesích,
jenž před Nabonidem,
králem Babylónu,
z nebes jsi sestoupil!*

Tvrzení, že šlo o zázrak nevidaný a neslýchaný, bylo oprávněné, neboť v něm šlo nejen o návrat boha, ale i zjevení se boha člověku, tedy takzvanou teofanii – tyto dva jevy

ve vztahu bohů a lidí se odděleně občas přihodily, nebyly tak neznámým pojmem, jak nápis obezřetně připomíná. Zda Nabonid (jehož někteří badatelé přezdívali „prvním archeologem“ pro jeho zálibu v objevování a odkrývání zřícenin starších měst) takto vymezil své tvrzení jen tak, pro jistotu, anebo byl ze čtení starých tabulek skutečně obeznámen s podobnými příhodami, které se skutečně udály kdysi dávno a někde daleko, nevíme; ale fakt je ten, že takové příhody se opravdu staly.

A tak v bouřlivé době, která kolem roku 2000 př. Kr. vyvrcholila zánikem sumerské říše, se bůh Enlil, který se právě zdržoval někde jinde, kvapně vrátil do Sumeru, když se dozvěděl, že jeho městu Nippuru hrozí nebezpečí. Podle nápisu sumerského krále Šu-Sína se vrátil „létaje od obzoru k obzoru; od jihu k severu cestoval, nebem nad zemí chvátal“.

Tento návrat však byl náhlý, neohlášený, a nebyl součástí teofanie.

Asi o pět set let později – pořád ještě bezmála tisíc let před návratem a zjevením Sína – se největší zaznamenaná teofanie odehrála na Sinajském poloostrově, během návratu Izraele do země zaslíbené. Izraelci – všech 600 000 –, předem uvědomeni a poučeni, jak se na událost připravit, byli svědky, jak Hospodin sestupuje na horu Sinaj. Bible zdůrazňuje, že se tak stalo „před zraky všeho lidu“ (Exodus 19, 11). Jenže ani tato slavná teofanie nebyla návratem.

Z těchto a podobných božských příchodů a odchodů včetně Sínova vystoupení na nebesa a návratu na zemi, vyplývá, že velcí Anunnakové měli k dispozici potřebné létající stroje – a také že je měli. Hospodin přistál na hoře Sinaj v něčem, co bible nazývá *kabod* a co mělo podobu „stravujícího ohně“ (Exodus 24, 17); prorok Ezechiel popsal *kabod* (obvykle překládaný výrazem „sláva“, ale doslova znamenající „těžkou věc“) jako třpytivý vůz vybavený „koly uvnitř kol“. Možná měl na mysli něco srovnatelné s kruhovým vozem, v němž byl zobrazen asyrský král Ašur (obr. 85). Ninurta měl *imdugud*, „božského černého ptáka“ a Marduk zase zvláštní skříň, kterou mu pro jeho „nejvyšší přeprav-

ník“ zřídili v posvátném okrsku v Babylonu; možná právě takovému dopravnímu prostředku Egyptané říkali Re'uv nebeský člun.

Takže – co Sín a jeho nebeské příchody a odchody?

Že takový létající stroj skutečně měl – jako nezbytný předpoklad pro odchod do nebe i návrat na zemi zaznamenaný na charránských stélách –, potvrzuje i řada chvalozpěvů na tohoto boha. V jednom sumerském textu, který popisuje Sínův přelet nad jeho milovaným městem Urem, je dokonce odkaz na jeho nebeský člun jako na jeho „slávu“:

*Otče Nannare, pane Uru,
tvou slávou je posvátný nebeský člun...
Když v člunu nebeském stoupáš vzhůru,
jsi plný božské slávy.
Žezlem královským ozdobil Enlil ruku tvou,
věčný jsi, když nad Urem
v posvátném člunu se vznášíš.*

Ačkoliv neznáme výtvarný počín, jenž bychom mohli nezvratně identifikovat jako „nebeský člun“ měsíčního boha, možná takový obraz přece jen existuje. U řeky Jordánu, na význačné obchodní stezce spojující východ se západem, leželo Jericho, jedno z nejstarších známých měst. Bible (a další rané texty) o něm mluví jako o městu měsíčního boha, což ostatně v překladu znamená samotný název *Jericho*. Právě u něj vyzval Hospodin proroka Elijáše (v 9. století př. Kr.), aby překročil řeku Jordán a nechal se v ohnivém voze vnést na nebesa. Jak popisuje druhá kapitola 2. Královské, nebyla to náhodná událost, nýbrž předem domluvené setkání. Prorok se na svou poslední cestu vydal z místa zvaného Gilgál za doprovodu svého pomocníka Eliši a skupiny něho Gilgál za doprovodu svého pomocníka Eliši a skupiny žáků. Když došli do Jericha, žáci se Eliši otázali: „Viš, že Hospodin dnes vezme tvého pána od tebe vzhůru?“ Eliša přikývl a vyzval je, aby mlčeli.

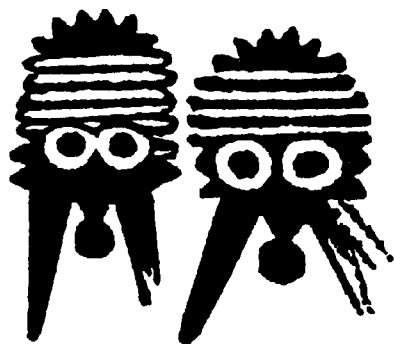
Když dorazili k Jordánu, Eliáš trval na tom, aby s ním ostatní už dál nešli. Padesát žáků tedy zůstalo stát u břehu, ale Eliša se nechtěl od svého pána odloučit. A tak „Eliáš vzal svůj plášť, svinul jej, udeřil do vody a ta se roze-

stoupila, takže oba přešli po suchu. Potom, na druhém břehu Jordánu,

*...ohnivý vůz s ohnivými koni
je od sebe odloučil
a Eliáš vystupoval
ve vichru do nebe.*

Ve 20. letech 20. století se jedna archeologická výprava vyslaná Vatikánem pustila do vykopávek v jordánském nalezišti zvaném Tell Ghassul, což v překladu znamená „Poslův pahorek“. Bylo staré několik tisíc let a odkryli tam jedno z nejranějších sídlišť starověkého Předního východu. Na několika zbořených zdech objevili archeologové překrásné různobarevné malby s neobvyklými náměty. Na jedné byla „hvězda“, která připomínala spíše kompas ukazující k hlavním světovým stranám, další zobrazovala sedící božstvo přijímající rituální procesí. Jiné nástěnné malby ztvárňovaly baňaté černé předměty s otvory připomínajícími oči a s nataženými údy (obr. 94), ty mohly klidně představovat onen „ohnivý vůz“, který vynesl Eliáše do nebe. A kdoví, možná i samo naleziště bylo dějištěm Eliášova vystoupení na nebesa; z vršku pahorku je výhled na nedaleký Jordán a za ním se v dálce rýsuje Jericho.

Podle židovské tradice se prorok Eliáš jednoho dne vrátí a bude zvěstovat příchod Spasitele.

Obr. 94

Adad-Guppi i její syn Nabonid byli očividně přesvědčeni, že taková doba se blíží a že její předzvěstí je návrat měsíčního boha. Očekávali, že po Spasitelově příchodu nastane doba míru a blahobytu – nová doba, kterou zahájí přestavba charránského chrámu a jeho nové vysvěcení.

Na druhé straně si málokdo uvědomuje, že k podobným prorockým viděním docházelo přibližně *ve stejnou dobu* v souvislosti s Hospodinem a chrámem v Jeruzalémě. Ale právě to bylo hlavním námětem Ezechielových proroctví, která začala, když „se otevřela nebesa“ a on uviděl, jak se k němu v bouřlivém vichru žene třpytivý nebeský vůz.

Z chronologie charránských nápisů, vědecky ověřených podle asyrských a babylonských kronik, vyplývá, že Adad-Guppi se narodila kolem roku 650 př. Kr., že Sín opustil svůj chrám v Charránu v roce 610 př. Kr. a vrátil se v roce 556 př. Kr. – tedy přesně v téže době, kdy byl jeruzalémský kněz Ezechiel povolán za proroka; tehdy přebýval mezi židovskými přesídlenci v severní Mezopotámii. Ezechiel uvádí přesné datum: bylo to pátého dne čtvrtého měsíce pátého roku přestěhování judského krále Jójakína, „když jsem byl mezi přesídlenci u průplavu Kebaru, otevřela se nebesa a měl jsem různá vidění od Boha,“ napsal Ezechiel v úvodu svých proroctví. Psal se rok 592 př. Kr.!

Řeka Kebar (čili Chabór, jak se jmenuje dnes) je jedním z přítoků veletoku Eufrat, který pramení v horách dnešního východního Turecka. Kousek na východ od řeky Chabór teče další významný přítok Eufratu, Nahr Balih; na této řece leží už mnoho tisíc let Charrán.

Ezechiel se ocitl tak daleko od Jeruzaléma, na březích řeky v horní Mezopotámii, na okraji chetitského území (podle klínopisných záznamů „země Chatti“), protože patřil mezi několik tisíc šlechticů, kněží a dalších významných osobností Judeje, které zajal a vysídlil babylonský král Nabukadnezar, který v roce 597 př. Kr. dobyl Jeruzalém.

Tyto tragické události zaznamenává Druhá kniha Královská, zejména 24, 8–12. Je pozoruhodné, že tytéž události s odpovídajícími daty uvádí i jedna babylonská hliněná tabulka (část souboru nazvaného *Babylonské letopisy*).

Pozoruhodné je i to, že také tato babylonská výprava – stejně jako předešlá pod Asarhaddonovým velením – byla zahájena z výchozího bodu poblíž Charránu!

Babylonský nápis podrobně líčí dobytí Jeruzaléma, zajeptí jeho krále, jeho nahrazení na judském trůně jiným králem, kterého vybral Nabukadnezar, a přesídlení – „vyslání do Babylonu“ – zajatého krále a vůdčích osobností země. Tak se i prorok Ezechiel ocitl na březích řeky Chabór v charránské provincii.

Na jistou dobu – zřejmě prvních pět let – žili přesídlenci v přesvědčení, že pohromy, které postihly jejich město, chrám i je samotné, jsou jen chvilkovou lapálií. Judského krále Jójakína drželi sice v zajetí, ale byl naživu. Chrámové poklady sice odvezli do Babylonu jako válečnou kořist, ale chrám vyvázl bez jediného šrámu a převážná část obyvatel pořád zůstávala ve své zemi. Přesídlenci udržovali styky s Jeruzalémem pomocí posílů a žili v pevné víře, že jednoho dne se Jójakín vrátí na trůn a chrám bude obnoven ve větší Boží slávě.

Ale sotva byl Ezechiel povolán prorokem – v pátém roce vyhnanství (592 př. Kr.), už mu Hospodin nařídil, aby lidu oznámil, že vyhnanstvím a vypleněním Jeruzaléma a chrámu jejich utrpení nekončí. Bylo to míněno pouze jako výstraha a napomenutí, aby se lidé polepšili – chovali se k sobě spravedlivě a uctívali Hospodina podle přikázání. Jenže lidé se nepolepšili, řekl Hospodin Ezechielovi, zpronevěřili se sobě i Hospodinu a klaněli se „cizáckým modlám“. Proto, „je výrok Hospodinův“, bude Jeruzalém napaden znovu a tentokrát úplně zničen a chrám bude zbořen.

Nástrojem Hospodinova hněvu se měl opět stát babylonský král. Je známou a historicky potvrzenou skutečností, že v roce 587 př. Kr. Nabukadnezar pojal nedůvěru ke králi, kterého sám dosadil na judský trůn, a opět obléhal Jeruzalém. V roce 586 př. Kr. dobyté město vyplenil a zapálil; Hospodinův chrám, který dal před půl stoletím postavit Šalomoun, lehl popelem.

To je vskutku obecně známo. Málokdo však ví, proč prosí lidé i zbylé vůdčí osobnosti v Jeruzalémě té výstrahy neodbali: věřili totiž, že „*Hospodin zemi opustil!*“!

Hospodin ukáže Ezechielovi v jednom Božím vidění, jaké „ohavnosti“ páchá izraelský lid; nejprve ho zavede do příbytků „starších izraelského domu“ plných „hnusných model“, poté Ezechiel ve svém vidění bloumá ulicemi Jeruzaléma. Všude samé „nepravosti“, „křivdy“, „prolitá krev“, neboť se prosllechlo, že...

Hospodin nás nevidí, Hospodin zemi opustil!

V roce 610 př. Kr. se podle nápisů na charránských stélách „Sín, král bohů, rozhněval na město své a chrám svůj a na nebesa vystoupil“. Jen o pár let později, v roce 597 př. Kr., se Hospodin rozhněval na Jeruzalém – město své a lid svůj, a neobřezanému Nabukadnezarovi – králi z milosti Mardukovy – dovolil, aby vešel do Hospodinova chrámu, vyplenil jej a zbořil.

A lidé volali: „Hospodin zemi opustil!“
A nevěděli, zda a kdy se vrátí.

EPILOG

NABONIDOVA MATKA sice vkládala do syna velké naděje, že se stane sjednotitelem Sumeru a Akkadu a nastolí znovu „zlatý věk“ dávnověku, nepřipravila však nového krále na bouřlivé nepokoje, s nimiž se musel záhy potýkat. Možná počítal s obtížemi válečnými a vojenskými, zcela ho však zaskočilo, s jakým náboženským fanatismem byly zabráný jeho državy.

Na královský trůn v Babylonu nastoupil na základě dohody mezi svou matkou a Sínem. Ještě se na něm ani nestihl uvelebit a už mu bylo jasné, že si musí naklonit i Marduka, který byl kdysi sesazen a mezitím se do Babylonu vrátil s vladařskými ambicemi. Nabonid proto rozhlásil, že v několika alegorických snech (ať už skutečných či smyšlených) mu Marduk (a Nabú) požehnali nejen jeho kralování, ale i slíbenou přestavbu Sínova chrámu v Charránu.

Aby podtrhl význam těch poselství, tvrdil, že Marduk se ho výslovně vyptával, jestli uviděl „velikou hvězdu, planetu Mardukovu“ – přímá narážka na Néberu – a které další planety ji obklopovaly. Když mu král odvětil, že tam spatřil „boha 30“ (Měsíc, Sínův nebeský protějšek) a „boha 15“ (Ištaru a její protějšek Venuši), dostalo se mu ujištění, že „v tomto postavení nejsou žádná zlá znamení“.

Ale ani obyvatelé Charránu, ani Babyloňané neměli velkou radost z tohoto „dvojvládí“ bohů a nezamlouvalo se to ani stoupencům Ištary a „ostatních bohů“. Sín, jehož chrám v Charránu byl nakonec znovu vybudován, žádal, aby se i chrám v Uru znovu stal střediskem jeho kultu. Ištar reptala, že přestavbu si zaslouží i její zlatá svatyně v Uruku (Ereši), a vyjádřila přání, že by se ráda znovu projela kočárem taženým sedmi lvy. A jak lze vyčíst mezi řádky z králova nápisu, začínal mít plné zuby těch pŕetek a rozmarných přání dlouhého zástupu bohů, bůžků i jejich kněží.

V textu, jenž je ve vědeckých kruzích znám pod názvem *Nabonid a babylonští kněží*^{*)} (na tabulce uložené v Britském muzeu), sestavili Mardukovi kněží seznam Nabonidových přestupků a obvinění vůči němu. Kladou mu za vinu nej-různější nedostatky a přehmaty ve věcech občanských („nevzdává zákony, spravedlnost nebyla jím vyhlášena“), hospodářských („obchodníkovi cestu tarasí“, „rolníci jsou úplatní“) i válečnických („knížete ubíjí zbraní“) a nakonec v záležitosti nejzávažnější – svatokrádeži:

*Zhotovil obraz boha,
jaký v zemi nikdo neviděl;
na podstavec postavil...
Lazuritem jej ozdobil,
na hlavě korunu má...*

Byla to socha podivného boha – nikdo jej jakživ neviděl, zdůrazňovali kněží – jemuž „vlasy sahají až k podstavci“. Bylo to něco tak nevidaného a neslýchaného, že to nedovedl pochopit ani Enki a Ninmach, tak zvláštního, že „jméno jeho nezná ani učený Adapa“. Co bylo ještě horší, boha střežila dvě tuze podivná zvířata: jedno představovalo „démona potopy“, druhé divokého býka. Ke svatokrádeži přidal král ještě urážku na cti: tuto „ohavnost“ postavil do Esagily, Mardukova chrámu, a oznámil, že novoroční slavnosti *akitu*, které byly ústřední oslavou Mardukova ztotožnění s nebeským Néberu, se už slavit nebudou.

Kněží dali po celé zemi rozhlásit, že „Nabonidovo ochranné božstvo na něho zanevřelo“, že „někdejšího božského vyvolence stihá nepřízeň osudu“. A tak Nabonid oznámil, že odchází z Babylonu „na cestu, vzdálenou pouť“. Vládou pověřil svého syna Bél-šar-usura („Bél/Marduk ochraňuje krále“ – Belšasar z Knihy Danielovy).

Nabonidovým cílem byla Arábie. Cestou se zastavil – jak dokazuje řada písemných pramenů – i v územích obydlených židovskými přesídlenci. Jeho hlavní základnou bylo

^{*)} V „Královských knihách“ staré Mezopotámie vyšel pod názvem „Hano-pis na Nabonida“. Pozn. překl.

město jménem Tajma^{*)} (uvádí je i bible) a pro své nástupce založil šest osad: pět z nich je o tisíc let později zapsáno v islámských pramenech jako židovská města. Podle mínění některých badatelů chtěl Nabonid v samotě pouště rozjímat o monoteismu. Textový fragment nalezený mezi svitky od Mrtvého moře v Kumránu uvádí, že Nabonida stihla v Tajmě „nepříjemná kožní choroba“ a že se vyléčil až poté, co „mu jeden Žid poradil, aby vzdal hold Nejvyššímu“. Ale většina důkazů svědčí o tom, že chtěl zejména šířit kult boha Sína – měsíčního boha symbolizovaného srpem měsíce; tento znak posléze přejali arabští vyznavači Alláha.

Ať už Nabonida uchvátí jakákoliv náboženská víra, babylonští kněží ji dali do klatby. A tak když perští vladaři z rodu Achaimenovců začlenili království médské do perské říše a pronikli dál do Mezopotámie, krále Kýra vítali v Babylonu jako osvoboditele, a ne dobyvatele. Jen co Kýros vstoupil do města, hned prozíravě chvátil do Mardukovy Esagily a „v obou dlaních držel Mardukovy ruce“.

Psal se rok 539 př. Kr., který znamenal prorokovaný konec nezávislé existence Babylonu.

Jedním z prvních Kýrových činů bylo prohlášení povolení návrat židovských přesídlenců do Judeje a obnovu chrámu v Jeruzalémě. Tento výnos zaznamenaný na tzv. Kýrově válečce, dnes uložené v Britském muzeu, dokládá tvrzení bible, podle níž Kýros jako „Hospodinův pomazaný“, „Jeho pastýř“ vyplní každé Hospodinovo přání.

Přestavba chrámu pod Ezdrášovým a Nehemjášovým vedením byla dokončena v roce 516 př. Kr. – sedmdesát let poté, co byl zbourán, jak prorokoval Jeremjáš.

Příběh o zániku Babylonu vypráví bible v jedné ze svých neizáhadnějších částí – v Knize Danielově. V úvodu ho představuje jako jednoho z judských vystěhovalců v babylonském zajetí, poté líčí, jak ho spolu se třemi druhy vybrali, aby sloužil na Nabukadnezarově dvoře, a jak jej (podobně

^{*)} V „Hanopise na Nabonida“ se jmenuje Témá. Pozn. překl.

jako Josefa v Egyptě) povýšili do vysokého úřadu, když vyložil znamení v králových snech a vyvěstil budoucí události.

Knihy se posléze zaměřuje na události v době Belšasarově, kdy se na velké hostině zjevily prsty lidské ruky a napsaly na zeď MENÉ MENÉ TEKEL Ú-PARSÍN. Když si se záhadným nápisem neporadil jediný králův hvězdopravec či zaklínač, v nouzi nejvyšší povolali Daniela, který byl v té době už dávno na zaslouženém odpočinku. Ten babylonskému králi význam slov vyložil takto: Bůh sečetl dny tvého králování; byl jsi zvážen na vahách a shledán lehkým. Tvé království zanikne a bude rozděleno mezi Médy a Peršany.

Poté začal mít Daniel symbolické sny a různá vidění budoucnosti, v nichž hrály klíčovou roli „dny pradávny“ a Danielovi archandělé. Daniel, ohromený a zděšený vlastními sny a viděními, se obrací na anděly, aby mu vše vysvětlili. Jak se ukáže, jde pokaždé o předpověď budoucích událostí, zdaleka překračující rámec pádu Babylonu i věštby o sedmdesátileté přestavbě chrámu. Ve snech a viděních vyvěstí Daniel rozmach a zánik perské říše, příchod Řeků pod vedením Alexandra Velikého, rozpad jeho držav po jeho smrti i vše, co následovalo.

Ačkoliv mnozí moderní bibliologové – nikoliv však židovští mudrci a otcové křesťanské církve – považují tato proctví (jen zčásti přesná) za zpětný pohled věcí minulých a domnívají se, že knihu Daniel sepsal mnohem pozdější autor (nebo dokonce několik autorů), ústředním bodem Danielových snů, vidění a znamení je otázka: *kdy?* Kdy bude nastoleno ono konečné království – jediné, které přežije a vytrvá navěky?

Tohoto království se dožijí pouze vyznavači Nejvyššího z oněch „dnů pradavných“ (dokonce i mrtví, kteří ožijí). Ale Daniel se stále znovu andělů vyptával: *kdy?*

Jednou mu anděl odpověděl, že určité budoucí údobí, kdy se „král nestoudný“ pokusí „změnit doby a zákon“, potrvá „do času a času a poloviny času“, a teprve poté budou „království, vladařská moc a velikost všech království pod celým nebem dány lidu svatých Nejvyššího“.

Jindy mu osvícený anděl prozradil: „Sedmdesát týdnů let je stanoveno tvému lidu a tvému svatému městu, než bude

skoncováno s nevěností, než budou zapečetěny hříchy, než dojde ke zproštění viny, k uvedení věčné spravedlnosti, k zapečetění vidění a proroctví, k pomazání svatyně svatých.“

Ještě jednou se Daniel posla Božího otázal: „Kdy nastane konec těch podivuhodných věcí?“ Opět dostal tajuplnou odpověď: všechna proroctví se vyplní po „čase a časech a polovině času“.

„Slyšel jsem, ale neporozuměl jsem,“ napsal Daniel. „Řekl jsem: „Můj pane, jaké bude zakončení toho všeho?“ Božská bytost mu znovu odpověděla v hádankách: „Od doby, kdy bude odstraněna každodenní oběť a vztyčena ohybná modla pustošitele, uplyne tisíc dvě stě devadesát dní. Blaze tomu, kdo se v důvěře dočká tisíce tří set třiceti pěti dnů.“

Zatímco si zmatený Daniel nad tím lámal hlavu, anděl Boží dodal:

Ty, Danieli, vytrvej do konce.

Pak odpočineš, ale na konci dnů

povstaneš ke svému údělu...

Udržuj ta slova v tajnosti

a zapečeť tuto knihu až do doby konce.

V době konce, až se národy země shromáždí v Jeruzalémě, promluví všichni „jasnou řečí“, jak tvrdil prorok Sefanjáš (jehož jméno znamená „Hospodinem zašifrovaný“) – už nebude zapotřebí zmatení jazyků, písmena se nebudou muset číst pozpátku ani zpřeházeně, slova přestanou mít zastaté významy.

A my se – spolu s Danielem – dodnes ptáme: kdy?

SEZNAM LITERATURY POUŽITÉ PŘI PŘEKladu

- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*, podle ekumenického vydání z r. 1985, Biblická společnost 1990
- Bible Svátá aneb všechna Svátá písma Starého i Nového zákona*, podle posledního vydání kralického z roku 1613, Ekumenická rada církví v ČSR 1984
- Biblický slovník sedmi jazyků*, Vyšehrad, Praha 2000
- Biž, Miloš: *Při řekách babylónských*, Vyšehrad, Praha 1990
- Cambridge Encyclopedia*, Cambridge University Press 1990
- Egypt znovu nalezený*, nakladatelství Slovart (rok vydání neuveden)
- Encyklopedie Bible*, GEMINI, Bratislava 1992
- Encyklopedie DIDEROT*, CD-ROM, Praha 1999
- Epos o Gilgamešovi*, přeložil Lubor Matouš, Československý spisovatel, Praha 1976
- Hruška, Blahoslav: *Pod babylónskou věží*, Práce, Praha 1987
- Jordan, M.: *Světové mýty*, Volvox Globator, Praha 1997
- Kabala a kabalisté* (Sborník uspořádal D. Ž. Bor), TRIGON, Praga Caput Regni 1995
- Kerényi, Karl: *Mytologie Řeků*, OIKOYMENH, Praha 1996
- „*Královské knihy*“ *staré Mezopotámie*, Orientální ústav AV ČR, Praha 1995
- Kramer, S. N.: *Historie začíná v Sumeru*, SNKLU, Praha 1965
- Kramer, S. N.: *Mytologie starověku*, Orbis, Praha 1977
- Kronika lidstva*, Fortuna Print, Bratislava 1992
- Mýty staré Mezopotámie*. Sumerská, akkadská a chetitská literatura na klínopisných tabulkách, Odeon, Praha 1977
- Nárek nad zkázou města Uru*, přeložil Lubor Matouš, Nový Orient, časopis ČSAV, Praha 1953
- Obecná genetika*, SPN, Praha 1979
- Prameny života*. Obraz člověka a světa ve starých kulturách, Vyšehrad, Praha 1982

- Roaf, Michael: *Svět staré Mezopotámie a starověkého Blízkého východu*, Knižní klub Balios, Praha 1998
- Svätá Biblia čiže celé Sväté písmo Starého i Nového zákona*, Praha 1964
- Svět Mezopotámie a starověkého Předního východu*, Knižní klub Balios, Praha 1998
- Velký ilustrovaný atlas světa*, GeoMedia, Praha 1998
- Všechno o Zemi*, Reader's Digest Výběr, Praha 1998
- Willis, Roy: *Mytologie světa*, Slovart, Praha 1997
- Zamarovský, Vojtěch: *Bohové a králové starého Egypta*, Mladá fronta, Praha 1979

INDEX

- abecední písmo 137, 143, 150
- Ábel 95, 111, 177
- Abraham 29, 32, 34, 37, 44, 64, 109–111, 170, 178, 180, 193–195, 198–199, 205–209, 213, 225, 228, 234, 236, 251–252
- Abraham ben Jechiel ha-Kohen 150
- Abram 31–32, 193–198, 206
- Abraxas 161, 165
- AB.SIN (*Panna*) 35
- Abydos 96
- Abzu 57, 189
- Adad („milovaný“) 47, 110, 126, 167, 230, 245
- Adam 25, 44, 54–55, 68, 111, 117–119, 176–177, 180, 257
- Adapa 120–122, 124, 127, 129, 132, 165, 172, 175, 267
- Adapa a Jižní vítr* 120
- Adda-Guppi 252–258, 263
- Adramelek 243
- Afrika 29, 45, 67, 82, 86, 113, 189, 227, 230
- Afrodité 203
- Agade 186
- Agga 19
- Achnaton 232
- Akkad 31, 94–95, 186, 193, 227, 234, 256, 266
- akkadská prorocství* 188
- akrostichy 150
- Alexandr Veliký 178, 203, 252, 269
- Alon-Móre 194
- Amálekovci 142
- Amenhotep II. 143
- Amon-Re 61, 197
- Ámos 64
- AN („nebeský bůh“) 45
- Anat („ta, kdož odpovídá“) 16, 92–93
- anch 105
- Aniho papyrus 41
- Anšar 72–73
- Antu 49, 58
- Anu 45–46, 48–50, 67, 72–74, 78, 82–83, 91, 108, 121, 126, 166–168, 184, 189–190, 230, 234
- Anubis 41
- Anunnakové („ti, kdož sestoupili z nebe na zemi“) 44–48, 51–56, 67–68, 76, 79–80, 91, 109–110, 118, 121, 125, 167, 184, 189
- AN.ZU („ten, kdo zná nebesa“) 77
- Apollon 108
- Apsú 72
- Ararat 56, 199
- Ares 109

Archeologické muzeum
 Golanských výšin 21
 archeologický tunel 221
 Armageddon 181
 Arménie 179
 Arnón 15
 Áron 103, 129–132, 134,
 143, 171
 ASAR, přídomky 191
 Asarhaddon 154–155, 243,
 245–247, 251–252, 264
Asarhaddonovy letopisy 245
 Asie 29, 191, 233
 Asýrie 71, 153, 230,
 242–243, 245–247, 251
 Asyřané 19, 158
 Ašer 37
 Ašerat 92
 Aššurbanipal 132, 153–154,
 156, 168, 174–175, 187,
 251, 253
 Ašur 71, 73, 230, 233, 239,
 246, 260
 ATBaš 150
 Aveni, Anthony 11, 13

Baal („bůh“) 16, 92–93, 203,
 235–236
 Baalbek 12, 203, 208, 219,
 222
 Baalova hora 17
bab-ili „brána bohů“ 59
 Babylon 59–62, 71, 85, 130,
 150, 153–154, 167,
 188–189, 192, 193, 225,
 228, 246, 252, 257, 264,
 266, 268–269
 Babyloňané 19, 41, 245, 266
 Babylonie 154, 230, 251
 babylonská věž 27, 59, 144
Babylonské letopisy 273
 Bad-Tibira 90, 102

Bahat, Dan 223
 Bášan 15
 Beer-šeba 23, 170, 207
 Bel („bůh“) 69, 73
Bél a drak 69
 Bél-šar-usur 267
 Ben Maimon, Moše 151
 Benjamín 37
 Béróssos 114, 178–179,
 252
 Bét-el 33, 195
 Bét-šemeš 203
 bible 16, 32, 37, 54–55, 59,
 69, 95, 118, 123–124, 126,
 132, 134–135, 142–144,
 149–150, 153, 157, 164,
 177, 182, 193–199, 203,
 206–208, 219, 226, 232,
 234–236, 239, 243
 biblická šifra 158
 Bileám 181, 232
 Bilha 37
 Bina 127
 bludiště 24
 Boghazköy 133
 Böhl, Franz. M. Th. 191
 bohyně-rodičky 55, 105
 Boží schrána 103, 211, 212,
 214, 226
 božské páry 48
 božský býk 23
 božský had 57
 božský písař 133
 božský vodní muž 57
 božský výnos 133
 brána bohům 228
 Britské muzeum 69, 154
 Budge, E. A. Wallis 96
 BUZUR 102
 Býk 26, 27, 188

Caracol („Hlemýžd“) 10

Cedrové hory 20–21, 26, 56,
 66, 200–202
 cedrový les 24, 66
 Conder, Claude 244
 Cuzco 10, 13, 110

Černá kamenná tabulka
 Asarhaddonova 154
 černohlavci 255
 číslo šelmy zašifrované jako
 „666“ 162–167
Člověk a jeho bůh 84
 čtvrtá oblast 59, 199

Daidalos 24
 Damašek 195, 205
 Dan (sev. Kanaán) 196
 Dan, syn Bilhy 37
 Daniel („jehož soudí bůh“)
 17, 269–270
 David 16, 151, 162, 209–211,
 219, 221, 225, 234, 237
 Davidovo město 209–210,
 219
 dcery lidské 55
 Dechendová, Hertha von 26
 De Santillana, Giorgio 26
 Demeter 108
 démon potopy 267
 den posledního soudu 41,
 246
 Dendera 96
 deset ztracených kmenů
 Izraele 239
 Deuteronomium 15
 Dína 38
Divine Encounters 153
 DNA 94, 101, 104–107,
 113–114, 116, 120, 131,
 147–148
 doba bronzová 18
 doba konce 270

Dolní moře 19
 Dolní svět 90
 Drosnin, Michael 152
 druhá oblast 185
 druhé mezidobí 230
 druhý chrám 176–177, 214,
 218–220, 222
 DUB (Rak) 35
 DUMU.ZI („syn života“) 47
 Dumuzi 60, 85–86, 90–91,
 102, 129, 186
 DUR.AN.KI („svazek nebe-
 země“) 31, 50, 76, 172,
 228
 Dúr-Šarrukín („Sargonova
 tvrz“) 156
 dvanáct kmenů 39
 dvanáct nejvyšších bohů 48
 dvanáct Olympanů 48
Dvanáctá planeta 70
 dvír („mluvčí“) 212

Ea („jehož domovem je
 voda“) 45–46, 50, 52, 67,
 72–73, 120, 167–168, 179
Ea a Země 45
 E.DIN 46
 Edin 46–48, 55–56, 67, 90,
 120, 184
 Efrajim 39
 Egypt 15, 19, 27, 32, 39,
 57–59, 64, 92–96, 100,
 102, 105, 108, 195–197,
 230–233, 238, 247–248,
 251–252
 egyptské chrámy 12
 echal („velký příbytek“) 212
 E.CHUL.CHUL („chrám
 dvojí radosti“) 252
 Echulchul 256–257
 Eileithya 109
 Einstein, Albert 152

- Ejn Samsum („Samsonův pramen“) 23
 Ekur 229
 El („vznešený bůh“) 17, 28, 92–93
 Elam 195, 230, 234
 Eliáš 235–236, 261–262
 Elíša 236, 261
 Elóhím 33, 55, 59, 143, 177, 183, 209, 226, 233
 E.MAŠ („dům/chrám hada“) 94
 En Sof („nekonečno“) 127
 EN.KI („pán Země“) 46
 EN.LIL („bůh velení“) 46
 EN.ME.DUR.AN.KI („mistr božských tabulek o nebi“) 126
 EN.ME.DUR.ANNA 125
 Enki 46–48, 53–58, 68, 82, 85, 88–89, 94, 99–103, 109–110, 114–120, 124, 133, 167–168, 173, 183–185, 192, 201, 227, 267
 Enki a Ninmach: Stvoření lidstva 115
 Enkidu 20–21, 24–28, 112
 Enlil 46–50, 52–61, 67, 71, 77–83, 87–88, 91, 108, 134, 167, 170, 185–192, 201, 211, 227–230, 260
 Enmeduranki 126–127, 129, 165
 Enóš 177
 Enúma eliš („Když nebesa nahore“) 68, 71, 74, 79, 165, 170, 189–191
 Epos o Atrachasisovi 52, 67, 177
 Epos o Errovi 61, 82, 188, 198
- Epos o Gilgamešovi 20, 24–27, 68, 85, 121
 Epos o stvoření 68, 70, 117, 164, 190
 Erek 19, 58
 EREŠ.KI.GAL („paní velké země“) 48
 Ereškigal 47, 86–87
 Eridu 58, 89, 125, 185
 ERIDU („domov v dálavě“) 45
 E.SAG.IL („dům vznešené hlavy“) 228
 Esagil 154, 192
 Eset 95, 98–99, 104–107
 E.TEMEN.AN.KI („dům základu nebe-země“) 228
 Eufrat 19, 25, 27, 32, 184, 188, 197, 199, 230, 231, 234, 263
 Eufrat 31
 Eva 25, 55, 111, 113, 119–120, 180–181, 257
 Evropa 19
 Exodus viz odchod Izraelců z Egypta
 Ezau 32, 111
 Ezdráš 149, 268
 Ezechiel 64, 91, 132, 181, 213, 226, 250, 254, 260, 263–265
- Flavius, Josephus 220
 Foiničané 19
 Foiníkie 23
- Gád 15, 37
 Gaea („Země“) 108
 Gal-ed 34
 Galilejské jezero 29
 Gardiner, Alan 139
 gematrie 159–163
- Genesis 59, 64, 69, 175, 180, 191, 195–196
 genetická manipulace 55
 genetické uzdravování 121
 GIBIL („ten z ohně“) 47
 Gíchón 242, 244
 Gileád 15, 33–35
 Gilgál 16, 261
 Gilgál Refájců 16, 35
 Gilgameš 19–28, 65–68, 84, 112–113, 186, 199, 202
 Gilgamešova smrt 66
 GIR.TAB 35
 Gíza, pyramidy 29, 57, 202
 Gizidda 129
 Góg 181–182, 226
 Golanské výšiny 6–7, 11, 13–21, 24, 28–29, 34–35
 Goliáš 16
 Gomora 32, 61, 111, 183, 195, 198, 207
 Gordon, Cyrus 23
 Gressman, Hugo 215
 GU (Vodnár) 35
 GUD.ANNA („Nebeský býk“) 26–27
 GUD.ANNA (Býk) 35
- haab 169
 Hádes 108
 Hagar 32, 37, 111
 Hamlet's Mill (de Santillana & von Dechend) 26
 Hartner, Willy 26
 HATHOR 57, 139
 Hébé 109
 hebrejský nový rok 41
 Heliopolis 203
 Henoch 126–129, 132, 134, 165, 172, 174–179
 Héra 108
 Hermes 203
- Hermon 13, 15, 17
 Herodes 214
 Hestie 108
 hieroglyfické písmo 137
 Hilprecht, Herman V. 168–169
 Homo sapiens 54, 68, 111, 121, 257
 Hor 97–100, 104–108, 133, 171, 184
 Horní moře 19
 Horní svět 89–90
 horoskopická astrologie 40
 Hospodin 31–32, 36–38, 48, 64, 82, 103, 121, 123–124, 134–136, 142–144, 146, 157–160, 167, 171, 180–182, 195–196, 206–209, 211–212, 225–227, 232, 234–238, 241, 243, 246–249, 251, 258, 260–261, 263–265, 268, 270
 Hospodinův chrám 234, 237, 264
 Hranol B 245
 Huiho hrobka 97
 hvězdné kameny 18, 21
 Hymnus Enlilovi 77
- Chabór 250
 chaldejské vědění 252
 Chám 178
 cha-micpech (observatoř) 34
 Chammurapi 81, 190, 231
 Chananí 238
 Charrán 31–33, 193–194, 232, 240, 247–250, 251–252
 Chatti *187, 230, 233, 240, 263
 Chattuša 133

Chebrón 37, 209
Chetitě 19, 186, 193, 197,
230
Chichén Itzá 10
Chizkijáš 241–243
Chizkijášova štola 243
Chochma („Moudrost“) 124,
127
chrámová hora 218–219, 223
Chufu (Cheops) 100
Chursábád 156
Chuvava 66
Chvalo zpěv na Ištaru 156
IGI.GI („ti, kdož pozorují
a vidí“) 45
Igigové 77
Illujanka 82
imdugud („božský černý
pták“) 260
IN.ANNA 48
Inanna 85–91, 101–103
Inanna/Ištar 25–27, 48–49,
52, 58, 60, 66, 85–89
inčtí králové 110
Indus 19, 28, 59, 183, 185
Irák 21, 193
Írán 247
Isachar 37
Istanbul 244
IŠ.KUR („ten z hor“) 47
Iškur 126
Iškur/Adad 49, 71, 82
Ištar (Aštarta/Venuše) 48
Ištar *viz též* Inanna, Inanna/
Ištar 25, 79, 86–87, 89,
94, 134, 230, 246, 266
Izajáš 157–159, 180, 182,
218, 235, 241–242,
246–247, 249
Izák 32, 109–111, 199, 207,
213, 225
Izmael 32, 37, 109, 111
Izrael 16, 37, 193
Izraelci 15, 180–181
jaderné zbraně 61
jaderný holocaust 189, 198,
234
Jahve 48, 160, 168, 171,
194–195, 225
Jákob 29–35, 37–39,
110–111, 160, 180, 194,
232
Jákobova závěť 38
jarní rovnodennost 43
Jebúsejci 209–210
Jefet 178
Jehú 238
Jeremjáš 64, 150, 167, 180,
247–249, 268
Jericho 186, 261
Jeruzalém 12, 193, 205–210,
214, 220, 234, 238,
241–242, 244, 247,
249–250, 254, 263–265
Jesod („základ“) 127
Jezábel 235
Jitro 232
Jób 84, 123–124, 149, 182
Jójakím 248
Jójakín 248
Jordán 15, 29, 38, 198, 261
Josef 38–39, 64, 110, 165,
269
Jozue 15, 149
Juda 37–38
Jupiter, bůh 203
Jupiter, planeta 72, 170
kabala 124, 149–150, 160
kabod 134, 260
Kádeš, bitva 233
Kain 95, 111, 177, 180

Kaka/Pluto 72
kalendář Dlouhého počtu 59
kalendář mayský 169
kamenný kruh Refájců 16
Kanaán 31–33, 37, 149, 189,
195–196, 205, 207, 209,
232
karavana 31
karavanní stanice 187
Karchemiš 248
Karmel 235
Karnak 13, 203
Kassité 231
Když započal čas 169
Keret 23, 28
Keret („hlavní město“) 17, 93
Keter („koruna“) 127
ketúbím („spisy“) 149
KI 75
King, L. W. 69
Kingu 71–72, 76, 190
Kiš 19, 58, 185
Kišar 72
kitab ilani („písmo bohů“)
132
klínopisné znaky, číselné
hodnoty 159–163
klínové písmo 158
kněz-věštec (tirchu) 29
Kniha Adamova a Evina
176–177
Kniha Arpakšádova 178
Kniha dýchání 133
Kniha jubileí 35, 177–178
kniha Makabejských 220
Kniha mrtvých 41, 96, 105,
133
kniha osudů 156
Kniha Thovtova 100, 204
Kniha Thovtových tajemství
99
Knóssos 24

kódová slova 152
kohen 131
kóchavím 38
kosmodrom 45, 56–57, 61,
66, 112, 188, 197–199, 202
král, který zápasil se lvy 22
královna podsvětí 90
královská stezka 29, 195
království (institut) 58, 79,
184
Kréta 23
Kristus 84
Kroniky Země 234
Kronos 108
kruh dvanácti bohů 48
kruh širý, daleký 17
kuḍurru 34
KU.MAL 35
Kumarbi 82, 133
Kummá 89
Kýrův váleček 268
la mudu'u („nezasvěcený“)
50
Lában 33–34, 240
Lagaš 227
Lachamu 72
Lachmu 72
Lakiš 242
Lambert, W. G. 67
Lea 33, 37–38, 111
Legenda o králi Keretovi 17
létaující stroje 260
Leto 108
Lev 26
Lévi 37–38
Libanon 12, 21, 23, 56, 95,
200, 233
Libye 231
Livingstone, Alasdair 167
Lockeyer, Norman 12–13
Lot 31, 194–198

LU.GALOVÉ „velicí mužové“) 184
lullu („smíšený“) 54
 Magóg 181–182, 226
 Machu Picchu 13
 Maimonidés 151
 majáková města 208
 Makabejští 150
 Malkisedek 206
 Manases 15, 39
 Manéthó 58
 Marduk („syn čistého pahorku“) 46–47, 49, 57–63, 68–76, 79–81, 84–85, 89, 96, 100, 109, 120, 153–155, 167, 171, 184, 186–191, 193, 197–198, 225, 228–229, 233, 245–246, 248, 250, 251, 260, 265, 266–267
 Mari 230–231
 Mars, bůh 109
 Mars, planeta 72, 170
 MAŠ.TAB.BA 35
 ME 34
 měď 103
 měděný had 102
 Memfis 197
 Merkur, bůh 203
 Merkur, planeta 72
 města bohů 102, 199
 města pozemšťanů 58, 184–185
 Metúšelach 44, 178
 Mezoamerika 59, 186
 Mezopotámie 29, 41, 59–60, 69, 94, 170, 183, 185, 189, 208, 227, 263
 mezopotamské matematické tabulky 168
 mezopotamské šifry 157
 mezopotamští „Chaldejci“ 27, 41
 Milka 31, 195
 Millard, A. R. 67
 Mínós 23–24
 Mínótauros 24
 Mizrači, Jonatán 13
 Moábci 199
 Mohamed 214
 mohyla 14
 Mojžíš 15, 82, 101, 103, 121, 134–136, 142–144, 149, 160, 181, 212–213, 226, 232
 Mojžíšova hora 202
 mojžíšská abeceda 143–144
 Mórija 208–210, 218, 225
 mořské národy 233
 Most dcer Jákobových 29
 Mót 92
 mrak smrti 189
 Mrtvé moře 189, 195
 MU 59
 mudrc z Eridu 120
 Mukil („bijec“) 89
 Müller, Rolf 13
 mumifikace 93–94
 Mummu 72
 muzeu Ha'aretz 102
 muži raket 112
Mystical and Mythological Explanatory and Babylonian Scholars (Livingstone) 167
 mystické drama 85, 96
Mýtus o Zuovi 77
 Nabonid 252–253, 256, 260, 266–268
 Nabopolassar 247
 Nabú 61, 85, 188, 246, 248, 266

Nabukadnezar 149, 214, 248, 264–265, 268
 Nahr Balih 263
 Nahrína 231, 248
 Nahum 247
 nachaš („had“) 55, 94, 102–103, 120
 Náchor 31, 240
 NAM („předurčení“) 63, 89
 NAM.TAR („osud“) 63, 89, 189
 Namtar 63, 67, 86, 89–90
 NAN.NAR („jasný“) 47
 Nanna/Sín 48–49, 58, 83, 91, 186, 189, 227, 251–252
 násep svědectví 34
 Nátan 211
Návrat ke Genesis 70
 NÉBERU („planeta křížovatky“) 45
 Néberu 45–48, 67–68, 71, 78, 81, 91, 109, 117–118, 127, 129, 164, 169–172, 184, 188, 238, 266–267
 nebeská bitva 64, 68, 70, 74, 76, 117, 190
 nebeské místo přechodu 76
 nebeské předurčení 68
 nebeský býk 24–27, 66, 112
 nebeský čas 68, 77, 171
 nebeský člun 86, 261
nebi'im („proroci“) 149
 Nebthet 95
 Nedu („ten, kdo sráží dolů“) 89
 Nedžjotef „Mstitel“ 99
 nefilové („ti, kteří sestoupili dolů“) 55, 121, 175, 177–178
 Neftali 37
 Negeb 31, 195–196
 Nehemjáš 149, 268
 nejvyšší přepravník 260
 Néko 248
 Neptun 72–73, 170
 NER.GAL („veliký pozorovatel“) 47
 Nergal 86, 90, 184, 188, 198
 NI.IBRU („Krásný/příjemný příbytek přechodu“) 30
 NIBRU.KI („místo zkrížení“) 76
 Nil 183, 185
 NIN.A.GAL („kníže velkých vod“) 47
 NIN.GAL („velká paní“) 48
 Ningal 49, 83, 91, 186, 228, 256
 Ningal/Nikkal 91
 NIN.GIZ.ZID.DA („pán lidského výtvoru/stromu života“) 47
 Ningizzidda 57, 101, 186
 NIN.CHUR.SAG („paní horských štítů“) 57
 Ninchursag 57, 227
 Ninive 156, 168, 174, 243, 245
 Ninkarrak 121
 Ninkaši 48
 NIN.KI („paní Země“) 47
 Ninki 49, 120, 227
 NIN.LIL („paní velení“) 47
 Ninlil 47, 49, 227
 NIN.MACH („vznešená paní“) 46
 Ninmach 46–47, 49, 52, 54, 57, 68, 98, 103, 110, 115, 183, 267
 Ninsun 19, 20, 65
 Ninšubura 87, 89
 NIN.UR.TA („ten, kdož dovršuje základy“) 53

Ninurta 46, 49, 52–53, 77,
109, 186, 188, 198, 227,
230
Nippur 19, 30, 41, 51, 58, 76,
168, 185, 194, 199, 211,
228–229, 260
nippurský kalendář 58
Nippuřané 30
Nisaba 133
Nisrok 243
nissan 41
Noe 44, 177–180
Notes on the Legend of Keret
(Gordon) 23
nové království 231
Núbie 27, 59, 231, 247
NUDIMMUD („tvůrce
umných věcí“) 57, 72
Nusku 78, 251, 257

obětní kámen 5
obři 204
odchod Izraelců z Egypta 15,
39, 42, 64, 102–103, 129,
143, 149, 181, 208, 232
odpalovací rampa 97
Ófel 210
Ofir 212
Óg 16–16, 19
okřídlený had 186
okřídlený kotouč 129, 232
Olymp 108
olympský kruh 108
orientační body 46
orlí muž 52, 71
Osiris & The Egyptian
Resurrection (Budge) 96
osud 64, 71

PA.BIL (Střelec) 35
padesát velkých bohů 190
pán velení 46

pán Země 46
paneach 166
paní Sinaje 57
Papyrus Chestera Beattyho I
105
Papyrus Westcar 99
pašijové hry 89, 96
patní kámen 5, 13
patriarchální éra 110
Pelištejci 16
Pentateuch 149
Persefona 109
Perský záliv 19, 45, 52, 67
Peru 110
Pět knih Mojžišových 136,
149
Petrie, Flinders 139
platónský rok viz velký rok
Plútarchos 171
Pluto 70, 170
počátek let 234
podsvětí 86, 89, 108, 133
Poseidon 23, 108
poslední milénium 246
Posnansky, Arthur 13
posvátná plošina 246
posvátné rydlo 133
posvátný kruh 17
potopa 46, 55, 79, 121, 124,
132, 176–180, 183,
199–202
Pověst o Akchatovi 17
Pověsti o čarodějích 99, 133,
236
pozemský čas 68, 77, 171
Pravuel 127
precese 44, 51, 169, 171, 187
primitivní dělník 53–55
proroci 236–238, 246
prorocký text 184
první chrám 149, 181,
214–220, 223

první oblast 185
první válka pyramid 108
první vzkříšení mrtvých 225
Přidělení funkcí Thotovi 58
přímořská trasa 29
přistávací dráha 200, 208
přistávací koridor 29, 57,
200, 202, 204
Ptah/Enki 57, 94, 105
pupek světa 76, 110, 199,
213
pyramidy v Gíze 204

Quetzalcoátl 59, 186

rabah viz rahab
radiace 86
rahab 164–165
Ráchel 33, 37–38
Re 57–61, 100, 109, 197,
229, 231
Rebeka 32, 111
Refájci 16
Reův nebeský člun 261
Rhea 108
Rips, Elijahu 152
Ritmeyer, Leen 215
Robinson, Edward 244
rodokmeny bohů 48
Rosenberg, Joav 152
Rothenberg, Benno 101
rovnoměrná vzdálenost
písmenných sekvencí
v Knize Genesis 152
Rúben 15, 37
Rugum el-Hiri („kamenná
rysí hromada“) 22
Ryby 52

řídící letové středisko 46, 51,
57, 76, 200, 202, 205,
208–209, 224, 228

Řím 225
římské chrámy 203

Sacsahuaman 10
Sadarnunna 257
safenat 166
Safón 17, 92
Sakkara 175
Samaří 239
Sambethe 179
Samson 23, 111
Samuel 111, 149, 234
Sancherib 158, 240–247
Sára 31–32, 109, 111, 121,
199
Sáraj 31, 195
Sareser 243
Sargon I. 186
Sargon II. 156, 158–159,
239–240
Sarpanit 153
Satinover, Jeffrey 152
Saturn 58, 72–73, 170
Saul 234
sedm bohů předurčení 89,
190
sedm mudrců 170
sedm nejvyšších, kteří soudí
80, 170
sedmero strašlivých zbraní
188
Sefanjáš 270
Sefirot („světlo“) 127
Sethi I. 105
severní vítr 75
Seznam sumerských králů
28, 172, 185
shromáždění bohů 49, 53,
58, 78–79, 82–83, 107,
133, 183, 188
Schick, Conrad 244
Schody k nebesům 97, 202

Sidón 240
Sijón 208, 210
Siloe 242–244
SIM.MACH (*Ryby*) 35
Sín 31, 47–48, 167, 246,
251–252, 254–261, 266
Sinaj 134–135, 212, 260
Sinajský poloostrov 26, 29,
31, 56, 59, 66, 82, 97, 102,
109, 112, 143–144,
195–196, 199–200, 260
Sippar („ptačí město“) 125,
168, 179, 199
Sisithros 179
Skalní chrám 214, 218
sklonek let 234
Skorecki, Karl 132
slova smlouvy a desatero
příkázání 134
sluneční rodina 21
sluneční soustava 70
slunovrat 9, 12, 26
Smith, George 69
smrtící paprsky 112
smrtící zraky 86
Sodoma 32, 61, 111, 183,
195, 198, 207
Speiser, E. A. 191
stan setkávání 103
stély H₂A a H₂B 258
Stonehenge 5, 10, 12–14, 18,
29
strážce božských tajů 100,
105
strom života 55
Středozevní moře 19, 23,
29, 95, 104
SUCHUR.MAŠ (*Kozoroh*) 35
Sumer 19, 21, 29, 59, 61,
83–84, 94–95, 183,
185–186, 189, 193, 198,
227, 234, 257, 260, 266
sumerský zvířetník 27
Súsy 230
Sutech 95, 98–100, 104–108
svatá hora 157, 171, 220
svazek nebe-země 172
svitky od Mrtvého moře 132,
268
Sybilla 179
synové elóhím 55
Šaggil-kinam-ubbib 154
Šálem 206
Šalmaneser III. 238
Šalmaneser V. 238
Šalomoun 130, 203,
210–214, 219, 225
Šalomounův chrám 12, 212
Šamaš („bůh slunce“) 20, 48,
90, 125–129, 167, 179,
203, 245–246
Šaps 92
Šarru-kinu („pravý/zákonitý
král“) 156
Šatakat 17
šem 58
Šém 178
Šepeš 16
šestidenní válka 6
Šešonk 238
šifry 157
Šimeón 37–38
Šineár 59
Šišak 218
Šu-Sín 260
tabulky osudů 77, 82, 171
Tajma 268
tajné božské číslo 50
tajné místo na severu 92,
203
tajné vědění 123
talmud 149

Tamúz 85, 91, 94
TaNaK 149
tavnit 211
tehom 164
Tell Ghassul 262
tepaný náramek 70, 75
Terach 31, 36, 44, 193
Tešup („rozfoukavač větru“)
82, 110, 230
Texty pyramid 96
The Bible Code (Drosnin)
152
The Dawn of Astronomy
(Lockyer) 12
The Earliest History of the
Constellations in the Near
East (Hartner) 26
The Chaldean Genesis 69
The Seven Tablets of
Creation (King) 69
The Truth Behind the Bible
Code (Satinover) 152
The Twilight Zone 89
Théby 197
Thovt 41, 58–59, 97–101,
105, 107, 133, 143, 186,
231
Thuthmos I. 231
Thuthmos III. 143, 232, 247
Tiahuanaco 13
Tiámat 69–76, 111, 164, 190
Tiglatpilešar III. 238, 246
Tigris 184
tiší 41
Titáni 108
Titicaca 13
tóra 134, 136–137
Torreon 13
Traianus 163
trilit 203
třetí oblast 185
Tukulti-Ninurta I. 233

Turecko 263
Tyfón 171
Ugarit 16
úlam („předsín“) 212
Ullikummi 133
Ummán-Manda 247–248,
254
Ur 31, 58, 62, 83–84, 183,
186–187, 189, 194, 198,
210, 227, 255, 261, 266
UR III 31, 186
Uran 70, 72–73, 117, 170
Uranos 108
UR.GULA („lev“) 35
Uriáš Chetejský 237
Urlugal 28
Ur-Nammu („urská radost“)
186
Uruk 19, 25, 28, 58, 66, 134,
266
Usire 94–99, 104–107, 171,
191
Usmu 114
UTU („zářící“) 48
Utu 20
Utu/Šamaš 20, 25, 49, 52,
65, 125–126
váhy života 41–42
val svědectví 34
válka králů 32, 197, 205
Války bohů a lidí 27, 57, 83,
108, 193
války pyramid 58
věčné chrámy 12
věčné kamenné hromady 34
věčný život 120
věk Berana 62, 197
věk Býka 61
velcí bohové 50, 59
velcí bohové, jež soudí 193

Velká pyramida v Gíze 60,
186, 219, 222
Velký chrám v Karnaku 13
velký rok 51, 169
Venuše, bohyně 203
Venuše, planeta 72, 170, 266
Via Dolorosa 221
Vidím červené světlo (Larsa)
199
Vidím jasnou zář (Laraak)
199
Vidím zář v šest (Lagaš) 199
Viracocha 110
Vodnář 52, 57, 168

Warren, Charles 244
Williamsův syndrom 118
Wilson, Charles 220, 244
Wilsonův oblouk 221
Witzum, Doron 152
Writings Regarding Time...
124

Yazilikaja 82
Yucatán 10

Zabulón 37
zádušní komora 14
Zagros, pohoří 195

záhada čísla 666 165–168
zahrada v Edenu 25, 55,
177
Zacharjáš 182
základní kámen 213
západní zeď 220–222
zaslíbená země 15, 39
Zeď nářků 220
Země 45
země Kanaán 31–32
země Mórija 208
země Refájců 35
Zeus 23, 108–109, 203
ZI.BA.AN.NA („nebeský
osud“, Váhy) 35, 41–42
zikkurat 228
Zilpa 37
Ziusudra („Noe“) 56, 179
zlatý řez 169
zlomocný vítr 62, 228
znebeštění 189
zodiakální věk 44
Zofim 208
Zohar, Mattanjá 13
Zpěv o Ullikumim 133
Ztracené říše 59, 110
Zu 77, 134, 184

Žalozpěvy 227

OBSAH

1 – Hvězdné kameny	5
2 – Osud má dvanáct stanovišť	23
3 – Božská pokolení	43
4 – Mezi osudem a předurčením	63
5 – O smrti a vzkříšení	84
6 – Kosmická spojka: DNA	104
7 – Tajné vědění, posvátné texty	123
8 – Skryté šifry, mystika čísel	149
9 – Proroctví: Spisy z minulosti	174
10 – Pupek světa	193
11 – Doba proroků	225
12 – Bůh, který se vrátil z nebe	251
Epilog	266
Seznam literatury použité při překladu	271
Index	273

ZECHARIA SITCHIN
KOSMICKÝ KÓD

Z anglického originálu The Cosmic Code,
vydaného nakladatelstvím Avon Books
v New Yorku roku 1998, přeložila Ingrid Vichnarová.

Obálku navrhl Milan Sládek.

Vydal jako svou třítisící devítistou čtyřicátou šestou publikaci
IŽ, s. r. o., Václavské nám. 36, Praha 1, roku 2001.

Odpovědný redaktor Jan Hlavička.

Vytiskly Těšínské papírny, s. r. o, Střelniční 54,
737 01 Český Těšín 1.

Vydání první.

Knihovna Fantastických fakt (velká řada)
Svazek 9

*Distribuci výtisku pro zrakově postižené a nevidomé čtenáře pro
vádí: Pro členy zasilatelské knihovny ECCE HOMO Brno. Kon-
tactní adresa pro písemný styk: Pošt. příhr. 454, 660 54 Brno 2.*

Všechny **knižní tituly** Nakladatelství Ivo Železný si můžete
objednat na adrese: **Služba čtenářům, Nakladatelství Že-
lezný, Tuchorazská 17, 282 01 Český Brod**

tel.: 0203/620 150, e-mail: obchod.iz@pha.eridan.cz

Kompletní knižní produkci Nakladatelství Ivo Železný vám
nabídnou pražská knihkupectví Křižíkova v Praze 8-Kar-
líně (Thámova 115, přímo u stejnojmenné stanice metra tra-
sy B) a Modré knihkupectví v areálu obchodního střediska
Unimarket (přímo u stanice metra trasy B Lužiny). Totéž
vám může poskytnout virtuální knihkupectví na inter-
netové adrese www.volny.cz/skylla-knihy nebo webová
stránka Nakladatelství Ivo Železný na internetové adrese
www.iz.cz